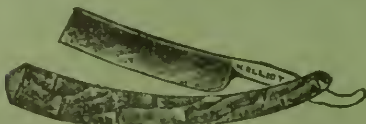
KATOV TOVARYŠ

Hodiny sú pekne vyrobené z trvalého dreva, ručnou rezbou okrášlené, čo ím veľkú hodnotu dodáva. Hodiny sú krásne vypracované a zachovajú presný čas, lebo sú regulované dvomi závažiami a mimo toho veľká kukučka výjde z malých dvier a bije každú hodinu a polhodinu a vydáva krásny melodický hlas.

Pred zaslaním hodín sú tieto vždy prehliadnuté a dobre zabalené do silnej škatuľky, aby sa ím nijak nepoškodilo na ceste. Cena $14.00.

Gold Medal britva, veľmi praktická a moderne gravírovaná. Cena $2.50.

Strieborné stolové náčinie pozostávajúce zo 26 kusov a síce: 6 nožov, 6 vydličiek, 6 veľkých lyžíc, 6 malých lyžičiek, nož na maslo a lyžicu na cukor. Pamätajte ,že tieto veci sú prvotriedne a dobre postriebrené a nachádzajú sa v krásnej škatule Niečo krásneho do daru pre manželku alebo gazdinu. Cena je len $9.00.

Remeň na ostrenie britvy, veľmi praktická vec pre každého holiča, i tu najtupšiu britvu zaostrí v páru minutách. Cena je $2. Tiež máme automatické remeny na ostrenie britev. Na tomto automatickom remeňu môžete bárs akú britvu zaostriť. Cena $3.

Peňaženky pre dámy. Importované z Československej republiky. Sú to ručne spracované peňaženky z korálkov. Veľmi moderné vzorky. Cena $4

K. V. CIHELKA, 426 EAST 72nd STREET, NEW YORK, N. Y.

KATOV TOVARYŠ
A
KATOVÁ DCÉRA

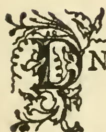
Slovakian compliments of
Fero Francis J. Zeman

Vydal kníhkupec
K. V. CIHELKA, 426 East 72nd Street,
New York, N. Y.

I.

TESTAMENT.

NES bude teda ten veľký deň! Dnes otvoria testament nášho nebohého dobrého pána; tak si vzdychala stará tetka Marta, medzi čím vo veľkej predsieni ukládala a utierala starobylé náradie.

— A potom čo je ťa do toho, stará kvočko? Čo strkáš do toho nos? — šomral Ján, starý sluha domu a druh života tetky Márty cez pol storočia.

— Čo je mňa do toho? Čo, že pravdepodobne musíme zanechať tento dom, kde sme zostareli, lebo keď ten hýrici a svárlivý mladý pán Gottšalk ho dostane, vyženie nás všetkých z neho von.

— Ženo, netáraj; ukroť svôj jazyk! Nemaľuj vždy na stenu diabla.

— Dobre, dobre, starý môj; ja dobre viem, že nič dobrého nemôžeme očakávať od toho mladého pána Gottšalka, ktorý ešte aj svojho vlastného brata nenávidí. Náš milý dobrý Henrik pre neho nemôže tu byť v rodičovskom dome, tento ukrutný tiger ho vyhnal do ďalekej cudziny.

— Ani slova viac! Čujem kroky. Netáraj, keď sa ti dobre vedie!

V tomto okamžení otvorily sa dverá a vkročil pán Gottšalk, do hlbokého smútku oblečený.

Pyšne kráčal pred nim kloniacim sa sluhom a surovým hlasom sa ho pýtal:

— Shromáždili sa už?

—Áno, veľkomožný pane, len vaša veľkomožnosť a pani baronka chybujú. Ráčte sa ponáhľať, lebo už netrpezlive čaká naša pani na vás.

— Nech čaká! — hovoril surovo mladý pán. — Od dneška ja som tu pánom, tu ja rozkazujem. To si zapamätajte aj vy, ktorí odo mňa závisíte.

Hrdo išiel cez veľkú predsieňu, sotil pred sebou dverá pobočnej siene, kde úradné osoby a vdova po mešťanostovi čakali na neho.

— Nehovorila som? — vzdychala si tetka Márta. Vyženie nás z tohoto domu, v ktorom sme zostarali!

— Eh! ja našej panej budem slúžiť a nie tomuto ničomnému mladému pánovi, tomuto pokryteckému panákovi; on nemôže nič vykonať proti vôli dobrotivej panej — šomral starý Ján.

Prišla aj baronka; hrdo prešla cez sieňu a ani si nevšímala pozdravov dvoch starých sluhov.

— Aj táto je taká, ako jej milý brat, mladý pán Gottšalk; ešte ani na zem by nekročila vo veľkej svojej nadutosti, keby nemusela. Odkedy sa za toho starého barona vydala, myslí, že len pre ňu je svet, — mrmlala tetka Márta.

Dva starí sluhovia tam počúvali pri dverách pobočnej siene a ani nezbadali človeka, ktorý opatrne prišiel a váhave zostal stáť v prostred siene.

— Hé! kde je niekto! — hovoril cudzinec pošušky. Kde môžem nájsť pani mešťanostku?

— Ako sa opovážiš sem bez dovolenia vkročiť, ty chalane? — pýtal sa ho s podivom starý Ján, keď cudzinca v ošúchanom, zaprášenom odeve videl v prostred sieni stáť.

— No, no, len pomaly starý môj! šuškal cudzinec dôverne. — Nie tak surovo. Pozrite prv lepšie človeka. Pravda, starý je už mladík — smial sa cudzinec.

— Sebald! — vykrikla s podivom Márta.

— Vskutku on je to! — hovoril s radosťou Ján. — Ale kto by ho poznal v tomto ošúchanom odeve s touto roztrapatenou

bradou!. . . A mladý pán. . . O ňom neskorej! — hovoril pošušky Sebald. — Ale hovorte mi, čo znamená tento smútok v tomto dome? Tieto smútočné devy?

— Nečul si v meste, že. . .

— Ešte so žiadnym som nevyprával, pokradomky som prišiel cez záhradu, aby som sa s tým mladým pánom Gottšalkom a s pyšnou baronkou nestretnul, dokiaľ som s našou paňou nehovoril.

— Teda ešte nič neviete? — hovoril pošušky Ján. — Úbohý, úbohý mladý pán Henrik! Ešte ani netuší nič. Predvčerom sme pochovali nášho dobrotivého pána, pána mešťanostu. Teraz otvárajú jeho testament.

— To je neslýchané! To je doneba volajúce! — ozval sa v tomto okamžení z pobočnej siene hlas baronky.

Sluhovia úzkostlive sa utiahli do jednoho kúta veľkej siene, na čo otvorily sa dverá a zlostne vyšli cez ne Gottšalk a jeho sestra, baronka.

Za nimi kráčala v hlbokom smútku, dôstojne ich matka, vdova po mešťanostovi s úradnými osobami.

— Toto netrpíme, — kričal zlostne Gottšalk a s veľkými krokmi chodil hore-dole v izbe.

— Deti moje! Počujte mňa, — hovorila krotko veľká pani.

— Nie! nechcem nič očuť! — zúrila baronka. — Vy matko naša, našu zkazu chcete!

— Havranovho srdca matka! — smial sa posmešne Gottšalk. — Áno! Áno! Naša matka naviedla bezmocného starého otca na túto nespravodlivosť, ale sa ja vypomstím. Vypomstím, keď mňa to bude aj život stáť. Matka naša vždy len tohoto chalana milovala a všetky jeho rozpustilosti zakrývala.

— Gottšalk, mlč — hovorila rozkazujúcim hlasom veľká pani.

— Prečo by mlčal? —prehovorila pyšným hlasom baronka. — Pravdu hovorí a ja súhlasím s tým, čo hovorí.

— Mlčte! Kto som teda ja? Tak sa opovážia so mnou vyprávať moje deti? Čo niesom ja vaša matka alebo druhá

cudzia ženská osoba stojí pred vami? Slyšte aj vy, pánovia, moje slová, aby nemyslely tieto nevďačné stvorenia, že ony oprávnené sú so svojou matkou tak vzdorovať. Vy viete, že môj nebohý manžel dlhé roky bol verným úradníkom, prvým mešťanom v Limburgu.

— Údery osudu môjho nebohého manžela o všetko priviedly, len 's veľkou námahou vedel zachrániť česť domu svojho. Ovocím nášho dvanásťročného manželského života boly tieto dve deti, tieto, ktoré sa teraz proti svojmu vlastnému otcovi a matke vzbúrily.

V štrnástom roku nášho manželstva zas matkou som sa cítila. Ačkoľvek sme medzi ťažkými okolnosťami žili, radosť môjho šľachetného manžela nekonečná bola.

Nebohá flandrická grofka tiež v tom istom čase zostala matkou a podivným riadením osudu sa stalo, že v tej istej noci, v ktorej nevysloviteľná radosť ľudu pozdravovala novonarodeného grofa flandrického. aj ja som jednomu silnému zdravému chlapčekovi dala život.

— Silnému, zdravému? Zakrpatelému plemänu, ktoré sotva vedeli k životu priviesť — hovoril Gottšalk a posmešne sa smial.

— Mlč Gottšalk! Zakážem ti! — hovorila blýskavým zrakom veľká pani.

— Na druhý deň vyhlásil panujúci grof, že jeho manželka v hodine trápenie sľub urobila, že bohate obdarí každého chlapčeka, ktorý v tej istej noci, v tom istom čase v Limburgu sa narodí. Môj nebohý manžel do rúk vzal môjho Henrika, ktorý v tej istej noci, v tej hodine prišiel na svet, v ktorej malý flandrický grof a zaniesol ho ku panovníkovi, ktorý veľkodušne aj splnil sľub grofkin, 12.000 dukátov daroval môjmu chlapčekovi.

Meno nášho domu týmto zas bolo napravené, usilovnosť mojho nebohého manžela zdesaťnásobnila túto sumu a zas sme žili v blahobyte.

Nebohá grofka aj potom obsypala svojou milosťou moj-

ho malého Henrika a ako aj celý svet vie, aj náš dom často vyznačila svojou návštevou.

Tieto dve deti, tieto tu už v útlych rokoch závistlive pozeraly na šťastlivého malého brata a miesto lásky nenávisť v ich srdciach oproti nemu.

Či nenie správny, či nenie spravodlivý teda ten testament otca, v ktorom polovicu majetku tomu ponecháva, komu celý náš majetok ďakovať môžeme? Áno! keď sa môj milý Henrik nenarodí, teraz vy oba dva ako biedni žobráci by ste stáli predomnou!

Nevďačné stvorenia! Ešte vašu matku. . . . a vášho nebohého otca preklináte? Hovorte, pánovia, či neurobil správne otec, keď taký testament zanechal, že polovicu majetku dedí matka a tieto dve nevďačné deti, druhú polovicu ale dedí ten chlapec, ktorý ho od veľkodušného panovníka dostal?

— Tak je! Toto je spravodlivý, správny testament, — odpovedali jednohlasne predstavení mesta.

— Nespravodlivý, nesprávny bol — vykrikla zlostne baronka. — Dosť krivdy sme museli snášať pre toho rozmaznaného papľucha, ale túto krivdu viac nemôžeme sniesť! Napadneme testament; baronka Milmová nájde svoje právo u sudcov limburgských!

— Tento testament podľa našich flandrických zákonov je platný, proti nemu nič neurobí zlosť panej baronky! — hovoril posmešne jedon radca.

— Ja tento zákon neuznávam, ktorý olúpi jednoho brata v prospech druhého, — vykríknul zlostne Gottšalk. — Kde je tu právo a spravodlivosť, aby ten papľuch nám odobral polovicu toho majetku, ktorý sa nestaral o svojho chorého otca, ktorý hýril v Lovene, so svojími súdruhami korheľmi premárnil svoje peniaze, ktorý ani na moje tri listy mi neodpovedal, v ktorých smrteľnú chorobu otcovu som mu dával na vedomie.

— To je podlá pomluva! úctive hovorím. Viac je, ako pol roka, že sme nedostali z domu žiadnej zprávy; ja hovorím to, Sebald, verný sluha.

— Sebald! Ty si tu? A môj syn? — hovorila s radosťou a s prekvapením veľká pani.

Sebald si kľaknul pred šľachetnou paňou a slzami zaliate oči úctive uprel na jej úzkostlivú tvár. — Mladý pán Henrik v Lovene trpí už viac než šesť týždňov v žaláre dlžníkov! Na mnohé listy nedostal odpovede, šľachetná pani; žalosť ho k zúfaniu priviedla a tie úklady, ktoré ja viem kto mu kládol! — hovoril zlostne verný Sebald a besný pohľad hodil na Gottšalka a na baronku. Ešte ani na ten list nedostal odpovedi, v ktorom smrť svojho vychovávateľa oznamoval.

— Hilárius zomrel? — hovorila prekvapená pani.

— Pred dvoma mesiacmi. Keď ani na tento list neprišla mu odpoveď, chcel ísť domov, ale veritelia do žaláru ho zatvorili. Ejhľa! čítaj sama tento list, šľachetná pani, z tohoto sa dozvieš, v akom ťažkom položení sa trápi tvôj syn, syn bohatého limburgského mešťanostu.

Veľká pani rýchle prečítala list a prísnym hlasom sa pýtala od Gottšalka:

— Nebolo to tvojou úlohou počas choroby otcovej listy a peniaze posielať? A ty naničhodné, podlé stvorenie vzdialeného syna pred tvojim chorým otcom ošklivým si chcel urobiť a tvojmu bratovi určené peniaze kmínskym spôsobom si ukradnul, zpreneveril. Tvojho otca trápiť si nechal na smrteľnej posteli pre syna svojho a mňa si lžami uspával. Nie si viac mojim synom! Oboch vás opovrhujem, neuznávam za svojich, vy obludy! Pane radco! Preveďte testament mojho nebohého manžela! — hovorila prísnym hlasom vdova.

Veľká pani zničujúci pohľad hodila na Gottšalka a na baronku a odišla do pobočnej siene.

Radcovia hlboko dojatí tiež odišli zo siene. Verný sluha Ján vyviedol svoju manželku Mártu, ktorá sotva vedela ha movať svôj jazyk.

— Ten papľuch jakživ neprekročí môj práh, tým menej sa bude deliť v našom dedictve, prisahám na všetkých pekelných diablov! — vykríknul iskriacima sa očima Gottšalk. —

Neplač sestro moja. Môj plán je hotový, týmto vykrútim krk tomu pangartovi a rozšlapem ho, ako hada. Ty máš peniaze, naplň moju tobolku, lebo moju vyprázdnila tá prekliatá hra na kocky. Môj priateľ Slippenbach, ktorý vrelou láskou horí za tebou, vo všetkom bude nám na pomoc, aby sme neškodným urobili tohoto papľucha. Jakživ som necítil inšie oproti nemu, jako nenávisť, lebo pozbavil nás ešte aj priazne rodičovskej. Vždy len on bol miláčkom voľakým. Nechcem upodozrievať tú. . . ktorá aj nám život dala,. . . ale tento papľuch, cítim, voľačo mi to šeptá, nenie z krvi našej! — šuškal Gottšalk hlasom opovrženia a nenávisti.

— Urob všetko, čo za dobré uznáš, moje dukáty ti ku službe stoja, len toho papľucha nech nevidím nad nami zvíťaziť, — hovorila opovržene baronka. — Oh Gottšalk, ja podobné tuším, čo ty. Ten papľuch v ničom neni podobný ku nám, kukučkiným synom je on a nie krvou nášho otca.

— Len sa utíš! Našu hrdú matku a toho papľucha vyženiem ja z rodičovského domu. Čo mi je tá matkiná kliatba! Čo detinská láska a úcta? Keď mňa matka opovrhne a od seba odsotí, aj ja roztrhám sväzky, ktoré nás ku nej viažu. Poď! Hore do práce. Diablov zavolám na pomoc, ale my zvíťazíme, — smial sa posmešne Gottšalk a oba rýchle odišli.

II.

L'UDOVÁ ZÁBAVA.

Doba našej rozprávky padá do prostred 13. storočia, keď Filip Divoký, ako ho jeho ľud volal pre prísnosť a divokú prírodu, panoval vo Flandrii, ako dedičný grof tejto zeme.

Tento Filip to bol, ktorý toho istého času uzrel svetlo božie, v ktorom predošlom odseku spomenutý bol Henrik mešťanostou mesta limburgského.

Práve jedenadvatsiaty rok doplnil panujúci grof a spolu aj výročitý deň jeho panovania slávilo hlavné mesto zeme, Loven. Celé mesto vonku sa vlnilo na úbočí, ktoré za múrami

mesta sa tiahlo . Krásny májový deň bol. Na úbočí bolo postavené všelijaké zábavné šiatre, pivováre, šiatre, kde pečienky piekli, kde medovníky predávali a kde paštétne. L'ud sa zabával, hral na kocky a na iné hry, jedol a pil. Panujúci grof smrťou trestal tých, ktorí sa vadili a roztržitosti robili; aj sa chránil každý občan niečo takého urobiť a keď niektorý hlbšie pozrel na dno pohára, toho odstránili jeho príbuzní, aby niekomu nevrazil do hlavy pivový pohár, lebo panujúci grof nezná žartu a beda tomu, kto na tejto slávnosti ho rozdráždi.

Na prostred miesta zo štedrosti grofovej veľký pivový sud stál; tu každému smrteľníkovi darmo rozdávali pivo. Žiaci v jednej tlupe veselé piesne spievali. Poprední páni a dámy chodili medzi zábavajúcim sa ľudom a čakali príchod panujúceho grofa na slávnosť. Na všetky strany sa hrálo, tancovalo, spievalo, všady dobrá nálada panovala.

Hluku zabávajúceho ľudu vyhybujúc pod jedným starým stromom dve ženy sedely a závojom husto prikryly tvár svoju.

Jedna, dľa jej štíhleho vzrastu súdiac, sotva mohla mať viac, než 16—17 rokov, skvelé ich rúcho na poprednosť poukazovalo. Keď cítily, že sú samotné, závistlivý závoj sa odkryl, ktorý dosiaľ ich pred svetom zakryl. Krásna deva bola mladšia; na tvári jej kvitlo jaro, v hlbokých, čiernych očiach nachádzala sa spása.

Dlho, dlho hľadela túžobne na vesele zabávajúci sa ľud, srdce jej tuho bilo, kedykoľvek skvelí rytieri na priestore so svojími dámami prešli.

— Oh, aký je pekný ten život, drahá matka moja, keď na kvetnatých nivách, na zelených stromových vetvách voňavý májový vietor prefukuje. Spev vtáčkov, bzučanie malých včeličiek pozdravuje pekné jaro, prebúdzajúcu sa prírodu. A tento veselý, hemžiaci sa ľud, aký je šťastlivý! Pri zvukoch zvučiacich trúb ruka v ruke tancujú mladík a deva. A my na toto len zďaleka sa môžeme dívať! Nám je zakázaná radosť, blaženosť! — hovorila žalostne krásna deva.

— Nermúť sa dieťa moje; never, že títo tu všetci sú bla-

žení a spokojní, ktorí tu tancujú. Neboj sa dieťa moje, aj tvoj deň ešte príde, keď veselá, dobrej vôle budeš, ako títo — hovorila staršia žena, tešiac zádumčivé dievča; potom naľakaná hovorila: Spusti tvôj závoj, zakry tvoju tvár; zas jedon krdeľ mladíkov prichádza ku nám.

Pri zákrute cesty postava skvele odiateho mladíka bola viditeľná. S dvoma súdruhami približoval sa ku ženám, ktoré na tej lavici sedely. Krásny, sotva dvadsaťročný, štíhly rytier to bol; nadšene pozeral na kraj, plnými pľúcami ssál čerstvé, zoravé povetrie.

— Zlatý ľúč sa žiari na vrchole, posledné ľúče sú to slnka; takýto utešený pohľad nerozveseluje hemžiaci a zabávajúci sa ľun; len hrdlu a bruchu svojemu žije ten; čo ho zaujíma spev vtáctva, lúče slnečné, lúky voňavé, zobúdzajúca sa príroda, zelené háje? — hovoril mladý rytier nadšene.

— Kto neni zamilovaný, čím menej dá ten na takéto stenania! — hovoril druhý rytier a usmial sa.

— Milovať, milovať a potom zomreť! Čo stojí život bez lásky? — smial sa veselo mladý rytier a hlboko pozrel na tie ženy, ktoré na lavici sedely, keď prešiel vedľa nich.

— Čuješ, ako tam spieva ten slávik v tom kríčku? — hovoril žartovne mladík. — Miluj, miluj! bez milovania any ty by si nežil!

— Láska je tmavá jama! — hovoril so šomraním za dvoma rytiermi tackajúci sa verný sluha. — Všetko by to bolo dobre. Ale ja len hovorím to, mladý pán Henrik, že my sme skoro složili smútočný odev, boli by sme mali dosť času na zábavu!

— Nešomri, starče, — hovoril veselo Henrik, lebo on to bol ten mladý junák, syn mešťanostu limburgského. — Dnes je radostný deň v celej Flandrii, dnes aj ja sa musím tešiť ako verný poddaný; dnešný deň nech nám nekalí žiaľ a bolasť! — a veselo sa zamiešal medzi zabávajúcich sa.

— Videla si ho, drahá matka moja, tohoto krásneho, štíhleho mladíka? Čula si jeho zvučný hlas, keď o láske vyprával?

Oh, tento hlas zatriasol struny srdca mojho! — šuškala deva.

— Dieťa moje! nezabúdaj, že ty nesmieš, ty nemôžeš si myslieť na takýchto šľachetných mladíkov; naším osudom je trpeť a snášať!

— Oh viem, viem! ja nesmiem milovať! ja len zvädnúť smiem, ako poľná ľalia.

— Oh, pozri! pozri! tam prichádza ona! tam sa približuje ku nám na rovine! Oh aká je pekná, aká je okúzlujúca; radosť a blaženosť mi naplňuje srdce, keď ju môžem videť, jej zvučný hlas počuť! — hovoril Henrik oduševnene, keď sa vracal na hornej ceste.

— Maj rozum! Nehľaď do slnka, lebo zatmí sa ti oko! — hovoril so smiechom druhý rytier. Veľmi vysoko stojí ona nad tebou, nedostíhneš ju ty!

— No a hviezda, no a život dávajúce slnce nestojí nad nami vysoko? a kto nám zakáže, aby sme sa im neklaňali.

Na úbočí nahor kráčala jedna skvelá spoločnosť. Grof Loven za pazuchu viedol uchvacujúcu krásnu grofku Blanku, milenku panujúceho grofa, Filipa Divokého a túto ženu miloval Henrik s celou teplotou svojho dvadsaťročného srdca. Skvelá spoločnosť práve po tej ceste kráčala, na ktorej im naši mladíci išli v ústrety. Aj dve ženy skromne vstaly z laviec a utiahly sa za veľký strom.

— Vy vskutku medzi zabávajúci ľud chcete ísť, grofko? — pýtal sa so smiechom grof Loven.

— Áno! úfam, aj vy s nami držíte?

— Ale čo hľadáte vy grofka medzi žiakmi?

— Čo medzi vami nájsť nemôžem! — hovorila štiplave.

Dva mladíci úctyplne si stali vedľa cesty a so složenou čiapkou pozdravili skvelú spoločnosť. Grofka Blanka významným pohľadom prijala pozdravenie Henrikovo.

— Ah! aké vznešené je tu povetrie! Nenie tu také dusivé, ako vo vaších ambrovou vôňou naplnených sieňach.

Vo voľnej prírode žiť, odstránená od hluku veľkého sveta, ďaleko od ľudí! V jednej malej chalúpke, žiť a milovať!

- hovorila grofka Blanka, ako keby bola ku Henrikovi hovori-, ktorý zo slušnej diaľky sa díval na svoju modlu, ale dosť .ízko k tomu, aby jej hlas počul.

— No, no! aké romantické náklonnosti máte vy, pekná :ofko, — hovoril posmešne grof Loven. —Ani som netušil o jto vašej peknej vlastnosti. Keď rozkážete, hneď vám dám doline malú chalúpku vystaviť, kde šťastlive môžete žiť. . .

— Ale nie s vami!. . . vpadla mu do reči so smiechom :ofka Blanka. — Mojim ideálom je — ako v starom veku He-ny — jedon pastier. Nie skvelý rytier. S nim radostne . nasťahujem do chalúpky — hovorila vášnive Blanka a vý-ıámný pohľad vrhla na Henrika. — Ale poďme, páni! po-vajme veselý, voľný hluk ľudu; oh, prečo aj ja nemôžem ʼť tam medzi veselými dievčatmi! — hovorila oduševnene lanka a s radosťou pozerala na tancujúcich mladíkov a diev-ncė. — No, grofe, tancujme aj my tam s nimi; buďme aj my ıes veselí a nie zemskí bohovia.

—Ale grofko!

— Vopred, vopred! Kto mňa miluje, ten mňa bude sledo-ıť! — hovorila šeľmovsky krásna grofka a na dolu bežala na ıžite, medzi čím na zem spustila kyticu a na Henrika význam-ʼ pohľad hodila, ktorý jemu hovoril; poď so mnou!

Keď sa skvelá spoločnosť oddialila, mladík zachytil kyti-ı, k ústam si ju pritisknul, medzi čím lístok mu spadol ku no-ım. Dychtive prečítal lístok: "Keď priateľský lúč zá-ımčivého mesiaca vyjde, medzi kvetami v mojej záhrade ňa najdeš."

Malý lístok na ňadrá si schoval mladík a bežal s nim ako ıčná múra za svetlom.

— Hľa, hľa, tento chalan predsa sa dostal ku slncu, aby ı len neopálila táto podvodná siréna! — mrmlal druhý mla-k a potackal sa aj on za svojim priateľom!

— Ah, drahá matko moja! Poďme odtiaľto domov! vzdy-lo si dievča, keď odišiel skvelý pánsky ľud. — Dosiaľ ne-

známa bolasť zúri v mojom srdci! Prečo som len videla tohoto mladého rytiera!

Keď tie dve ženské odísť chcely, prišli veselí žiaci, smiali sa a roztopašnosti robili. Ženské sa utiahly a skromne si sadly na odľahlú lavicu.

— Pozri len na tohoto pyšného Limburgčana, — hovoril jedon žiak a ukázal na Henrika, ktorý na konci cesty sa zase zjavil. — Ako pýšne tam chodí s pestrým listím; ani nespozoruje svojich priateľov:

— Vo väzení dlžníkov so mnou ležal na slame a teraz taký cifrovaný je chalan, ako knieža; — hovoril posmešne druhý žiak.

— Sto hromov: pozrite sa len, tam sedia dve dámy na lavici, tak ďaleko od hluku zabávajúceho sa ľudu — hovoril jedon žiak.

— To je pravda! Tváru im závistlivý závoj kryje, to sa predsa nesvedčí na takýto deň, — hovoril druhý.

— Poďme odtiaľto preč, matko moja, — hovorilo úzkostlive dievča, keď zbadala ich obdivujúcich mladíkov.

— Pekné dámy! — hovoril jedon žiak a zastavil cestu dámam. — Tohoto veselého dňa žiadny nesmie závoj nosiť!

— Na nás vždy svedčí závoj — hovorila staršia dáma. — Dovolte nám po našej ceste ísť!

— Prv videť chceme vašu tvár! —hovoril jedon žiak a surovo zastavil cestu bezbranným ženám.

—Oh, pane! obráňte nás proti surovostiam týchto ožralých mladíkov! — hovorilo mladé dievča a bežalo ku približujúcemu sa Henrikovi.

— Ako? Lovenskí žiaci! a ženy prosia pomoc proti nim? Teda to je statočnosť? Svedčí sa také chovanie ku statočným ľuďom? Preč z cesty oslopaní naničhodní chalani, alebo moja šabľa vás naučí na môres! — hovoril Henrik a chytil šabľu.

— Od teba neprijmeme naučenie, čo sa týka slušnosti a statočnosti! — hovoril s rehotom jedon žiak. — Ani dovolenie na to, aby sme tvár týchto žien pozreť mohli! — a týmto pred

tie ženy skočili a z tvári rýchle závoj strhli; a keď tvár dvoch žien uzreli, s veľkým rehotom a hlukom odbehli.

— Čo znamená toto? zbláznili sa títo chalani? — hovoril v sebe Henrik a pozrel za žiakmi.

Mladé dievča zachytilo ruku mladíka a traslovým hlasom hovorilo: ľ

— Príjmi našu vďaku, šľachetný rytieru! Nech ťa Boh požehná za tvoju dobrotu!

— Aké krásne dieťa! Z jeho čiernych očí žiari sa spása! — šuškal v sebe mladík, keď krásnu tvár devy uzrel.

— Vďaku nezaslúžim; čo som urobil, povinnosťou mojou bolo, slečno! Teraz pokojne môžete odísť.

— Pokojne môžete odísť — šeptalo dievča a žalostne hľadelo za šľachetným mladíkom.

— Poďme dieťa moje! Tak sa mi vidí, že už aj dlho sme sa tu bavily! — hovorila staršia žena, za ruku chytila dievča a odbehla s ňou z hluku zábavy.

— Tam sa potáca ten chalan za grofkou; teraz bude tomu čas, priateľu Slippenbachu, aby sme s nim poriadok urobili.

— Ale keď ťa pozná ten papľuch? — hovoril úzkostlive Slippenbach.

— Dvanásť rokov mňa nevidel, nemôže mňa poznať, — hovoril Gottšalk falošným úsmevom. — O tomto môžeš byť istý!

— Vtedy sver na mňa celú túto vec; ja sa do neho zadrapím a poznajúc jeho prchkú letoru, iste príjme vyzvanie. Keď mňa poraní, urobím sa mrtvým, vy mňa odvlečete z miesta súboja a tvôj brat nebude žiť dvanásť hodín, lebo hnev panujúceho grofa nepozná milosrdenstva. Kto jednoho Flandriančana poraní a hlavne tohoto dňa, ten bude syn smrti! Neboj sa, priateľu! Ty budeš čo chvíľa jediným dedičom.

— Keď sa to podarí, bohate ťa obdarím a aj na milosť baronkinu iste rátať môžeš, — hovoril podvodne Gottšalk a potľapkal plecá priateľove.

— Podarí sa to! Potečie síce krv, ale darmo nič nedajú!

Ah, už sa približuje divoch! Hor sa teda na poľovku v mene Belzebúba!

Pri zákrute cesty postava Henrikova sa zjavila v sprievode svojho priateľa a verného Sebalda.

— Myslím, že už sme dosť dumali, dosť hrkútali v tomto kriku; aj žalúdok si žiada svoje, milý rytieru- — hovoril žartovne mladík ku Henrikovi. — Hej, Sebalde, verný sluho, iď len popredu a objednaj večeri a síce kniežatskú na radosť tohoto dňa, aby radosť tvojho pána na žiaľ sa nepremenila.

Slippenbach utiahnul sa ku mladíkom, Gottšalk na bok si stúpil a vyzývave pozdravil mladíkov.

— Dobrý večer, priateľu, milý Henriku!

— Nepamätám sa, že by sme boli volakedy priateľský pohár spolu pili! — hovoril studene mladík a pohľadom premeral dotieravého.

— Ej, ej, milý rytieru, len nebuď taký pyšný; pozdrav môj len môžeš prijať!

— Príjmem, či nepríjmem, to je moja vec, ale prosím ťa, šetri mňa od priateľského pomenovania.

— No, no, veru mnoho džbánov piva sme my spolu vypili, šľachetný rytieru!

— Možno, mnoho naničhodníkov pilo už z môjho piva, ale ešte za to neni ani jedon mojim priateľom. Dokiaľ moja tobolka naplnená bola peniazmi, mnoho priateľov som mal, ale keď mňa moji veritelí do žalára zatvorili, aj moji priatelia mňa opustili. Ty tiež patríš medzi týchto, preto tedy hore cesta, dole cesta, — hovoril pyšno Henrik.

— Nie tak hrdo, chalane! — hovoril vyzývave Slippenbach. — Preto, lebo milenka panujúceho grofa na teba pozerá.

— Milenka grofa? — vykriknul zlostne Henrik. — Vztiahni nazpäť slovo svoje, chabý papľuchu, lebo do tvojho pomluvačného krku hneď pichnem moju šabľu!

— No, no, snáď len nebudeš sa tu s týmto naničhodným korheľom vadiť? — tíšil priateľ rozohneného mladíka. — Poď, nechajme tu toho naničhodníka.

— Nie! Naučím na môres tohoto papľucha! Pusti mňa, nech vypustím z tela jeho špatnú dušu.

— Pomaly, papľuchu! Lebo myslíš, že len ty máš žabykláč na boku! Poď teda! Pomeraj teda s mojou čestnou šabľou tvôj podlý žabykláč.

— Ačkoľvek mňa potupí súboj s tebou, ale naučím ťa na môres, podlý pováľaču! Bráň sa, podliaku, ohyzdnýeničhodníku a poznaj silu mojej šable! — vykríknul Henrik a vrhnul sa na svojho protivníka.

Šable zacvendžaly a v druhom okamžení Slippenbach vypustil z ruky šabľu a medzi klesnutím chrčal:

— Prekliaty! Tento dobre mňa trafil!

— Dostal si, čo si hľadal! — sypel medzi zubami Henrik.

Gottšalk priskočil ku svojmu padnutému priateľovi a pozdvihnul ho.

— Priateľu môj! Príď ku sebe, pre Boha ťa prosím! Zomrel! Vražedlník! Pomoc, ľudia! Sem, sem pomoc! — kričal, ako mu hrdlo stačilo.

So všetkých strán sbehnul sa ľud, žiaci, mešťania a utekajúcemu Henrikovi a jeho priateľovi cestu zastavili.

— Vražedlník, vražedlník! Chytnite ho! Za nim! — kričalo aj sto hrdiel na raz.

Verný Sebald svojou ťažkou šabľou na pravo na ľavo rozdával údery smrteľné a cestu spravil svojmu utekajúcemu pánovi v zástupe.

Dokiaľ sa táto udalosť odohrála na mieste zábavy, hore na vršku podľa starého rúcajúceho sa hradu, prechádzal sa Filip, panujúci grof a kochal sa v čarokrásnom vidieku. Práve na dole sa pohnúl s vrška, keď na jednej bočnej ceste zbadal grofku Blanku, ktorá veselo sa rehotala v spoločnosti svojich rytierov. Knieža zrýchlil svoje kroky, aby dostihnúť mohol veselú spoločnosť.

Aj grofka zbadala knieža a šelmovsky zakričala:

— Utekajme, ide medveď!

— Kam bežíš, pekná grofko? — hovorilo knieža za šelmov-

skou grofkou, ktorá sa zastavila a pred kniežaťom úctive sa poklonila.

— Vítam spoločnosť. Dobrý večer, grof Loven! — hovoril grof veselo. Páni sa všetci hlboko poklonili pred kniežatom.

— No, čo som ja strašidlo, že utekáš predo mnou, pekná Blanka.

— Ah! veličenstvo! Pred mojim panovníkom len jeho nepriatelia utekajú a ja, verná poddaná šťastlivou sa budem cítiť, keď mňa na pohľad hodnou držíte.

Panovník chytil grofku za ruku a spolu sa prechádzali pod starými lipami a javorami, sprievod ale v slušnej dialke šiel za nimi.

— Okúzlujúca si, pekná grofko, najpeknejšia medzi všetkými dámami mojej krajiny, ale aj krutohlavá, ako....

— Filip, panujúci grof, — vpadla mu do reči šelmovsky.

— Vskutku môžeš mať pravdu! — smial sa panovník. — A smelá si ako. . .

— Filip, najmilejší panovník, — hovorila koketne.

— Oh nie! ešte aj nad tým smelejšia — hovoril so smiechom Fil p, — lebo ty si jediná v mojej krajine, ktorá sa opováži so mnou vzdorovať. Je pravda, urobila si už šťastným grofa Stembacha tvojím slovíčkom "áno", dľa môjho rozkazu?

— Nie, veličenstvo!

— Nie? A prečo nie?

— Lebo mne sa nepáči — hovorila vzdorovite.

— Nepáči? A prečo sa ti nepáči? — nie je on najbohatší rytier v celej Flandrii?

— Čo stojí bohatstvo, keď nám chybuje blaženosť? Čo majetok, keď niet lásky?

— Ani ho nemiluj, — pošeptal jej grof — prisahám ti, že by ti hlavu soťal, keď by si ho milovala. Ale predsa žiadam, aby si bola jeho manželkou!

— A ja nebudem, nie, jakživ nie! — milkovala s nim grofka a falošne hľadela na zachmúrenú tvár kniežatovú.

— Hrom a peklo! Ty miluješ voľakoho? — šuškal jej knieža vášnive.

A keďby tak bolo?

— Pomenuj mi toho pangarta a mojim psom ho dám roztrhať.

— Oh! tých sa on nebojí! — smiala sa Blanka.

—Ako? Nebojí sa mojích psov, ktorí sú divejší nad tigrom? — vykríknul zlostne knieža.

— Lebo aj tí krvolační psi len toho poslúchajú, koho ja milujem! — hovorila a hlavu na ňadrá kniežata sklonila.

— Ah, ty si okúzlujúca, pekná — hovoril knieža krotkejšie. — Ešte vždy sa v tvojom byte v zahrade zabávaš?

— Na váš rozkaz, veličenstvo!

Budem smeť vás prekvapiť medzi vášmi kvetinami, pekná grofko?

— Na rozkaz môjho panovníka celá Flandria sa pokloní! — smiala sa pekná siréna.

V tom okamžení sa stalo to srazenie na mieste zábavy; krik a hluk aj pozornosť kniežata zobudila.

— Čo je to? Čo sa deje tam dole? nech sa na to niekto pozre! — hovoril prísnym hlasom ku svojmu sprievodu knieža a jedon dvorný dôstojník rýchle bežal cez úbočie na miesto zábavy.

— Chytnite ho! Chytnite ho! — ozývalo sa dole v doline.

— Čo je to? Kto sa opováži v blízkosti panovníka svojho tak kričať? — vykríknul zlostne knieža.

— Veličenstvo! Jedon limburgský žiak zavraždil svojho súdruha a dal sa na útek, — oznamoval dôstojník, ktorý rýchle prišiel z miesta zábavy.

— Zavraždil svojho súdruha? Hrom a peklo! Za to aj jeho hlava bude sa po prachu válať!

— Drábi ho prenasledujú, ľud je v jeho stopách, ale on je rýchlejšie, ako srna. Pozrite! pozrite veličenstvo, skoro letí na tom úbočí, — hovoril dôstojník a ukázal na dolinu.

— A ako skvele je oblečený ten chalan! vlasami ako mu

victor veje! Hohoho! Za nim lenivé zdochliny! Moji drábi len sa plaz'a oproti nemu. Teraz ho dostihnú! Chyťte ho, psi! — vrešťal knieža. — Smelý je to mladík, na moju dušu pravím, ako leopard sa bráni. No teraz. Zas im vyšiel z rúk! Teraz, teraz! Ah, prišiel ku rieke! Teraz ho chytnú! Hodil sa chalan do rieky a pláve ako ryba! Za nim biedni psi; vy neviete plávať? Drábi nech bežia za nim do vody! No teraz už ku brehu pripláve ten papľuch! Nažeňte na neho mojich krvelačných psov, vy lenivé zdochliny; za ním, za ním! — kričal knieža a sbehnul so svojim sprievodom s vrchu.

Za riekou, von za múrom mesta, v tieni starých stromov, stál samotný domček, vysoko ohradený, ťažkými železnými klincami vybitá dubová brána len zriedka sa otvorila. Jej obyvatelia utiahnute žili od sveta, od ľudí; ľud z ďaleka vyhýbal tomuto domu, v ktorom býval kat.

V tomto okamžení otvorila sa veľká dubová brána a dve ženy vyšly von. Víchor hlasy ďalekého kriku, hluku a trúbenia prinášal ku domčeku, dve ženy zastavily sa v bráne a zvedave pozeraly tam, odkiaľ tie hlasy prichádzaly.

— Aký krik je to? — pýtala sa staršia žena.

— Matko moja, tam sa akési nešťastie stalo! Pozri, pozri, od rieky jedon udychčaný mladík beží sem; ľud, drábi ho prenasledujú! Oh môj Bože, už sotva sa potáca nešťastný. Sem! sem! Tu útočište nájdeš! — kričalo dievča na prenasledovaného a bielym ručníkom mávalo ku nemu. Oh Bože! Hneď ho dostihnú jeho prenasledovatelia! Sem, sem bež, rýchlo!

Prenasledovaný spozoroval mávanie šatkou, počul volajúci hlas dievčata a ku domu bežal. Už sotva sa vliekol, keď prišiel ku domu; tvár mal bledú ako smrť, čelo krvavé, z rúcha a z vlasov mu len tiekla voda.

— Všemohúci Bože! toto je náš mladý ochran'teľ — vykríkla dievka, keď prenasledovaného mladíka zbadala.

— Len sem, sem! Tu útočište nájdeš! Pribehla ku

potácajúcemu sa mladíkovi, ktorý nebol vstave viac bežať a pred domom klesnul.

— Matko moja! zanesme do vnútra tohoto mladíka; sila ho opustila. Pre Boha! ponáhľajme sa, jeho nepriatelia hneď tu budú.

Tie dve ženy pozdvihly zamdleného mladíka a zaniesly ho cez bránu do domu. V tomto okamžení prišli tam drábi a ľud.

— Chytnite vražedlníka! — kričal Gottšalk na drábov.

— Nazpäť Tu je útočište, Salva gvardia, — kričala mladá deva a zastavila vchod cez bránu.

Z jej čiernych očí blýskalo sa na prenasledovateľov.

— Chabé sovy! ešte aj dievčata sa ľaknete a pred ním ustupujete? — kričal zlostne Gottšalk na drábov.

— Útočište! Salva gvardia, výsadné miesto! — vrešťal ľud a zatvorily sa ťažké dverá pred prenasledovateľmi.

III.

— KATOV TOVARYŠ.

Pozde večer bolo už, drábi ešte vždy sa tam zdržovali okolo samotne stojaceho domku, veľký oheň si rozložili a pri ňom pili a spievali ozbrojení mešťania, žiaci a zvedavý ľud. Občas zakričali:

— Vydajte nám vražedlníka!

Pozrime do vnútra domu. Nádherná veľká sieň sa pred nami otvorí, v úzadí s veľkými sklenenými dverami, ktoré sa na balkon otvárajú, odkiaľ najutešenejší pohľad sa poskytuje pozorovateľovi. Na pravo vedľa stredných dvier veľká sklenená kastňa starej mody stojí, ktorá na dve čiastky je rozdelená. V jednej čiastke je bohate ozdobený rytiersky oblek, s náprsným pancierom, na ktorom sa zemanský címer skveje. V druhej častke zlaté krhle, kalichy, drahé nádoby, rodinné poklady sú poskladané. Pri balkonových dverách na pravo a na ľavo dve podobizne v životnej veľkosti

visia v zlatom rámci, jedna do panciera oblečeného rytiera predstavuje, druhá prekvapujúce krásnu mladú ženu.

V jednom kúte siene je sbierka zbrojov; na jednej zeleným súknom prikrytej tabule visia šable, dlhé meče, v prostriedku skvelý meč katov je povesený; pri sbierke zbrojov na jednom vešiaku krvočervený kepeň a obleky visia. Na ľavej strane siene tajné dverá kryje jeden obraz Preblahoslavenej Panny Marie. Na pravej strane je pohovka s drahými východnými kobercami a tigrovou kožkou prikrytá. Na pohovke leží prenasledovaný mladík, ešte vždy bez seba, čelo má čiernou hodbávnou šatkou zaviazané. Pri pohovke stojí malý stolík, na ňom vysoká vosková sviečka a sklenice s liekami.

Pri zamdlenom mladíkovi na jednej stoličke sedí tá krásna deva, v jednoduchom flamadskom obleku a na každý pohyb mladíka pozoruje.

Dlhý spánok ešte vždy trvá, na dobrotivej tvári sa mu bolasť zrkadlí.

Aký je krásny, aký mladý, aký šľachetný a ... aký nešťastný! — šepoce deva a dojímave hľadí na bledé ťahy zamdleného mladíka. — A tí tam vonku vreštia ako hladné divočiny za korisťou. Ty šľachetný, ty krásny mladý hrdino ani netušíš, aké strašné bude pre teba zobudenie! O Bože! verný obhajco všetkých tvojích stvorení, vezmi do milosti tvojej tohoto nešťastného mladíka! Nie, on nemôže byť vražedlníkom. Iste v súboji zabil svojho protivníka; oh aj toto je krásny hriech; panovník smrťou tresce tých, ktorí v jeho krajine na súboj idú; ten len pri rytierskych hrách je dovolený.

Cez oblok veľkého balkona počuť hrmot a vrešťanie:

— Vydajte nám vražedlníka!

— Nevejte, biedne hyeny; veď aj tak dosť skoro dostanete svoju korisť! — sypela medzi zubami deva. — Ale pst! — on sa hýbe, ústa sa mu hýbu, on sa zobudí; oh, vďaka tebe, Bože, že len ku sebe prichádza.

— Vztiahni tvoje slová. . . chabý papľuchu. . . lebo do tvojho utrhačného. . . hrtana pichnem moju šabľu — mrmlal mladík vo sne.

— Ah, on hovorí! — šeptalo dievča s radosťou.

— Ah! zadusím sa. . . nevydržím ďalej!. . .

— Za mnou sú moji prenasledovatelia. Nazpäť! Ku mne nech sa neblíži, ktorému je život milý! — vykríknul mladík a rýchle si sadnul na pohovke.

— Buď ticho, šľachetný rytieru, odožieň od seba tie prázdne vidiny; ty si na bezpečnom mieste.

— Kde som? Aká žiara sa rozširuje okolo mňa? Sníva sa mi alebo som prebudený?

— Ty si prebudený, šľachetný rytieru! — hovorilo láskave dievča.

— Ah! Áno, ja som prebudený! — vykríknul mladík a vyskočil, — lebo teba vidím zas, — krásne dievča; čujem tvôj milý hlas, ktorý ako utešená hudba účinkuje na moje omámené modzgy. Ale čo je to? Hlavu mám tupú, ťažkú, iste už dlho spím tu?

— Už tretí deň, šľachetný rytier, čo v ťažkej omámenosti spíš.

— Tretí deň? Čelo od divokej boľasti mi horí. . . Čo je to? — hovoril mladík a ohmatal si čelo.

— Úder od budzogáňa, ktorý si od jednoho tvojho prenasledovateľa dostal; vtedy. . . na nič sa nepamätáš milý pane? — šeptalo dievča.

— Ale áno: Áno, už sa pamätám! — vykríknul so strachom mladík! — Slippenbacha som zabil, drábi a ľud mňa cez hory doly prenasledovali až konečne sem som prišiel, kde na mňa kývala víla a bielou šatkou na mňa mávala. . . a tou vílou ty si bola! A ejhľa osvobodený som od mojich prenasledovateľov.

— Keby tomu len tak bolo!—šeptala deva a mokré oči sklopila.

— A kde, u koho som? Kto si ty drahé zjavenie, ktoré

si mňa vysvobodilo? Táto ligotavá sieň tu. . . Hovor, ako ťa mám volať?

— Moje meno je Margita.

—Margita? Pekné meno, ako celá tvoja bytnosť. A tvoja rodina?

— Tá je bezmenná, — vzdychla si deva.

— Ako? Bezmenná? A predsa taká mocná, že mňa mohla vysvobodiť?

— Oh, ty ešte nie si vysvobodený, pane! Poď, pozri na balkon, vidíš tam tie rozložené ohne okolo domu? Čuješ tam to vrešťanie drábov, to vytie krvolačného ľudu? Náš dom je obkľúčený, keď nie na krýdlach, ináč sa odtiaľto nemôžeš vysvobodiť, dobrý mladíku!

— Všemohúci Bože! Ale hovor mi, ako je to možno, že do tohoto domu nevlámali sa za mnou drábi a nevyvliekli mňa von ztadiaľto?

— Lebo tento dom je Salva gvardia, prenasledovaní tu útočište najdú, ale len po tri dni. Toto útočište, šľachetný mladíku, už ťa len hodinu môže chrániť.

— Útočište? Ako to mám rozumeť?

— Tri dni v tomto dome útočište najde každý prenasledovaný, zákon dal to právo týmto múrom a keby aj sám panujúci knieža prišiel, dverá tohoto domu aj pred ním zatvorené budú tri dni. Už len jedna hodina chybuje z troch dní a keď aj tá prejde, ani môj otec nemôže ťa viac zachrániť, ty sa nemilosrdne dostaneš do moci súdu.

— Ale kto je tvôj otec, že je jeho dom a jeho osoba taká nedotknuteľná? Kto je on, že takú moc má? — pýtal sa rýchle a úzkostlive mladík. Dievča sklonilo hlavu a mlčalo.

— Neodpovedáš? Hovor, prosím ťa lebo nesmieš tvojho otca pomenovať?

— Nežiadej si to znať, dobrý pane! — vzdychlo dievča.

— Ale chcem, žiadam si to vedeť, kto je tvôj otec?

— Kat — šeptalo dievča a sklonilo svoju krásnu hlavu, ako zlomená biela ľalia.

— Všemohúci Bože! — vykríknul mladík zdesený.

— Bez mena sme, opovrhnutí, nepoctiví, vyhýba nám každé živé stvorenie! Na celom svete neni piaď zeme, na ktorej by sme si mohli hlavu skloniť pomimo týchto múrov. Znectíme tú zem, na ktorú stúpime, zatracený je, kto sa nás dotkne; my nemáme ani Boha, lebo sme vytvorení aj z jeho svätého stánku! Na otcovraha, ktorý je na smrť odsúdený, so sústrasťou hľadia ľudia, ale od kata s hrúzou sa obráti každé stvorenie! Je opovrhnutý, vytvorený z ľudskej spoločnosti, s ošklivosťou spomínajú jeho meno a keď zomre, v posvätenej pôde nemôže odpočívať, medzi zločincami a kosťami zdochlých zvierat ho pochovajú. . . a on predsa je človek — nariekalo dievča.

— Hrozná vec! — vzdychol si mladík zdesený.

— Jediná pekná výsada katova v krajine je zákonné útočište, pod ktorého ochranou aj ty si bol dosiaľ; ale to je strašné, čo teraz bude nasledovať! Dosiaľ sme ťa opatrovali, môj otec všetkú svoju vedu na tvoje vyliečenie obrátil, upotrebil všetky lieky, ktoré len zná, aby ťa životu zachránil. Rana sa ti už zahojila a my sme si ťa zamilovali, ako keby si bol naším; — hovorilo dievča a slabý rumenec sa jej vyrazil na tvári. — A keď hodina prejde. . . prijde môj otec, kat, povraz hodí na tvôj hrtán, ruky tvoje poviažc, konec povrazu vyhodí cez veľké dverá, ktorý chmatnú, teba sa nikto nedotkne, lebo týmto by boli poškvrnení, keby sa ťa niekto dotknul, poneváč si v tomto dome tri dni strávil a na povraze ťa odvlečú ku najstrašnejšiemu osudu!

— Oh strašné, oh strašné? — bľabotal mladík a klesnul na pohovku.

— Ty si zabil jednoho flandrického zemanského mladíka, pre teba neni výhovorky, neni vysvobodenia. A to je najhroznejšie, že môj otec, ten človek, ktorý všetko vykonal, aby ťa životu navrátil, zajtra snáď už ten strašný meč bude držať nad tvojou hlavou, lebo takto to prikazuje zákon!

— Oh to je strašné, takto mlado zomreť! — Veď sotva mi

ešte kvitlo jaro života! Teda neni pre mňa vykúpenia, neni vysvobodenia? Oh ty drahý anjelu! ukáž mi cestu na vysvobodenie! — prosil mladík a chytil ruky devy.

— Oh, pane, čo robíš? Nechytaj mňa, ja som dcéra katová, zhanobený bude každý, kto sa mojej ruky dotkne! — hovorilo dievča krotko a odtiahlo ruky svoje z ruky mladíkovej.

— Mám ti ukázať cestu na vysvobodenie? hovoril si, šľachetný mladíku. Na tvoje chránenie len jeden jediný spôsob je, ale tento je hrozný pre teba!

— Oh hovor len, ukáž mi ten spôsob; oh hovor! otvor ústa tvoje, nech čujem z nich ochranné slovo! — prosil mladík.

— Oh, od tohoto slova zastaví sa ti krv v tvojích žilách a ztratíš chuť k životu.

— Žiť chcem, žiť, — vykríknul mladík. — Veď taký je pekný život, rozviňajúce sa jaro, ligotajúce sa slnko, hviezdnaté nebo, kvetnaté lúky, zelené šumné háje. A taký studený, tmavý a nemý je hrob, nevideť tam život dávajúce slnce, nie takú anjelskú tvár, aká je tvoja! Oh žiť chcem, žiť! Dievča moje, vyslov to slovo, ktoré rozhoduje nad mojim životom.

— Buď katovým tovaryšom! — hovorilo dievča a merave hľadelo mladíkovi do očí, akoby skúmalo ten účinok, ktorý na tvári mladíkovej, za životom tak túžiaceho, zrkadliť sa bude.

— Katom! — vykríknul mladík.

— Katom, ako môj otec! — hovorila Margita chladne.

— Nie, nie, tak tisíckráť radšej zomriem — vykríknul mladík a klesnul na pohovku.

— Príď ku sebe, pane! — hovorilo nežne dievča a dotklo sa ruky mladíkovej, ktorú tento rýchle odtrhnul.

— Odpusť, šľachetný pane, že som sa ťa dotkla, zabudla som na jedno okamžení, že to neni dovoleno! Odpusť šľachetný mladíku. Keď som tvoje trápenie videla, myslelo som, že aj ja som také stvorenie, ktoré v tvojich trápeniach účasť brať môže. Odpusť mi to, viac sa to nestane, — šeptalo dievča a utieralo si slzavé oči.

Mladík dojatý, podal ruku anjelskému dieťaťu a láskave

hovoril: Margita! Odpusť mi! Ja blázon koľkým mojim poddaným som podal ruku v rozpustilých zábavách a od tohoto anjela by ju odtiahnul a prečo? Lebo ľudia sú sprostí a predpojatí, aj ja mám byť takým? Nezostáva nič inšie, ako do očí sa podívať ukrutnej smrti.

— Ale pod katovým mečom umreť je predsa len strašná vec! Pozri tam na ten hrozný meč! — šepkala Margita a medzi šabľami a zbrojmi na ligotavý hrozný meč ukazovala. — Pod týmto chceš ty vykrvácať?

— Často som stál pred smrťou, ale teraz sa hrozím od videnia týchto strašných zbrojov. Zimomriavky prechádzajú moje údy; tento strašný meč má vyhasiť môj život? — hovoril mladík a oči svoje na strašné meče a zbroje uprel. Ale za akú cenu mám život môj zachrániť? Mám byť katom? Bezbranných nešťastníkov mám vraždiť?

— Nie! — vpadla mu do reči rýchle Margita. — Ty nebudeš museť meč v rukách tvojich držať. Môj otec ťa od tejto úlohy osvobodí. Len zdanlive sa poddaj nevyhnuteľnému osudu a keď tvojí nepriatelia odídu, za pár mesiacov mojou starosťou to bude, aby si sa odtiaľto vysvobodil. Ja ti otvorím dverá tohoto domu a potom dosť široký je tento svet! Kto sa to dozvie voľakedy, že si katovým tovaryšom bol? Za niekoľko rokov ako ťažký sen ti príde celá minulosť a ty šťastlivý, spokojný budeš!

— Oh ty drahý anjelu! Tvoje slová nový život mi dodajú! — šeptal mladík a povďačne pobozkal malinkú ruku dievčata. — Ty si mojim anjelom, strážcom; môžem sa ti niekedy odplatiť za tvoju dobrotu?

— Nazpäť! ešte neprešiel čas, ešte nemáte ku nemu práva! ozval sa vonku silný mužský hlas a pred dverami hrmot krokov bolo počuť. Vonku vrešťal zástup drábov:

— Vydajte nám vražedlníka!

— Prichádza môj otec! — hovorilo rýchle dievča. — Už len pár okamžení ti zbýva, preto ťa prosím, neodporuj mi.

Do siene vkročil kat; mohutná postava; mohol mať asi

päťdesiat rokov. Peknú, šľachetnú tvár mu tmavočierna brada ozdobovala, ktorá až po prsá mu siahala, na ramená mu husté čierne vrkoče visely. Oblek mu pozostával z dlhého červeného kepeňa, ktorý malými žltými gombíkami so zelenou obrubou visel. Ako mladíka zbadal, hneď ku nemu sa približoval a vážnym, ale dobroprajným hlasom sa ho pýtal:

— Prišel si už ku sebe?

Mladík zdesený, urobil niekoľko krokov zpäť, ako kata zbadal, ústa sa mu triasly, nenašiel slova, aby mu odpovedal.

— Ako vidím, liek účinkoval. Margita! ty si ho verne opatrovala, — hovoril láskave kat a nežne pohľadkal bledú tvár devy.

— Príjmi moju vďaku za tvoju dobrotu, pane! — šeptal mladík úzkostlive.

— Vďaku nezaslúžime; čo sme urobili, to bola naša povinnosť! — hovoril kat vážne. — Hovorila si mu, aká budúcnosť ho očakáva — pokračoval kat, obrátiac sa ku svojej dcére, bez toho, že by bol na mladíka pozrel.

Áno, otče môj!

— A on? Popravište si volí alebo slúžiť katovi?

— Ešte neviem, otče — hovorilo dievča úzkostlive.

— Čas na rozmýšľanie prešiel, — hovoril prísnym hlasom kat. — Za desať minút ťa vydám drábom a zajtra ti sotnem hlavu! Toto je zákon, teda rozhodni sa rýchle.

— Všemohúci Bože! čo mám urobiť? — vykríknul mladík zúfale. — Na popravišti mám zomreť, alebo ako kat od ľudí opovrhnutý, zo spoločnosti vytvorený, tento biedny život prežiť?

— Opovrhnutý, vytvorený zo spoločnosti ľudskej? — hovoril kat a usmial sa. — Môžeš mať pravdu, lebo ty si ešte mladý a nepoznáš ľudí. Biedny červ, sobecké plazivé stvorenie je človek. Pýtaj sa, či oni mňa odsotili, lebo či ja som ich od seba odsotil? Nešťastných hriešnikov, ktorí náhodou do nebezpečenstva prišli, ako aj ty, ja ľutujem, ja ich oplačem, keď na rozkaz zákona im hlavu uťať musím, ale hlavu zatvrdilých hriešnikov bez sľutovania sotnem. Neváhaj dlho, mladíku!

Ty budeš mojím synom, tvoja ruka meč zákona jakživ nebude držať; teda rozhodni sa rýchle!

— Prosím ťa, príjmi návrh otca môjho! — prosila Margita so sopjatýma rukama mladíka.

— Hodina prešla, vydaj nám vražedlníka!

Ozývalo sa vrieskanie a kričanie zástupu až do siene.

— Ďalej ťa už brániť nemôžeme, čas prešiel, nech sa stane, čo sa stať má.

— Vydaj nám vražedlníka, čas prešiel, — ozval sa Gottšalkov hlas, bezprostredne pod balkonom.

— Kto sa opováži na balkon môjho domu stúpiť? — zakričal prísnym hlasom kat a otvoril veľké dverá balkona. — Pre Boha, ty nie si Flandričan, ináč by si sa neopovážil to urobiť!.

— Pre Boha! — zakričala žena katova zdesená. — Jobste, čas prešiel, kahanec už horí, s mladíkom ešte aj my zhoríme. Podpália nám dom a biedne zahyneme všetci, keď ho nevydáš.

— Nepriveď aj nás do nešťastia, rozhodni sa — prosilo ho dievča.

— Vydaj vražedlníka! Podpálte dom! — vrešťal zástup ľudu okolo domu.

— Ah! Biedni krvolační psi! — vykríknul mladík. Túžite za mojou krvou? Nepripravím vám tú radosť, aby ste videli moju hlavu do prachu spadnúť. Tu je moja ruka, tvojim tovaryšom budem. Katom budem, ako ty a meč zákona silnou rukou budem obracať. Krv, krv nech uľavuje boľastiam srdca môjho, krv, vyliata krv nech posilňuje moju pomstu. Vypomstím sa na naničhodnom pokolení ľudskom!

— Poď bližšie! — hovoril kat prísnym hlasom mladíkovi. — Kľakni si predo mnou, pred tvojim majstrom!

Kat sňal s vešiaka červený kepeň, položil ho na ramená pred ním klečiaceho mladíka, potom pozdvihnul ligotavý meč, slávnostne dotknul nim rameno mladíkové a slávnostnými slovami prijal mladíka za tovaryša svojho.

Pod týmito obradmi Margita si kľakla pred obrazom Preblahoslavenej Panny Marie a horlive sa modlila.

Keď bolo týmto obradom konec, kat chytil mladíka za ruku, za sebou ho vyviedol na balkon, tam ho postavil vyjácemu a vreštiacemu ľudu a silným hlasom na neho zakričal:

— Pratajte sa leniví drábi! Prataj sa, ty krvolačná luzo! Nevydám vám korisť, nemáte moci nad ním, on sa stal dobrovoľne mojim tovaryšom! Preč teda z domu môjho!

— Kat! Kat! — kričal posmešne zástup a s veľkým krikom tiahnul k mestu.

— Teraz si osvobodený! — hovoril vážne kat, — ale boj sa moje prikázania prestúpiť. Ináč drž mňa za tvojho otca!

— Kat! — vykríknul mladík srdcelomným hlasom a zamdlený klesnul k zemi.

IV.

NOČNÝ HOSŤ.

Zapadlo slnko, tichá nemota začala panovať na celom kraji. Vo veľkej katovej sieni katovho bytu pri bledom svetle voskovej sviečky na dve ruky opretý vzdychal katov tovaryš.

— Stalo sa, hrom uderil! Jedno nešťastné okamženie zničilo môj život! — šepkal Henrik a slzy mu tiekly po bledej tvári. — Opovrhnutý, vysotený zpomedzi ľudí, zabudnutý od mojej matky, od mojich bratov, akú cenu má tento život pre mňa?

Veľký obraz Panny Marie sa pohnúl a zpoza obrazu vystúpila Margita, tichúčko, bez hluku a ako temný obraz preletela cez sieňu. Katov tovaryš na šusť pozdvihnul hlavu a prekvapený vykríknul, keď štíhlu postavu devy zbadal:

— Kto je tu?

— Ticho! Pre Boha, nezraď mňa! — šeptala Margita a celkom blízko prikročila ku mladíkovi.

— Margita, ty si to? — zvolal mladík s podivom. — Ako si prišla sem?

— Za týmto obrazom sú tajné dverá a tieto mňa priviedly ku tebe, šľachetný pane! Už dva dlhé dni čakám na príležitosť, aby som bez svedkov s tebou vyprávať mohla; mnoho, veľmi mnoho mám ti hovoriť. Cez tieto tajné dverá aj ty sa vysvobodíš, šľachetný rytieru, — šeptala Margita a celkom blízko sa nahnula ku mladíkovi. Tento obraz vedie do jednej kaplnky, za oltárom sú malé dverá, ktoré vedú von, cez túto cestu sa môžeš vysvobodiť, ale musíme dávať veľký pozor, lebo môj otec orličím zrakom stráži nad tebou.

—Nie na odchod mi otváraj tieto tajné dverá, lebo ja z tohoto kraju nemôžem odísť! — vzdychnul si mladík.

— Viem! Sem ťa viaže čosi a nemôžeš bežať do veľkého sveta, bez toho nepotrebuješ svobodu!—šeptalo dievča smutno.

— Ako? Ty vieš, ty si uhádla, čo mňa viaže ku tomuto kraju? — hovoril mladík s podivom a rýchle zachytil trasúcu sa ruku dievčata.

— Ja všetko viem! — hovorilo dievča so smutným hlasom. — Ale pokračujme ďalej. Ja myslím, už sa dlho nebudeš baviť v tejto skvelej grofskej sieni, pane.

— Grofska sieň? Je pravda! Nemôžem pochopiť tento blesk, túto nádheru v katovom byte. Hovor mi, prečo ju voláš grofskou sieňou?

— To ti teraz hovoriť nemôžem! — šeptalo dievča. — Len to ti smiem hovoriť, že tu sa veľmi často obráti jedon vzácny hosť, jedon mocný pán, že kto je, to ja neviem. Moji rodičia o tom nikdy nevyprávajú. Môj otec je chladný, zádumčivý človek. Aj moja matka je veľmi mlčanlivá, ačkoľvek má dobré a šľachetné srdce. Ja samotná sa tu živorím medzi týmito studenými múrmi, ako do klietky zatvorený vták. Nepozná mňa nikto, nemiluje mňa nikto, tak žijem ja tu, až konečne príde na mňa večná noc!

— Margita! Ja ťa milujem, ako moju sestru; tu som ja, aby som si s tebou podelil toto trápenie! — hovoril so sústrastným hlasom mladík.

— Ďakujem! — šeptala Margita a svoje pekné, veľké oči

povďačne pozdvihla na mladíka. — Ale už zas sme sa odchýlili od nášho predmetu, čo som ti chcela hovoriť. — Pred pár rokmi zomrel nám jedon tovaryš a jedno celé rúcho zanechal, ktoré som ja ukryla. Toto rúcho ja užívam v nočnej tme, keď mi príde nepremožiteľná vôľa, aby som tieto smutné múry opustila; pochodím hory-doly pri svetle mesiačka a hľadám to, čo nemám, za čím mňa tak bolí moje srdce. V tomto rúchu ešte dnes zanesiem chýr o tebe grofke.

— Ako? Ty?

— Áno! Ja. Za teba som na všetko hotová, pane — šeptala Margita a pekné oči sklonila.

— Oh, ty drahý anjelu!

— Ticho! Čujem otcové kroky. Píš rýchle. Keď sa všetko v dome utíši, znovu prídem a verne sa ťa zastanem, — hovorila rýchle Margita a zmizla za obrazom.

— Toľko láskavosti, toľko vernosti ku mne od tohoto krásneho dieťaťa, vskutku je to dojímavé! — šeptal v sebe Henrik a ani nezbadal kata, ako vkročil do vnútra.

— Ty v sebe preklínaš osud, mladíku? — hovoril kat a uderil rukou tovaryšovi na plecá. — Vzdycháš, nejieš, nepiješ; si ty muž?

— O tom si sa mohol presvedčiť, majstre, — hovoril odhodlaným hlasom mladík.

— Je pravda, že chabým nie si, o tom som sa presvedčil. To sa mi ľúbi. Nedúfal som, že najdem niekedy človeka, ku ktorému by som súcit mal a ku tebe — na to môžeš byť hrdým, — ku tebe súcit mám. Keď si sa v tvojom peknom veku do potupy a hanby dostal, moja mladosť a prešlé ťažké časy mi prišly na um. Synku! Teba zasvätím do mojich tajností, pred tebou otvorím moje srdce a uvidíš, že je ešte nepriaznivejší osud tu na zemi, ako je tvôj!

Bol som mladý, z bohatej a mocnej rodiny som pochádzal, šestadvadsať predkov som vedel načítať, ako posledný potomok chýrečných Toulonských grofov. V Burgundii ležaly moje hrady, na vysokých skalách, bližšie ku nebu, ako ku tejto ni-

čomnej zemi. Mal som čarokrásnu nevestu, aj som ju miloval s teplotou môjho mladistvého srdca, ona mi bola najmilejšou na tejto zemi. — Hlas chladného muža sa triasol, s rukou si utrel zapotené čelo, ako by bol chcel odohnať od seba tie smutné rozpomienky.

— Ôsmi dňami pred našou svatbou táto moja vrele milovaná nevesta mi utiekla s jedným mojim priateľom! Podlý priateľ bol mladý a mocný, ako ja; tajne sa sosobášil s mojou nevestou. Len za mesiace som prišiel na stopy v jednom silnom hrade tomu svoditeľovi. V náručiach manželky som prebodnul srdce tohoto podvodného priateľa a nevernú ženu nechal som, nech ju žerie boľasť a zúfalstvo. Posledný vňuk burgundského panujúceho grofa to bol, ktorého som zabil. Keby bol mňa zavraždil podliak, nikto by si nebol na neho myslel, ale hrdý burgundský grof pomstu prísahal vražedlníkovi svojho vnuka. Môj štít, môj címer dal polámať, moju podobizeň na šibenicu obesiť, moje meno potupené zmazať, hrady srúcať, majetky zhabať a mňa, poneváč mňa nijak nemohol lapiť, zo svojej krajiny na veky vykázal. Tak som prišiel, ako prenasledovaná divá zver, — podobne tebe — medzi tieto chmúrne múry. S radosťou som chytil katov meč a môj skutok som jakživ neoľutoval.

— Hrozné je to! — šeptal mladík s ustrnutím.

— Tam visí môj obrnený oblek, v ktorom mňa burgundský grof za rytiera prijal. — Hrdo ukázal kat na veľkú sklenenú kastňu, potom strhnul závoj s veľkých obrazov, ktoré na stene visely. — Toto som bol niekedy ja a toto bola moja nevesta, pre ktorú som katom zostal.

— Margita! — vykríknul mladík s podivením, keď obraz uzrel.

— Nie Margita! To je svätotulonská grofka! Aj! táto ničomnica obdržala, čo zaslúžila! — hovoril kat. — Dieťa som jej vzal a boľasť, žiaľ ju do hrobu priviedol.

— Mocný Bože! A zabil si to dieťa?

— Takým podlým nie som — hovoril kat prísne. — Ten-

to môj skutok — je pravda — často som oľutoval, ale že som zničiteľa môjho šťastia zabil — to neoľutujem nikdy! — V tomto okamžení psí štekot sa ozval na dvore a bolo čuť vrzgot veľkej brány, ktorá sa otvorila.

— Prichádza môj nočný hosť! Teraz maj rozum, chlapče! Čokoľvek počuješ a uvidíš, nebuď zvedavým a buď nemý ako hrob.

— Sem, sem, milostivý pane! Tu nájdeš môjho otca! — ozýval sa na chodbe milý hlas Margity, potom otvorila veľké dverá siene a osvietila nočnému hosťovi cestu lampou, ktorú v ruke držala.

Nočný hosť, mladý muž bol vysokej postavy, čierny kepeň mal na pleci, na hlave široký klobúk prikryl ráznu tvár. Na prahu pohľadkal krásnu tvár Margitinú a láskave takto prehovoril ku bojazlivému dieťaťu:

— No, ako sa máš, červený holúbku? Netrias sa predo mnou, veď si v mojej milosti. — Potom hrdo, s vážnymi krokmi sa poberal do siene. — Dobrý večer, Jobst! — hovoril surovo cudzinec.

Kat sa úctive poklonil pred hosťom. Katov tovaryš skoro na zem padnul od ustrnutia, keď uzrel tvár nočného hosťa a ticho šeptal: Je to možné? Panujúci knieža v tomto byte?

— Jobst! Daj osedlať koňa, pojdeš so mnou. Túto noc zas sa musím rozhliadnuť, aby som sa vlastnýma očima presvedčil o hýreniach v krčmách. Musím sa dozvedeť, že moji poddaní, prečo sa búria proti mne. Ty si v celej Flandrii mojim jediným verným človekom, ty za mojimi peniazmi netúžiš, ty moje vyznačenie mi nezávidíš.

— Jakživ! — hovoril kat studeno.

— Hrom a peklo! Neni toto ten chalan, ktorý mojich vojakov tak špatne oklamal? — vykriknul, keď trasúceho sa mladíka uzrel. — Na moju dušu, hodný chalan si ty. Škoda teba, že pre lumpa Slippenbacha katom si musel zostať. No ale vrahom si a tak sa musíš uspokojiť s tvojim osudom.

— Hej. To je dobrá myšlienka, Margitu a tohoto mladí-

ka sosobášime. Najpeknejší pár bude z nich, čo hovoríš k tomu, starý?

— Nemám proti tomu námietky, milostivý pane, — hovoril studeno kat.

— No chalane, vezmi si toto dievča, ja ti to kážem.

Mladík zdrevenený stojí, so sklonenou hlavou, Margita úzkostlive hľadí na neho.

— No chalane! Nevieš ústa otvoriť? Nevieš to poďakovať, že ťa do náručia takého pekného stvorenia vedieme? — zakričal na neho hrozným hlasom hosť.

— Ja neidem ku nemu, milostivý pane!—hovorila Margita.

— Neideš ku nemu?

Nechcem byť jeho manželkou! — hovorila odhodlaným hlasom Margita.

— Hrom a peklo! za osem dní toto je už druhá, ktorá sa mi protiví. Vzdorovité stvorenie je toto ženské pokolenie, ale lstivé a obratné vo všetkom! Ale predsa budeš jeho ženou, keď ja to tak kážem.

— Na to mňa nikto nemôže prinútiť, aby som takému mužovi podala ruku, ktorého ja nemôžem milovať! — hovorila vážnym hlasom Margita.

— Hrom a peklo! Ale ja to tak chcem, tak kážem! — kričal hnevive panujúci knieža.

— Nechajte ju, pane, — prehovoril smierive Jobst. — Keď nechce, nemôžem ju prinútiť, nemám k tomu práva.

— Ako? Nemáš ku tomu práva?

— Nemám, pane! Ale nechajme to. Neviem, čo toto dievča chce, a veru by som sa zaprísahal, že miluje tohoto chalana.

— Nie, nie! — kričala Margita zúfale. — Nemilujem ho, nemilujem ho. . . .

— No, dobre! Ty falošné dievča, nenútim ťa. Ale ku práci teraz, Jobst. Noc je tmavá, v gollachskej pivnici začnime poľovku. Tento chlapec nech ide s nami. Ako som zkú-

sil, je smelý a obratný, viac očí viac vidí. Hor sa, teda na poľovku. Beda tomu, kto sa do môjho klepca dostane.

Knieža a Jobst odišli. Henrik počkal jedno okamžení, bežal ku Margite, ktorá sa na pohovku hodila.

— Margita! čo mám myslieť o tebe? — hovoril rýchle mladík a zachytil ruku dievčata. — Ty mňa nenávidíš?

— Nepýtaj sa, — šeptala Margita. — Iď, bež za nimi. Buď obratný a dávaj pozor! Takéto nočné výlety krvave sa končievajú, lebo panujúci knieža je aj taký divoký a ukrutný, ako dobrosrdečný. Ponáhlaj sa; dobrú noc.

— Idem, spi v pokoji; moje myšlienky budú u teba, — hovoril milým hlasom mladík a bežal za majstrom.

— Jeho manželkou byť? Nepýtam si inej milosti od teba, nebeský otče, len aby sa toto splnilo. Ale on inú miluje, ubohá Margita nemôže byť pri ňom šťastlivá. Keď nemôžem byť jeho manželkou, budem jeho priateľkyňou, sestrou, budem chodiť za ním, ako tieň, vo dne v noci, cez hory-doly až na kraj sveta.

— Margita! poď, už je neskoro! — ozval sa na chodbe hlas manželky katovej.

— Idem, idem! Nech Boh ho sám opatruje! — šeptalo dievča a vybehlo zo siene.

V.

DOBRÍ VTÁCI.

Gollachská pivnica bola dostavenníčkom rozličných roztopašných žiakov, dôstojníkov a mešťanov. Veľké , plesnivé klenby čierne boly od dymu olejových lamp; neotesané stoly a stoličky stály okolo steny.

Ku jednomu stolu práve v tomto okamžení si sadnul Gottšalk a Slippenbach s dvoma súdruhami.

— Hé! Márta! tisíc hromov, hé, kde sa tacká tá stará sova. Vína sem, mnoho a dobrého! — kričal Gottšalk a päsťou tlkol do stola.

— Len ticho, ticho, šľachetní mladíci, — hovorila hostinská, keď rýchlo pribehla zo súsednej siene. — Na štyroch nohách ďalej zajdeme, ako na dvoch!

— Len vína sem a niečo pod zuby, ale nie takú zlú a chudú sliepku, ako nedávno, tlstejší kúsok sem, lebo ináč ku Belzebúbovi vás pošlem za kuchárku!

— Poslúžim vám so všetkým, čo len mám, ale zo sliepky ja nemôžem urobiť jarabicu a zo šošovice porýnske víno vytlačiť, páni moji, — škamrala babka a medzitým krčahy, poháre kládla na stôl a studenými jedlami plné misy prinášala.

— Pite, priatelia! — vykríknul Gottšalk. — Ja sa chcem opiť a tak od Lovenu odlúčiť.

Aj máš na to príčinu, priateľu, dobrú službu sme ti preukázali, pravda? — hovoril brbtave Slippenbach, ktorý pohára už dobre na dno pozrel. — Nech žije každá múdra hlava.

— Každá barania hlava! — mrmlal na to ktorýsi opitý kamarát a štrngnuli si s pohármi.

— Hrom a peklo! Tu sú naši ľudia! — hovoril knieža, keď vkročil do pivnice a sadli si do jednoho kúta.

— Nech žije každá múdra hlava, nech žije priateľstvo! Sem vína, sem! Už zas je prázdny krčah, hé, hostinská! do duše vám! — kričal Gottšalk a búchal na stôl.

— Už je prázdny? Aký máte dobrý hrtan! — horekovala babka Márta. — Ale taký krik robíte, že skoro ohluchnem. Ešte taký krik nebol v mojej pivnici. Ani sám Filip Divoký, panujúci knieža by neurobil taký krik; na moju dušu, teraz sa už hnevám!

Filip Divoký? Veru ten divoký medveď nebude vám tu zavadzať vo vašej plesnivej pivnici. Lepšie je tam tomu vo svojom hrade popíjať si z toho rýsnkeho, ako tuná túto žbrndu slopať, — smial sa Slippenbach.

— Žbrndu! Moje víno nie je žbrnda, opravdivé staré víno; komu sa nepáči, nech nepije. Pili už z toho mnohí veľkí páni a sotva sa vedeli vytackať z tejto pivnice. Aj sám panu-

júci knieža by ho mohol vypiť, ktorý často sa obráti na takýchto miestach, aby tých dobrých vtákov poznať mohol.

— No to je už pravda, že veľký čudák je tento Filip, chcel by som raz na tomto mieste videť toho divokého medveďa, hahaha! Budeme mať čo vyprávať baronke Milmovej, pravda priateľu?

— Baronke Milmovej? — šeptal Henrik.

— Teraz už len obdržím jej ruku? pravda Gottšalk. Pekne sa dostal do klepca tento chalan a ty si sa sprostil tvojho nepríjemného brata, ja ale od mojích ešte nepríjemnejších dlhov, lebo to ty všetko vyplatíš, pravda priateľu? — brblal Slippenbach.

— Všemohúci Bože! — stonal Henrik. — Teda žije ten podliak?!

— Čo je ti chalane? čo stoneš tu? — pýtal sa ho knieža.

— Milostivý pane! To je tam môj brat, ktorý mňa do nešťastia priviedol a ten druhý, ktorý so mnou súboj mal a ktorého som za mrtvého pokladal.

— Hrom a peklo! vykríknul knieža a mocne uderil na stôl.

— Neprezraďte sa pane! Ešte neni na to čas, — tíšil ho majster.

— Je pravda, len trpezlivosť.

— Vyplatím tvoje dlhy, priateľu, vystačí to z dedictva, ktoré sa na nás dvoch usmieva, — brblal Gottšalk. — Zaslúžiš to, dobre si hral tvoju úlohu!

— Uverím to! Tak zmeravený som ležal v rakvi, že úradné osoby by sa boli zaprísahali na to, že som mrtvý.

— Ale ani ja som nezahálal. Tri dni som bdel pri katovom dome. Ten naničhodník zostal katovým tovaryšom, lepšie už ani nemohol urobiť, hahaha! Teraz už sa nebude deliť s dedictvom, pravda priateľu? — rehotal sa Gottšalk.

— Ale bude sa deliť — zakričal ohromným hlasom knieža, priskočil ku stolu dobrých vtákov a strašne uderil päsťou na stôl, tak že krčahy a poháry s neho poskákaly. — Bude sa deliť.

Aj katov tovaryš môže dediť, dokiaľ Filip je pánom tejto zeme a dokiaľ trestať bude každého naničhodníka.

— Kto si ty, podlý chalane, že sa tak opovažuješ s nami hovoriť? — zakričal Slippenbach a chytil sa šable.

— Divoký medveď! Tvôj pán a rozkazovateľ. Na kolená podliaku! lebo v tvojej krvi sa budeš kúpať!

— Boh buď s nami! Panujúci knieža! — vykríkla babka Márta a klesla na kolená.

— Jobst! Týchto lotrov poviaž a zanes ich do pivnice tvojho domu, aby tam ku sebe prišli a poznali chlieb a katovú vodu. Tohoto ubohého chlapca, ktorý tu bledý stojí, vypusti túto noc von, aby do seba trochu čerstvého povetria vdychnúť mohol, lebo tak vidím, že pľúca sa mu skoro rozpuknú. Ráno sa vrátiš ku tvojmu majstrovi, lebo ináč poznáš Filipov hnev! Hrom a peklo. Tak urobiť so svojim vlastným bratom! Ani dravé zvery nie sú tak divé a ukrutné! Chlapče! Napred, priveď mi sem koňa. Hrom a peklo! Hanba je to takejto podlej sberby byť panovníkom!

Knieža vybehnul cez schody, Jobst ale poviazal dobrých vtákov.

— No len napredok, naničhodníci, však vytrezviete v plesnivej katovej pivnici.

— Mžíky sa mi robia v očiach! — brblal Slippenbach.

— Ani na cestu nevidím! — bľabotal Gottšalk.

— Však ja vám ju ukážem, len napredok, podlí lotri. Kat vám ustele mäkkú posteľ!

VI.

NOČNÉ DOBRODRUŽSTVO

Na rozkaz panovníkov majster Jobst hneď do domu svojho zaviedol dobrých vtákov a sotil ich do plesnivej pivnice, kde mohli vytrezveť a rozmýšľať nad svojou podlosťou.

Katov tovaryš dostal dovolenie od panujúceho kniežaťa, aby mohol do rána zostat vonku. Margita, ktorá na hluk aj so

svojou matkou sa zobudila, keď majster so svojimi hosťami sa vrátil domov, použila príležitosti, aby s Henrikom niekoľko slov prehovorila.

— Teraz, chlapče, keď sa ti ľúbi, môžeš použiť milosť panovníkovu, do rána môžeš ísť, kam ťa srdce tiahne, ranné zvonenie ale nech ťa doma nájde. . . ináč si synom smrti, — hovoril majster vážne a vypustil mladíka cez veľkú bránu.

Henrik mimo domového plotu pri jedných železných dverách sa utiahnul, ktoré husté kríčky kryly a tam čakal s úzkostlivým srdcom.

Asi za štvrť hodiny otvorily sa dverá a vykročil štíhly mladík. Rúcho vo všetkom mal podobné rúchu katovho tovaryša.

— Môžeme ísť, — ozval sa ticho milý ženský hlas, lebo v oblcku katovho tovaryša bola Margita, krásne dievča, ktorá vykročila cez tajné dverá.

— Ty na kocku staváš pre mňa tvôj pokoj, rozhneváš náramne pre mňa tvojho otca? — šeptal mladík nežne a zachytu ruku dievčata.

— Nezabudnem na to, že i ty si nás bránil, keď tí surovi mladíci nám cestu zastavili; ja nič nestavám na kocku.

— Ale teraz sa musíme ponáhľať, čo chvíľa príde ráno; ja poznám jedon chodník, ktorý ťa zavedie tam, kam ty chceš ísť. Ponáhlaj sa za mnou, ja ťa povediem a budem strážiť, dokiaľ ty mluviť budeš s tou, za ktorou túžiš, — šeptalo dievča a rýchlimi krokmi bežalo medzi húštim, mladík sotva vedel za ňou kráčať.

Po štvrť hodinovej ceste pri mrežovej ohrade krásneho letohrádku sa zastavili. Na prostred veľkého parku stál letohrádok grofky Blanky, medzi zahradnými kvetinami; pri mesiačkových smutných lúčoch zádumčive kráčala krásna Blanka a kohosi čakala.

Pri malých dverách mrežového plotu sa zastavili, Margita opatrne otvorila dverá a vtiskla cez ne váhavého mladíka. — Ponáhľaj sa! Ona čaká na teba.

— Oh, Margita, či sa ti môžem niekedy poďakovať za tvoju dobrotu? — šeptal mladík a zmiznul medzi zahradnými kríčky. Pri vodomete v zahrade uzrel Blanku, ku nej bežal a padnul na kolená pred milovanou grofkou.

— Henrik! — vykríkla Blanka a vrhla sa Henrikovi do náručia.

— Odpusť mi! — šeptal Henrik, odpusť mi tento môj skutok, ale srdce moje mňa priviedlo k tebe v tejto hodine.

— Čo ti mám odpustiť? Že si v mojom náručí? Ty môj verný rytieru! Už je tomu päť dní, že ťa každú noc čakám a ty už päť dlhých dní sa predo mnou neukazuješ!

— Už päť dlhých dní — šeptal mladík. — Teda ty ani netušíš, ani nevieš, čo sa stalo počas týchto päť dní? Ty nevieš, čo sa mi prihodilo na tej slávnosti, keď som ťa naposledy videl?

— Neviem, ani to nechcem vedeť, len to viem, že teraz si v mojom náručí, že teraz som šťastlivá! — hovorila Blanka s preveľkou rozkošou.

V tomto okamžení Margita vbehla do parku celkom udychčaná.

— Preč, rýchle preč, lebo ináč sme ztratení. Panujúci knieža práve teraz skočil s koňa, hneď tu bude. Mocný Bože! Už čujem jeho kroky v piesku: Preč, rýchle preč.

— Všemohúci Bože, buď s nami! — stonala Blanka a odbehla ku palácu.

— Bežme, knieža je hrozný vo svojom hneve! — šeptala Margita, zachytila Henrika za ruku a tiahla ho medzi kríčkami v zahrade.

V tom okamžení zjavila sa postava panovníkova pri vodomete a zbadal utekajúcich.

— Čo je to? Dve mužské postavy? — vykríknul knieža hnevlive. — Stojte! Stojte! — a za nimi bežal a ustavične kričal. Už celkom blízko bol ku ním, ruku Henrikovu zachytil, ale ten s veľkou silou sa vysvobodil zo železnej hrsti panovníkovej a len kúsok z jeho obleku zostal v ruke kniežaťa. — Stoj-

te, lebo vás probodnem mojim mečom! — zúril knieža, keď sa zavadil do jedného kláta a spadnul na zem.

Dvaja utekajúci nenašli východ a udychčaní bežali pri plote ako prenasledovaná zver, keď hľadá cestu ku slobode.

Blanka na verande letohrádku zúfale hľadela na túto strašnú honbu. — Všemohúci Bože, pomôž im! — tak lámala rukami. — Keď ich dostihne, sme ztratení!

— Stojte, naničhodníci! — ozýval sa v ďalekej čiastke parku ohromný hlas kniežaťa a za jedno okamženie bolo počuť silný úder.

— Poranil ich! — šeptala Blanka. — Nemôžu nájsť cestu von, nešťastníci.

— Zadlávim vás! — ozýval sa ďalej hlas kniežaťa.

V tom okamžení postava dvoch utekajúcich zas bola viditeľná na svobodnom mieste pri vodomete, jedon sa klátil a druhý do náručia ho vzal a so sebou vliekol.

— Ty si poranená, Margita, — šeptal Henrik udychčaný.

— Necítim boľasti; len ty bež, zachráň seba; mňa ponechaj môjmu osudu, ja už viac nevydržím bežať, — hovorilo dievča zlomeným hlasom.

— Nie! Bez teba nechcem ja žiť; — a do náručia vzal zamdlené dievča a bežal s ním ku východu.

— Tam! Tam! Pri veľkom gaštane je voľná cesta, ponáhľajte sa! — kričala za nimi Blanka a zmizla na verande.

— Stojte! Stojte! Psi! — ozývalo sa v parku.

Henrik akonáhle našiel tajný východ, odviazal tam priviazaného koňa, vyskočil do sedla, do náručia vzal poranené dievča a odbehnul v tichej noci.

Už bolo ráno, keď sa zastavil pri plote katovho bytu s ťarchou svojou. Henrik pomohol dievčaťu, aby mohla s koňa sliezť, ktoré v tajných dverách hneď zmizlo, on sám na slobodu pustil panovníkovho koňa, sadnul si na kamennú lavicu pred domom a čakal, až otvoria vráta na ranné zvonenie.

VII.

DVAJA BRATIA.

Panujúci grof vo skvelých sieňach svojej starootcovskej paloty namrzený chodí sem-tam, v ruke drží lístok, ktorý už mnoho ráz prečítal. Potom si sadne ku písacemu stolíku a rýchle napíše list.

— Ja sa musím dozvedeť, čo tí dva naničhodníci tam hľadali v nočnej dobe u grofky? Hrom a peklo! Keby bola ku mne neverná, keby sa dokázalo, že mňa grofa Filipa, jedna žena za nos vodila, hrom a peklo, strašne by som sa vypomstil! Keď tí naničhodníci zmizli, ani môjho koňa som nenašiel na mieste; kto ho mohol odviazať? Tu mi ktosi úklad kladie. Krásna Blanka nečakala na mňa a nemohol som sa ku nej dostať pre tých dvoch naničhodníkov, ktorých som nemohol lapiť, ale jedon z nich pocítil ostrie mojej šable, jeho výkrik to prezradil.

— Milostivý pane! Majster Jobst a jeho tovaryš žiadajú o prístup so svojimi väzňami, — oznamoval zbrojnoš.

— Nech pristúpia!

Zbrojnoš otvoril dverá siene. Jobst so svojim tovaryšom a väzňami úctive sa zjavil pred svojim panovníkom.

— Pristúp sem s tými naničhodníkmi! — kričal knieža, keď ich uzrel.

— Rozkázal si, milostivý pane, aby. . .

— Áno, starý! — pretrhnul ho vášnive v reči knieža. — Sám chcem spravodlivosť prisúdiť. Títo naničhodníci to nezaslúžia, aby súdna stolica mojej zeme pre nich mnoho čarbala; ja to na krátko odbavím! Kto si ty, naničhodný, špatný pse? — zareval na strašne naľakaného Gottšalka, ktorý s bledou tvárou, s poviazanými rukami úzkostlive stál pred ukrutným panovníkom.

— Gottšalk Volkner, syn nebohého limburgského mešťanostu, milostivý pane! — hovoril bojazlive dobrý vták.

— Hrom a peklo! čo očujem, syn statočného Volknera. Ten statočný, šľachetný muž bol tvôj otec, ktorého môj otec, nad všetkými vyznačil? Hrom a peklo! Taký naničhodný potomok povstal z toho šľachetného kmenu? Ty si ten chalan, ktorého moja matka, nebohá grofka na toľko milovala, na toľko vyznačila a láskavosťou obsypala?

— To som ja bol, milostivý pane, — prehovoril skromne Henrik. — Mňa vyznačila šľachetná grofka, mňa obdaril panujúci grof s kniežaťskou štedrosťou, lebo som sa ten istý deň narodil, ktorý ty, milostivý pane.

— Ty si to, Hinko? Ty hodný chalane? — Knieža mu chcel ruku podať, ale hneď rýchle ju zpäť vtiahnul.

— Hanba! Do neba voľajúca krivda! Teda pre tohoto diabla si ty teraz zhanobený, že poctivý človek ti ani ruku podať nemôže! — kričal knieža hnevlive. — Kain! Ba horší si, než Kain! lebo ten len telo zabil svojho brata, ty si mu ale dušu, poctivosť zavraždil! Hovor, ty podliaku, čo ťa priviedlo ku tomuto hnusnému skutku?

— Túžba za peniazmi; moja sestra mňa sviedla, milostivý pane, poneváč náš otec polovičku svojho majetku na nášho brata nechal v svojom testamente, — brblal Gottšalk so sklonenou hlavou.

— Všemohúci Bože! Teda pre marné peniaze ste mňa sotili do tejto hanby? S radosťou bol by som obetoval za vás celý môj majetok, radšie by som bol pre vás žobral, — len bratskú lásku keby ste neboli odo mňa odňali, — hovoril smutným hlasom Henrik a slzavé oči si otrel.

— Pre túto nešťastnú bratskú nenávisť, ktorú poklad môjho otca zapríčinil, ja ako jeho syn sa na vás vypomstím. Ty podlý naničhodníku, ty darebáku — kričal na Slippenbacha — zhanobím ťa, rukou katovou potupím, na večné veky z Flandrie vykážem. Ty ale Hinko — hovoril vážnym hlasom knieža — na tejto oblude začneš tvoje remeslo, na tejto oblude, ktorá zabila tvoju česť. Jobst! tento satan už len dvanásť hodín bu-

de žiť! Chystaj sa na smrť, naničhodníku, tvôj brat, katov tovaryš, ti sotne hlavu, — vrešťal knieža bez seba.

— Môjho brata mám ja zabiť, milostivý pane? Ja mám zavraždiť môjho vlastného brata? — zúfale prosil Henrik.

Ty nemáš brata, ty si katovým tovaryšom a môjmu rozkazu slepo musíš poslúchať, — kričal knieža.

Henrik vrhnul sa ku nohám panujúceho grofa a prosil, orodoval za život svojho brata.

— Nemôžem to urobiť! Nemôžem, môj milostivý pane, na všetko, čo je ti sväté, ťa prosím, nekáž mi to, nežiadaj to odo mňa. Pozri na tvár tohoto nešťastníka! Môžem sa ja na ňom vypomstiť, veď Všemohúci už ho sám dosť navštívil? Obdaruj ho jeho podlým životom. Ty sa vieš, pane, hrozne hnevať, ale si dobrotivým a šľachetným panovníkom! Oh môj dobrotivý pane! Zaži sa len do môjho položenia; keby si mal svojho brata zabiť, nezamrzla by ti krv v tvojích žilách? Neprešla by hrúza tvoje srdce? Oh dobrotivý pane, zabi mňa, lebo ja tvôj rozkaz vyplniť nemôžem.

Henrik sa vrhnul ku nohám panovníka a čelom sa dotknul jeho topánok.

— Vstaň hore! — hovoril knieža krotkým hlasom. — Vstaň hore synku môj! — Ty si zvíťazil. Jobst! Odnies odo mňa túto mátohu, aby som ju nevidel; zostane v živote. Poďakuj to tomuto šľachetnému mladíkovi, ty podlý naničhodníku!

— Moj brate! Môj milovaný brate! — nariekal Gottšalk.

— Ďakujem ti, tisíckrát ti ďakujem, veľkodušný pane! — vykríknul Henrik s radosťou a zachytil ruku grofa, aby ju pobozkal.

— Čo robíš, chlapče? Zbláznil si sa? — zakričal knieža vášnive a odtiahnul ruku.

— Odpusť mi, milostivý pane! — šeptal mladík a utieral si oči. — Dotknul som sa tvojej ruky, ja katov tovaryš, od každého opovrhnutý. Ale pozri, veľkodušný pane, na tvojej ruke perlí sa rosa mojej bratskej lásky, ktorá každú špinu s nej

smyje. To sú slzy radosti a vďaky, milostivý pane, ktoré si z očí katovho tovaryša vyhnal tvojou veľkodušnosťou.

Grof sa obrátil a v sebe mrmlal: Ako sa cítim? Tento chlapec mňa celkom pohnul, slzy mi zalievajú oči. Hrom a peklo! ešte aj Filip vie plakať, ten divoký a ukrutný! Tento chlapec je mi milým.

— Dosť bolo nariekania! — hovoril grof vážnym hlasom. — Majstre, odveď týchto naničhodníkov, dokiaľ nad ich budúcnosťou niečo ustálim a vráť sa čím skôr. Ty zostaň, chlapče!

Jobst odviedol väzňov, ktorí vďačný pohľad hodili na Henrika.

— Chlapče, ty si získal moju priazeň; vieš o tom, že krom tohoto Jobsta ešte nikto nezískal si mojú dôveru? Cítiš teda tejto cenu, chlapče?

— Milostivý pane!

— Dobre, dobre! — hovoril krotko grof. — Ty si mojim človekom a ja ťa na moju dôveru hodným držím. Ja milujem grofku Blanku a ona mňa vzájomne miluje.

— Vzájomne miluje? — šeptal Henrik bez seba.

— No, čo sa divíš nad tým, chlapče? Prekvapuje ťa, že ja, panujúci grof, tiež ľudsky cítim?

— Oh dovol mi, milostivý pane, smutná rozpomienka mi priviedla na moje ústa tieto slová, lebo koho som ja miloval, tá mňa vzájomne nemilovala! — hovoril mladík.

— Iď ku môjmu dvornému majstrovi a nech ti dá skvelý rytiersky oblek; ja, Filip, panujúci grof, dľa mojej moci a môjho práva navrátim ti tvoju počestnosť, slobodným ťa urobím.

— Nech ti dá môjho najkrásnejšieho koňa a bež na ňom ku grofke Blanke, u ktorej dnes skvelá slávnosť bude; predstav seba ako môjho poslanca a odovzdaj jej tento list. A teraz iď, ponáhľaj sa, odmena za tvoje posolstvo nevystane.

— Tisíckrať ti ďakujem, veľkodušný pane! — šeptal Henrik. — Jeho miluje, — hovoril v sebe a vybehnul zo siene.

— Úbohý chlapec! Zaslúži si to, aby som mu prinavrátil život; nikto mňa jakživ nepohnul v živote, len on. Človekom

ho urobím a blaženým, nech vidí ľud môj, že divoký Filip akým je ukrutným panovníkom. Čo je to? Ty si to, majstre? Len pristúp sem! — hovoril grof, akonáhle majstra Jobsta zbadal v predsieni.

— Jobst! Tvoj tovaryš je podivný chlapec, — hovoril grof zádumčive. — Tak cítim, že láska mojej matky, ktorú ku nemu preukázala, prešla do môjho srdca. Tohoto chlapca som slobodným učinil, on sa viac ku tebe nenavráti.

— Ako sa ti ľúbi, pane! — hovoril chmúrne kat.

— Tento chlapec na toľko je podobný ku môjmu otcovi! Hm, je to podivná hra prírody! — mrmlal grof zádumčive.

— Máš ešte nejaký rozkaz, milostivý pane! — hovoril majster a skromne sa poklonil. — Musím sa ponáhľať domov, mám tam vážnu prácu.

— Vážnu prácu? Vážnejšiu, ako ja? vyskočil knieža.

— Pre dcéru moju mám strach, milostivý pane. Má ranovú triašku od včerajška; rameno má rozťaté, o ktorom hovorí, že spadla a kus skla jej rameno rozťalo.

— Spadla? Hahaha! Počuj len starý. Včera v noci aj so mnou sa čosi podivné stalo; ale nehovor to nikomu. Dvoch chalanov som hnal, zavadil som sa a na nos spadnul; môžem hovoriť, poriadne som sa natiahnul v piesku. Hanbím sa, ale sa to so mnou stalo. Ale pozri starý, čo je to aká handra, čo mi v rukách zostala? — hovoril grof so smiechom a ukázal mu handru.

— Nepoznáš ju, pane? — hovoril kat naľakaný — veď to je výložka katovho obleku.

— Ako?

— Áno, áno, pane! Pozri a porovnaj ju s mojou.

— Áno, áno, máš pravdu. Hrom a peklo! — vykríknul grof rozhnevaný. Na štyri čiastky dám zlodeja rozsekať, keď mňa moje podozrenie neklame. Ako? Tvoja dcéra je poranená? Neni to od šable, starý?

— Úprimne hovoriac, aj mne sa to tak zdá.

— Teraz už je mi všetko jasné! Jedon bol nižšej posta-

vy, ženský vresk sa ozval v povetrí, keď som ich dostihnul a šabľou medzi nich udrel. Ah, ja sa musím dozvedeť pravdu.

Grof vyvolal zo siene: Mojích najrýchlejších dvoch koňov hneď mi sem priveďte, za štyri minúty nech sú pripravené. Dverá tak silne za sebou zaplesknul, že sklo so štrngotom padalo na mramorovú dlážku.

— Jobst! Ty pojdeš so mnou, teba budem potrebovať. Pomstu mi pomôž vymysleť, aká ešte nebola pod nebom. Podliaci traste sa od Filipovho hnevu! — vrešťal knieža vo svojom strašnom hneve a vybehnul zo siene.

VIII.

KATOV TOVARYŠ.

Siene grofky Blanky sú osvietené, vysokí páni a panie sa v nich prechádzajú. V jednej zvláštnej sieni sedí samotný a čaká na grofku Henrik. Predošlým krásnym rytierom bol zas a žiadny div, že krásna Blanka zas ho láskavosťou svojou obsypávala.

— Ona miluje vzájomne grofa? — šeptal v sebe mladík zádumčive. — Ale akým bláznom som bol ja? Vedel som milovať túto ženu, o ktorej celý svet vie a hovorí, že je milenkou Filipovou. Oh Margita! Ty drahý anjelu! Ty si krv cedila za mňa, za katovho tovaryša; tvoja láska prevyšuje všetky poklady sveta.

Blanka rýchle prišla a vo veľkom podivení vykríkla, keď Henrika uzrela. — Ako? Ty si to? Mne oznámili, že grofov posol na mňa čaká; snáď len nie si to ty?

— Ja som to, — hovoril Henrik chladne. Môj pán panujúci grof, mňa poslal k vám.

— Ty si zostal jeho zbrojnošom?

— Áno! Prečítaj tento list a daj naň odpoveď, musím sa ponáhľať — hovoril mladík chladne a odovzdal jej list svojho pána.

— Ale aký si chladný? Či som ťa urazila? Oh, keby

si vedel ako som sa strachovala pre teba. Oh vďaka nebo sám! Že sa ti len nič zlého, nestalo v tej strašnej noci.

— Odpoveď čakám, grofko, musím sa ponáhľať.

— Ešte túto noc chce so mnou hovoriť — povedala Blanka a triasla sa, keď list prečítala. A ty mu nesieš odpoveď moju? Ty mňa za nevernou držíš?

— Teba panujúci knieža miluje, ty ho vzájomne miluješ, a to je v poriadku. Ty si grofka z vysokého rodu a ja jednoduchý zeman; sprostosť to bola odo mňa, že som si na tak vysoko pozdvihnul hlavu, ale už prešiel sen a ja som sa prebudil! Buď šťastlivá, grofko!

— Nie, nie! Tak sa nemôžem odlúčiť od teba, — hovorila snažne Blanka a do náručia zavrela mladíka. — Ja len teba milujem, každá moja myšlienka je tvoja.

— Grofko, pamätaj na seba, niekto nás môže prekvapiť.

V tomto okamžení vkročil grof, zdesený zastal si v úzadí, s hnevom siahnul ku šabli, keď zaľúbených uzrel, ale premohol sa a za záclony sa utiahnul.

— Aby som ti dokázala, na koľko ťa milujem, príď v tejto noci, keď už moji hostia odišli; túžobne ťa čakám; pravda, prídeš?

— Ktosi ide! — vykríknul Henrik a skoro zmeravel, keď uzrel grofa, ktorý s blyštiacima očima a složenýma rukama stál v prostred siene.

— Grof! vykríkla Blanka.

—V zlom čase som prišiel, krásna grôfko? — hovoril s potuteľným úsmevom. — Inokedy dám sa oznámiť. Ale kde sú hostia? Veď dnes je tu skvelá spoločnosť pospolu! Knieža drzo otvoril dverá pobočnej siene a silným hlasom zakričal:

— Pristúpte sem, páni! Knieža Filip je tu, ktorý sa chce zabávať vo vašej veselej spoločnosti.

Z pobočnej siene s prekvapením pristúpili poprední páni a dámy a hlboko sa poklonili pred grofom.

— Vítam vás, mojí verní poddaní! Dúfam, že nekazí mo-

ja prítomnosť vašu veselú spoločnosť. Domáca pani dnes radovánky slávi a ja som si podržal tú česť aby som vám oznámil v tomto radostnom okamžení jej zasnúbenie s týmto mladíkom, ktorý lásku tejto čarokrásnej grofky obdržal.

— Čo robíš, milostivý pane? — šeptala grofka.

— No? Pristúp sem mladíku! — zakričal s hrozným hlasom na Henrika, ktorý bledý ako smrť tam stál v rohu siene — a príjmi blahoželanie tejto spoločnosti.

V tomto okamžení Jobst sa 'zjavil v sieni, na ramenách s červeným kepeňom, v ruke s hrozným katovým mečom.

— Kat! — kričali zdesení hostia keď ho uzreli.

— Čo tu hľadáš, potupný kate? Ako sa opovážiš sem pristúpiť do tejto veselej spoločnosti? — zakričal na neho panujúci knieža so zdánlivým hnevom.

— Milostivý pane! — hovoril kat a prikročil. — Môj tovaryš mi uskočil a do tejto siene viedly mňa jeho stopy; teraz dľa môjho práva, ktoré mi dovolí kamkoľvek vstúpiť, kde sa skrýva, hľadám ho.

— Nech sa stane podľa tvojej vôľe. Hľadaj ho dľa tvojho práva.

— To je on! — hovoril prísnym hlasom majster a na Henrikové rameno položil ruku.

— Všemohúci Bože! — vykríkla grofka a zamdlela.

— Hahahaha! — rehotal sa knieža posmešne. — Blahoželám ti k tvojmu ženíchovi, krásna grofko! Hahaha!

IX.

SMUTNÉ ZNOVA VIDENIE.

Dokiaľ sa táto udalosť stala vo skvelom paláci krásnej Blanky, zatiaľ vtichom katovom byte stonala smutná deva. Už bolo pol noci, ale ešte vždy tam sedela vo veľkom kresidle pri obloku; bledé svetlo nočnej lampky osvietilo jej smutnú tvár.

Jedna ruka obviazaná jej leží na prsách, hlava na kresidle

odpočíva oči má zatvorené, akoby sa jej snívalo. Veľké hodiny na stene bijú dvanásť, na hluk sa Margita zobudí a zádumčive ako v polosne prehovorí: Polnoc je, všetko spí, odpočíva, ešte aj príroda, len ja nespím, len mňa nejde spánok. Všetko je tiché, len v mojom srdci zúri boľasť! Čo cítim? Bože! akási predtucha mňa trápi! Keď sa mu voľačo stalo?! V tomto okamihu zahrkotal oblok sklo so štrngotom padalo na dlážku do izby a jedon kus kameňa plesknúl ku nohám devy.

— Čo to bolo, Bože, nebeský otče! — vykríkla naľakaná deva. — Kameň spadnul cez oblok, ajhľa! Ale čo vidím?! List je ku kameňu priviazaný! Rýchle pozdvihla kameň, odviazala z neho list a pri nočnej lampe čítala jeho obsah. "Katovmu tovaryšovi," od koho je len tento list?! Snáď tá žena! Tak je, len od nej môže byť — šeptala boľastne, — odovzdám mu ho, nesmiem vedeť jeho obsah, keď sa mi aj srdce rozpukne!. . . Ale. . . Kroky čujem! Ktosi ide. . . zaiste oni! Oh že len tu si! — vykríkla Margita s radosťou a bežala ku dverám.

V tomto okamžení otvorily sa dverá a hustým závojom odiata žena stála pred ňou.

Margita naľakaná utiahla sa, keď uzrela cudziu osobu.

— Všemohúci Bože! Cudzá žena v takej hodine u nás! — divila sa deva.

— Ku dcére majiteľa domu mám šťastie? — ozvala sa neznáma žena krotkým hlasom a dôstojne odkryla si závoj, ktorý jej tvár kryl.

— Áno! To som ja! — šeptala Margita. — Ale ako ste sa vy, cudzá žena, sem dostala a v takejto hodine? Viete, komu ste do domu vkročila?

— Viem, dieťa moje! — odpovedala cudzá žena tichým hlasom. — Viem, že kto je majiteľom tohoto tichého domu. Ten starý sluha, ktorý mňa pustil cez bránu, hovorila, že tvôj otec neni doma, dieťa moje. Sám odišiel z domu?

Nie, pani moja. Hinko jeho tovaryš tiež išiel s ním.

— Hinko! — šeptala cudzá žena. — Vždy tak volali jeho tovaryša? — pýtala sa rýchle.

— Nie, pani moja! Henrikom ho volali a popredným mladíkom bol.

— Beda mne! On je to! — vykríkla žena a klesla do kresla.

— Poznáte, milostivá pani, tohoto mladíka?

— Či ho poznám? — šeptala neznáma žena. Potom, keď ku sebe prišla, narovnala sa a rýchle sa pýtala:

— Kedy sa vrátia?

— To neviem, pani moja, — hovorila Margita s podivením. — Večer po západe slnka odišiel môj otec aj so svojim tovaryšom, že kedy sa vrátia, to je neisté. Myslím, že išli ku grofovi.

— Ku grofovi? Nevieš, z akej príčiny, dieťa moje?

— Keď dobre viem, pre jednoho zločinca, ktorý ako som počula, je Henrikov brat a ktorého knieža na smrť odsúdil za jeho bezbožné skutky.

— Jeho brat! Oh, aké tušenie! — vykríkla neznáma žena a rukami si zakryla tvár.

Vonku v bráne silný buchot bolo počuť v tomto okamihu, potom silné kroky sa blížily na dlhej chodbe.

— Oni prichádzajú pani moja! — šeptala Margita s radosťou. — Poznám ich kroky oni sú to!

Neznáma žena utiahla sa do kúta izby a spustila svôj hustý závoj.

Dvere sa otvorily. Majster Jobst chmúrne vkročil do sene a za ním Henrik s ovesenou hlavou.

— Chvála Bohu! — že ťa zas len vidím! — vykríkla s radosťou Margita a tam bežala ku Henrikovi.

— Nie o chvále hovor teraz, dieťa moje ! — hrmel majster chladne, — ale o milosrdenstvo pros Pána Boha.

— Dobrý Bože! Otče môj, čo je ti? Ešte jakživ som ťa nevidela takým chmúrnym! A ty Henriku? V tomto skvelom obleku? Tvár máš bledú! V očiach sa ti slzy perlia,

ktoré ma nekonečne strašia! — Hovorte, pre milosrdenstvo Božie, čo sa stalo?

— Úbohá Margita! — vzdychnul si mladík a trasľavú ruku podal dievčaťu.

— Ty mňa ľutuješ? — šeptalo dievča naľakané. — Ty mňa ľutuješ, čosi strašného sa muselo s tebou stať.

— Tak je, dieťa moje! Strašná vec! Za jednu hodinu prestal žiť! — hovoril chmúrne kat.

— Všemohúci Bože! — vykríkla Margita a bez seba svalila sa na mladíkove prsá.

— Čo si hovoril? — ozvala sa neznáma žena a prikročila.

— Čo je to? Kto je táto neznáma žena v mojom dome? — hovoril prekvapený majster.

— Hovor, kto ho chce života pozbaviť? — opakovala žena silným hlasom.

— Tento hlas? Všemohúci Bože! srdce sa mi roztrhne na počutie tohoto hlasu! — šeptal Henrik.

— Kto ho chce života pozbaviť, pýtaš sa? — Rozkaz panujúceho kniežaťa, ktorého zneužil dôveru, ktorého ztratil milosť! — hovoril prísnym hlasom kat.

— Boh je mi svedkom, ja som to neurobil! — hovoril Henrik a pyšno pozdvihnul hlavu. — Ale kto si ty, pani moja? Odkryj tvôj závoj, nech vidím tvoju tvár, lebo tvôj hlas ako čarokrásna hudba mi hučí v ušiach mojích; tak dávno som nepočul tieto zvuky a predsa s radosťou a s boľasťou mi naplňujú srdce moje.

— Henrik! — vykríkla žena odkryla závoj a vystrela ruky.

— Matko moja! vykríknul mladík a s plačom padnul matke do náručia.

— Jeho matka?! — šeptala Margita.

— Áno! Jeho vlastná matka! — hovorila pani s hlbokou boľasťou. — Synu môj! ty nešťastníku, čo si učinil? Tak ťa musím znova videť? Syn limburgského mešťanostu je katovým tovaryšom?!

— Áno, katovým tovaryšom! — hovoril chmúrne kat. . .

a pred smrťou, lebo keď za hodinu nezjavím sa s nim v hrade, aj ja s hlavou mojou hrajem.

— Otče môj! nechaj ho uskočiť alebo aj mňa zabi s ním! — vykríkla Margita a objala kolená otcové.

— Vstaň hore, nešťastné dieťa! — hovoril s pohnutým hlasom kat. — Myslíš, že grof by ho bol na mňa sveril, keby nebol býval istý, že Jobst jakživ neoklame svojho pána a panovníka? Pozri von z obloka! Vidíš svetlo tých mnohých fakiel v nočnej tme? To sú strážnici grofovi! Tohoto chlapca aj ja milujem, za neho sa sklonilo moje hrdé koleno pred smrteľným človekom! Na kolenách som prosil tú milosť od grofa, aby tento chlapec odlúčiť sa mohol od teba a svojej matke písať mohol. V takom hneve som ešte nevidel grofa a ten nezná milosrdenstva; tento chlapec musí zomreť.

— Nie! Nezomre! — hovorila hrdo veľká pani.

— Nezomre! Hahaha! — smial sa kat trpko. — Ty to hovoríš, úbohá ženo. Keby všetci anjelia sostúpili s neba a milosť by pre neho prosili, ešte aj vtedy by zomrel. Filip na svojho otca sa zaprísahal, že sotnúť dá tomu chlapcovi hlavu a svoju prísahu nezruší, skorej svoje srdce prebodne.

— A predsa neusmrtí môjho syna! Môj syn žiť bude! Grof vyslyší matku, lebo ju vyslyšať musí. Moc matkiná — moja moc je väčšia, než jeho.

— Nie, nie, nie, pani moja! tu nenie vysvobodenia, tu neni nádeje! — nariekala Margita. — Marná je všetka nádej, aj nebesá sú hluché ku našim prosbám! Henrik! ja teba na veky milovať budem; milovala som ťa potajomky od prvého okamihu, v ktorom som ťa uzrela, a budem ťa milovať aj po smrti! Teraz to môžem vyznať, na kraji hrobu. Keď ty zomreš, aj ja pôjdem za tebou do hviezdnatej vlasti, kde na veky s tebou byť môže úbohe, opovržené dievča.

Margita objala mladíka okolo krku a slzy jej tiekly s krásnej tvári.

— Margita! Ty nebeský anjelu! — vzdýchnul mladík a do náručia zavrel plačúce dievča. — S tvojim menom v ústach

mojích zomrem, keď katov meč vyhasí svetlo môjho života.

— Ah! ten list! — vykríklo dievča a vytiahlo s nadier list, ktorý ktosi cez oblok hodil a podalo ho mladíkovi. — Toto je pre teba, prečítaj ho rýchle! Či ti neprinesie milosť.

— List? — vykríknul Henrik a rýchle čítal: "Zhanobený kate! Zabudni na to, že som sa na teba pozrela z môjho vysokého postavenia. Ja budem manželkou grofa Lovena, zabudni na mňa celkom. Skryjem sa do môjho hradu a tam budem oplakávať moju hanbu."

— Ah! a za také srdce bol by som ja obetoval tohoto anjela! — vykríknul mladík. — Za takéto stvorenie som ja bežal do priepasti? Oh, ja biedne stvorenie!

Vonku na ulici hrmot sa ozýval, v tomto okamžení viac hlasov kričalo cez dverá:

—Polnoc prešla! Majstre, nemôžeme ďalej čakať!

— Nevreštite, vy psi, dosť skoro dostanete vašu korisť!— kričal prísno majster. Potom pohnutým hlasom prehovoril: —Poďme, úbohý mladíku! odober sa, tu je hodina!

— S Bohom! Žite šťastlive! — nariekal Henrik. — Ja nevinný zomrem!

— Láskavý nebeský otče, vezmi ku sebe aj mňa! — nariekala Margita.

— Neplačte, deti moje. Pozrite na mňa. Moje oči sú suché! Vy sa ešte uvidíte, dôverujte vo mne, dôverujte v Boha! — hovorila veľká paní.

— S Bohom, s Bohom! — Ešte jedno objatie, ešte jedon bozk a bežal ku dverám katov tovaryš za nim majster, pod kepeňom s hrozným mečom.

— Henrik! Henrik! — vykríklo dievča srdcelomným hlasom a zamdlela v prostred izby.

— Ubohé dieťa! Ako ho miluje! — hovorila potichu veľká pani, pozdvihla zamdlené dievča na pohovku a pobozkala jeho bledú tvár. — Neboj sa, ty ho znova uvidíš! — hovorila určitým hlasom a vybehla von z izby.

— Henrik! Henrik! — vzdychala Margita. — Spadnite

na mňa, hviezdnaté nebesá! Ah! ja idem za tebou, za tebou! — kričala a ako bez seba vyskočila s pohovky.

— Tu, tu, v tomto stolíku drží môj otec svoje jedy, — hovorila a rýchle vytiahla fiok otcového písacého stolka a vybrala odtiaľ jednu skleničku. To je to! To je! Keď sa už dostal medzi hviezdy, za ním poletím do tej krásnejšej vlasti, kde večné jaro kvitne.

X.

SVATBA KATOVHO TOVARYŠA.

Polnoc už dávno prešla a panujúci grof vo svojích skvelých sieňach, kde s múrov vo zlatých rámoch visely obrazy predkov, rozhnevaný chodil sem-tam a v ruke držal pogniavený list.

— Naničhodné stvorenie! Falošná, podlá Blanka! Žena grofa Lovena! Hahaha! Manželkou bude mojho poddaného, aby ušla mojej pomste. Hanbím sa za to vyznať, že som vedel také stvorenie milovať!

— Ale vypomstím sa aj na tom podlom chalanovi, ktorý moju dôveru zneužil! Nech vidí každý, ako tresce Filip ničomnú podlosť!

Tu vkročil zbrojnoš a oznámil panujúcemu grofovi, že vojaci čakajú na jeho rozkaz.

— A majster Jobst? — zareval na neho grof. — Ešte neprišiel?

— V predsieni čaká na rozkaz.

— Katov tovaryš nech sa chystá na smrť! — kričal grof — Vojakov pustiť do vnútra!

Zbrojnoš roztiahnul ťažkú záclonu pred sieňou a vpustil vojakov.

Všetci vo skvelom rúchu a zbroji boli a pred panujúcim grofom hlboko sa poklonili.

— Rozkázal si, milostivý pane, že v tejto neobyčajnej hodine. . .

— Neni takej hodiny, v ktorej rozkazu vášho panovníka nemali by ste poslúchať?! — pretrhnul ho v reči grof. — Filip v každej hodine je hotový potrestať hriech! Chcem, aby ste boli svedkami trestania hriechu tohoto.

V tomto okamžení ženská postava sa zjavila na práhu sieni a prísnym hlasom zakričala na vojakov, ktorí jej cestu zastaviť chceli: — Nazpäť! Kto sa mi protiví, ten to životom zaplatí!

— Čo je to? Kto sa opováži sem vkročiť proti môjmu rozkazu? Kde sú mojí poddaní, moji vojaci? — vykríknul grof, keď uzrel blížiacu sa ženu.

— Milostivý pane! Ty mňa vyslyšíš. Preto si ty pánom millionov, aby tvoje uši na vyslyšanie žaloby, tvoja ruka na obranu pravdy vždy hotová bola! — hovorila žena.

— Na moju dušu, ty si veľmi opovážlivá! hovoril zlostne grof. — Vyveďte ju von! Dnes ťa nevyslyším, príď až zajtrá.

— Zajtrá už by bolo neskoro, milostivý pane: mňa dnes ešte v tejto hodine musíte vyslyšať.

— Ženo, zbláznila si sa! Alebo nevieš, že ja som Filip, — ten divoký, ukrutný, keď mňa rozhnevajú.

— Nikto nevie lepšie, ako ja, že kto si ty, milostivý pane! — odpovedala žena celkom pokojne.

— Ale kto si ty, že sa opovážiš mne tak vzdorovať?

— Ja som vdova limburgského mešťanostu a matka toho nešťastného mladíka, ktorého ty chceš dať zabiť, — odpovedala žena silným hlasom. — Vyslyš mňa pane, v tejto hodine, prv než vyleješ krv tohoto nevinného mladíka! Pošli von tvojich vojakov, lebo to, čo ti ja chcem hovoriť, okrem teba nikto nesmie vedeť.

— Čo je to? Ako sa cítim na slová tejto ženy? Krv vo mne vre a predsa mňa upúta čarodejný pohľad tejto ženy! — mrmlal v sebe grof. — Ale nech sa stane. Uši Filipové v každej dobe sú otvorené na slová pravdy. Odíďte, pánovia! Čakajte na môj rozkaz!

Vojaci opustili sieňu a medzi sebou pošeptávali nad touto neobyčajnou udalosťou. Zbrojnoši spustili záclony v sieni a grof sám zostal s veľkou paňou.

— A teraz hovor! — oslovil ju grof surovo. — Otvor tvoje ústa a keď mi nehovoríš takú pravdu, ktorá zastaví vo mne krv, na Boha prísahám, konec je tvojmu životu lebo dosiaľ ešte nikto nevzdoroval s mojim hnevom beztrestne!

— Filipe! Nedaj zabiť katovho tovaryša! — hovorila žena s odhodlaným hlasom.

— Len v tom pozostáva tvoja tajnosť? — vykríknul grof a chytil sa šable. — Preč z mojích očí! Táto šabla ešte sa nekúpala v ženskej krvi, ale s ztrať sa odo mňa, lebo sa zabudnem!

— Nie, to nerob! — hovorila celkom spokojne veľká pani. — Ja preto som tu lebo ty nesmieš dať zabiť katovho tovaryša!

— Nesmiem? Ženo zbláznila si sa! — kričal grof bez seba! — Na môjho otca som sa zaprísahal a on zomreť musí tak opravdive ako že som ja synom grofa Karola!

— Ty nie si synom grofovým! — hovorila s odhodlaným hlasom veľká pani.

— Čo hovoríš? — kričal grof ustrnutý.

— Katov tovaryš je syn grofa Karola v jeho žilách prúdi grofska krv!

— Ach! Nech je prekliaty ten jazyk, ktorý vyslovil tie slová! — kričal grof a vytiahnul šabľu na ženu.

— Prebodni synu môj, srdce tvojej matky, aspoň nebude nikto vedeť tajnosť tvojho pôvodu — hovorila veľká pani tichým hlasom a vystrela svoje prsá pred rozhnevaným grofom.

— Ty, — ty si moja matka? — šeptal Filip a vypustil šabľu z ruky.

— Áno! Ja som tvoja matka! — hovorila veľká pani láskavým hlasom.

— Hovor!

—Keď som ťa na svet priviedla, vtedy práve sa tešil ľud, že flandrickému grofovi sa narodil syn. Ty si bol zdravý,

telesne silný. Od boľasti porodu oslabená som zamdlela, keď som ku sebe prišla, jedno slabé, skoro bezživotné nemluvniatko som pri sebe našla, bolo skoro polomrtvé. Privinula som ho ku môjmu srdcu a bozkami ku životu priviedla!

Malé dieťa vyrástlo, ale ku môjmu veľkému podivu, ani na jedno nebolo podobné. Za desať rokov po tejto udalosti tá žena, ktorá bola svedkom môjho porôdu a ktorá mne pomáhala, zavolala mňa ku svojej smrteľnej posteli a odkryla predo mnou toto tajomstvo.

Starého grofa veľkou túžbou bol chlapec, ktorý by krajinu v pokoji spravoval a jeho dom ku rozkvetu priviedol. Jeho žiadosť sa splnila. S radosťou naplnený odišiel od grofky, ktorá pokoj potrebovala. Pri chorej grofke len lekár a porodná babka zostali; novonarodený grof už bol na smrť, lekár vtedy na tú strašnú mišlienku prišiel, že slabé, zomierajúce dieťa nejakým spôsobom zamení. Porodná babka vedela, že aj ja som dala jednomu chlapčekovi život, lekárovi poskytla pomoc, a v nočnej tme ku mne prišla a priniesla skoro mrtvé dieťa. Ja som bez seba ležala, ona pozornosti mojho manžela vyhla a hriešná zámena sa stala.

— Beda mne! — stonal Filip a klesnul ku nohám veľkej pani.

— Ja som sa dozvedela veľkú tajnosť, ale som mlčala. S radosťou som pozerala na teba, ako na panovníka, ktorý správu krajiny mocnýma rukama vedieš a jakživ by som nebola toto veľké tajomstvo prezradila, keby to Boh nebol nariadil, aby som ti v tomto okamžení sdelila, keď život opravdivého grofského chlapca od teba závisí.

— Vieš dokázať tvoje slová?

— Vezmi toto písmo, nebohá grofka to písala; prečítaj ho, poznáš jej písmo. Keď to neni jej písmo, prebodni mňa.

Filip dychtive prečítal písmo a ticho šeptal: Áno, áno, toto je jej písmo! Nie som Karolovým synom!

—Tu stojí pred tebou jediný svedok celej tajnosti, pre-

bodni moje srdce, zabezpeč aj týmto spôsobom tvôj trôn, ja s radosťou zomrem, len aby si spokojne panoval.

— Neni Karolovým synom a predsa panuje! — vykríknul strašne Filip, potom nežne pozrel na veľkú pani.

— Ja som tvôj syn, áno, tvôj syn, srdce mi to šeptá, že ty si moja matka! — šeptal Filip.

— Od dvadsať rokov za teba bije moje srdce; poď do náručia môjho synu môj, poď po takom dlhom čase!

— Matko! Moja milá matko! — plakal Filip.

— Ty si hodný na trôn, synu môj, lebo máš veľké, šľachetné srdce! Posledný raz sa vidíme v tomto živote; poslednú prosbu mám k tebe, aby si ukrotil tvoje divoké vášne, ktoré tvoje krásne, šľachetné vlastnosti zatemňujú, — hovorila s plačlivým hlasom matka a hlboko sa poklonila.

— Matko moja! Ty mňa viac neopustíš!

— Milostivý pane! Tvoja matka v grofskej krypte odpočíva, ja som tvoja pokorná poddaná, ktorá s diaľky sa za teba modlí.

— V mojích žilách by nemohla kolovať šľachetnejšia krv, keby som bol aj Karolovým synom!

— Usiluj sa, aby si bol jemu podobným a Boh ťa požehná.

— Sluhovia! Pripusťte vojakov a majstra Jobsta aj s jeho tovaryšom! — hovoril grof silným hlasom. — Matko moja! Uvidíš, že som tebe hodný syn! — hovoril úctive a pobozkal ruku matkinú.

Vojaci vkročili do siene a do polkruha si stali pred panovníkom. Jobst a Henrik zostali pri dveráeh.

— Katov tovaryšu, pristúp bližšie! — hovoril grof prísnym hlasom. — Smelý si mladík! Tak ideš na smrť?

—Ako nevinná obeť nebojím sa smrti, — odpovedal Henrik pokojne.

— Vojaci! Tento mladík neni viac katovým tovaryšom, ale mojou mocou a právom prinavrátim mu jeho česť a urobím ho nemúrskym grofom. — A kto by ho opovrhnul, ten pocíti Filipov hnev!

— Oh, milostivý pane, táto milosť! — hovoril prekvapený Henrik a padnul ku nohám grofovým.

— Vstaň hore! A keď máš ešte nejakú žiadosť, hovor len smelo, na moje panovnícke slovo ti sľubujem, že ti ju splním.

— Keď toto všetko, čo sa so mnou deje, nenie len sen, — šeptal Henrik, — urob mňa blaženým rukou dcéry majstra Jobsta!

— Ako, ty miluješ dcéru katovu?

— Margita neni moja dcéra! — hovoril kat Jobst a prikročil bližšie. — Ona je dcérou nemúrskeho grofa, ja som ju od jej matky vzal, aby som ju potrestal za nevernosť ku mne.

— Vieš to dokázať?

— Pred celou tvojou krajinou, pane!

— Margita! Pristúp sem bližšie! — hovoril láskave grof, keď uzrel v úzadí prekvapené dievča, ktoré tajne išlo do palácu za Henrikom. — Podaj ruku svojmu ženichovi a buďte šťastliví a blažení. Nech vás Boh požehná!

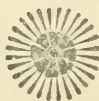
— Amen! Amen! moje milé deti! — plakala veľká pani a na kolená padnula pred grofom.

— Vstaň hore! milá pani! Blaženým sa cítim, že som mohol moju chybu napraviť. — Henriku! tvoja svatba bude v mojom dome; v blaženosti zabudni na vystále utrpenia.

— Nech žije náš veľkodušný panovník! — kričali oduševnene dojatí vojaci.

— Nebeský Bože! Keď toto všetko je len krásny sen, dovol, aby na veky trval! — šeptala Margita a celkom blažená privinula sa ku svojmu ženichovi.

KONIEC.

Zbojnícka chalupa v Tatrách.

Raz, za tvrdej jasene, strašlivý víchor hôľny, zúrivší tri dni a dve noci, vylámal toľko driev v Tatrách, že miesty celé úbočia zavalené boly lomom smrekovým, zprostred ktorého iba tu i tam trčal buk s omrznutým červeným listím, udržavší sa na hlbšie do zeme siahajúcich koreňoch. Na to prišiel dážď, potom sneh a koncom novembra chytila zrazu v noci tuhá zima.

V tú noc dvaja bratia Lúštikovci z Bukoviny, Juzek a Stašek, potom Jandrek Košľa z Pardolovky a Hilarij Pitoň z Kostolísk, došli na polianku v hlbokom lese pod Košistou. Šli oni z ďaleka, hen zo Spiša, i dosť ťažko niesli, lebo sklep židovský ozbíjali, nielen z peňazí, ale nabrali i všelijakého tovaru, plátna i súkna, čo sa všetko dobre dalo židom z Nového Trhu popredať; a okrem toho niesol ešte Košľa na pleciach hodnú srnu, ktorú sa mu podarilo v Bielej Vode kameňom do hlavy trafiť a zabiť. Bo on vedel na podiv kamením hádzať a ešte i ten kunšt znal, že zohnúc sa a chytiac sa rukami za veľké palce na nohách, mohol na vysoký stôl vyskočiť. Behať vedel tiež tak, že keď chytil psa za chvost, mohol za ním bežať koľko chcel. Preto ho i prezývali Košľom Vrtkým, alebo i behúňom. Časom ho i Horným Jandrekom zvali, nevedieť či preto, že bol veľmi hrdý a horedržaný a či preto, že málo na doline, ale za to viacej v horách býval. A možno, že i z obidvoch príčin.

Mal tvár jasnú, ako slniečko, podlhovastú a vždy usmiatu, a človeka pokaličiť bolo uňho toľko, ako rukou kývnuť. Bol vysoký a hybký, jako jedľa, a dve smrti ľudské mal na svedomí.

Starší Juzek a mladší Stašek, bratia Lúštikovci, boli chlapi mocní, širokí v pleciach, ohromného vzrastu a ohorenej tvári. Nosili dlhé vlasy s kečkami, či vrkočmi od slúch po ramená. V kečkách zas mali pozapletané sklíčka a límbačky. Vlasy mali čierne, vždy pečlive maslom namastené, a mladé býčky tak brali na plecia, ako ovce. Mali tiež tú obyčaj, že si na cestu svietivali, podpáliac niektorú chalupu na konci mesta alebo dediny, kde v noci zbíjali. Preto ich i Lúštikovcami Jaskravými zvali.

Štvrtý, Hiláry, alebo Filáry Pitoň z Kostolísk, bol chlap stredného vzrastu, ten zas mal priezvisko Previjač, lebo sa predivne vedel prekrúcať popod valašku, a k tomu ešte všelijaké kumšty znal v prelamovaní. Mal pobelavé kučeravé vlasy a bol neprevýšeným zlodejom baranov a volov po poľanách a pritom vedel pískať na fujare, čím zpríjemňoval kamarátom dlhé marše a nocľahy v pustých horách.

Náčelníkom tejto bandy bol najstarší a najopatrnejší z nich, Juzek Lúštik, vychovaný v škole nebohých už, Juzka a Jaška Novobilských, z chýrneho, nielen pre svoju starožitnosť, ale i pre zbojstvo Šoltyského rodu z Bielky, ktorých mená vždy s úctou spomínal a často pomodlil sa i za večné odpočinutie ich lúpežných duší.

— Nech im tam Pán Ježiš odpustí tých sedemadvadsať vyzbíjaných sklepov a tri smrti ľudské! Hodní chlapi to boli! — **hovorieval . . . .**

Stašek Lúštik vatru na polianke složil, ale zima štípala tak, že bolo ťažko vydržať. Mesiac jasno svietil a Pitoň, obzerajúc sa po zváľanom lese, škrabe sa v hlave a povie:

— Hej, keby to tak z toho dreva chalupa vyrástla! Bolo by sa aspoň kde zohriať!

Tu Stašek Lúštik pozrel na neho bystro.

— Vieš ty, Filáry, ona by tu veru mohla vyrásť aj hneď. Nič inšie netreba, len pookresávať haluze, pne prikrátiť a dosiek na strechu. Zišla by sa veru taká chalupa neraz.

— Eh, veď je predsa nie ďaleko na pílu v Poroníne, po dosky — ozval sa Košľa, hlavu zpoza srny zdvihnúc, z ktorej práve kožu sťahoval a či mu zasvietily, bo mu na um prišlo, že na ostatok i v najtuhšie mrazy nebolo by treba sedeť doma u otca v Pardalovke.

— Viete, čo chlapci i tak je zima, lapme sa do roboty — povie Pitoň — aspoň sa trochu zohrejeme.

I Juzek Lúštik veľmi schválil tento úmysel.

— Bude aj neraz kde prenocovať, — i statok — oddakiaľ zpod Muráňa — v čas potreby prechovať; i Boh vie, čo môže byť, i za dlhší čas, keby bola potreba, von z dediny prebudnúť.

Mal on v dobrej pamäti tie strašné noci, ktoré pred rokami s Jaškom Novobilským v jaskyni magurskej museli pretrpeť, keď na nich hajdúši stoliční honbu ako na vlkov držali. Odmrzli mu dva palce na ľavej ruke, ktoré odťal potom sekerou.

— Také to bolo, ako z dreva; položil som sa pniak, a odťal som — rozprával.

Pomyseľ na chalupu v bore, cez ktorý sa okrem nich a im rovných iba medveď alebo vlk prederať mohol, zdal sa mu výtečným.

Nebude už treba viacej spievať:

"Na zelenom bučku lístočky belejú —
kdeže sa na zimu dobrí chlapci podejú?. . .

— Sám Pán Boh nám dreva nachystal, škoda by ho bolo zmárniť — hovoril. — Pol roboty ubudlo, bo netreba stínať. Nuž nechže aspoň koľko-toľko z toho daru Božieho nezhnije.

Kým Košľa srnu piekol, traja jeho kamaráti začali valaškami haluze a vrcholce s povyvaľovaných smrekov kliesniť. Ráno Stašek Lúštik a Košľa išli na pílu do Poronína dosky kupovať a doviezli ich až pod horu, v tajnosti, aby nik nezvedel, pokiaľ ich povezú. Lesom ich už však treba bolo vliecť, lebo s vozom ďalej nebolo možno ísť.

A na večer, chytiac sa všetci štyria do roboty, už boly dosky na mieste.

Košľovu srnu jedli, pálenku prinesenú zo Spiša, znamenitú borovičku, od ktorej oči beľmom zachodily, popíjali. Mali klince, mlatky, tešlice, i všetko, čo do roboty treba. Zmordovali sa síce od tej roboty, ale za to boli dobrej vôle. Pitoň im už hral na píšťali a Stašek Lúštik sa už do tanca priberal, keď sa Juzek zrazu zamrštil a riekol:

— Ej, chlapci, zabudli sme na jednu vec. Veď píly nemáme. Akože budeme klady rezať alebo i dosky?

Ale že sa im píly kupovať nechcelo, lebo už boli moc peňazí minuli a požičiavať si niekde na okolí v dedine, vzbudilo by podozrenie, nuž Vrtký Košľa a Stašek Lúštik hneď vybrali sa "do cesty" a, ukradnúc mlynárovi dve píly, vrátili sa s nimi ešte predo dňom.

Juzek Lúštik, prežehnajúc miesto, na ktorom chalupa stáť mala, urobil i sebe kríž na čelo, složil ruky a ozval sa v tieto slová, hľadiac ku nebu:

— Pane Bože Všemohúci, v Trojici Svätej Jediný, Pane Ježiši Prenajsvätejší ukrižovaný, Duchu Svätý, Matko Božia, i vy všetci Svätí Boží, i Anjeli, buďte nám na pomoci, čo by sa nám robota darila i vydarila; čo by pri nej ani z nej nijakého nešťastia nebolo, ale Tebe, Pane Bože, na chválu, ľuďom na príbytok, čo by tá chalupa zdvihla a požehnanie Božie, čo by s ňou vždy bolo, čo by tu nikto z nás neochorel, čo by nijakej zrady nebolo; ani nijaký dobytok, kôň, krava, či čokoľvek zo statku, či to ovca, dojka, jarka, alebo čo chce nech bude, či to zo Spiša, či z dediny, či odkiaľkoľvek ukradené, neskapalo, ale čo by sme sa tu zdravo chovali, peniaze mali a Tvoje Božské meno, Otče Prevečný, chválili; tak nám Pane Bože v Trojici Svätej Jediný i Ty Pane Ježiško Prenajsvätejší, dopomáhej. Vo mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen.

Za týmto onedlho bola chalupa na polianke pod Košistou hotová. L'udia ju nazvali "zbojníckou chalupou".

A jej staviteľom sa i darilo, zdraví boli, peniaze ľudské mali, ale ku koncu im tiež všelijako prišlo a dlho netrvalo.

Juzek Lúštik hejtman bandy a hlavný staviteľ — lebo sa najlepšie do stavby rozumel — odvisnul najprvší za rebro na háku v Liptove v Mikuláši, a dotiaľ visel, kým nedokonal a tam i leží.

Stašek, jeho brat mladší, umrel na zapálenie pľúc, napijúc sa vody, zmorený postihom pohraničnej stráže, keď sa s dohánom do Haliče prekrádal. Umrel doma v dedine. — Pitoň, vylámuc mreže na Višnickom zámku, proboval utiecť, ale, odpadnúc s hroznej výšky, roztrepal si hlavu. Na višnickom cmiteri leží pochovaný.

Vrtký, alebo Horný Košľa posledný z nich sišiel so sveta. Zhynul v Starolesnej doline, pri nižších jazierkach, od gule spišského strelca, keď tam na kozy poľoval. Tam i leží.

Pochoval ho sneh a na jar mu orli telo roznosili. Takýto konec vzali štyria budovatelia zbojníckej chalupy.

Ale chalupa ešte i potom moc vecí videla.

V nej odbavilo sa chýrne, ale tragicky zakončené veselie Žofky Mocárky z Kostolísk, s povestného silou, rodu Mocárskeho, ktorý iste i od tejto vlastnosti mal svoje meno. Ona najmocnejšieho chlapa o zem hodila, drevo v hore rúbala a keď jej bolo okolo tridsať rokov, skamarátila sa so zbojníckou bandou Franka Topora Hutianskeho z Hrubého a stala sa postrachom zatatranských murovaných dvorov. L'úbosti nepoznala, lebo sa jej každý pre jej silu bál. Ale keď jej nazbíjané bohatstvo do chýru prišlo, lebo ona brala koristi koľko chcela, keď sa o to nik s ňou trhovať neopovážil, lakomý, hoc nie chudobný Kuba Pitoň Jaškov z Molkoviec v Kostoliskách začal sa o jej ruku uchádzať. L'udia mu dosť odrádzali, ba i ona sama mu povedala: "Kuba, daj pokoj, bo nezdolieš!" — Ale on, lakomý na bohatstvo, nedbal na od-

hováranie. Že sa však Zofka nie veľmi chcela v kostole chocholovskom ukazovať, lebo tam v dedine zámožnému a širokú rodinu majúcemu gazdovi, Michalovi Fiľkovi, nedávno pár koní ukradla, nuž prišlo jej na um, že v zbojníckej chalupe odbavia veselie.

Rušila sa tedy celá svadobná družina z doliny na koňoch do hôr so spevom a muzikou. Na vrchových koňoch niesli súdky s vínom a pivom a pusté hory naplnily sa veselým hovorom, ktorém sa len ďaleké vytie vlkov ozývalo. Zoška za kotlík toliarov na toto veselie vysypala. Hrmely pištole a flinty a vatr nakládli toľkú, že jej plamene šibaly až po samé vrcholy stromov, tak že z ďaleka to vyzeralo, ako by hora horela, ale Kubovi nad ránom pukly tri spodné rebrá, jedno na pravom, dve na ľavom boku a tam — keď ho pre veľkú bolesť a mrcha cestu, nebolo možno odniesť do jeho rodiska Kostolísk, na Molkovky — do tretieho dňa skonal.

Pochovali ho v hore, a postavili mu kríž, a dlho ešte potom trvalo príslovie: Podobral sa vraj, ako Kuba Pitoňov ku Zoške Mocárovej.

Ona zas veľmi za ním želela a vravela, že je ona nie na vine, že chcela s ním zaobísť ako najopatrnejšie, ale že ju na malú chvíľočku dojalo — a tu máš. . . .

Tam z tej zbojníckej chalupy Vojtech Samek zo Zakopaného, zaťatý poľovník na medvede, zvaný aj "Vidovačom" — lebo sa mu ukazovaly prepodivné veci, akých sa druhému videť nepridalo (on videl v Morskom Oku rybu s baraňou hlavou) — videl raz v jasennej noci, strašlivého jazdca Tatier; rysa na krku jeleňa, ako letel cez polianku popod zbojnícku chalupu a niesol sa ako víchor na zúfalom zvieraťi. Čujúc z ďaleka jačanie zverov a zazrúc ten zjav, zľaknul sa Samek, lebo si myslel, že je to príšera nejaká, aj sa krížom prežehnal, a jeleň v ten čas prebehnul a ztratil sa v húštine.

Tam on tiež raz videl zúfalú vojnu medveďa s vlkami,

ktorých bolo päť. Celý bor sa triasol od revu a chrčania, a celá kúrňava mladého snehu sa vznášala povetrím nad hrbou zverov. Medveď, ktorému vlci cestu zastali, nestihnul utiecť do lesa, medzi stromy, a tu sa vlci naňho hodili. Samek sa s duplovkou v ruke, zo dvier zbojníckej chalupy prizeral na tento boj. Bolo mu medvedej kože ľúto, ale preto bol zvedavý, kto zvíťazí, Medveď sa bránil po chlapsky, a cúfal ku lesu, zpomedzi mladé stromy. Bojovná duša Samkova až sa tešila, keď videl, ako sa mohutný zver na zadné nohy stavia, bijúc sa silnými tlapami, ryčiac a sápajúc. Ale obratní vlci odskakovali na bok a cestu mu do lesa zastávali. Už jeden z nich po hlave udretý válal sa, jačiac v snehu a červená jucha sa mu z pyskuvalila; už druhý s roztrhnutým, od medveďových pazúrov bruchom, vyletel vysoko do povetria a spadol, válajúc sa vo vlastných krvavých vnútornostiach, keď zrazu najväčšiemu z vlkov podarilo sa od chrbta vyskočiť na medveďa. V tom hneď druhý vlk hodil sa mu na hrdlo, a tretí, ten mu tiež na krk skočil. Hrdúsený a zdlávený medveď padol na zem, rozkrížiac tlapy. Teraz sa spravil zo zverov jeden potvorný chlp tiel, taký ryk, rev a chrapot, smiešaný s vytím dvoch, stranou zdychajúcich vlkov, že sa Samkovi flinta v rukách triasla od hrozného dojmu. Hádam pol hodiny trvalo to potvorné prevracanie sa bojujúcich zverov, ktoré boly tak popletené, že ťažko bolo jednoho od druhého rozoznať. Konečne medveď zahryzený, prestal sa brániť, a vlci, celí červení od krvi z rán, počali šarpať z medveďa mäso a chleptať krv. V ten čas Samek dvoma výstreľami zabil dvoch a tretí utiekol.

Rozpovedal on toto, vrátiac sa domov, v teplej izbe večer, pojedajúc kúriacu sa kašu, polievanú hojne horúcim sladkým mliekom, a pozorlive slúchala ho jeho žena, z gazdovského rodu Sobčiakovského, potom dvaja hodní synovia a tri pekne urastené dievky s vysokými prsami a krásnych tvári, ktoré kým bol deň, tkaly plátno na krosnách, a teraz

sediac, jedna na lavici, druhá na kanvici, tretia zas na stolci, podopieraly si okrúhle brady na ruky a naslúchaly zas jednu z tých čudných rozprávok, ktoré tatuš z hôr doniesol. Počúvali ho i dvaja kmotrovia, priatelia a kamaráti Samkovi, veľkí poľovníci, Jašek Valčák zo Skybovky a Matej Tatár od Tatárov, popíjajúc uhorské víno, pred nich postavené a pušťajúc z fajok dym hustý a dušný. Ráno mali oni i so Samkom ísť ku zbojníckej chalupe, po kože z pobitých zverov, ktoré hoc potrhané v boji, neztratily hodnotu, a hneď i po mäso a sadlo medvedie, veľmi vo všelijakých chorobách osožné, nakoľko totiž túto bohatú korisť neznivočili iní vlci, rysi, líšky, kuny a dravé vtáctvo . . . .

Tam v tej zbojníckej chalupe mal tiež Samek raz predivné videnie, po ktorom ľudia vraveli, že hoc by aký zlý bol, do neba príde, keď mu Pán Boh takú vec, za života uvideť dovolil, ale on zlý nebol.

Nešťastie totiž chcelo, že keď sa raz vybral s dvomi kamarátmi do Mengušovej doliny mercúne kopať, natrafil tam na siedmich liptovských strelcov a dostal guľu do boku. Nebol by ju dostal, lebo mal dosť času ujsť a dvaja jeho kamaráti aj utiekli kamsi do Koprovej Priehybine, ale bojovná duša Samkova nechcela ustúpiť s "placu" bez výstrelu a bez ukázania Liptákom, že sú oni všetci "dziady a Polocy hlopy" — nuž zastal, aby do najhrubšieho namieril. Pán Boh mu však šťastia nedal, lebo mu flinta nevypálila, či prach na panvičke zamoknul či čo — a na to miesto jeden z liptovských strelcov vpakoval mu guľu pod rebrá. S ňou ustúpil Samek s poľa, s tým povedomím, že ustupuje čestne a prešiel, tečúc krvou, cez Mengusovské sedlo, nepijúc, lebo nebolo čo, keď všetko pri mercúňovej diere zostalo, — až ho na ostatok za Vaksmundskou, na proti mdloba premohla, a už iba čo dušu prosil, aby z neho neutiekla, kým sa do zbojníckej chalupy dostane. Tam padol na čečinu, čo bola ešte po ostatnom čomsi ležovisku zbojníkov alebo strelcov a zostal ležať.

Vteďy — Bože chráň, že by od horúčky z rany, ale len tak z Božieho dopustenia, dalo sa mu videť, čoho žiadon horal ešte nikdy nevidel.

Taký bol slabý, od ztraty krvi, že ani rukou ani nohou rušiť nevládal, keď zrazu sa mu zazdalo — a bólo to už po západe slnka, temno, lebo hmlistý deň bol a dážď padal, — že sa vo dverách akýsi tieň ukázal, hoc boly zavreté a hneď potom druhý. Jeden si stal s ľavej a druhý z pravej strany dverí. — Smrť! — pomyslel si Samko — lenže na kýho ďasa by dve prišly, keď si jedna poradí s celým svetom, i s kráľom, i biskupom i doktorom, nie to tu s chlapom; ani on veru nikdy nepočul, že by dve nejaké smrti boly, lebo že by smrť vo dvoch osobách chodila . . . .

Ale sa on zaraz domyslel, kto to prišiel, keď ten tieň, čo na ľavo pri dverách stál, prehovoril: Duša ľudská, poď ku mne!

A ten jeho hlas bol taký, ako by niekto na nenamastenej ose vrzgal.

— Oho! — pomyslel si Samko a zľaknul sa. — Veď je to diabol a to druhé akiste smrť, alebo už akýsi pomocník.

Ale v tej chvíli ozval sa ten druhý tieň, čo s pravej strany dvier stál: Duša ľudská, poď ku mne!

A tento hlas bol taký, ako zvonček v kostole.

Zaradoval sa hneď Samko, lebo poznal, že je to nie pomocník diablov, ani smrť, lebo tí veru takého pekného hlasu nemali. I to ho kus potešilo, že sa mu ten tieň o moc jasnejším videl ako ten druhý.

Samko sa na nich dobre zahľadel, lebo on mal oči bystré, strelecké a rozoznal veľká krídla nad hlavou jednoho i druhého, lenže ten jasnejší mal také, ako lastovičie, a ten druhý také, ako netopier. Vedel už Samko, že je to anjel a čert.

— Prišli po moju dušu, — vraví sám k sebe. — Ktorýže z nich bude mocnejší?

Čert vraví: Duša ľudská — moja si!

Anjel zas: Nie tvoja, ale moja!

— Moja!

— Nie tvoja!

Začali sa vadiť.

— Kradol! — vraví čert.

— Zlodejstvo — chlapská vec. Neukradne ten, čo nerozumie, — odpovedal mu anjel.

— Pil!

— Ale len za svoje! Tys' mu pôžičal?

— Rád dievky videl, keď parobkom bol!

— I ty bys' ich rád videl, keby ťa chcely! Neboj sa!

— Nespovedal sa už vari tri roky!

To je kňazova vec, nie tvoja. Na to je farár v Chocholove!

— Keď je najedovaný, kľaje!

— Eh, to len na teba! Dobre robí!

— Svätým neverí!

— Veď ani oni jemu. Viem dobre, bo sú moji kamaráti a ty si im iba podchvostinou!

Čert sa na tom nahneval a kráča odo dverí prosto k Samkovi.

— Poď, duša ľudská! Beriem ťa! — zaškrípal zubami a vidly odkiaľsi zpoza seba vezmúc, mieril do Samka.

A tu anjel do neho: Eh, sto striel sa do tvojej čertovskej materi! Aký by ja bol anjel, keby som si s tebou rady nedal!

A chmat za vidly rukou.

— Bolo sa veru na čo prizerať — rozprával Samko — lebo hoc anjel bol, vidno bolo — mocný, ale aj čert veru nebol slabý. Čo sa ten raz s tými vidlami do mňa rozbehne, vždy ho ten druhý zachytí. Iba to bolo divné, že nijakého hluku nerobili. Vravieť, vraveli po ľudsky, ale že by o niečo boli zavadili, to už nie. Ničoho nebolo počuť. — Na osta-

tok anjel vydrel čertovi vidly a vyhodil ich cez strechu von, — šľaku v streche nezostalo, iba čo sa trochu dosky začadily, — a vtedy sa čert zvrtnul a buch! do dverí. Utiekol.

— No duša ľudská, — riekol teraz anjel Samkovi, — vybránil som ťa.

— Pán Boh ti zaplať, anjeličku, — odpovedal Samko.

— Nuž, akože, Samko? Chceš ísť so mnou do neba?

Poškrabal sa Samko za uchom, lebo sa mu ešte nechcelo so sveta ísť, veď nemal ešte ani päťdesiať rokov, a hlavne žiaľ mu bolo toho medveďa s bielym obojkom na šiji, čo sa v Temných Smrečiných držal; aj mu bolo ľúto veselia u Sobčiakov pod Gubalovkou, na ktoré bol zvaný, a tu zas — takej osobe, ako je anjel, nie je tiež dobre sa protiviť. Nuž škrabal sa len za uchom a povedal: Ej, oč by ste mi aspoň toľko spustili, čo by som aspoň tam ku tomu medveďovi zabehnul — nech už tam to veselie u tých Sobčiakov bude vaše, ak už nemôže ináč byť.

Nevravel som tam, aký medveď, ani kde je, lebo čože sa anjel do poľovačky rozumie.

A on odpovedal: No, nechže sa ti stane podľa slova tvojho. Ostaňže ešte a choď už len na toho medveďa.

A vzniesol sa na krídlach a vyletel cez strechu.

— Ani som sa ho len nestačil spýtať, ako mu je meno, či je to Serafín, či Cherubín, či aký; ani som sa mu nepoďakoval, lebo vyletel cez tú strechu, len sa mihlo.

Ale vidno, že si Pán Boh ináče rozmyslel, ako sa anjel so mnou dohovoril, lebo i toho medveďa som zabil, keď sa mi po tej guli popravilo, i na veselí som bol — i do dnes žijem a možno ešte požijem ani jeden rok, ani dva.

Divnejšieho videnia nemal Samko, hoci sa stretnul i s Mnichom pri Hincovom Stave. Ale to "videnie" nič k nemu nehovorilo, len popri ňom prejdúc, zasvietilo mu kahancom do tvári a šlo ďalej.

— Povedal bys', že nekráča, len plynie, hoc nohami

pod tou sukňou rúša. Bradu má po pás a oči akoby beľmom zatiahnuté. Kaptur na hlave končitý, ako pokročí, tak sa mu nad hlavou kníše. V ruke si nesie pekný, červený kahanec. Videl som, ako išiel dolu ku Popradskému. Zaraz sa potom Váh vylial a v Ružomberku sa traja ľudia utopili, i jeden pes. —

A raz, tiež tam v tej zbojníckej chalupe, oddychovali si piati ľudia, ktorí ukradli dva voly a jednoho barana valachom v Kopršadoch pod Havranom.

Bol tam Michal Kaminský z Bieleho Dunajca, ktorý i do kostola v Poronine s krivým zbojníckym nožom za opaskom chodieval. Bol tam Klimek Zárucký zo Zubsuchého, mládenec hladkej a nežnej tvári, až temer panskej, ktorý vedel preskočiť taký vysoký plot, ako on sám, chýrny tanečník a zlodej. Bola tam i Žoška Mocárka, vdova po Kubovi Pitoňovi a Joachim Topor Jašica z Hrubého, jej strýc, starý, osemdesiať ročný chlap, ale preto ešte krepký a smelý, a do zajímania volov jediný — zvaný Gackom (netopierom), preto, že moc po nociach vandroval.

Voly uviazali ku stene. okrútili im pysky handrami, aby nebučaly; složili ohňa a zarezali barana pre posilnenie. Večeru varila Žoška, ale Kaminský na to nečakal, len si surové mäso nožom ukrajoval, soľou posýpal a tak si ho do úst kládol, a čo kus prežuval, za každým flašku s pálenkou prechýľal a pil; ale tak pil, že kým si hlad utíšil, pol druhej flašky vyprázdnil. Tak on to "v sebe varil." Ale mu to nebolo ani poznať, lebo bol chlap mocný a zdravý.

Keď sa mäso uvarilo a všetci sa najedli, poukladali sa okolo vatry a zapálili si fajky; i Žoška tak, ako i druhí. Aj máloktorý taký chlap vedel dym pustiť, ako ona.

Hviezdy už počaly na nebi vychádzať a svietiť cez diery v streche.

Letný teplučký večer bol; vietor poletoval od hôr, šumiac lesom tak veselo, ako by sa tešil svojim vlastným krídlam a letu.

Joachim či Johim Topor Jašica Gacek ležal pri ohni, bo sa on rád už i v letných nociach ohrieval. Zachovával on ešte veľmi starosvetskú modu, lebo na hrdle nosil "venec" z kamienkov a kôstok, a na hlave čiapku baranicu vysokú, končitú, pookrúcanú radmi mušličiek. Hlavu mal podobnú hlave starej sovy, bo oči mu boly veľké, vypľaštené a pritom si aj "bokombrady" napustil, ktoré sa mu okolo tvári v dlhých kudlách strapately. Pamätal tiež veľa starodávnych vecí, a z mladých časov pamätal ešte luk na stene v chalupe, s ktorým jeho predkovia voľakedy na poľovanie chodievali. Vedel on do svojej pozdnej staroby predivne valaškou hádzať, tak že tú halúz odťal, ktorú chcel, a iba jeden — nebohý Horný Košľa, v svojom čase, mohol sa mu v tomto umení vyrovnať.

Otcovia mu zanechali neveľký majetok, pozostávajúci z rolí a statku, ktorý pásaval sa v lete na poli Vaskmundskej, jaseňou na poľanách, okolo Toporových jazierok; on tento majetok zväčšil, ale hlúpe urobil, že deťom, keď dorástli, všetko rozdal, a mrcha deti, namiesto, že by ho boly chovaly, ako sľubovaly, ho z domu vyhnaly. Túlal sa tedy, a najviac pri zbojníkoch sa pridržal, lebo hoc on bol i starý a sily už veľkej nemal, mohol ešte s mladými cesty konať, ba i behať, a ohromnú mal zkúsenosť v krádeži, ktorú si v dlhom svojom živote nadobudnul.

— Ešte mi nebolo ani osemnásť rokov — hovorieval — keď som už poza bučky k dobrým chlapcom skočil, bo ma to už nátura k tomu tiahla. Otupno mi bolo doma sedeť, keď som čul niekoho na zboj isť, čo som mal robiť? Bol vtedy pri Husianicových Stavoch bačom Jano Birčiar, čo ešte pred Maťkom Husianicom v Zakopanom býval; s tým som ja po prvší raz išiel. Ten pri sebe nikdy nijakej zbroje nenosil, iba osekanec, ale keď sa rozpajedil — hej! ľuďkovia moji! to nejeden šuhaj švárny sa pred ním vyvalil. Nebolo hajtmana nad neho. S ním som ja v prvé časy po zbojích chodieval. Dávno to bolo...

Ale v tento večer bol Johim Gacek akýsi namrzený.

— Deti ma vyhnaly, túlam sa nocami, Gackom (netopýr) ma ľudia zovú — hovoril. — Mal som štyri dievky a päť synov, troje z ních umrely, šestoro žije, jedna dievka a synovia. Vnukov, pravnukov bude s pol kopy alebo i viac. Hej! Z počiatku ma chovali, život som mal dobrý, a kde som prišiel, ku ktorému, tam som sedel. Čo som si len živo zamyslel, dávali mi. Hej, neprešly ale ani dva roky, zmenilo sa. Vyhnali ma. Ja som si pravda, tak vždy o nich rozvažoval; nebude z tých nič, lebo sa to ani do strelectva, ani do zlodejstva nebralo, iba ku roli, ku koňom, drevo rúbať a seno kosiť. Ku ničomu poriadnemu sa nemali. Myslel som si, že aspoň jeden z nich musí čímsi na svete byť, čosi vykonať. Hej! ale nedaj Bože! Všetci pošli na rolu — gazdovať. Na starého otca materinho sa udali. Sejú, bránia, orú — ale chlapmi byť, to už nie! Vyhnali ma. Hanbu nám robíš — vravia, ty starý zbojník, ty zlodej! Hej! Veď kebych ja nebol kradol, nemali by ste vy teraz každý po koňovi a po tri kravy, synkovia! Dosť som ja krpcov zodral pre vaše dobro. a vyše dvadsať rokov, keď si porátam, v hárešste vysedel. A koľko mne palíc vyťali v Liptove, v Orave, na Spiši, v Novom Trhu — vyše tisíc! Nemali by ste vy dnes na čom gazdovať, keby nie ja! Hej! Ja som i od Chorvátov i hen z Bosnie dudky nosieval, a ak na to príde. nuž im ešte samým býčky vyvediem! Nech sa ma varujú! Miško, jest tam ešte pálenky?

Kaminský mu podal flašku. Pol.

Odpľul, ústa rukávom utrel: Dobrá je. Dajže ešte.

Napil sa.

Odložil od úst a zamrľal: Nech sa ma varujú, nech sa strežú, synkovia! Zajtra na svitaní môže býček tu byť! Hej!

Zase pil. Tvár sa mu rozčervenela, veliké vypľaštené oči, vedľa krivého nosa ešte viac vypuklé, sa mu zablyšťaly, a úzke, dlhé, v kútikoch svisnuté, ústa začalo mu potrhávať.

— Hej, synkovia, gazdovia! Teplo vám! Lebo baba posteľ hreje. Hej!. . .

Počalo sa mu v hlave mútiť.

— Hej, neboli to ako Lúštikovci Jaskraví, Juzek a Stašek. Tí, čo túto zbojnícku chalupu vystavili. . . To boli, hej chlapi...

"Dobrí chlapci boli, ale sa minuli,
po maličkej chvíli minieme sa i my!"

— Lúštikovci Jaskraví — raz taký požiar urobili, neďaleko Kokavy, že celé nebo zapálené bolo. . . Hej!. . .

— Lúštikovci Jaskraví. . . Hej! Keby vás tak jedného do Hrubej pustiť, ku synkom, ku gazdom. . . Baba posteľ hreje — hej veru! Bolo by aj jasna!. . .

Zrazu sa schytil s ležoviska.

— Idem!

— Kde? — spýtajú sa kamaráti.

— Do Hrubej!

— Po čo?

— U detí nocovať. Buďte tu zdraví, ľuďkovia moji!

Kým sa za ním obzreli, vyšiel. Zachrapšťalo triešťa pred chalupou, zašušťala tráva — a on sa v lese ztratil.

Spí Kaminský, spí i Valo, noc bola tichá, iba Žoška Mocárka, čo ležala pri Záruckom, ktorý mal rebrá ako z ocele, štuchla tohoto a povie: Klimek — nože pozri! Či je to žiara, či čo na nebi? Veď ešte nesvitá! Vôz je ešte vysoko na nebi!

Klimek pozrel: Žiara, veru. Voľakde horí.

A usnul.

Ale Žoška dobre cez špáry v streche videla, ako tá žiara rástla, ako oblievala nebo strašnou červenosťou, od ktorej hasly hviezdy.

— Jaskravých Lúštikovcov Gacek spomínal — myslela si — aj ich vyspomínal. Kdesi na blízku horí.

Ráno, sotva sa brieždilo a Michal Kaminský práve nariekal, že mu Gacek večer všetku pálenku vypil, stál už tento vo dverách zbojníckej chalupy. Zdalo sa, ako keby sa mu staré prihrbené plecia narovnaly a v očiach sa mu svietil blesk.

— Videli ste?! — spytoval sa zadychčaným, ale vyvýšeným hlasom.

— Vítajte, krstný otec! Čože sme to mali videť?

— Nocoval som u detí. Videli ste?

— Akože sme mohli odtiaľto videť?

Ale Žoši zatriaslo sa srdce v prsiach pri tej myšlienke, ktorá jej odrazu do hlavy prišla.

— Vari tá žiara? — spýtala sa.

A starý Gacek kývnul hlavou s triumfom a odvetil:

— Tá žiara, veru!. . .

A potom dodal: Dvaja gazdovia, synkovia, — už sú tam!

V zbojníckej chalupe nastala tichosť a Michal Kaminský roztvoril oči na široko hoci sa i on málo čomu divil.

— Podpálili ste ich?!

— Hej! Prišiel som k Jandrekovi, zaklopem na oblok. . . Kto si? Ja, otec. — Iďte v diably! Idem k Jaškovi, lebo je to hneď jedno pri druhom. — Ktože je? — Ja, otec! — Aby vás čerti vzali! — Choďte ku Jandrekovi! — Už som bol. — Nuž ta choďte v diably!

Už som ďalej nešiel. Pálenka mi tiež krútila v hlave. Eh, pomyslel som si, nepôjdem ja už ani za vodu, ani ku Staškovi, ani ku Kubovi, ani ku Johymkovi, ani ku Maríne, ale tu u vás zostanem. Počkajte len — vy gazdovia! A tu mi Lúštikovci Jaskraví, nebohý Juzek, čo ho v Mikuláši za prostredné rebro obesili, a nebohý Stašek, začali v hlave tancovať. Hej! Prešli ste vy mne cez rozum, synkovia, vy dva starší, keď som vás častoval! Vezmem vrtko práchno a kresivo — podpálil som. Rozhorelo sa v okamihu!

Odvrátil sa odo dvier k dolinám a vystrel ruku.

— Gazdovia! Žobráci! Vyhnali ste ma! Hanbu nám robíš — vravíte — ty starý zlodej, zbojník! Hej. synkovia! Pomsta na vás, že sa ja takto ponevierať musím! Pomsta! Teraz budete vy hlady mrieť—vy gazdovia, žobráci. Pohorelci!

A triasol chudou, vyschnutou rukou v tú stranu, kde de-

dina stála, a oči sa mu pri tom strašne svietily, a úzke gamby mu potrhávalo.

Medzitým si Kaminský krpce obúval a dudral: Všetko by bolo dobre, krstný otce, len keby ste nebol všetku pálenku včera večer vypil. Neostalo nič. . .

— — —

Ale potom už chalupe išlo ku koncu.

Popod Košistú začali lesy rúbať, pašienky vyrábať a šopy na blízku stavať.

Spustla i zbojnícka chalupa, lebo ju nik nepoprával. Jednej jasene, hôľny víchor strhnul strechu a roztrieskal ju a steny potom začaly bútľavieť a hniť. Dookola zarástlo všelijakou zelinou, a špárami v stenách počalo sa predierať zelené, otupné listie lopušiny a potom už i tráva začala dnu medzi stenami rásť a modré a zafírové kvety horca kvitnúť. Trámy v stene obrastaly machom a vlhkým lišajníkom a pomaly i osively na celkom, od ich bledej zelene. Zasial sa tam okolo nich hrdzavý, smutný šťavec a tmavá hustá žihľava.

Nízke steny počaly zkazu brať, v lete v húšti rastlín, a v zime pod snehovými závejami s každým rokom viac a viacej. Hôľny víchor — po druhý raz — vyvalil dve steny, s poludnej a západnej strany; dve ostatné zvalily sa o pár rokov pozdejšie pod ťarchou snehu. Lopúchy, tráva, šťava, modrý a zafírový horec a biele horské konvalie prikryly na jar rozváľané steny. Zem začala požierať bútlejúce a hnijúce drevo — a po nemnohých rokoch nezostalo po zbojníckej chalupe ani šľaku.

Zostala iba pamiatka onej spolu s menami Lúštikovcov Jaskravých, Horného alebo Behúňa Košľu z Pardolovky, Žošky Mocárky z Kostolísk, Samka Vidovača, strelca a starého Gacka Topora Jašicu z Hrubého, ktorý sa na svojich zlých synoch pomstil.

Dve hrozné noci.

Pravdivý priebeh, ktorý sa stal v Rusku, neďaleko Petrohradu.

Ujal som sa pera a chcem opísať našim čitateľom zase niečo nového priniesť, ovšem niečo len prostonárodného, aby jeden každý sa mohol doznať, aké teraz tu i v inej zemi skutočné veci sprevádzajú mnohí spustlí a bohaprázdni ľudia, už zvyknutí sa mstiť a preto mstia sa a nešanujú ani ľudské životy.

Chcem zistiť, že mnohí nespokojenci so svojim živobytím, iní zase znáruživosti po cudzom majetku a iní zase z návodu svojich parlamentných kamarátov, jako chcem milým čitateľom príklad priviesť, hrozné veci sprevádzajú.

V ruskej zemi neďaleko Petrohradu stojí osamelý mlýn v lesnom údolí, poloha je šumiacím lesom zarástla, takže mlýn na pokojnom mieste stojáci, dojme milý pohľad každého človeka, ktorý krajinou okolo mlýna cestuje.

V mlýne tomto býval istý J. Fišer, ktorý sa pred rokmi z Nemecka do Ruska prisťahoval a bol on majiteľom tohoto mlýna.

Tento Fišer žil so svojou manželkou spokojne, pri tom i bez všetkého nedostatku, takže majetok jejich sa každodenne vzmáhal a uznal to každý, kto k nim prišiel a mlynár každého s uspokojením obslúžil a svoje povinnosti správne robil.

Medzi pár rokmi obdarení boli mladí manželia dvoma synkami, o ktorých rodičia sa pečlive starali, tak že obaja sa spoliehali, že im budú na pomoci na jejich staré dni. Keď už dvaja bratia dosiahli dospelého veku, sklamaná bola nádej jejich rodičov.

Starší syn už nebol tak úprimného srdca jako mladší, takže v jeho srdci zahostila sa pomsta a zrada čierna, až bol vyhlásený snáď za najhoršieho človeka a žiadon mu žiadnu krivdu neurobil.

Zarmútilo sa srdce matky nad synom prvorodeným, že je totiž synom tak vzácnej rodiny a už bude na veky zavrhnutý a preto rmútilo sa jej srdce a nediv sa mnohá matko, že táto upadla do choroby, ktorá sa z dňa na deň horšila, tak že medzi dvoma mesiacmi svôj život dokonala a bola ku večnému spánku do hrobu uložená.

Nadišiel smútočný deň rodiny o ztrate svojej dobrej matičky, ale starší syn nedal na sebe nič badať, že doprevadil matku svoju do hrobu, ale ostal i naďalej ľahostajný.

Dobrými slovmi hovoril otec synovi svojmu, ale tým len vzbudil v ňom zášť na celú domácnosť v jeho srdci, takža sa málo ktorý deň doma zadržal. Pritom míňal otcovi jeho hospodárstvo a chcel všetko prelumpačiť. Kamaráti ho napomáhali, lebo mali z toho dobrý úžitok keď to ale spozoroval otec, môže si každý domysleť, že dlho to netrvalo, lebo to ani dlho trpeť nemohol. Bola preto svada v rodine skoro každý deň, až konečne nadišiel deň, keď otec syna svojho z domu vypovedal. Syn sa hlásil o čiasku po materi, ktorú mu bola matka pri smrti odkázala. Dobrovoľne vyplatil mu otec 400 zlatých, aby sa ho zbavil, lebo sľuboval, že odíde do Nemecka a že sa viac nevráti.

Druhého dňa odobral sa na cestu, rozlúčenie bolo žalostné. Od tej doby, čo starší syn odišiel z domov, bol v mlýne pokoj, lebo sa milovali všetcia v dome.

— — — —

Obráťme sa za synom, aby sme vedeli, jako asi dlho a kde cestoval.

Uplynulo niekoľko dní, po ktorých sa zdržal v Petrohrade a potom nastúpil cestu, jako tuná sdeliť chceme.

Cestoval niekoľko týždňov dokiaľ peniaze stačily, ale dlho to netrvalo. Keď sa už peniaze minuly, hľadal si prácu a po-

darilo sa mu dostať prácu v jednej továrni na sochy a kamna, totiž, aby hlinu vozil a miesil gyps· Pracoval tuná tak dlho, až si niekoľko zlatých ušporil, ktoré v ňom vzbudili opäť náruživosť k predošlému životu. Prv, než odišiel, propijili sa k nemu dvaja kamaráti, ktorí vypovedali svoju prácu a nasledovali ho v cestovaní.

Dalo by nám mnoho práce opísať celý beh života, preto uvedieme len veľmi vážnu časť.

Uplynulo od tej doby osem rokov, čo František Fišer začal blúdiť po cestách marnotratného syna. Dal sa na cestu lúpežníkov, počal ľudí o ich peniaze a majetky obierať a privlastňoval si všetko cudzie.

Vyhľadal sebe zase iných súdruhov ktorí ho ochotne nasledovali a spáchali prvý pokus lúpeže na železničnej trati roku 1896, keď zaumienili sebe vlak dolu z koľaji vyhodiť a cestovateľov okradnúť. Preto vytrhali koľaje a prevrátili telegrafičné stlpy a tým mienili sa zmocniť ľudských životov.

Bakyňská trať na príklad dala podnet k opatreniu proti zbojníkom, ktorí začali trať úplne škodiť takže každá stanica obdržala četnickú stráž.

Keď zbojníci videli, že všetké jejich úsilia sú márne a že sa im nič nepodarí, pustili sa na iné pole a vymysleli si niektorú stanicu vylúpiť.

Niektoré stanice Bakyňskej dráhy boly postavené osamele na vzdialenosť desať i pätnásť míľ od tatarských dedín po rôznych miestach v gubernii Bakyňskej a Jelisavetskopoľskej. Na týchto malých staniciach služobníctva bolo veľmi málo, totiž bol tam prednosta stanice, ktorý bol zároveň kasírom, jeho pomocník ktorý bol telegrafistom, pri tom dvaja strelci, četník a jeden strážnik. Na takýchto staniciach nashromaždilo sa práce najviac len vtedy, keď osadníci dovážajú potraviny do niektorého mesta; vtedy sa v pokladnici nachodilo viac peňazí. Obyčajne však život na takýchto staniciach bol taký, že pri odchode vlaku bol prítomný celý personál, ale cestujúcich bolo málo; preto po odchode vlaku rozišiel sa celý personál a na sta-

nici zostal len sám dozorca, ktorý bol buďto prednosta alebo jeho pomocník. Keď takému prednostovi nashromaždilo sa viac roboty, musel mnoho raz aj do rána pracovať, aby všetké účty mal v poriadku keď príde ráno vlak. Neraz musel takýto prednosta sedeť v svojej pracovni až do samého rána.

Preto prišli na takúto stanicu Bakyňskej dráhy dvaja tatári po odchode raného vlaku, nesúc rakev, ktorú postavili do izby, kde prednosta práve pracoval. Izba táto slúžila za pokladnicu, kde sa vybieraly peniaze za dopravu zbožia i zavazadiel a kde sa vydávaly cestovné lístky a kde zároveň bol telegrafický aparát.

"Pane prednosta" hovoril jeden z prišlých Tatárov, "my túto truhlu chceme previesť do osady na sto míľ vzdialenej, nechajte nám ju tu do večera, my potom prídeme a počkáme na ranný vlak, ktorý sme dneská zmeškali."

Predseda stanice, ešte mladý, nedávno z Petrohradu prišlý muž, nevidel v tom nič podozrelého, preto dovolil ím rakev postaviť do svetnice, lebo iného vhodného miesta tuná opravdu nemal a Tatári poďakovali a odišli.

Prednosta pohliadol len v spechu na rakev a šiel k obedu. Podivnou náhodou bolo v ten deň mnoho cestujúcich niekam na sviatky idúcich i zároveň batožín bolo veliké množstvo.

Konečne odpoludnia vlak odišiel a v stanici nastalo úplné ticho. Strelci jako obyčajne niekde odišli a četník si šiel ľahnúť a príklad jeho nasledoval i strážnik; vo výpravnej izbe zostal len prednosta a pomocník, ktorý vrátil sa od obeda a dal sa hneď do práce. Na to sa stmelo.

V izbe vládlo hlboké ticho, rušené iba škriepaním per.

K jednástej hodine pred pôlnocou skončil pomocník svoju prácu a chystal sa k odchodu.

"Pôjdem si ľahnúť, Nikolaju Petroviču," hovoril a vstavajúc od stolka, všimnul si len teraz rakve stojacej popri stene. "Jako sem prišiel tento kus," ukazujúc na rakev, "jako to, že som ju predtým nezpozoroval a jaká je veliká?"

"Priniesli ju sem dvaja Tatári ráno, vraj ju povezú do ne-

jakej osady,'' odpovedal prednosta a od práce sa ani neohliadnul.

''A vy sa nebojíte Petroviču, zostať tu sám a sám v noci s mrtvolou? Jestli si prajete, posedím ešte s vami.''

''To by tak scházdzalo,'' odpovedal urazene, ''hlúposti, či som dieťa? Iďte len, iďte, za hodinu budem hotový a potom si tiež pôjdem ľahnúť.''

Hlavou pomocníka prebiehlo akési podozrenie ale hneď to aj zaplašil: ''To sa mi len zdá,'' pomyslel sebe, ''čože by mohol živý človek toľko hodín kľudne ležať?''

Chcel sa presvedčiť, ale rozišlo ho to. Na to prial prednostovi dobrú noc a odišiel. Ale myšlienka že v onej truhle leží živý človek, nedala mu pokojne spať, takže až za hodinu potom mohol zaspať. Že zaspal, aby sa už neprebudil to ho ani nenapadlo.

Nikolaj Petrovič ostal s rakvou samotný a okolo neho panovalo hrobové ticho. Bývanie služobníkov bolo vzdialené asi na desať siahov od stanice. Ani sám prednosta nevedel, jak to prišlo, že mu bolo po odchode pomocníka jakosi úzko, lež predsa aj ďalej pokračoval v písaniu. Skoro zmocnil sa ho pocit, jako by tu v izbe bol niekto prítomný. Pohliadol na rakev a hrôzou ostal jako omráčený, lebo vrch rakve sa temer nepozorovano pohnul.

Rozhliadol sa po svetnici nevediac si dať rady lebo dvere boly zatvorené. Chcel zkriknúť ale hlas uviazol mu v hrdle, chcel vyskočiť oknom, avšak zabudol, že okno bolo zamrežované. Vrch bol na polo otvorený a zpod neho vychádzala jakási čierna tvár. Bleskurýchle vrhnul sa prednosta k rakvi a posadil sa pevne na ňu. Na to z vnútra ozval sa silný hlas a bolo teda vidieť, že vrakvi leží lupič a jeho spojenci očakávali príležitosť, kedy majú sa dnu vrhnúť. Medzi tými nachádzal sa i František Fišer, syn mlynára.

Kropaje potu lialy sa po bledej, hrôzou zdesenej tvári mladého muža, ktorý chápal len to, že musí na rakvi pevne sedeť, aby sa lupič von dostať nemohol. Dľa veľkosti rakve dalo sa

súdiť, že lupič musí byť chlap veľký, lebo sila s jakou hľadel sa dostať von z rakve to potvrdzovala.

Naraz bolo zaklopano na dvere a v srdci prednosty ožila nádej.

"Pomoc, pomoc!" zvolal, ale nie svojim hlasom.

Lež na miesto očakávanej pomoci počul jako sa dvere dolamujú a lupičia chcejú sa dostať dnu. Pri práci nadávali a dalo sa videť že lupičov je niekoľko ktorí pravdepodobne vedeli, že dnu nie je všetko v poriadku.

Prednosta bol už blízko zúfalstva, blízko smrti, a v tom začaly praskať a povolovať dvere pod nátlakom silných paží.

Tu nešťastný prednosta odhodlal sa ku najkratšiemu prostriedku. S neuveriteľnou silou začal tískať rakvu, sediac na nej rozkročený až k telegrafickému aparátu, ktorý sa nachádzal niekoľko krokov od neho, a tu chcel telegrafovať na najbližšiu stanicu o pomoc. Odtelegrafoval zprávu a znovu položil rakvi ku dverám. Pracoval ani nevedel jako. Z vonká ozývaly sa hrozby, ale prednosta ani nedýchal. Napjal sluch a v zimničnom očakávaní počúval a tak sa mu zdálo, že blíži sa parný stroj. Čas síce ubiehal a mimo búchania na dvere nebolo počuť nič iné.

Úbožiak bol už jako skamenelý myslel si, prídu-li, alebo nie, a pritískal sa pevne o rakev, neznajúc ani či sa v nej už niečo hýbe, alebo nie. Naraz za dvermi nastalo ticho. Lupiči sa iste o niečom radili.

V mladom mužovi mrzla krv pri myšlienke, že by im mohlo napadnúť vliezť do izby oknom a kalné oči svoje upieral stále na okno. Jak dlho sotrval v tomto postavení nemohol sám povedať.

Keď zvlášť vypravená lokomotíva vošla jako blesk do nádražia a ľudia, ktorí v nej prišli, vylomili dvere od výpravnej izby, našli prednostu v mdlobách. Rakev otvorili a s hrôzou od nej odstúpili, lebo v nej ležal zadusený lupič, celý skrútený; prehliadli celú budovu a našli služobný personál, četní

ka a pomocníka, ktorý práve vtedy, keď z výpravnej izby odišiel, bol zabitý a ležal vo veľkom tratolišti vlastnej krve.

Hľadali strelca a strážnika, ale tých tu nebolo; bolo zrejmé že boli s onými lupičmi nahovorení, ktorí chceli stanicu vylúpiť a preto vymysleli si tento práve nechytrý plán. Keď zabili dvoch služobníkov, šli na najhlavnejšieho člena stanice, ale tu sa stretli s nemalou prekážkou v podobe dôkladných dvier a obločných mreží.

Prednosta tejto nešťastnej stanice za túto noc sošedivel a ťažko ochorel nervovou horúčkou. Konečne predsa zvíťazilo jeho mladistvé ústroje a uzdravil sa, ale Kavkaz opustil navždy.

Zavedné bolo najprísnejšie vyšetrovanie o tejto veci a po previnilcov sa ihneď pátralo.

Bolo toho tiež veľmi zapotrebí aby tamojšiemu obyvateľstvu zašla chuť k podobným lúpežam. Krátko zatým bola stanica preložená na iné miesto lebo tam nikto nechcel slúžiť.

DIEL DRUHY.

Po zmienenej lúpeži, pri ktorej sa tiež nachádzal známy František Fišer, lupiči utiekli, lebo práve čo mali sa dobiť dvier, ktoré už dolámali, boli však pískaním parného stroja a zástupom ľudí vyrušeni.

Zlý úmysol nezdárnika neuhasol, preto rozmýšľal zo dňa na deň akoby sa stal šťastným ale nie poctivostí, nýbrž krádežou a lupiči stávali sa zúrivejšími a chceli sa dajako zmocniť nejakého majetku. Obyvatelia malej dedinky mali strach a preto postavili si nočnú stráž.

Tiež četnícka stráž mala hodne práce, lebo hľadala a sledovala ich na každej stope.

Medzi tým, čo bol František Fišer a jeho súdruhovia prenasledovaní, obráťme sa k našim priateľom do mlyna.

Uplynulo už desať rokov, čo syn z domu rodičovského odišiel a stala sa tu veľká zmena. Starý otec už sošedivel a značne oslabol, takže bol Adam Fišer, mladší syn, prinútený v mladom veku sa ujať remesla a hospodárstva. Štyri roky po od-

chode brata sa oženil a bol v mlyne samostatným pánom, žil zase nový gazda s novou gazdinou v láske a svornosti, tak že nie len otec, ale aj všichni priatelia mali z toho veľkú radosť a navštevovali jeden druhého, kde sa dobre hostili. Na nezdarného syna už dávno zabudnuli, lebo už uplynulo desať rokov od tej doby, čo z domu odišiel.

Za to ale brat nezabudnul na rodný dom a často sebe spomínal na domácnosť, keď ho nahota a hlad obkľúčili a niekedy aj horšie veci prenasledovali. Vzdor tomu nič ho nevytrestalo a v zlom a mstivom srdci jeho neuhasla msta, a preto vymyslel sebe nový ohavný plán. Ver, milý čitateľu, že prípad tento je pravdivý.

Zaumienil si, bohaprázdny syn, že keď sa nikomu nemôže dľa svojho prania pomstiť, že sa odoberie so svojmi lúpežníkmi na osamelý mlyn, a tam že iste potrebné veci najdú, lebo brat celú domácnosť sám dobre znal.

Rok 1896 už uplynul, boly Vianoce a už sa odbavil aj nový rok, ktorý zostane pamätným v krajine okolo Petrohradu snáď na veky.

Zima značne pritúžila a snahová vánica so strašným skučením vetru, praskot vetví a kmeňov tu i tam bolo počuť.

Nadišiel konečne deň 3. januára 1897, v ktorom mali v mlyne svoje žitie dokonať. Bolo práve sedem hodín večer, keď zlosynovia z hostínca, ktorý bol asi hodinu od mlyna vzdialený, vyšli. Cesta im bola ovšem nepríjemná, avšak jejich tyranské smýšľanie ich predsa poháňalo ku predu. S pobídkou vodcu jejich, ktorého už známe: "Len ku predu. Uplyne hodina a budeme na mieste." Doba uchádzala, pri ktorej sa ešte tajne radili.

V tom zastali pri dverách, keď sa stmilo, a robili plány na mlyn, okolo ktorého bolo ticho. Nebolo tomu žiadneho divu, lebo bolo špatné počasie a žiadon neprichádzal do mlyna, preto všetko odpočívalo v pokoji.

Zbojníci sa ukryli za dvere a brat mlynárov sa zaobalil do veľkej šatky, aby ho nebolo možno poznať. A i bez to-

ho by ho nebol nikto poznal, lebo zostarel, sošedivel a husté čierne fúzy zakrývaly obličaj jeho. V tom zaklopali lúpežníci na dvere.

Mlynár a mlynárka počuli búchanie; mlynár ktorý sedel ešte pri stole, vstal a rozkázal paholkovi, aby rozsvietil lampáš. že pôjdu otvoriť dvere, lebo netušili nič zlého.

Klúč zarachotil v zámku a dvere sa otvorili.

"Kto to?" pýtal sa mlynár.

Na to jeden z cudzincov odpovedal: "Prosíme vás, drahý pane, my sme nešťastní, zblúdili sme, prosíme vás, pomôžte nám."

Mlynár otvoril dvere a pustil ich dnu do izby.

Po krásnom rozhovore, lebo každý z cudzincov niečo zaujímavého vedel, tak že na brata mlynárovho rad vôbec ani nedošiel, mlynárka dala im najesť a uctila ich jak mohla so svojím manželom, majúc nad nimi sľutovanie, že chudáci sa ztratili.

Keď sa už boli dosť narozprávali, išiel každý spať. Čeľaď išla na svoje miesto a cudzincom boly donesené štyri stružliaky a dve hune, aby si mohli odpočinúť a sa vyspať. V krátkom čase všetko spalo.

Len zlosyni nespali, lebo jakonáhle odbila ustálená 12 hodina o polnoci, jeden zo zlosynov sa priblížil k posteli, na ktorej spal mlynár a ťal mu do hlavy až sa mu rozštiepila.

Mlynárka sa prebudila a videla, že jej manžel je celý zakrvácaný, zvolala veľkým hlasom: "Ježiš, Maria, Jozef, nemordujte, majte smilovanie nad mojim milým manželom a nad plodom v mojom živote."

Jako tyrani priskočili ku posteli, na ktorej spala mlynárka a s veľkým nožom ju rozrezali, takže boľastne skonala.

Mlynár mal otca starého už deväťdesiat ročného, úbohý tento starček na zem kľakol, ruky sopjal a začal sa Bohu porúčať, hovoriac: "Pane Bože najmilostivejší, porúčam ja tebe dušu moju; Panno Matko Maria, Matičko Krista Pána, stôj pri mne v poslednej mojej hodine."

Tak s prosbou kľačal pred nepriateľmi, ale prosba mu nepomohla; priskočili dvaja zo zbojníkov a revolverami mu tlkli do hlavy tak že prosiaci starec za krátkou dobu skonal.

Spomni si milý čitateľu, že sa sám otec nenazdával ani si nepomyslel, čo sa na svojom synovi dočaká, že snáď pred smrťou svojou bude ho o milosť prosiť.

Tak nezdarný syn nad svojim otcom, ktorý ho na rukách svojich pestoval, žiadne sľutovanie nemal.

Ostatní zápolili s dietkami, ktoré nastrašené jako kurčiatá sa jedno k druhému túlily a so sopjatými rúčkami prosily: "Nás nechajte strýčkovia milí," v čom sa veru ani nemýlili, lebo jejich strýčko brodil v krvi otca a matky jejich. Posledný výkrik čeľaď na vonku počula; hneď sa všetcia vzbudili a chceli isť do izby, kde dvere boly zatvorené. Keď sa do izby dostať nemohli, stárok s paholkom bežali po sekeru, stárok dal ranu do dverí a hneď bol zámok vybitý.

Dvaja vrahovia, keď videli, že sa dvere otvorili a v nich sa objavila čeľaď, postavili sa proti nej s dlhým nožom a sekerou. Stárok, keď videl, že by boli premožení, bol tak obratný, že dvoch ukrutných zbojníkov naraz zabil a pri tom dve rány, ale len také ľahké, utrpel.

Druhí štyria zbojníci, keď to videli, vytiahli revolvery a stárka i paholka na mieste usmrtili, tak že obaja klesli a váľali sa vo vlastnej krvi.

Keď už boli hotoví so svojou prácou začali všetko rabovať a vyrabovali, čo im len pod ruky prišlo. Medzi dvoma zabitými zbojníkmi nachádzal sa aj syn starého mlynára, ktorý tiež vo veľkom trápení a v svojej vlastnej krvi svôj život biedny dokončil.

Streľné rany, ktoré zlosyni vypálili do stárka a paholka, počula dievka, ktorá v komore ležala a ktorá naľakaná, oblokom vyskočila a rýchle bežala do dediny, ktorá bola vzdialená asi na štvrť hodiny, lebo myslela, že to pánom oznámi a tak svojich milých zachráni. Ale bolo už pozde, lebo posledná hodina už odbila.

Keď všetko rozpovedala, čo sa v mlyne stalo, rychtár hneď svolal súsedov a tí všetcia bežali ku mlynu, každý majúc nejaký predmet v ruke, ktorým by sa mohol brániť. Prišli tam za noci a na šťastie našli tam zlosynov, ktorí sa chystali k odchodu. Veľká hrôza obišla zlosynov, keď zbadali celý mlyn obstúpený mužmi, ktorí im rozkázali, aby sa podrobili jejich moci.

Vrahovia pokúsili sa niekoľko raz o útek ale všetko bolo márne. Na rozkaz rychtára boli poviazaní povrazmi a bolo poslané pre četnícku stráž.

Onedlho sa zastavovaly kočiare pred mlynom, z ktorých vystúpila četnícka stráž z hlavného mesta Petrohradu; četnícky vodca so šiestimi mužmi predstúpil pred vinníkov a kázal ich sviazať a odviesť z miesta vraždy. Sprievod, ktorý bol striehnutý četníkmi v plnej zbroji, bol veľmi dojemný. Za krátky čas boli dodaní zákonitej moci.

Druhého dňa dostavila sa komissia, aby pozrela miesto vraždy; pohľad bol hrozný a strašlivý, takže každý človek smáčal oči slzami, ani jediná duša ľudská nebola s to celé miesto obzreť.

Na druhý deň po vyšetrení komisie odbýval sa pohrab onej nešťastnej rodiny; pohrab bol ovšem slávny ale pohľad na ten sprievod bol smútny, keď bolo dopraveno deväť osôb nešťastných na hrobitov. Pohrabu súčastnilo sa na stá ľudí, divákov i priateľov, ako sa dalo očakávať pri takémto návalu ľudí i nešťastia.

Tedy dňa 6. januára boly duše doprovodené ku večnému odpočinku a v jednom hrobe uložené, kde veľký pomník je teraz postavený. Na to tí dvaja vrahovia mrtví na potupu boli uložení podľa múru hrobitova, kde stojí drevený stlp s nápisom, kto v onej zemi je uložený.

Ostatní štyria vrahovia boli vo väzení do času hlavného súdneho pojednávania a keď porota zasadla, odsúdila ich k smrti povrazom.

Dobrodružstá Petra Figliara.

Žartovní ľudia narobia niekedy mnoho galíb, ale vzdor tomu nikto sa dlho nehnevá na nich. Ba naopak; všade ich radi majú. Tak to bolo i s Petrom Figliarom.

Prečo ho tak prezvali, to vysvitne z ďalších riadkov, ale to vyzdvihneme už tu, že ho preto tak prezvali, poneváč on prekabátil každého, koho len mohol.

Raz ku príkladu sedel dľa zvyku v krčme, kam privítali dvaja mľádenci, ktorí už čuli o ňom a preto sa mu takto prihovorili:

— Peter, vieš čo? Probuj i nás oklamať!

— Ja neklamem nikoho, to si zaznačte! — osopil sa na nich Peter. — Keby to aj vedel, nechcel by a keby aj chcel, ne vedel by.

— Ale nás musíš oklamať bo zatiaľ sa ani nepohneme z tohoto mesta!

— Čo ja dbám, jestli tu budete do súdneho dňa, ale ja vás neoklamem, lebo som statočným človekom!

Tým pošiel Peter k hostinskému i vyplatil mu cenu dvadsať litrov vína, potom sadnul zase k mladíkom a rozkazal vína pre seba i pre nich.

Kedykoľvek mu priniesli liter vína, uderil čiapku o zem a pýtal sa krčmára:

— Je to víno vyplatené?

Krčmár kývnul hlavou a odišiel.

Šuhaji počiatkom nechceli prijať jeho víno, aby vraj na nich zbytočne netrovil peniaze. Ale Peter ich neprestal núkať a riekol, že má takú čiapku, ktorá kedykoľvek ju hodí o zem, vždy mu vyplatí víno.

Šuhaji videli, že pravdu hovorí a rýchle to uverili. Napokon ho začali prosiť, aby im predal tú zázračnú čiapku.

— Ako by ju predal?! Však by ju nedal ani za 400 korún! — hovoril Peter.

— Ale za šesťsto ju predsa len dáš?! — nahovárali ho mladíci a dotiaľ mu nedali pokoja, až im čiapku predal.

Naskutku spravili pokus s ňou a hľa, krčmár zase prisvedčil, že je víno vyplatené, ktoré na účet čiapky Petra Figlira rozkázali.

Tešili sa šuhaji dobrej kúpy, pili ako dúha na účet čiapky a keď sa presvedčili o jej dobrej vlastnosti, pošli do hostínca súsednej obci aby sa i tam pochválili s čarodejnou čiapkou.

Ale tuná už zle pochodili. Vypili víno, uderili čiapkou o zem, lež krčmár nechcel nič vedeť o tom, že by ich víno bolo zaplatené.

— Azda si ju dobre neuderil o zem, — riekol jedon z nich, vychytiac ju z ruky súdruha — počkaj, ja ju lepšie prasknem — a tým ju tak uderil o podlahu, že zadunela ako delo.

Ale krčmár ani z toho nič nerozumel.

— No, či si videl takého krčmára?! — riekol druhý. — Daj sem, ja ju capím! — a hodil čiapku o zem, že sa hneď rozpukla; krčmára ale ani to nevyplatilo.

Šuhaji odjazdili za nim. Tam našli Petra podopretého krčmára a ten zase nazpäť o jejich hlavu, až sa čiapka tak rozdriapala, že i podobu svoju utratila.

Vtedy už zbadali i to, že ich Peter Figliar oklamal. Zúriac, začali uháňať k nemu, aby im vrátil peniaze.

Nenašli ho doma. Sluha povedal, že odišiel na roľu.

Šuhaji odjazdili za nim. Ta mnašli Petra podopretého o topol, ktorý do polovice skrývený chýlil sa na siatbu, s tým sa zdal boriť.

— Čo tu robíš, Peter? — pýtali sa ho.

— Joj, kamaráti, — odvetil Peter, — špatné mi hrozí nešťastie. Tento veľký topol sa chce vyvrhnúť a celú úrodu mi zničí, jestli ho neudržím.

— To nás už netrápi. Vráť nám ty naše peniaze a to hneď!

— Milerád, ale nechal som ich doma a jestli odídem, svalí sa mi tento strom do siatby.

— Nič sa neboj, však ho mi udržíme, pokým ty odídeš domov.

— Och, ale ma bolia nohy a nemôžem odísť pešo!

— Eh, nuž tak si sadni na jednoho z našich koní a my zatiaľ tu budeme čakať, až sa vrátiš s peniazmi.

Peter Figliar konečne pristal na to a keď dvoch mladíkov umiestnil k stromu, tak, že jedon chrbtom podopieral, druhý ale ramenami držal topoľ, sadnul na koňa a klusom poháňal domov.

— Poháňaj rýchlejšie, čuješ? — volali títo za ním. Ale on sa nedal mýliť. Pomaly jazdil ďalej, kým ich videl. Keď ho už nevideli, pustil opraty a v druhom okamihu už bol doma. Tam odrezal koňovi chvost, koňa predal Šalamúnovi, chvost ale priviazal na jeden kôl a zabil ho do stred bariny a tým sa vracal peška k mladíkom.

Už zďaleka volal na šuhajov, aby mu prišli na pomoc, lebo že sa im kôň zadusí v barine. Ten, čo držal strom ramenami, rýchle skočil a jako splašený utekal, na čo začal ten druhý kričať, čo mu hrdlo stačilo, že sa teraz už celá ťarcha na neho valí a rukami i nohami sa namáhal topoľ vyrovnať, aby ho tam nezgniavil a keď napokon vyskočil zpod neho, vtedy len videl, že strom ani v rozume nemal svaliť sa, lež že iba krivo vyriastol a tento krivý strom im nechal Peter Figliar držať veľkým namahaním výše pol hodiny. až sa temer pretrhli v tom.

Mladíci pošli teraz k barine, kam ich Peter zaviedol a zočiac tam koňský chvost z bahna von trčať, stúpili do neho a dvoma rukami chytili chvost, že pomocou toho vytiahnu koňa. Razom sa ale chvost odtrhol, následkom čoho padli obidvaja hore znakom do bahna.

Medzitým sa zatmelo a vyšiel mesiačik. Peter Figliar bol bosý a oziably mu nohy. Sadnul si teda na zem, vystrel nohy hore proti svetlu mesiaca a začal pohodlne vzdychať, že jako mu zohrieva nohy svetlo mesiačka.

Šuhaji to uverili a poneváč im nohy tiež ziably, vyzlekli čižmy a tiež vystreli nohy ku svetlu.

Peter Figliar medzi časom vybral z čižiem každého jednu a natiahnuc si ich na nohy, kým sa mladíci dívali do mesiaca, on pekne-rúče ufujazdil.

Napokon uznali mladíci, že sa márne namáhajú, poneváč lúče mesiaca teplotu neposkytujú. Začali teda čižmy hľadať a tu zbadali, že každému chybí jedna a že s dvoma druhými zmizol Peter Figliar. Za veľkého požehnávania si potom každý natiahol svoju a sadli obidvaja na jednoho koňa, ktorého zprava poostrožkoval ten, čo na pravej, z ľava ale ten, čo na ľavej nohe mal čižmu.

Tak tiahli do mesta. A jakmile stretli Petra, neriekli ani slova, lež začali mu takto nadávať:

— Ty naničhodník, ty odkundes, ty ničí syn, ty švihák, ty huncút, ty krajinský oplan, ty prekliaty potmešilec, ty kujon! Vyklamal si nám peniaze, ukradnul si nám koňa, odobral si nám čižmy, ale teraz si prišiel do našich pazúrov, počkej, zahodíme ťa do vody!

Peter marne tvrdil, že to jeho slabý žalúdok nesnesie, mladíci mu sviazali nohy, vstrčili ho do veľkého vreca a odniesli ho k rieke.

A snáď by ho boli ihneď hodili do nej, keby popri vode nebola stála jakási krčma, ktorú dozaista preto umiestnili tak blízo k nej, aby pre ňu nemuseli ďaleko chodiť.

Mladíci teda vnišli do krčmy trochu opláknuť oheň vzteku, aby im ešte lepšie horel a medzi tým nechali Petra tam von.

Tu stihol ta jakýsi mäsiar, ktorý hnal pred sebou krdel voľov.

Peter vo vreci počul blížiace sa ľudské a zvieracé hlasy, začal sa tam hniezdiť, hlasne vykrikujúc:

— Čert bude v Piripoči vicišpánom!

Mäsiar odišiel k nemu a načúval.

— Nuž a s vami sa ký ďas robí? — pýtal sa.

— Oj, — kričal Peter, — z Piripoča prišli s povrazom pre

mňa, že ma odnesú za vicišpána, tak som sa im zapáčil! Ale ja nijak nechcem byť vicišpánom v Piripoči!

— Tedy chcem ja, — riekol mäsiar — pusťte mňa do toho vreca! — Tým rozviazal vrece, vliezol do neho a Peter peknerúče odišiel s volami mäsiara.

Keď sa mladíci napili, vzali vrece i s mäsiarom a kým sa tento domnieval, že ho nosia do Piripoča, zatým ho šuhaji odniesli k barine a hodili do najhlbšej vody, mysliac, že teraz Peter neni už viac na svete.

Môžeme si predstaviť, ako sa šuhaji zdesili, keď na ceste zase stretli toho, koho už na dne bariny mienili, a to nie samého, lež s krdlom pekných volov!

— Kde si vzal tie voly? — pýtali sa prekvapeno.

— Hen tam z tej bariny — odvetil Peter, — choďte do nej, môžete si tiež vyhnať, koľko sa vám zachce, ja vám ukážem kde máte skočiť do nej.

Tak ich doviedol k barine. Keď šuhaji zočili vo vode zrkadliace sa podoby volov na brehu stojacich, mysleli, že už na nich čakajú a preto rýchle skočili do bariny, kde nešťastne zahynuli.

Peter Figliar ale vyhnal voly zase na trh a predal ich za dobrý peniaz. Na zpiatočnej ceste sadnul si na hradskej pod jedon dub, vystrel svoju širicu a hlasne začal na nej počítať svoje peniaze.

Tu ale prišiel průvod svatobníkov, tí zočili, že Peter Figliar počíta kopu peňazí. Hneď sa začali vyzvedávať:

— Kde si vzal tie peniaze?

— Tu za tou horou, rovnou cestou na východ, bočným chodníkom na západ, pod starou lipou sa nachádza studňa, tá je plná peniazmi, len vedro treba k načieraniu.

Keď svatobníkom vec tak dôkladne vysvetlil, všetci sa rozbehli vyhľadať označené miesto; tak sa rozišli, že ani mladoženích nezostal. Jedine mladucha zostala, na ktorú tiež zabudli, keď počuli o peniazoch.

Deva si potom sadnula tam na kameň a začal horko na-

riekať, že čo bude teraz už s ňou, keď ju ešte i mladoženích opustil.

Peter Figliar nebol práve necitou, ba keď tam zbadal nariekajúcu devu, pošiel k nej a začal ju potešovať, pomáhal jej šatkou utierať slzavé očká a žeby jakosi neprestydla, radšej ju posadil do lôna a zatiaľ ju nahováral, až konečne privolila, že keď ju už beztak zanechal mladoženích, nuž radšie pôjde za Petra Figliara. Bozkom, pekným slovom a peniazmi človek často prekrúti dievkam hlávku a Peter si mohol teraz pomáhať so všetkým.

Iba to trápilo devu, že čo povedia ľudia, keď počujú, že opustila mladoženícha?

— Nič sa netráp! — riekol Peter. — Oblečem tvoje šaty, položím si na hlavu venec a zostanem tu miesto teba; ty zase obleč moje šaty, vezmi peniaze a choď do môjho domu. Ja potom už učiním niečo, čím prekabátim svatobníkov, ktorí sú ostatne tak oslopaní, že ma nebudú poznať ani za slepého koňa.

Deva privolila, zamenila šaty s Petrom kdesi v hore a ten pochabý šuhaj tam zostal čo mladucha, na hlave s kvetovým vencom, zakryjúc si tvár šatkou, k čomu mladucha má dvojitú príčinu, poneváč sa jej predne svedčí, aby plakala a po druhé, aby sa hanbila, lebo v tom stave má deva naozaj príčiny sa hanbiť, keď to človek hodne rozmyslí.

Ale tu sa vrátili svatobníci z výletu celkom spotení a strašne hrešiac. Našli síce jakúsi studňu, aj plná bola, ale čoho? Nie peniazmi, lež žabami a Peter Figliar trpezlive počúval v rúchu mladuchy, ako ho požehnávajú zo všetkých strán a mu sľubujú, že jestli ho dostanú do rúk, tak ho vymachlia, že mu na ďalej prejde chuť podobné žarty robiť.

On ale pekne schýlil hlavu a zakrýval tvár; za celej svatby nejedol a nepil nič, len plakal a fňukal, čo poneváč sa to mladuche tiež svedčilo — nikomu ani len nenapadlo. Marne ho núkali neprestajne, on nejedol a nepil, iba raz, keď zahasili sviecu a v izbe nastala tma, schytil džbán, dobre sa napil z neho a potom ho položil nazpäť na stôl. Keď konečne zase pri-

niesli zažatú sviecu, ku zdeseniu všetkých svatobných hosťov tam stál džbán v prostred mísy s ryžovým mäsom!

Povstal z toho nehorázny smiech, poneváč si každý myslel, že to jakási stydlivá dievka učinila, ktorá sa pri svetle hanbila napiť a potom nemohla dbať o to, že kam položí nazpät džbán.

Chvalitebným zvykom alebo bolo, že o polnoci vyprevadili mladoženícha s mladuchou na poval; blízko mladoženíchov si zvykla bola ľahnúť i matka mladoženícha, aby ím v páde potreby hojnou zkúsenosťou svojou nápomocná byť mohla.

Lež samopašní svatobníci odniesli od dverí povaly rebrík ktorým vyliezli hore aby vraj mladucha jakosi neutiekla, čo je tiež preveľmi chvalitebným zvykom a tak zostal Peter Figliar so svokrou i s mladoženíchom na povale.

Tu začal súrne prosiť, že ho čosi trápi, následkom čoho musí vraj dolu do dvora. Nuž ale poneváč rebrík odniesli nezbývalo iné, než falošnej mladuche okolo pásu priviazať povraz slúžiaci k sušeniu prádla a tak ju spustiť dole.

Tak sa aj stalo. Peter Figliar sa dal povrazom spustiť do dvora a poučil spúšťajúceho mladoženícha, že jestli potiahne povraz, aby ho zase vytiahol hore. Tam dole sa ale poobzeral, že jaký by mal žart vykonať? Zočil tam kozu tej priviazal na rohy povraz a potom odišiel ďalej.

Nevinnú kozu ale mýlil povraz a preto začala sem a tam behať ako splašená. Mladoženích mysliac, že to jeho mladucha šklbe, aby ju zase vytiahol hore, teda dlho nemeškal, len ťahal kozu na poval.

— Ale Marka, ty si to? — riekol mladoženích, keď mu koza padla do náručia a nevedel sa dosť načudovať nad jej smiešnym chovaním sa. Tma bolo, nevidel nič, len chmatal ale všetko, čo mu do ruky prišlo, poskytovalo mu príliš divé pochopy o mladuche svojej.

— Mamka, — riekol napokon, keď si vec nijak vysvetliť nevedel, — mali ste vy tiež štyri nohy, keď ste boli mladuchou?

— Pravda, že som mala, blázon, len už spi! — durkala starká, mysliac, že sa jej syn len žartuje.

— Mamka — ozval sa zase šuhaj, — mala ste vy i dva rohy, keď ste bola mladuchou?

— Mal tvôj otec, i ty budeš mať! skríkla rozpajedená žena, — lepšie by bolo, keby si zavrel oči a spal!

Mladík poslúchnul, priviazal kozu o hradu, vliezol hlboko do sena, aby sa striasol nevrlej mladuchy a tam čoskoro zaspal.

Peter Figliar medzitým dozvedel sa, že svatobníkom sa zachcelo piť medovej pálenky a preto nahovárali dvoch šuhajov, aby ukradli med zo súsedného včelína. Odišiel teda napred a schoval sa do prázdneho úľa.

Onedlho prišli šuhaji, dvíhali úle, že ktorý je najťažší a stihnúc k tomu, v ktorom bol Peter Figliar skrytý, mysleli, že poneváč je najťažší, musí byť aj plný medom. Vstrčili cez úľa dva kôly, pozdvihli ho na plecá a pošli.

Peter medzi tým časom vystreľ z úľa jednu nohu a za nočnej tmy ticho kopnul do chrbta šuhaja, čo na predku išiel. Tento sa domnieval, že ho súdruh kope, zvolal nazad:

— Nekop, bratko, lebo keď vytiahnem jeden kôľ, tak ťa s nim vymachlím, že ťa ešte i matka oľutuje!

Ten sa preklínal, že sa ho ani nedotknul. Tu ale Peter vystrel druhú nohu a kopnul tohoto do brucha.

— Ach, do čerta — zvolal teraz tento, — však ty kopeš! Nuž ale keď ja uchytím ten druhý kôľ, tak sa poškrabeš i tam, kde ťa nesvrbí!

Peter vtedy kopnul obidvoch naraz, títo hodili úľ, vytiahli kôľy a tak sa vzájomne vymachlili, že im stačilo na tri týždne.

Peter potom odišiel domov, kde si s mladuchou zase čaroval šaty, a žeby ho trest za spáchané hriechy neminul, vzal si ju za ženu.

Čo sa potom stalo, do toho my už nos nestrkajme.

Jako hladný pisár vandroval.

Načo si ma, Bože, načo stvori
Keď nemám nič na svete?
Načo si ma, B .....

Ja by som vzal vyšší tón, ale sa bojím, že by mi srdce puklo. Diurnista a $25 platu a z tých má platiť: byt, prádlo, obuv šaty! Čo mu potom zostane na kost?

O ráčte mi veriť, ak nemám dačo ku zahryznutiu, nič je z mňa! $25 týždenného platu a od včera som na odpočinku bez "pensie"! A osmeľujú sa učenci ešte tvrdiť, že v celom svete niet prázdneho priestoru. Radil by som takému učencovi, aby padnul do môjho žalúdka, podieval by sa, či je v svete prázdny priestor a či nie. Viem, že v živote niečo tak prázdneho ešte nevidel.

Mali by ste videť, ako sa tomu tešil, že ma zase videl! Od samej radosti mi povedal: "To ma nadmieru teší, dnes ma viacej neopustíš, dnes si mojím hosťom."

Mal som ja radosti!

Ako by aj nie za dva dni nejesť, to je nie žiadon špás Naraz pozre môj priateľ na tie nešťastné hodinky a povie "Dve hodiny sú, si už beztak po obede, ale čierna káva s rumom ti hádam nebude škodiť".

Ja už dva dni, čo som nemal ani len zbla v ústach a on má to svedomie, že ma volá na čiernu kávu, aby mi lepšie vytrovilo To ma už skoro dorazilo. Som taký slabý, že sa vznášam v povetrí ako duch. A čo človek zkúsi, keď má tak krásny, príjemný zovňajšok, ako ja — to jest keď je tak vykrmený a vypasený — a to by nikto ani neuveril.

Minulý týždeň voľaktorý deň idem po ulici, naraz počujem za sebou dákesi chrášťenie. Obrátim sa, čo je to? Jedna handrárka sekala do mňa háčikom. "Kých sto čertov ťa berie, stará škrabňa!" skriknem. "Chvál každý duch Hospodina," vyrazí zo seba baba, "on je ešte živý? Ja som si myslela, že je to vrece s kosťami!"

Tá baba by mala to svedomie, človeka za živa odniesť niekde do kostivaru, alebo do papierne na "papndekl". Zo mňa by mohli byť "bankocetle", som dosť preparovaný, na mne by bolo veľmi dobre vidno "vodotlak!" Na obidvoch stranách by ma ale tlačiť nesmeli, lebo som taký tenký, že by som dvojakú farbu nesniesol.

Raz nedávno, idem po ulici, beží okolo mňa zelinárka, naraz sa obráti a mne len tak nič po nič prskne do tváre. Rozumie sa samo sebou, že mi to nebolo po vôli, hneď som volal na patrolu.

"Ale mladý pán, prečože sa tak majú hnevať?" hovorí mi baba, "proti žltej nemoci nemajú lepšieho, ako z nenazdania prsknúť "do ksichtu".

"A kto že vám povedal. že ja mám žltú nemoc?"

"Že nie? — A čo tedy majú?"

"Hlad," poviem, "a keby ma každý tak, ako vy, chcel liečiť, musel by som vždy pod ambrélom chodiť! A na ostatok, kto vám dovolil, aby ste mňa liečil? Kde máte diplom?"

Ona odpovie: "Je to vraj domáci prostriedok!"

"Tak si to robte doma, a nie ľudom na ulici. Čo sa robí na ulici je predsa nie žiadon domáci prostriedok!"

Voľaktorý deň pribehne ku mne súsedka, stará panna a začne predo mnou srnkať: "Ach Bože, Bože, súsedko, predo mnou to nemusíte tajiť, ja viem, čo vám chybuje, so mnou to bolo voľakedy tiež tak — vás zožiera tajná láska." Čo že mňa zožiera? hovorím.

Mňa zožiera to, že nemám čo — zajaknul som sa, lebo som nechcel s farbou von — zdalo sa mi to trochu neokresané, pove-

dať jej to! Tajná láska, chuderka, tá by si dala! Niektorá nech do mňa zahrýže a vyláme si všetky zuby!

Včera ma chcel chytiť domáci Hektor za lýtko, ale v tom sek . . . a jedon predný zub si vylomil! Domáci pán ma chcel zažalovať pre týranie zvierat, ako čo by som ja bol povinný krmit sa, aby mal domáci pes do čoho zahryznuť. Iba ak by som sa zbláznil.

Domáci pán už má bez toho pri mne rováš! Dá mi ten tyran pre nič za nič výpoveď! Mne, takej tichej partiji. Deti nemám — čo by som si s nimi počal, som rád, že žijem.

Ja nehrám na žiadon instrument — nerobím mu nikdy v dome s nikým vady, som ten najporiadnejší hospodník. Čo mu u mňa nebolo vhod, čo si na mňa našiel za príčinu?

Že mu vraj neplatím kvartiel! Je to za dôvod, dať niekomu pre takú maličkosť výpoveď? Ja myslím, že keď on má desať hospodníkov, ktorí mu riadne platia, jedenásteho môže vziať nádavkom.

Každý pekár dá na desať žemličiek jednu, aj dve nádavkom. On by to mal tiež uznať.

Ja som mu pravda neplatil, ale zaobišiel som sa v jeho bývaní bez všetkého bez čoho som sa len mohol!

Ja som mu predal od bývania dvere, obloky, načo zavierať? Viem, že mi nič nepriletie a aby mi dačo uletelo, o to nemám starosť. Ja som predal už aj pec — keď nekúrim ani nevarím, na čo mi to má v kvartieli zavadzať. Ja by som bol predal aj steny, keby to bolo možné bývalo. Ja som mal v bývaní taký cúg, že som sa večer musel vždy privazať za nohu k dverám mojho čapu, aby som sa dáko v noci z nenazdania na ulici nenašiel! A z takého mizerného kvartiela ešte dostanem výpoveď!

Dlho som bol bez bývania, chodieval som do parku na lavičku spávať, konečne dostal som sa do podnájmu, a či na byku jednej práčke. Ale ak má človek nešťastie, neopustí ho nikde!

Naša kvartieľská mala dve postele a na tých nás bolo osem nájomníkov. Spávali sme na hodiny. V noci spal som ja, dvaja murári a jeden kominár.

Ráno o šiestej naša pani zazvonila, dala signál, museli sme z postieľ von a prišli štyria pekári, tí spali zase vo dne. — Večer zazvonila a pekári museli hore a my sme si zase mohli ľahnúť a tak to išlo cez celý mesiac — ako v dákej fabrike — šichta za šichtou! Ja som síce spokojný, ale ostatní traja z nočnej party nie.

Žalovali sa, že nemôžu spávať a že ak mňa nepošle preč, že pôjdu oni. Mne hneď, sotva som si ľahnul, začalo v bruchu vrčať, že to vypadalo, ako keby sa mačky bily.

Od toho času som bez bývania — bez služby, bez všetkého! Všade, kde sa len obrátim, žiadajú znalosť niektorého cudzieho jazyka! A ja by som radšej mal dáky sviňský alebo hovädzí jazyk — s dákou poľskou omáčkou!

Už som mal aj výhľad na jedno miesto, ale nešťastie je nešťastie, to mňa nikdy neopustí. Mal som sa dostať k pošte. To je predsa dobrá služba, nádej na penziu, šaty, $35 týždenného platu a ani by som sa nemusel namáhať. Ja som mal stáť von na ulici pri tej kasničke, do ktorej sa listy hádžu a mal som mať vytrčený jazyk, aby malo obecenstvo na čom navlhčiť poštový štemplík. Aby si nemusel každý "štrapicírovať" svoj jazyk, chceli mňa pre pohodlie obecenstva urobiť "všeobecným navlhčovačom."

Bol by som to prijal — ale neviem, voľakto ministra od toho nového zariadenia odhovoril. — Najviac ma trápi to, že neviem, keď hľadám dákeho chlebodárcu, ako ho mám osloviť. Začnem po maďarsky, je to náhodou žid privandrovalý z ruskej a už je po mieste. Aby som to napravil, začnem na druhom mieste po slovensky!

Aby mu hrom do duše! To je zase Debrecínčan a už je zas po radosti. Ja som to už teraz privedol tak ďaleko, že hovorím obe reči na raz.

Ach, tie slúžky !

Pani volá: Verona! Verona! Kdeže je tá potvora?! Ani jej niet! To zase klebetí s dákym pod bránou!

To je už nie na vydržanie s týmito slúžkami! A nič si č vek nevyberie. Jedna ako druhá, tretia, všetky sú zlé. K dá to len chce mať hneď velikánsku plácu aby ju choval pavúka ale robiť žiadnej sa nechce — aby pani za ňu rob a slúžka len aby sa prizerala na ňu! Tá vojna — tá voj všetku čeľaď nám pokazila! Je to dnes všetko samá pará O, kdeže sú tie krásne časy kde — ako to naše mamičky r právajú — čelaď riadila sa zlatými slovami písma sväté služebník budiž poslušen svému pánu!"

Prosím vás, čo vám nepoviem! — Dala som do novín hlášku, že hľadám slúžku. — Tu samá prvá prišla sa mi pr staviť nejaká dáma v hodvábnych šatách, v hodvábnych kavičkách v hodvábnych punčochách a v plyšovom klobú ako svet a hneď spustila ani pakáč: "Moje meno Kvetosla Klára Klepáčková. Žiadam si 75 dollárov mesačnej plá každú nedeľu celú slobodnú, každý štvrtok odpoludnia s bodný. Pracujem od siedmej ráno do siedmej večer s jed hodinovým odpočinkom po obede. Chcem mať každé rá bielu kávu, dva rôžky, každý den na obed mäso, tri razy do t dňa na večeru pečienku, k tomu pohár piva, voľný prístup kuchyne pre môjho milého a prosím volať ma "slečna Sláva alebo "slečna Klára!" Tu je moja knižka!" — Nuž dra slečna Kvetoslava Klára Klopáčková! — Ja potrebujem sl ku, čo by mi v domácnosti pomáhala, a nie chovať daromn drozda. Porúčam sa! —

O chvíľu prišla iná — so zamračenou tvárou, akoby b sedem dedín vypálila. — Vošla, — nepovedala len: "Dob deň!" a strkala mi svoju knižku. — V nej čítam: "Kateri Hrmotná" a vidím že každý mesiac slúžila inde a všade s la poznámka: "Nezodpovedala." — Čo to hovorím —

tak často meníte službu? — Otvorene mi odpovie: "Keď mi panie nezodpovedaly." Zasmiala som sa: A snáď ste vy paniam nezodpovedala? — Zavrtela Katerína hlavou: "Ba nie, — mne panie." — Nuž, viete, slečna Hrmotná, ak by som vám mala ja tiež "nezodpovedať," radšej choďte si len ďalej hľadať paniu, ktorá by vám zodpovedala.

Za ňou už stála tretia: "Duchomila Steblová z Chudobiec" — vychudlá na triesku vysoká dievčina. A vy — spytujem sa jej — prečo práve chcete v našom meste slúžiť keď ste dosiaľ slúžila len v Chudobiciach? — Že jej pán doktor odporúčal ísť na zdravé podnebie a na dobrú stravu. — A čože vám je? — Že vraj tak trochu pokašláva. — Nemáte suchoty? — "Ešte nie ale že sa môžu vyvinúť." — No, milá slečna Steblová, ľutujem vás veľmi, ale to ste pomýlila adressu, lebo môj dom je nie sanatorium pre suchotinárov.

Predo dvermi už čakal celý zástup hlásateliek. Prezrela som si ich a vybrala dievča s milou a zdravou tváričkou. Usmievala sa mi vďačne. Už som sa tešila že som asi dobre volila. V knižke čítam: "Milada Podhorská." Má i pekné meno, ľubujem si. I začnem s ňou v kuchyni examen: Čo viete robiť? Odpovie mi: "Z Nedošíc." A vy ste z Nedošís z majera? — Zasmiala sa: "Áno, už mám frajera!" odpovie radostne kývajúc hlavou. Prekvapená zvolala som na ňu: Vy ste vari hluchá! — Ona nato pokrúti hlavou: "Ešte som nie mladucha." — Skutočne nahluchlá, myslím sebe a kričím na ňu: S takou hluchou je to s vami kríž! — Ona spokojne mi rečie: "O, ja rada mädokýš!" — Toto je už do popuku, zasmiala som sa a vrátila som jej knižku a zavolám na ňu: Nemôžem vás potrebovať! A kývala som jej rukou, aby šla: "Áno, vďačne budem pozdravovať!" A išla, chuderka natešená preč. Či jej nenie večná škoda, že ju také nešťastie zastihlo.

Konečne som si jednu vybrala z dediny, naschvál z dediny, čo nie je taká prefíkaná. ako z mesta. je na robotu zvyklá a nebaží po kratochvíľach. Volala sa Anna Škodová, slúžila

u dákehosi statkára tri roky. Dala som jej najsamprv ria od obeda poumývať. Pritom rozbila dva taniere. — Hank hovorím jej, dávajte si pozor, aby ste mi nerozbila každý de dva taniere, lebo to je do roka 730 tanierov. — Ona nato n vám natešená odpovie: "No, Bože, deti a riadu nikdy je ni dosť! Keby sa riad nerozbil, čože by potom hrnčiari robili? — No, toto je, reku, pre mňa veľmi potešujúca zásada!

Večer spýtam sa jej: Je treba, aby vás ráno niekto z budil? — A ona odpovie mi dobrotive: "Neustávajte sa, m losťpani, ja rada dlho spávam." — No, to som si, reku, pekn ho trúda vybrala!

Ráno dala som jej kávu a okruh chleba. — Nechala t stáť, že: "Keď je to káva len taká žbrnda! Ja som zvyk lá na kávu so smotánkou a ku tomu koláč s maslom a nie hlúpym chlebom!" — Načo že ste sa teraz brali do mesta slúži keď vám bolo na dedine tak dobre? — "No, aby som sa fa novým robotám naučila." — Tak, — ja vás mám učiť fajn vým robotám, škodu snášať a ešte vás za to i platiť? — A on mi vám na to: "Nuž, a vari ja vám mám platiť? Hahahaha — To by si tak potom každá pani nabrala aj desať slúžok! — Teda vidíte, takáto jazyčnica vyklubala sa z nevinného d dinského dievčaťa!

Dala som jej prach pouticrať v salone. Sotva však vz la jeden starožitný džbán do ruky, už jej ležal na dlážke — ro bitý. Ja vbehnem naľakaná do salonu a zvolám: Pre B ha, Hanka, ten džbán stál tisíc korún! — Ona nato celko flegmaticky mi rečie: "No, no, nerozčuľujte sa, milostpa ní! Teraz ceny už hodne klesly; dnes dostanete to už z bagateľ!"

Na druhý deň metlou rozbila mi veľké zrkadlo. — Al stvora, veď ste mi rozbila zase zrkadlo! To je hrozný ma lér! — A ona posmešne mi na to: "Ale milosťpani, nebuďt poverčivá, rozbité zrkadlo predsa neveští vám žiadne nešťa tie!"

Predpoludním o 11. hodine vojdem do kuchyne, oheň vo sporáku ešte nebol spravený. Hľadám slúžku, nájdem ju ešte v salone sedieť a písať pri stolíku. Čo tu robíte tak dlho, Hanka? Veď ste už mala oheň spraviť? — Ona — prosím vás — opováži sa na mňa prstom zakývať a povedať: Milosť pani, pomôžte mi! Píšem milému list vo veršoch a nemôžem najsť rým na "falošný!" — Čo si to dovolujete, vy osoba jedna! O tu, hľa, ste prevrhla atrament na obrus! — Ona nato pohrdave odpovie: "No, Bože! Tu majú korunu za ten atrament!" — Nepotrebujem vašej koruny! Ale obrus ste mi zkazila! — "Čo len to! To je najmenej! To sa vyperie!" — Na toľkú drzosť som sa už dopálila! No, practe sa mi odtiaľto — do roboty! — Vstala pomaly, ani čo by ju bol kolom dvíhal a odvrkla: "Veď robota neutečie!" — Hanka, to je strašné s vami, že musíte mať vždy posledné slovo! — A ona predsa len húdla svoje ďalej: "Akože ja môžem vedieť, že milosťpani nechce už nič povedať?" — Nemusíte mať na všetko hneď odpoveď! — "Ná! — veď som vari nie hluchá ani nemá!" — Tak dosť už, ani slova viacej! — "Nuž, ja nedbám, aspoň milosťpani nebude ma viacej hrešiť." — Ako vidíte, predsa ona musela mať posledné slovo, a ja som musela mlčať! Už mi aj muža celkom zkazila! — Od tých čias neustále odhovára a predtým to nerobieval.

Raz som ju poslala k mäsiarovi pozrieť, či má teľacie nohy. O chvíľku sa vrátila: "Nemohla som videť, milosťpani lebo mäsiar je obutý." — Či ste dakedy videli také nemehlo? — Večer jej poviem: Hanka, zabudla ste dať zlatým rybkám vody, ako som vám naložila. — "To som im chcela dať, až túto vypijú!" — Človek ani nevychodil z úžasu nad takým zázračným rozumom!

Ale bola aj lakošná! — Hovorím jej: Počujte, Hanka, v komore vždy sa mi nejaké jedlo tratí, ako je to možné? — Ona mi vám odpovie: "To, milosťpani, nastavíme pascu na myši!" — To by, reku, musela byť velikánska pasca, čo by sa do nej taká veliká myš chytila. — "Azda milosťpani

nemyslí na mňa?" — urazená sa pýta. — Nie, len na tú veľk myš. A ste ju videla? — "Videla, a hneď som si myslela, to milosťpanej poviem." — A nepovedala ste ačkoľvek to dávno viete. Akáže je veliká tá myš? — "Nuž myš ako my — malička." — Tak to nemohla byť tá, čo ste vy videla, ke môže naraz toľko jedla sožrať. — "No, ona bola síce maličk ale mala velikánske brucho." — A máte vy u vás doma tak veľkú pascu na myši? — "Máme, pravdaže máme!" — Nu teda, viete čo, Hanka? — Tu máte svoju knižku, choďte domo a dajte sa do tej veľkej pasce zavreť. A tak som tú my naskutku odpravila. Radšej budem sa, reku, sama trápiť, al neustále sa súžiť s takým nepodarkom.

Ešte ten deň čítam v novinách ohlášku, že inteligentn slečna praje si do bezdetnej domácnosti panej k ruke. Hov rím mužovi: Zkúsila som už všelijaké slúžky, ešte zkúsim i teligentnú. S tou sa dá aspoň rozumne rozprávať a taká sk rej náhliadne potrebu pracovať i bude skorej svoju paniu re pektovať. Nuž súhlasil — ako vo všetkom.

Volala sa Branislava Božena Plahotová. Môj muž p vedal: Nomen omen! t. j. že dľa mena "Branislava" bud spravodlivá, dľa "Božena" bude pobožná a to "Plahotová že pochodí od slova "plahočiť sa" veľa robiť, a to bude a v rodine v krvi, preto dostali to meno. A tak som ju obje nala, a ona na druhý deň pred samým obedom aj prišla. Všetky slúžky prichodia do služby vždy pred samým obedo aby sa najprv najedly a potom len robily. To aby po ce čas služby sa im tak viedlo, hodne a predovšetkým jesť a najmenej robiť.

Prišla smelo, ale slušne, oblečená skromne a vkusne s vá nou tvárou dosť príjemnou, s veľkými sivými očima bystré pohľadu. Urobila na mňa dobrý dojem. Predložila mi v svedčenie. — Čo znamenajú tie červené krížiky a čiarky vašom vysvedčení? — spýtam sa jej. "To prosím, som v korigovala pravopisné chyby svojej predošlej panej." — si ja korigovať nedám — myslím si — dám to napísať mužov

aby bolo správne. — Nuž, hovorím, vysvedčenie máte v poriadku, tak vás prijímam. — Ona vetí: ''Pani bude sa môcť na mňa spoľahnúť. Len prosím, mimo nedele každý štvrtok odpoludni voľné.'' Súhlasím, rečiem. — ''A mimo toho v stredu a sobotu odpoludnia od 3—4.'' — A načo to? — ''Vtedy, pani práve mám hodinu z piana.'' — No toto je — myslím si — nejaká veľmi vzdelaná slúžka! — Ale prečo ma titulujete len ''pani'' a nie ''milosťpani?'' spytujem sa jej. — ''Poneváč žijeme v demokratickom štáte, ktorý neuznáva žiadne titule.''

Dievča konalo svoje práce síce riadne, ale nič viac. Len to vraj, čo je jej povinnosť. Bola taká odmeraná a nedotknuteľná, že som musela s ňou zaobchodiť ani so smıadľavým vajcom. Ale aby som sa neuponížila — chovala som sa k nej i ja tak. Najbližší štvrtok — tedy nie druhý, ale prvý štvrtok — mi povie: 'Dnes mám, pani, vychádzkový deň. Mohla by som snáď odísť hneď po obede? Bola by som pred večerou doma.'' — Aha, myslím si, ako šikovne si to prednesla. — ''Áno, môžete ísť ešte pred obedom a vrátiť sa po večeri.'' — Pocítila osteň — a neodpovedala. Išla predsa len po obede, ale prišla len po večeri, či schválne či nechtiac, to som sa jej nevyzvedala.

Lenže výsledok vychádzky bol, že na druhý deň dostavil sa do kuchyne vojak. — Zavolala som ju stranou: Počujte, slečna Branislava, toho vojaka v kuchyni nebudem trpeť! Ona vytreštila na mňa oči a rečie: ''Ale pani, vy predsa tiež milujete hudbu, a to je plukovný tambor!'' — Na taký argument nevedela som nič povedať, aby ma nevyhlásila za barbarku.

Raz najdem ju nariekať v kuchyni. Pýtam sa jej, čo sa jej stalo, odpovie: ''Všetci museli narukovať na mobilizáciu proti Maďarom!'' — Ktože? tážem sa. — ''No, moji všetci traja milenci.'' — Teda povážte si, tá ''intelligentná'' slečnaslúžka mala až troch milencov odrazu! Každý deň chodil k nej iný a ja som myslela, že je to vždy ten plukovný tambor.

A tí všetci sa na vašej večeri krmili? — vyzvedám sa jej. — "Nie, chodila som im po večeru." — A všetci traja boli hudobníci? — "No, pravdaže, pani! Ten druhý bol hornista a tretí hral na činely." — Len tak som sa premáhala, aby som sa jej do očí nerozosmiala. — To je veru potom u vás naozaj dôkaz velikej lásky k muzikálnemu umeniu!

Vo voľnom čase, ktorého mala u mňa dosť — čítala noviny, ktorých si hneď ráno kúpila. Ale ja som sa s ňou do žiadneho politického diškursu nepúšťala, keďže mala celkom prevrátené názory na svet a život. Raz z nášho ženského klubu boly sme tri panie vyslané ako delegátky do spolku pre hájenie záujmov slúžobných dievčať. Iba keď tu vidím, že tam predsedá moja slúžka. Branislava Plahotová, a len si považte, pri mojej reči tri razy volala ma k poriadku, aj mi odobrala slovo! — Za to som ju doma poriadne vyhrešila — a ona mi nato — predstavte si — dala výpoveď! — Veď vy ste ma tam verejne urazila a na posmech uvedla! — vyčitujem jej. — Ona: "Ja som len konala svoju povinnosť, lebo vy, pani, nehovorila ste k veci." — No, myslím si, prosiť sa ťa nebudem! Už by to i tak nerobilo dobrotu. Vzala som pero a napísala som jej vysvedčenie. Povedám jej: Dala som vám pekné vysvedčenie, ačkoľvek nebola som s vami nijako spokojná. — "Zato vám chcem byť vďačná, pani, a preto vás upozorňujem, že kľúčom od kuchyne dá sa otvoriť aj komora. Porúčam sa!" Ostala som ohromená. — Ahá, tam si ty chodila pre tvojich troch umelcov po večeru! — No, to už nebola myš, ale potkan! — Dala som hneď zámku na komore prerobiť, aby som si bola istá pred myšiami a potkanmi.

Terajšia slúžka by bola takto obstojná, ale je aj postojná, totižto veľmi rada postáva pred bránou a keď ju potrebujem, nikdy jej nieto doma, vždy sa musím za ňou sháňať. Teraz už vyše hodiny stojí pred bránou! Chudera, už bude hrozne ustatá. Musím jej stoličku dolu zniesť, aby sa na ňu mohla posadiť.

Pekná dcéra krčmárova.

Bola raz jedna krčmárka, ktorá mala dcéru, ktorá však bola ešte krajšia než ona sama. Krčmárka bola veľmi márnivá osoba a každý raz, div že sa nerozpučila od zlosti, keď jej hostia to dali pocítiť, že sa krčmárova dcéra ľuďom páči o mnoho viac, než-li pani matka.

Napokon sa stala takou žiarlivou, že naložila svojim paholkom, aby dcéru svoju odviedli do lesa a ju tam zkántrili. Ako dôkaz si vyžiadala od nich ruky a nohy a jazyk úbohého dievčaťa..

Paholci sa vystrojili, aby vykonali rozkaz a zavliekli krčmárovu dcéru do tmavého lesa. Tu dievča padlo na kolená a pozdvihlo svoje sňahobiele rúčky a modlikalo sa surovým paholkom aby mu aspoň jazyk ponechali, žeby sa v svojej biede modliť mohlo k Bohu. Ináč môžu vyplniť rozkaz matkin a mu odseknúť ruky a nohy. Žadonenie nevinného dievčaťa pohnulo paholkov, odťali mu iba ruky a nohy, ponechali mu však jazyk, aby sa modliť mohlo. Na zpiatočnej ceste zlapili psa, ktorému vytrhli jazyk, aby ho miesto jazyka dievčaťa ako dôkaz zaniesli domov.

Krčmárova dcéra ostala v lese a jej matka ju považovala za mrtvú. Živorila tam biednym, trudným životom a nebola mala žiadnej radosti, keby aspoň svôj jazyk nebola mohla použiť pri svojich modlitbách.

Jedného dňa prišla do kráľovskej záhrady, ktorá bola preplnená ovocnými stromami rozmanitého druhu. Na kruhovej zdi objavila otvor, ktorým vytekala voda a poneváč ju priveľmi trýznil hlad, vliezla v noci týmto otvorom do vnútra a pochutnávala si na ovocí.

Kráľ sa dozvedel čoskoro že sa ovocie tratí v zahrade. Preto postavil stráž a vydal najprísnejší rozkaz, zlapať odvážneho zlodeja.

Keď už stráž stála v zahrade a dávala pozor na najmenší pohyb a šúchot listia, predsa nezbadala nikdy ani najmenšieho až do pozdnej noci. Vtedy dačo sa preplazilo otvorom, čo nemalo ani ruky ani nohy a ináč sa to podobalo človeku. Preplazilo sa na svojich kolenách k jednomu stromu a objedovalo si niekoľko jablk.

Stráž si netrúfala osloviť onú podivnú bytosť, lebo sa bála tohoto stvorenia, o ktorom nevedela či je zviera alebo človek. Druhého dňa hlásila kráľovi, čo sa prihodilo v zahrade a vyrozprávala, že sa v noci zistiť nemôže, aký žartovný tvor mohol by byť onen zlodej.

Keď kráľ nahliadnul, že si so strážou ničoho počať nemôže, nasledujúcej noci šiel sám do zahrady, vzal si so sebou nabitú pušku a striežil na zlodeja.

Konečne pozdnej noci sa niečo privlieklo a sa blížilo k jednému stromu. Kráľ chcel streliť, lež práve keď chcel spustiť, videl, že tento zvláštny zlodej sa predsa viac ponáša k človekovi než k zvieratu.

Osmelil sa a oslovil neznámeho tvora. Na jeho otázky: "Kto si a odkiaľ si, čo tu hľadáš?" pozdvihlo ustrašené dievča svoj hlas a keď sa strach minul, vyrozprávalo úprimne, čo sa mu stalo, ako mu žiarlivá matka dala usekať nohy a ruky a iba milosrdní paholci mu ponechali jazyk.

Kráľ sa veľmi divil tejto rozprávke, jeho srdce sa pohlo a vzal dievča so sebou do zámku.

Keď videl, že je ono príliš pekné, dal mu spraviť strieborné ruky a nohy a vôbec mu dal všetko, čo mu zočú vyčítať mohol. Koľkorazy sa podíval naň, tým viac si ho obľúbil a netrvalo dlho, že si v sebe myslel: "Táto a žiadna iná musí byť mojou ženou."

Po krátkych prípravách sa zadržala svatba okázalou nádherou a kráľ a kráľovná žili spolu v shode a láske. Avšak netrvalo dlho, musel sa kráľ rozlúčiť so svojou ženou a tiahnuť do války.

Dokiaľ bol v poli, pani kráľovná porodila dvojčatá. O-

baja boli chlapci, každý z nich blo tak krásny, že sa ľudia ani nasýtiť nemohli pohľadom na nich a ako sa tešila kráľovna obom princom, ako ich milovala, sa ani vysloviť nemôže.

Ale matka kráľova bola ešte na žive a táto nemohla ani videť mladú kráľovnú, lebo bola prostého pôvodu a nie z kráľovského rodu. Stále nad tým rozmýšľala, že trpký žiaľ spraví svojej neveste a ju odstráni z dvora.

Keď kráľovna porodila detičky, vydala stará rozkaz aby jej dvoch princov priviazali na chrbát a ju tak vyhnali do ďalekého kraja.

Sluhovia spravili tak, ako im naložila zlá tchýňa a dvoch chlapčekov privazali úbohej kráľovnej na chrbát. Tak ju potom vyhnali z kraja a poneváč nemohla chodiť na svojich strieborných nohách, musela prchať štvornožky.

Takto prišla do tmavého lesa a preplazila sa cez krovie, kým neprišla k vode. Tu si odpočinula a vyprala plienky pre svoje malé. Kým sa tým bavila, pristúpili k nej dvaja cudzinci, prizerali sa jej a začali s ňou rozprávať.

Mali smilovanie nad nešťastnou ženou, lebo musela konať prácu takú, pre ktorú sa jej strieborné ruky a nohy nehodily. Aj sa jej spytovali, či sú tí dvaja malí už pokrstení.

''Nie,'' odpovedala žena.

''Tak sa majú pokrstiť'' odvetili tí dvaja, pripravili sa ku krstu a zároveň sa stali krstnými otcami dvoch detí. Jedno obdržalo pri krste meno Petro, druhé meno Pavla.

Prv, než sa dvaja cudzinci rozlúčili, povedal jedon druhému: ''Čo dáme žene ako krstný dar?''

''Ja jej dám zdravé ruky,'' odvetil tázaný.

''Tak já jej dám zdravé nohy,'' odvetil druhý.

Hneď na to mala kráľovna zdravé ruky a nohy a mohla kráčať a pracovať ako iní ľudia.

Na to tí dvaja cudzinci jej prikázali, aby si vzala svoje deti a sledovala ich a tí ju viedli lesom, kým prišli k peknému modrému jazeru. V prostriedku jazera stál útulný domček a pri brehu bol malý člnok priviazaný.

"Vidíš," pravili cudzinci, " v tam tom dome máš bývať a na tejto lodičke, ktorá je tu ku brehu priviazaná, budeš sa môcť voziť sem tam toľko ráz, ako sa ti len bude páčiť. Nikto nesmie prísť k tebe proti tvojej vôli, lebo na celom jazere niet inej lodičky než táto."

Keď to povedali cudzinci, odobrali sa od nej a šli svojou cestou. Kráľovna si však sadla hneď do lodičky a odplula do domčeka, ktorý stál vstred vody. Tu bývala so svojimi chlapčekmi celkom opustená a keď jej bol dlhý deň, sadla si do lodičky a vozila sa na modrom jazere.

Medzitým sa skončila válka a kráľ hnaný túžbou, ponáhľal sa domov.

Jeho prvá otázka bola. "Kde je moja manželka?"

Ale mu odpovedali: "Jedného dňa razom zmizla a nikto nevie, kam sa podela."

Žiadna duša mu nemohla dať iný vývod nežli tento. Plakal mnoho dní za ňou a nijako ho nemohli potešiť.

Keď sa jeho žiaľ časom uľavil, opäť myslel na poľovačku, ktorej sa prv venoval. Často poľovával po lesoch celkom sám a pode večer vracal sa domov. Jedného dňa však sa stalo, že zblúdil v lese a tak chodil sem tam bez smeru cesty, kým neprišla pozdná noc.

Dlho sa motal sem tam v tme, ale márne. Prišiel na jeden pahorok, zkadiaľ zazrel svetlo. Šiel rovno k nemu a zanedlho prišiel k jazeru. Na tom plávala lodička, v ktorej sedela žena so svojimi dvoma deťmi.

V svojej úzkosti volal za lodičkou a prosil ženu, aby mu dala na noc prístrešie.

Žena priplávala k brehu a zavolola ho k sebe do lodičky. Poznala ho okamžite, avšak sa mu nedala poznávať, lež ho ako cudzinca priviezla do svojho domu na jazere. Tu mu dala poriadnu večeru a pripravila mu mäkké lôžko.

Jedol s veľkou chuťou, lebo od mnohého motania sa veľmi vyhladnul. Keď sa najedol, ukonaný si ľahnul hneď do postele.

Stalo sa, že vo sne akosi priveľmi vystrčil nohu z postele.

Kráľovna to zbadala a riekla svojmu synovi: "Petre, iď a polož otcovi nohu do postele!"

Peter šiel a urobil ako mu to matka prikázala.

Kraľ však ešte nespal tuho a dačo porozumel slovám ženy. Slovo otec mu bolo veľmi divné, že mu to nijako nevyšlo z hlavy. Poneváč ale nevedel, či sa mu to len snívalo, tak teraz vystrčil ruku z postele.

Kráľovná to hneď zbadala a riekla druhému synovi: "Pavle, polož ruku otcovu do postele."

Ako to začul, hneď vyskočil z postele a spytoval sa neznámej ženy či je vskutku jeho manželkou a tí dvaja prekrásni chlapci sú jeho synovia. Keď ona prisvedčila, padnul jej a svojim synom okolo krku bozkával a objímal ich bez prestania a mal takú radosť, žeby bol rád zavýskal nahlas od radosti.

Vyspytoval sa kráľovnej na všetko, ako sem prišla a odkiaľ má zdravé ruky a nohy a potom sám vyrozprával o svojom válečnom ťažení a dobrodružstvách, že celá noc prešla samými otákami a rozprávkami ako by bol človek bičom pľasnul pri čom ani nemysleli na spánok.

Keď svitnul deň, všetci štyria sa posadili do lodičky a priplávali k brehu. Tu vystúpili a vydali sa na cestu domov. Na dvore nikto nepoznal kráľovnu a že tí dvaja chlapci by boli jeho synovia, by im ani vo sne nebolo prišlo na um.

Kráľ teraz robil veľké prípravy k nádhernej slávnosti a povolal všetkých, čo len boli pri dvore a tak aj matku kráľovu. Pri hostine začal rozprávať o životobehu svojej manželky, ale robil to tak, ako by sa to inej žene prihodilo.

Keď bol so svojou rozprávkou hotový, spýtal sa krčmárky, akú pokutu zasluhujú matka a testiná, o ktorých bola reč v rozprávke.

Krčmárka myslela žeby jej rozsudok nebol celkom spravodlivý, nech súdi stará kráľovná, ktorá sa istotne viac vyzná v tejto záležitosti.

Tak sa kráľ obrátil k svojej matke a vyzval ju, aby povedala svoju mienku. Ona hneď bola hotová s výrokom a po-

vedala: "Takíto zlosyni zasluhujú, aby boli spálení na hranici."

"Je aj úplne pravda" odvetil kráľ a hneď vydal rozkaz, aby sa takto postúpilo voči jeho matke a krčmárke.

Kráľ a kráľovna žili teraz šťastne a spokojne a mali všetko, čo si len žiadali, v hojnosti a prepychu. Najväčšiu radosť mali z oboch princov, ktorí rýchle vyrástli, že to bolo videť zo dňa na deň. Nezadlho boli takí mocní, že vychádzali s otcom do lesa a sa venovali poľovačke.

Keď potom prišli do toho veku, keď mladí ľudia dostávajú chuti sa podívať na svet, povedali svojmu otcovi: "Otče, už sme dosť dlho sedeli v otčine, chceme ísť von a rozhľadeť sa v svete."

Otec im dal dovolenie a tak sa oni pripravovali k odchodu. Vyšli si aj do lesa, a každý z nich zlapil mladého medveďa, aby ho vyučili v tanci. Vrazili aj nôž do stroma a povedali si: "Keď jeden z nás sa vráti a vidí, že sa nôž zahrdzavel, má mu to byť znakom, že druhého stihlo nešťastie."

Tak sa potom zas vrátili domov a keď už medvedíci sa naučili niekoľkým tancom a ináč všetko bolo pripravené k odchodu, rozlúčili sa s vlasťou a šli do ďalekého, širého sveta. Peter odcestoval do Babylona, Pavel však ešte ďalej na Východ.

Keď stihnul Peter do Babylona vtiahnul so svojim medveďom do mesta a ukazoval ľuďom jeho tance.

Zvesť o mladom človekovi a jeho medvedíkovi prišla aj do uší kráľa babylonského a tento ho skoro na to dal zavolať k svojmu dvoru. Mladík sa aj dostavil a sa tak zapáčil kráľovi, že ho už viac nepustil od seba, lež si ho podržal pri dvore. Zo dňa na deň si ho viac obľúbil, že mu svoju dcéru dal za ženu a ho vymenoval za miestokráľa Babylona.

Mladý miestokráľ nemal inej milšej zábavy než poľovačku a často prešiel tmavými lesami, bez toho žeby si bol vzal so sebou iného krome svojho tancujúceho medvedíka.

Miestokráľovná mala často veľké starosti oň a riekla: "Dívaj sa, nechoď sám do tmavého lesa. Ľahko by sa ti mohlo dačo prihodiť, je tam dravá zver a zlí ľudia."

Miestokráľ si však nedal povedať, snažil sa vyhovoriť strachy svojej manželke a šiel zas sám so svojim medvedíkom na lov.

Raz tak prišiel so svojim medvedíkom hlboko do lesa. Naraz videl ako sa valia tmavočierne oblaky a počul nešeredný vietor šušťať medzi stromami. Prišla vždy hustejšia tma a razom začalo pršať, ako by sa oblaky roztrhly. Následkom zimy a vlhkosti bolo miestokráľovi tak zima, že začal sbierať drevo a si spravil oheň.

Keď už oheň vesele blčal pod jedným hustým stromom a on stál pri ňom a si držal ruky nad plameňom, pristúpila k nemu stará babička, ktorej od mrazu zuby cvakotaly.

"Môžem sa aj ja trocha zohriať pri tvojom ohni?" zabručala stará a ukradomky sa pozrela na kráľa.

"Poď len blíž," odvetil miestokráľ, "hľaď, aby si sa zohriala. Dnes je veľká zima."

"Ale či mi neublíži táto zver?" tázala sa zas stará, zároveň však uderila medvedíka prútom, ktorý mala v ruke. A v tom okamžiku medveď skamenel. Potom šľahla prútom aj miestokráľa a tento podobne ztratil svoju ľudskú podobu a sa premenil na kameň.

Medzitým druhý brat Pavel cestoval ďaleko, ďaleko na Východ a videl a zažil všelijaké veci, že myslel, žeby už mohlo byť dosť a robil prípravy odcestovať domov.

Keď už tak cestoval mnoho dní a týždňov, prišiel konečne do lesa, kde oba bratia vrazili nôž do stromu. Hnaný zvedavosťou a starosťou a vyhľadal onen strom a k svojmu najväčšiemu strachu zbadal, že je nôž obtiahnutý hrdzou.

Hneď si mysle: "Môjmu bratovi sa istotne prihodilo niečo zlého; hneď sa musím vystrojiť do Babylona a podívať sa, čo sa mu stalo." Okamžite sa vrátil a znova vybral na Východ.

Po dlhom, dlhom cestovaní stihnul do Babylona. Keď ho ľudia zazreli so svojim medvedíkom na ulici, zo všetkých strán sa ozývala radosť a plesanie, ktoré nemalo ani konca ani kraja. Lebo sa ponášal na vlas svojmu bratovi a mal so sebou aj med-

vedíka, tak ho ľudia považovali za miestokráľa a vzdávali mu všade náležitú úctu.

Aj pri dvore ho pozdravili ako miestokráľa a ho vítali radostne a miestokráľovne odľahlo veľmi, lebo si myslela, že sa vrátil jej manžel.

Pavel nedal ani poznať na sebe a len potajomky s dozvedal po svojom bratovi.

Bol iba niekoľko dní pri dvore, keď povedal jedného dňa, že chce isť do lesa na poľovačku.

Na to miestokráľovna počala plakať a prosila kolenačky, aby ostal doma a jej zas nezavinil také veľké strachy. On sa však nedal prehovoriť a šiel predsa so svojim medvedíkom do lesa.

Ešte ani dlho nechodil medzi stromami, keď sa zas čierne mračná valily na oblohe a studený vietor fučal medzi listím. Začalo byť veľmi neprívetivo v lese a ty a ja, keby sme tam boli bývali, by sme sa boli veľmi báli.

Hneď na to začalo liať, ako by sa nebo bolo otvorilo a blesky a hromobitie sledovaly bez prestania.

Pre ostrý vietor a chlad začalo byť Pavlovi zima, nasbieral si dreva a spravil si oheň.

Keď už plamene vesele blkotaly pod hustým stromom a Pavel si držal ruky nad nimi, octla sa ošklivá starena s prútom zpomedzi stromov a stonala, ako by bola mala horúčku.

"O, ako je zima, ako ma zima trasie, môžem sa trocha zohriať?" mrmlala neprestajne.

"Poď len blíž," riekol Pavel, "oheň je dosť veľký aj pre nás oboch."

"Ale či mi neublíži ten medvedík?" tázala sa stará.

"O, nie," riekol Pavel a vytrhol prút z ruky stareny ako by chcel odohnať medvedíka. On však neudrel medvedíka lež starú, ktorá sa okamžite premenila na kameň.

Potom šľahnul prútom na najbližší kameň a hľa, na miesto kameňa stál pred nim medvedík, ktorý ho priateľsky obňuchával.

Potom šiel k najbližšiemu kameňu a šľahnul prútom po ňom. A zaraz stál pred nim svoj brat, padnul mu okolo krku a neprestal ho bozkávať a objímať od radosti a vďačnosti.

Na to dvaja bratia vrátili sa so svojimi medvedíkmi do Babylona, kde bolo veľkej radosti a zmätku, že nemalo ani konca.

L'udia síce vedeli, že jeden z nich musí byť miestokráľom, ale nevedeli rozoznať, ktorý vlastne mal byť nim. Skoro že si nevyočili oči, lež predsa nevedeli poznať žiadon rozdiel medzi nimi.

Keď potom konečne prišli k dvoru a predstúpili pred miestokráľovnu táto si nevedela rady a pomoci, lebo nepoznala svojho manžela. Peter však sa dal znať tajným znakom a teprv vtedy bola jej radosť úplná. Žili zas veselo a šťastne spolu do vysokého veku.

Pavel však sa vrátil domov k svojim rodičom a aj tým sa viedlo dobre až do konca ich života.

O hlúpom Honzovi.

Mama dala učiť Honzu tkalcom. Myslela si, aby z neho bolo dačo iného ako tovarychár. Honza bol síce hodne prihlúplym, ale tkalcovstvu sa predsa jak-tak naučil. Majster mu dal za vyučenie kúsok plátna, tak že mal na košeľe.

Keď túto výslužku domov priniesol, riekla mu mamka: — Počkaj, Honzíčku, máme plátna dosť. Snáď aby si išiel do mesta toto plátno predať. Ale tomu, kto moc hovorí, nepredávaj, taký nikdy nič nekúpi.

Honza si toto pripomenutie pamätal a šiel do mesta. Stretol na ceste človeka: "Nekúpil by ste plátno?"

— Ukáž, nech sa pozrem.

— Eh, vy hovoríte, vy nekúpite! — riekol Honza a ponáhľal sa ďalej. Šiel a stretol iného človeka, a pýtal sa: "Kúpite plátno?"

— Možno! Jako predávaš? Keď bude stáť za to, kúpim ho, tak ukáž!

— O jej, vy mnoho hovoríte, vy nič nekúpite! — A sobral sa a tam ten.

Prišiel do mesta a zastavil sa na rynku. Bola tam socha a pred ňou zastal: "Pánko môj, kúpite plátno?"

Odpovedi nedostal. "Aha, vy teda kúpite?. Čo dáte zaň?"

Zase žiadna odpoveď.

— No, ja vám tu plátno nechám, môžete si ho prezreť a peniaze mi zajtra dáte. Ja si pre ne prijdem, chcete?

Žiadna odpoveď.

— Tak ja to tu nechám! — A Honza išiel prázdny domov.

— No a jako Honzíčku predal si plátno?

— Ba áno — povedal·

— No a koľko si zaň dostal?

— Hovoril som, že si pre peniaze príjdem.

— No to je pekné! Čo ti to napadlo plátno dať na veru? A či poznáš toho človeka?

— Ba poznám!

— Vieš, kde býva?

— Stojí tam na rynku.

— No vždy predsa nie!

— Ba vždy tam stojí, nikde nebýva, nič nehovorí a len stojí; tak tomu som tam plátno položil a že si pre peniaze prijdem.

— Oj ty Honzisko prehlúpy! Bež rýchlo a nech mi lebo plátno prinesieš, alebo ho predaj inde. Idz dokiaľ ho dakto neukradne.

Honza beží na námestie, — platno preč! To ho dopálilo. "A teraz zaplať, keď si plátno sobral! To ti ja nedarujem."

Ale socha ani muk.

Tak milý Honza popadnul kameň a hlavu sochy tak dlho kameňoval, až odpadla. A tu vidí v kamennom tele plno peňazí. Boly tam uložené aby sa za ne socha opravila, až bude stará. Stálo to v listine k peniazom priloženej.

Honza peniaze vybral a ponáhľal sa domov.

— No vidíte, že zaplatil! Hľa, čo nesiem peňazí!

— To je peňazí, pre pána! To ani neporátame. Iď, Honzičku na majer, pekne pozdrav a popros ich, aby ti požičali štvrticu: odmerám peniaze.

Honza prišel na majer a pozdravil: "Daj vám Pán Boh... štvrticu za deň!"

— Čože my sme radi keď hodne namlátime a ty tak hovoríš? — A vyhodili Honzu z majera ba ešte dajaký buchtanec dostal na prídavok a prišiel domov s plačom.

— A prečo nič nenesieš? — pýtala sa mamka.

— Áno mamko tak a tak som to povedal a za to ma ešte vybili!

— To sa nečudujem — riekla mamka. — Mal si pozdraviť: "Daj vám Pán Boh sto meríc za deň! Mlatci sú radi keď mnoho obilia vymlátia.

Honza si pamätal čo mu mamka nakázala.

Stretol pohrab. Za truhlou priatelia veľmi plakali a nariekali.

— Daj vám Pán Boh to pohrabov za deň! — pozdravil Honza a strhol čapicu.

Priatelia sa nahnevali a Honza prišiel zase s plačom dom.

Mamka ho zase poučila: "To sa povedá: Daj mu Pán Boh ľahké odpočinutie a smiluj sa nad jeho dušičkou.

Honza prijde ku kostolu tam práve vchádzali ženích s nevestou celí šťastní že sa po dlhých rokoch sosobášia.

— Daj vám Pán Boh ľahké odpočinutie a smiluj sa Pán Boh nad vašou dušičkou! — pozdravil Honza svatbu a zase zrobil to zle.

Tak a podobne si Honza pozdravenie a odkazovanie vždy poplietol.

Dľa naučenia aby si zakryl oči keď zbadá dačo neslušného zakryl si oči pred ohňom utekal preč a kričal že nič nevidí. Očul, že sa má oheň vodou treba v čapici nosenou, zalievať, a Honza vidiac dvoch chalanov sa ruvať, polial ich vodou, aby neboli vraj rozpálení.

Poučili ho, že ich nemal poliať, to že má isť medzi nich a porovnať. A Honza dľa toho chcel usmieriť dvoch rozpajedených psov.

Na zvieratá patrí palica, a tak Honza vidiac gazdu a čeľaď ako sháňajú včielky do úlov, klepali na kosy, kropili včielky vodou a zvonili zvonkami, popadnul palicu a hnal sa po nich.

Keď s ním už k vydržaniu nebolo a jednu hlúposť za druhou vystrájal, riekla mamka, aby šiel hľadať si nevestu, nech sa tá s ním trápi. A sama mu poradila istú šičku zo súsednej dediny.

Šička bola švárna, sedela si pekne vo vlastnom domku a živila sa pilnou prácou. Avšak bola by sa predsa rada vydala.

Honza dal sa nahovoroť, šiel k nej a usmieval sa ako nebo, keď pozoroval, že by proti nebola. Samou radosťou pekne ho uctila a len to si ešte myslela, čo by mu tak dalo so sebou zatiaľ na pamiatku, aby si na ňu častejšie vzpomenul.

Honza dostal pekný špendlík do kravaty. On ho obzeral zo všetkých strán a niesol si ho domov. Keď si ho už dosť poobzeral, nevedel kam ho dať.

Trefa! Tam hľa vezú fúru slamy. Aby nemusel špendlík celú cestu nosiť, zapichnul ho do slamy a šiel za vozom.

Prijeli na rozcestie a vôz zahýbal na inú stranu.

— Tady nie! tady nie! Ja musím inakedy!

— Čo je ma po tebe, chlape! — smial sa sedliak.

— Ale veď som si tu do slamy zapichnul špendlík! Kde vás ja potom s fúrou najdem?

— Aj ty holomku! Čože, špendlík budeš dávať do slamy, a ja to mám pre lichvu!

Špendlík hľadali, ale nenašli. Sedliak sa strašne zlobil a Honza dostal čo preto.

Mamka spráskla ruky, keď všetko to od neho vypočula.

— Tak si nemohol špendlík zapichnúť do vesty hlúpe, nerozumné chlapčisko a zapnúť sa, aby si ho neztratil? No, veru mám to radosť s tebou! A čo nevesta?

— Páči sa mi! Ja som sa na ňu smial a ona na mňa tiež.

— To je dobre môj synáčku; zase tam môžeš skoro isť. — A to sa Honzovi páčilo. V nedeľu šiel k neveste zas. Tâ ho zase uctila a povedala mu takto:

— Mám kozu a pri nej dve kozliatka· To sú roztomilé zvieratká, skáču a robia kotrmelce a ja mám s nima radosť. Poďte sa na ne podívať, chcete?

Honza šiel a smial sa nahlas, jak kozliatka skákaly a vyvádzaly. Nevesta mu jedno z nich ponúkla, aby mal tiež radosť. Honza vzal kozliatko a šiel s ním domov. Ale sotva že prišiel za dedinu, stiažilo sa mu, lebo ho niesol vnáručí. Dal si ho teda za vestu, jak mu mamka poradila, zapnul kabát, a tak ponáhľal sa domov.

Kozliatko, pravda, sebou hádzalo a živou mocou sa mu za vestou páčiť nechcelo, konečne sa dostalo von a utieklo mu.

— Honzo hlúpy, nemohol si vziať dajakú šnôrku a kozliatko uviazať, keď si ho vnáručí odniesť nevládal? — vadila sa s ním mamka, keď jej bol svoju nehodu vyprával.

Šiel Honza k neveste po tretí raz. Tá plná radosti, že je taká vzácna a že sa Honza do nej až po uši zamiloval, prichystala mu pekný výšívaný šiatok a darovala ho Honzovi, čo znak lásky, keď ho bola aj ináč dosť uctila.

Honza zobracal šiatok na všetky strany a keď sa po ceste dosť a dosť naň vynazeral a nevedel kam s ním, vytiahol z vačku kus špagátu, uviazal naň šiatok a tiahnul ho za sebou domov.

Mama sa dnes Honzu dočkať nemohla, čo bola všetečná, ako sa mu darilo.

Keď prišiel, chválil sa novým dárkom. "Dostal som šiatku a tu si ju veziem ale je tam moc blata, celá sa mi ucúrala."

Mamka zažila ešte strachu dosť a dosť, než Honzu oženila. Musela sama k neveste a všetko sama usporiadať, bo ináče bol by ešte dačo vyviedol.

Jaké trápenie mala s ním potom žena to už neviem; len to, že keď mu ktosi hovoril, prečo ešte nekolíše, sniesol s pôdy koliesku, silou mocou ženu do nej vpratal a koliesal dotiaľ, kým na jej krik nedobehla mama a Honzovi vybuchnátovala.

Bezdanská mátoha.

Opilec nemal v hrobe pokoja.

Keď sme sedávali jako deti pri našej starej maminke a pri teplej peci, stará mamička nám vždy rozprávala dáke povesti, rozprávky a bájky. To o zbojníkoch, o strigách, o mátohách, o drakoch a Pán Boh vie o čom.

Z toho zo všetkého sme si najviac zachovali, že v každej rozprávke bol hrdinom Janko, k tomu dáky černokňažník, drak a bola povesť hotová.

Stará naša mamička všetko už, čo vedela, bola vyrozprávala, a keď sme ju do rozprávania nútily, to nám iba povedala, že už nevie.

My sme jej za to predsa pokoja nedali a volky-nevolky musela sa prichytiť do dákej rozprávky.

Keď už dáku počala, my sme hneď na to odpovedali, že tú už vieme. "Teda ktorú že vám mám rozprávať?! bola obyčajne otázka starej mamičky.

— Nuž tú o tej bezdanskej mátohy.

— No dobre, ale ticho buďte.

A my sme všetcia mlčali.

— Keď som bola ešte malá — lebo naša stará mamka tvrdila, že ona to všetko na vlastné oči videla — býval v našej dedine, v Bezdanoch, jeden bezdetný manželský pár. Muž bol veľký opilec, nemilosrdník, zlodej, jedným slovom bezbožný človek.

Každý deň sa opil tak, jako slon, a keď prišiel domov, bil, mlátil svoju ženu jako dáky snop konopí. Nepoznal Boha, nepoznal ľudí. Kostol mu bola krčma. Kňaza vysmial, zapálil dom notárov, ukradol rychtárovi koňa a z kostolnej pokladničky ukradol peniaze. Na všetko plané bol súci, len na dobré nie. I jeho smrť bola taká, jako jeho život.

Raz v krčme sa rozhadzoval, že on všetko vykoná, čo by

to čo bolo na svete. Ktorýsi mu nadhodil, že či by bol vstave vziať Jánovi Nepomuckému ukrižovaného Krista Pána z ruky za desať holbi pálenky. Bezbožný človek tento sa podujal i na to, a za pálenku by si bol dal i oko vyklať.

Keď hlásnik volal pôlnoc, išiel tento bezbožník k mostu, na ktorom stála socha Jána Nepomuckého. Popod most tiekla veľká rieka. Bezbožník za veľkého kliaťa a zlorečenia prišiel k mostu. Vydriapal sa hore na most ku soche a už driapal z rúk Jána Nepomuckého krížik. V tom, jako by ho bolo niečo udrelo do chrbta, skydol sa do vody a tam sa zatopil. Druhý deň našli jeho mrtvolu v jarku.

Neľutoval ho nikto, ba každý sa tešil, že oslobodil Hospodín dedinu od podobnej pliagy. Sotva ho pochovali, už sa po dedine rozchýrilo, že nebohý bezbožník chodí mátať.

I vdova počula túto novinu, ale predsa nechcela tomu veriť, kým sa o tom sama na vlastné oči nepresvedčila.

V žatve práve cez pol noc piekla táto ubohá vdova chlieb. A jedna žnica pribehla do izby s chýrom, že: "Mátoha je v stáji!" Žena sa pomodlila, prežehnala, vzala si k sebe posvätené manúšky a šla do staja.

Žnica mala pravdu, skutočne bola mátoha v stáji, a čo viac, bol to duch jej nebohého muža, ktorý pre svoje veľké hriechy nemal ani v hrobe trochu pokoja.

Žena sa posilnila modlitbou a takto posmelená, riekla ku duchu: "Povedz čo žiadaš, povedz, čo ti mám spraviť, abych ťa vyslobodila z trápenia?"

Duch plačúcim hlasom takto odpovedal: "Daj slúžiť omšu za moju hriešnu dušu, kostolu daruj dvanásť voskových sviec, a pomedzi chudobných rozdel dvanásť chlebov."

"Žena prisľúbila že vyplní žiadosť ducha a odišla, aby upiekla za jeho hriešnu dušu dvanásť chlebov. Keď už dvanásť chlebov bolo upečeno na obruse, prišiel do kuchyne duch muža a riekol: "Ďakujem!" a s tým zmizol.

Obrus na tom mieste, na ktorom ruky ducha spočívaly, vyhorel a síce tak, že tie dve diery predstavovaly ruky nebo-

hého bezbožníka. Na druhý deň vdova odniesla do kostola sviece a chleby i s prepáleným obrusom, a dala za ducha slúžiť omšu.

Celá obec videla podivným spôsobom prehorený obrus, ale duch sa viacej nikdy neukázal a neznepokojoval spánok spiacich ľudí.

Takto nám to rozprávala naša stará matka, a keď už dnes i neveríme na podobné mátožné rozprávky, lebo kto raz zomrel, ten viacej nepríde nazad, toľko sa predsa dá z tejto rozprávočky poučiť, že zlých ľudí Pán Boh tresce a dobrých požehnáva, a kto je za života planý, tomu i jeho pamiatka planá ostáva, dobrý človek nechá po sebe pamiatku dobrú.

Chráňme sa, aby sme nenechali podobnej planej povesti po sebe, lebo by ona škodila i naším vňukom.

Strašidlo na cmiteri.

Z Madrán beží do Kuželova chodník cez cmiter, ktorý je medzi oboma obcami a odtiaľ prebieha roľou, ktorá patrí zahradníkovi, bývajúcemu vedľa kostola. Keď pri dáždivom počasí bol chodník klzký a neschodný, zachádzali ľudia vždy hlbšie do súsednej roli a rozšlapali majiteľovi siatinu. — Pri ďalšej nepohode býval chodníček stále širším a roľa stále užšia, čo bodrého majiteľa nemálo dopaľovalo.

Čo robiť? — Cestu zrušiť alebo zakázať nemohol, lebo bola na mape vyznačená jako verejný chodník: za to ale mohol číhať na škodcov a to aj urobil. Nejeden odpykal smelosť niekoľkými dôkladnými zauchami alebo značnou pokutou. To pomohlo a zahradník bol rád, že zachránil svoju roličku od poškozovania. — Sú však i takí ľudia, ktorí musia v noci chodiť a tí nedbajú úzkostlive o to, čo je zakázano a čo dovoleno. Aby zamedzil kuteniu i týchto ľudí, prišiel zahradník na zvláštny nápad, ktorý sa mu veľmi zapáčil. Z čista jasna bolo na cmiteri neisto. Pri suchom počasí a pri trochu jasných nocí zjavovalo sa často vysoké, biele strašidlo, ktoré chodilo pomedzi hrobami. Keď pršalo alebo keď bola noc veľmi tmavá,

ozývaly sa z kostnice úzkostné hlasy, stony, nariekanie alebo, rachot, ani čo by tam boly všetké kosti ožily. Kto to počul, usiloval sa čím najrýchlejšie stratiť sa z cmitera a pomaly neodvážil sa nikto za súmraku isť cez cmiter.

Raz sa predsa stalo že istý rozšafný a smelý muž musel v noci isť z Kuželova do Modrán po zverolekára, lebo mu krava ochorela. Hoci ho známi varovali, aby nešiel cez cmiter, nedbal na výstrahu, ale namieril rovno ku cmiteru. — Myslel si: "Je-li to duch, ochráni ma Boh, lebo duch — a čo by to bol i ten najhorší — neublíži pobožnému človeku. — Je-li to však niekto z mäsa a kostí, mám dve päste."

S tým teda šiel. Sotva však ocitnul sa na cmiteri a minul druhý hrob, ozvalo sa za ním vzdychanie a žalostné stony, a keď sa obrátil, stála pred ním vysoká biela postava, ani čo by bola z hrobu vystúpila. Mesiac vylieval bledé svetlo na hroby. Dookola bolo úplné ticho, len niekoľko netopierov trepotalo sa okolo. Bodrému mužovi nebolo najlepšie, jako sa pozdejšie priznal, i bol by sa rád vrátil, keby nebol musel ísť popri strašidla. Čo mal teda počať? Kráčal voľne a mlčky pomedzi hroby a popri čiernych krížov. K nemalému zdeseniu však zbadal, že strašidlo voľne a stále vzdychajúc ide za ním až na konec cmitera, ba až za cmiter.

Ale tak to už býva na svete. Žiadon šibal nie je taký chytrý, aby sa nemohol prezradiť. — Lebo sotva prenasledovaný muž spatril strašidlo na poli, napadlo mu: "Skutočné strašidlo zostalo by na svojom mieste jako stráž, a duch, ktorý býva na cmiteri, nevychádza na pole." I rýchle sa odvážil, razom sa obrátil, chytil pevne bielu postavu a hneď poznal, že pod plachtou drží za kabát chlapíka, ktorý posiaľ ešte nebýva stále na cmiteri. Počal teda druhou pästťou biť do neho, aby si schladil horúčku. A že plachta nebola prehliadná, muselo úbohé strašidlo prijímať údery tam, kam dopadaly.

Tým bola vec odbytá a neprišlo na javo nič viacej, iba že zahradník mal za niekoľko týždňov žlté a modré ozdoby na tvári. Ale strašidlo od toho času viacej nebolo vídať na cmiteri.

Dvaja súsedia.

Boli v jednej veľkej dedine na Trnavsku dvaja súsedia, bohatí sedliaci. Pomenujme ich: Štedrý a Neužil.

Štedrý bol muž spravodlivý a dobromyseľný. Neužil lakomý a závistlivý. Obidvaje mali veľké majetky v polnostiach a lesoch a pekné domy.

Štedrý bol samá poctivosť; ruka jeho zlatá otvárala sa a dávala chudobe rada a hojne. Nie nadarmo sa hovorí: "Na úroky Bohú dáva, kto nad chudým sa smilováva." U neho v dome panovala všade čistota, z každého kútika usmievalo sa šťastie, hojnosť a bohatstvo.

Neužil nedoprial ani sebe, ani iným. Sám chodieval ošumelý až beda a v dome bolo všetko ako po vyhorení. Neužil každý krajciar bedlivo schovával. Dve dubové truhlice, železom dokonale okované, mal plné ligotavých strieborniakov. Ale keď prišiel žobráčik, nadarmo spínal ruky. Srdce sedliaka Neužila bolo ako skala ani hlad, ani bieda s ním nepohla. Preto ho tiež nikto nemiloval, nikto o nič k nemu neprišiel.

Neužil bol veľmi žiadostivý cudzieho majetku, o ktorý súseda svojho olupoval kde a jak len mohol. Medze zorával, za súmraku ale chodieval, s námahou medzníky vyťahoval a ich presadzoval na škodu súseda Štedrého. Ano, aj hrsti klasov z poľa jeho odnášal domov pod halenou.

Čo je hrdza na železo, to je závisť a lakomosť pre človeka, — ony ho ztrávia. Neužil, ačkoľvek bol mužom v najlepších rokoch, zomrel. Nemal však za trest po smrti pokoja. Za mesiačných nocí chodieval s ohromným medzníkom v ruke po poliach a žalostne vzdychal: "Ach, kam ho mám dať, kam ho mám dať?"

Zvesť o tom rozlietla sa hneď po okolí trnavskom, ba ešte

ďalej. "Na poli sedliaka Neužila straší," — hovorievalo sa. A každý z ďaleka vyhýbal poliam lakomého a závistlivého Neužila.

Po mnohých rokoch gurážny jeden gazda šiel na pole Neužilove a sadnúc si na medzu očakával tajomné zjavenie. O polnoci zbadal naraz Neužila s ohromným medzníkom v jednej a s motykou v druhej ruke ako sa k nemu blíži a žalostive narieka: "Ach, kam ho mám dať! kam ho mám dať?"

— Kde si ho vzal, tam ho daj! — odpovedal mu sediaci gazda.

— Na túto odpoveď sto rokov čakám — prehovoril duch a kam sa podel, tam, naraz zmiznul.

Od tej doby duch Neužilov viacej sa neobjavil a bol pokoj v kraji.

Čo sa stalo krčmárovi na polovačke.

Krčmár Vlček od "Zlatého Baránka" bol náruživým poľovníkom. Súsedia v Bosej poznali túto záľubu Vlčkovu a preto pozvali ho na poľovačku. Bolo šesť hodin ráno. Päť členová spoločnosť vstupovala práve do vlaku, aby odišla do Bosej. Všetcia boli v najlepšej nálade, lebo už cestou k nádraží prialo im šťastie lebo na poli, okolo ktorého šli, našli ježa. — Toho vzali pre štveráctva so sebou..

"Vlček iste zaspal," podotknul ktosi.

"Veď on príde, ale hodne pozde, keď sa už vlak bude rušať," hovoril iný. — "Dnes si zažartujeme s naším lenivým priateľom. Keď sme boli včera večer u Baránka, schválne vzal som na seba Vlčkov kabát, ktorý je úplne podobný mojmu. V jeho jednom vrecku našiel som ročnú cestovnú kartu. Vlček príde na to, až bude sedeť vo vlaku. Potom bude smiech."

Všetcia súhlasili so žartom. Úradník už dával znak k odchodu keď sa zjavil zadýchčaný a upotený Vlček, ktorý rýchle skočil do vlaku.

Keď vošiel konduktor, siahnul Vlček pokojne do vrecka kabáta.

"I do paroma," bručal, "či som si kartku nepoložil do vrecka? To by bola pekná vec!" Rozčúlený hostinský začal prekutávať všetké vrecká pravda nadarmo·

"Jestli nemáte kartku, zaplatíte pokutu!" hrozil netrpezlivý konduktor.

"Veď mám predsa celoročnú kartu, iste som ju zabudol doma."

"To by mohol hoci kto povedať. Zaplatíte dva razy toľko a konec hovoru."

Vlček darmo odvolával sa na svedectvo súdruhov. Štveráci použili jeho rozčulenie ešte k tomu, že mu vytiahli z batoha hodný kus šunky a miesto nej vopchali ježa. Tu však, keď konduktor už odchádzal, aby doniesol zdraženú kartku, vstal jeden lovec a s udivenou tvárou zvolal: "Čo je to, Vlčku? Len teraz pozorujem, že som včera omylom vzal na seba tvôj kabát. Tu je tvoja karotka!"

Vlček rýchle sa uspokojil a radoval sa, že sa vec vysvetlila.

Ďalšia cesta i pohon minuly sa bez nehody, jako pre Vlčka, tak i pre zajacov, ktoré mu prišli pred flintu; dnes mal neobyčajnú smolu. Preto v hospode, kde sa poľovníci konečne sišli, pršaly dobré i zlé vtipy na Vlčka. Konečne smial sa z nich tiež a pravil: "Za to, že si mňa tak doberáte, štveráci, dám vám z mojej šunky. Mám toho hodný kúsok."

"Výborne, výborne, Vlčku!" zaznelo vo sboru. A kým Vlček vrtal rukou v batohu, namáhali sa všetci, aby premohli smiech.

Náhle mrštil Vlček, hlasne kľajúc, pichľavú guľu ponad hlavy spoločnosti. Bol to jež, ktorého mu súdruhovia vložili do batoha jako náhradu za odcudzenú šunku, ktorú už dávno zjedli. — Hlučný smiech otriasal miestnosťou.

L'ahko pochopíme, prečo Vlček veľmi sa dopáli, keď sa ho niekto opýta o poľovačke v Bosej.

Boj s obrovským hadom.

Som správcom plantáži trstiny cukrovej na pobreží Natalu, v južnej Afrike.

Nasledujúce zaujímavé opísanie toho, ako sa stretol s jedným z tých početných obrovských hadov, ktorí trstinové plantáže tých krajov robia nebezpečnými, rozprával mi istý Fides, ktorý je v obchodnom spojení so spoločnosťou, v službách ktorej som už 25 rokov.

Aby som čitateľovi urobil srozumiteľnejším dobrodružstvo, o ktorom chcem rozprávať, pripomínam, že pán Fides, hrdina tejto príhody, je chorý, starý človek, vyše šesťdesiatročný, ktorý už na jedno oko nevidí a žije celkom osamele. Už mnoho rokov viedol úplný osadnícky život na kraji toho bariñatého územia, ktoré sa tiahne mnoho míľ po pobreží Indického oceánu. Celý život pána Fidesa je vlastne boj s rozličnými dravcami, protivným hmyzom a hadmi, ktorí znovu a znovu vychádzajú z tmy rákosia a hubia hydinu, ktorú osadník pestuje. Ale obráťme sa k nášmu prípadu.

Išiel som navštíviť Fidesa. Keď som prišiel k jeho chalupe, začal sa mi plašiť kôň pred obrovským hadom, ktorý tam ležal predo mnou na zemi roztiahnutý a nehybný. Had, i keď nebol živý, bol strašný.

"Tu leží jeden z tých strašných hadov, ktorí mi v poslednom čase skoro úplne vyplienili moju hydinu," povedal pán Fides, ktorý mi prichodil v ústrety. "A bude to asi ten, ktorý bol príčinou záhadného zmiznutia môjho psíka."

Keď som sa tomu divil, že je taký bledý a rozrušený, rozprával mi nasledujúcu udalosť, ktorú prestál len pár hodín pred mojím príchodom.

"Ako už azda viete," povedal, "tratilo sa mi v poslednom čase mnoho hydiny a asi pred ôsmi dňami bol v kurníku had

a zabil mi šesť sliepok. Stopu hada bolo možno veľmi ľahko stopovať vo vlhkom piesku ako vedie ku kurníku a od kurníka. Môj úbohý psík tiež onedlho zmizol a ja som bol úplne presvedčený, že sa stal obeťou nejakého hada. Bol som tým veľmi znepokojený a mnoho nocí som spal len veľmi málo, lebo som nikdy nevedel, čo mi prinesie najbližšia hodina.

Včera večer asi o deviatej hodine čítal som v svojej izbe, keď tu naraz moja hydina, ktorá v noci sedáva i na moruši pred mojimi dvermi, dala sa do hlasitého kriku. Zapálil som lampáš a ponáhľal som sa von a v tom rozčulení som ani nepomyslel na zbraň. Vonku bola tma ako v rohu, lebo pršalo a vietor šumel v listí morušovom.

Zodvihol som lampáš do výšky a pátravo hľadel som nad seba do čiernej temnoty. Svetlo sa hýbalo a hádzalo stíny na pravo a na ľavo, podľa toho, ako vietor zadul do plameňa. Ale nevidel som ničoho, a lámal som si hlavu nad tým, čo bolo asi príčinou toho kriku, lebo hadi a podobná háveď vychodia na lov len nad ránom. Naraz začala hydina nado mnou na strome hlasno kričať a sa rozletúvať a pár minút bolo počuť iba kodkodákanie, trepot krídiel a zvláštny kovový zvuk, ktorý pochodil od mojej galvanizovanej kovovej strechy na ktorú všetka splašená hydina sa utiekala. A ja som ešte vždy ničoho nerozoznával. Potom nastalo podivné ticho. Krik práve tak naraz prestal, ako bol začal. Len šumenie vetra, čľapot dažďa a zďaleka krik nočného vtáka sa ozýval.

Začínalo mi byť nedobre okolo srdca a chcel som sa rýchlo obrátiť k otvoreným dverám, ktoré na mňa tmou zívaly, lebo vietor pravdepodobne zhasil lampu na stole, keď tu naraz niečo spadlo s temným zvukom so stromu a zostalo mi to ležať pred nohami. V najbližšom momente ožiarilo svetlo mojho lampáša tmavý obrys ohromne veľkého hada, ktorý potichúčku vklzol do čiernej temnoty. Opatrne som šiel za ním a videl, som že sa pretiahol pomedzi dva sudy na vodu, ktoré stoja na ľavo pri vchode do domu. Ako som bol v tom momente rozrušený, nepomyslel som ani na nebezpečenstvo, ktorému

som sa vydával, keď som obrovského hada chytil za chvost a celou silou som ho ťahal zaň.

Viem, že nie som silák, ale jednako bol som prekvapený, aká malicherná bola moja sila proti sile tej potvory.

Môj pokus hada udržať a zabrániť mu v úteku, bol pravda, smiešny. Bol som ním strhnutý na zem a o niekoľko okamihov som chvost hada pustil.

Bežal som nazpäť pre svôj lampáš, schytil som ho zo zeme a utekal som do svojej izby pre pušku, ktorá vždy stojí nabitá v jednom kúte. Sobral som ju a utekal som s ňou von, k sudom. Veľmi opatrne prezrel som všetko na okolí, posvietil som si do všetkých kútov, majúc pušku pripravenú na vystrelenie, ale kde nič, tu nič; had ako by sa bol do zeme prepadol.

Čo ma pritom najväčšmi pomiatlo, bolo to, že ani na vlhkom piesku nebolo možno nájsť nejakej stopy. Obrovský had zmizol tajomne v tme nočnej a ani stopy nenechal po sebe. Všetko to mi bolo veľmi divné a keď som tak stál a nevedel, čo mám robiť a kam mám isť, zavznel v nočnom tichu krik hottentotského dieťaťa, ktorý strašnosť noci ešte zväčšoval.

Zmocnila sa ma triaška a po dlhých rokoch znovu pocítil som osamelosť a opustenosť v svojom pustom príbytku.

Premožený týmto citom, vrátil som sa do svojej izby, dúfajúc, že po hadovi nebude ani chýru, ani slychu — aspoň nie tejto noci.

Keď som vstúpil do izby, zdalo sa mi, že počujem v tme aksi šuchot. Ale keď som pri svetle svojho lampáša nikoho nevidel, myslel som si, že to bola myš, alebo potkan, ktorú som postrašil svojím náhlym objavením.

Medzitým sa už pripozdilo. Preto išiel som do svojej spálne a zamkol som dvere, ale prv som ešte pečlive poprezeral izbu. Už som sa začínal sobliekať a sedel som na pelasti svojej postele a ešte vždy som myslel na to, akým spôsobom asi had zmizol, keď tu niečo ešte ma nútilo, aby som ešte raz vstal. Nemôžem povedať, čo to bolo; azda prst prozreteľnosti. Bol som nepokojný a bol som púdený, aby som prezrel

svoju spálňu, najmä tmavý kút za veľkým kufrom, ktorý stál pri hlave mojej postele. Len tým, že som si tam podržal lampáš, mohol som rozoznať všetko zretedeľne a hľa — veľký Bože! — čo som uvidel? Predo mnou ležal tam had, skrútený do klbka, vzdialený len štyri stopy od miesta, kde som chcel položiť svoju hlavu na odpočinok. Keď som sa priblížil, zodvihol veľký hľadný had svoju utlapkanú hlavu a hľadel na mňa uprene chladnými a lstivými očami, ktoré v kalnej žiare môjho lampáša žiarily zrovna démonicky.

Od hrúzy takmer ohromený, hľadel som uprene na smrť, ktorá tu ležala predo mnou v najhroznejšej podobe, a pritom sa mi triasla ruka ako opitému, tak že žiara svetla tancovala mátožne so steny na hada a od neho zase nazpäť na stenu. Na raz had zdvihol hlavu vyššie a obrátil ju hrozive na mňa. Súčasne vyšiel mu ztlamy dlhý, trasľavý jazýček. V tom momente spadla zo mňa všetka strnulosť, ktorá ma až dosiaľ ohromovala.

Cúval som do druhého kúta izby, kde som na šťastie predtým oprel svoju pušku o stenu. Svetlo som postavil na stôl pri posteli a kráčal som znovu k hadovi. Ležal priveľmi v tme, tak že som ho nerozoznával zretedeľne. Preto som vzal svetlo do ľavej ruky a pravou napravil som hlaveň pušky tak, že sa skoro dotýkala hrozných závitov hadovho tela. Potom som vystrelil. Výstrel v úzkej a zavrenej izbe ma takmer ohlušil a hustý dym ma skoro oslepil. Keď som sa trochu vzpamätal, potácal som sa popri stene, aby som vzal veľký, ťažký nôž, ktorý visel na nej.

Všetko to stalo sa v pár sekundách, ale tých pár sekúnd privedlo ma do najväčšieho nebezpečenstva života. Poranený, podráždený a rozhnevaný had bol odo mňa len niekoľko stôp. Ako blesk hádzal sa do výšky, padal, svíjal sa zúrivosťou a boľesťou, medzitým čo krv z neho striekala na stenu i poval. Výstrel vytrhol mu v boku veľkú dieru.

Čo sa dialo v najbližšej polhodine, nemôžem ani vypísať. Len ako-tak sa ešte pamätám, že som behal z kúta do kúta,

aby som ušiel pred zúriacou potvorou, ktorá v svojej bolesti lietala okolo izby, poprevracala stôl a stoličky a vztyčovala sa po stenách.

V tej divej panike proboval som zavše bodnúť hada nožom, čo sa mi však nepodarilo vždycky. Neraz som bol v nebezpečenstve, že sa dostanem pod neho a spomínam si, že raz som urobil zúfalý skok na stôl a tým len-len že som unikol obrovskej tlame, ktorá po mňa chňapla.

Konečne som spozoroval, že had pomaly slabne.

Tu bolo mi možno zasiahnuť ho do hrdla silným úderom noža, ktorý prerezal silnú kôžu a poranil ho ťažko. Tým sa zápas skončil a o niekoľko minút za tým ležal som v svojej posteli a vzdychal som ťažko. Bol som úplne vysielený a spotený na celom tele. Keď som potom už vedel, že zápas je skončený, prišla na mňa taká slabosť, že som videl mrtvolu svojho nebezpečného nepriateľa len ako v hustej hmle.

Iba keď som sa posilnil kvapkou pálenky, bolo mi možno hada chytiť a vyvliecť ho von pred bránu, kde ho teraz vidno. Potom som vpustil čerstvý a chladný vzduch do svojej spálne, ktorá bola práve javišťom najnebezpečnejšieho zápasu v mojom živote.''

Otec sedem dcér

— ALEBO —

ZAČO KDE DCÉRY VYDÁVAJÚ.

Ach, Bože, Bože, Bože! Ktore mne spomôže!

Aká starosť je to, kým človek vychová dieťa! — A čo to peňazí človeka stojí! Celý kapitál. Ach, ja! Škoda o tom hovoriť!

A čo ešte, keď to dieťa je nie chlapec, ale — prepytujem — dievča! Porekadlo hovorí: ''Do šiesteho roku češ, do dvanásteho, rež, do osemnáste ho strež'' a pritom trápiť sa,

kým ju obesíš na krk dakomu, potom musím ju peknou výbavou vystrojiť a konečne i zaplatiť tomu, čo ti ju vyvedie z domu!''

A čo vystojí otec, ktorý má päť detí bez chlapca! To už je však otec k poľutovaniu!

No, nikto by nechcel byť v mojej koži, lebo ja mám sedem detí — všetko samé — dievčatá—! Až desné na to i len pomyslieť! Vydal som síce ešte len tri, ale už vyzerám, ako ošklbaná hus — či gunár, ako ostrihaná ovce — baran, alebo ako oplznutý osol a somár. Už aby som ani nejedol, ani nepil ani nespal ani — nič! ale len neustále hútal, kde si vypožičať peniaze, aby som každú dcéru náležite odbavil. Lenže dávaj otec dcéram, koľko chceš a nechceš, dcéram je to nikdy nie dosť, vždycky sa ti prihrnie daktorá do domu a tam hrabe aj bez hrabiel čo najviac, alebo si odo mňa ''vypožičiava'' na večnú oplátku, odniesla by mi trebárs aj moju poslednú košeľu. Nedbaly by dcéry, čo by som ja šiel aj po žobraní, len aby im nič nechýbalo. A potom sa povie, že vraj deti sú Božie požehnanie!

Ale to je len u nás v Europe taký hlúpy zvyk, že s dobre vychovanou, vzdelanou, peknou, pilnou, pracovitou, poriadnou dcérou musí otec dať, ešte i to piate ''p'' — peniaze. Predsa rodič už tým je ukrátený, že musí dať svoju dcéru, ktorá reprezentuje toľký kapitál, za darmo — cudzému človekovi. A nie na tom dosť, ešte i na dôvažok vstrčiť mu do ruky pudilár, vypchatý hodnou gučou veľkých koruniek. Dcéra je teda pre otca hotovým nešťastím; keď sú dcéry dve, to je už Božím dopustením; keď sú tri — to je trestom Božím; štyri — krutou hrou osudu; päť — tragédiou života; šesť — očistcom na zemi; sedem — zatratením života. No a keď vám je k tomu i vlastná žena zlá, to je už potom hotové peklo na zemi.

To v iných krajinách na svete sú zvyky celkom opáčne. Tam je už hej Božím požehnaním mať dcéru, lebo tam otec môže za ňu utržiť toľko, že môže sa poľahky stať takým bo-

háčom, akým bol nebohý Morgan. A čím viac dcér, tým väčším Morganom. Nuž tak, čo je inde skutočným požehnaním Božím, to je u nás morovou károu.

V Afrike Zulukafer otec dostane za dcéru od zaťa — bez toho, že by mu otec inšie dával, ako dcéru — 200 nemeckých mariek poštových, čo tam platia za bernú mincu; a keď je tučná, otec dostane ešte i kremnickú zapekačku a plný mechúr uhorského dohánu na rádáš. No, to je už však niečo!

V Kalafonii otec nevydá si dcéru lacnejšie, ako za desať husacích brkov a päť staniolových obálok z čokolády. Brká postrká si do vlasov a staniol popriliepa na opálené telo, aby sa ešte väčšmi blyšťalo. Keď je dievča bez otca, dá zať matke za dcéru šnúru tigrových driapov, dve šnúry datľových kvostok a krabicu zo sardínok na miesto zrkadielka, aby matka-vdova mohla sa vycifrovať a znovu vydať.

V Afrike bojovní Tuaregovia kupujú si za ženy devy od krotkých Berberov za päť prstov a šiestu dlaň. Niekedy ale im to tak lacno nedajú, ale im zuby povybíjajú a kríže dolámu. Potom už Berberi tými zubami a krížami sa vyzdobujú a vychlúbajú.

Avšak poctiví Arabi na Sahare platia Berberom za peknú ženu tri putne vody, desať fliaš z plzenského piva, a klbko špagátu, matke však venujú tureckú červenú šiatku na zásteru.

V Ugande v Afrike stojí jedna hodná žena štyri voly, tašku patron a šesť ihiel! To je už, ako vidíme drahší tovar! A mladoženích potom už môže povedať svojej mladej žienke: "Drahá moja!" keď toľko musel za ňu zaplatiť! Niekedy ale žena padne z ceny a je lacnejšia. Badateľ a cestovateľ po temnej Afrike, Cválal, kúpil si tam ženu za páru deravých topánok. No hoďas aj deravých topánok, predsa nie za darmo, ako u nás

Kalafornickí Karakovia predávajú dcéry ženíchom za pol funta močky; ak je dievka pekná a šikovná a vie upiecť chleba zo žaludovej múky, dá za ňu aj celý funt.

Na Lybickej púšti pri Rudom mori domorodec nevydá si

dcéru lacnejšie ako za 20 hrúd velbludieho syra a 10 vriec guana, ktorými si svoje oasy hnoja.

Kaferská dáma v Transvále, dľa svojho spoločenského postavenia, stojí ženicha až 10 kráv; v Novom Mexiku priam 12 koní.

Žena tatárska v Mongolsku stojí toľko funtov masla, koľko sama váži - teda čím ťažšia, tým drahšia.

Samojedský tesť na Sibíri utrži za dcéru od ženícha štyri kožky sobolové, ba i viacej, dľa toho, či ona má šumné líčka.

Indickí Kisanobia uspokoja sa za dcéru s trochu rýže a s hrnčekom vtáčieho mlieka.

Bohatý muž kmeňa Mižnu musí dať za ženu dvadsať kusov hovädzieho dobytka; — chudobný však dostane ju i za prasa.

V Tirmolantu kúpi si muž svoju ženu "krásavicu" za dva slonové zuby.

V Ungore možno kúpiť "vyvolené svojho srdca" i na splátky. Otec však len vtedy oddá dcéru zaťovi, keď zaplatil za ňu poslednú splátku.

Palestinskí moslemíni milujú najradšej ženy plavovlasé a modrooké. Čím viac je dievča belšie, tým viac peňazí zaplatí za ňu arabský mohamedán. Pred vojnou stála tam najbelšia žena 500 liber, ale ceny stúply a dnes musí Arab za vytúženú nevestu zaplatiť, až 3.000 liber.

Hľa, také sú všelijaké zvyky vo svete. U nás platí dievka mládencovi, aby si ju vzal za ženu, za to má právo volať ho: "Drahý môj!" najme, keď ho ona postaví na nohy; kdežto po inších krajinách mládenci platia za devy, aby šly za ních.

Iste nejedna Europčianka si vzdychne: "Ach, keby to len i u nás raz tak bolo!" A čiastočne je tomu aj tak. Lebo veď i u nás musí starý muž platiť za mladú ženu, lebo by zaň ani nešla, kým by jej neupísal z majetku.

A je to tak! A vari nie?

O královičovi, čo hl'adal mladuchu.

Bol raz jeden kráľ a jedna kráľovna, starí už ľudia, a nemali iba jedného syna, mladého kráľoviča. I veľmi sa tešili v svojom jedináčkovi, lebo kráľovne ho Boh už na staré dni bol požehnal, a ani predtým nikdy dietok nemala.

Kráľovič bol už hodný, jeho rodičia si nič tak nežiadali, ako čím skorej ho oženiť, i on sám tomu neodporoval. Kázali mu teda, aby si len vybral, že mu dajú takú za ženu, ktorú mu len srdce zažiada.

I prezrel si on jedno pekné, bohaté dievča, i vypýtali mu ho za ženu i boly oddávky, ale po oddávkach dievča umrelo.

Vypýtali mu druhé, i to ešte pred sobášom umrelo, tak i tretie, i koľkokoľvek by ich bol chcel mať za ženu, každé v noci pred sobášom umrelo.

Poradili sa potom s múdrymi ľuďmi, aká je to príčina, že každá kráľovičova mladucha umre a že ho doženiť nemôžu. L'udia radili tak i tak, až konečne sa poradili, že je to azda preto, že mu samé bohaté a pekné pýtajú, aby teda kráľovičovi pýtali za ženu chudobnú a špatnú.

Stalo sa, ale či chudobnú, či bohatú, či peknú, či nepeknú vypýtali, každá v samú noc pred sobášom dokonala. Porady ani pomoci viac nebolo, rodičia sa sužovali náramne, že takto i pomrú a syna ešte neopatreného zanechajú.

V takomto súžení chodievali každý boží deň do záhrady k studničke pod staré lipy modlievať sa, naposledy už len plakávali pri studničke.

Raz, ako tak plačú v záhrade, príde k nim jeden šedivý starec.

"Čože vy," povedá, "tak plačete, vy starí kráľovia, na vaše staré dni?"

"Akože by sme neplakali," povie mu kráľovna, "máme len jediného syna a na naše staré dni nemôžeme ho oženiť."

"No vidíte," hovorí starec, "vy vášho syna neoženíte, lebo tu mu nie je ani jedna súdená. Ale ak ma poslúchnete vy, i váš syn, a on tak, ako mu ja rozpoviem, pôjde mladuchu hľadať, tak ju po roku najde. To si však musíte dobre rozmyslieť, lebo by tam mohol i skapať."

Starý kráľ hneď bol hotový syna poslať do sveta, že i tak ešte nič nezkúsil, no nie tak kráľovna, tá sa rozplakala a povedala, že si ona dieťa od seba nepustí, že by ona umrela, ak by ho len hodinu nevidela. Naveľa, dala sa i ona nahovoriť a tak oznámili to kráľovičovi.

Kráľovič chcel hneď a hneď koňa osedlať a cválať, len aby mu vraj starec ukázal, v ktorú stranu má isť.

"Nie tak, kamarát," povedal šedivý starček, "keď ty chceš dostať tú, ktorú som ti ja usúdil, musíš mi popredku na holých kolenách prísahať, že ma vo všetkom poslúchneš."

A starec nechcel nič ďalej povedať, kým mu kráľovič tam pri studničke pod starými lipami neprísahal, že sa tak zachová vo všetkom, ako mu on prikáže. Potom starec začal:

"Pôjdeš tak, ako si teraz, za mesto cestou, ani sa viac do domu nevrátiš; za mestom s prvým žobrákom, ktorého stretneš, šaty si zameníš a pôjdeš ďalej, kým nestretneš človeka v červenej čiapočke. To bude môj sluha, s ním pôjdeš a budeš ho vo všetkom poslúchať, tak, ako si mi prísahal. A na ty toto zrkadielce, to si varuj ako svoje oči: ukážeš ho potom svojej mladuche, keď ti môj sluha privolí."

Kráľovič ešte raz všetko starcovi sľúbil, starec zmizol a kráľovič sa tam na tom mieste s rodičmi rozlúčil.

Ide, ide smutný, sám ako palec, ani nepozerá, či nejakou cestou ide, kým nepríde na široké pole. Tam ho stretne žobráčik, ale on sa o neho ani neobzre. Iba tu vidí, že sa nad ním mračí a už i poprcháva.

"Ej," povedá si, "veď ja tu zmoknem a moje drahé šaty na mne!"

Len teraz mu prišlo na um, že si ich mal s prvým žobrákom premeniť. Volá za žobrákom:

"Hej, staričký, postojže málo!"

Žobrák postál, ale si šaty nechcel dať, no on mu ich na silu strhal a svoje panské mu dal. Tu sa sám sebe zošklivil, taký bol otrhaný, umazaný. Už i hodne pršalo i hrmelo, i obzre sa, aby sa niekde ukryl. Tu za ním chlap v červenej čiapočke volá:

"Ej, máš ty šťastie," povedá, "že si šaty premenil; dávno sa ja okolo teba okúňam, ale som k tebe nemohol, kým si bol v kráľovských hábach. Teraz poď skoro, ukryjeme sa pred búrkou, lebo ona len na nás ide."

"A kdeže sa tu, hriešny človek ukryješ v šírom poli?" povie kráľovič.

"Už si len staň ku mne, veď uvidíš."

Kráľovič si stal k nemu a človek v červenej čiapočke urobil kruh okolo nich, kľakol na kolená a modlil sa. I kráľovič tak musel urobiť. Leják prišiel veľký, ani z krhly by ich inak nebol mohol oblievať, blýskalo sa krížomkrážom a hromy práskaly okolo ních, ale kráľovič sa ani hnúť nesmel, lebo sluha starcov kľačal, i jemu kľačať prikázal. Naveľa sa vyjasnilo a oni postávali, ale už bola noc.

"No, kdeže tu budeme nocovať?" povie kráľovič.

"Nuž kdeže by," povie červenáčik, "tu, kde sme, tak, ako sme, alebo ak sa ti páči, idúci nocou."

"Ej, to sa ja radšej zavčasu domov vrátim ako by som mal takto hynúť."

"A keď chceš, vráť sa, ale sa rozpomeň na to, čo si prísahal, a že ostaneš na večné veky bez ženy."

Čože mal robiť chudák kráľovič? Už len pristal na všetko. Šli, kým ich nočný vietor trocha neobsušil, potom urobili okolo seba kruh, do neho si políhali a naspali sa, hoci to ako tvrdo padlo nášmu kráľovičovi.

Ráno šli, a šli celý deň, a čo im dobrí ľudia nadelili, z toho žili. Kedykoľvek ich búrka zastihla, museli si v šírom poli do

kruhu na kolená pokľakať a tak prečkať, kým prešla; na noc vždy v šírom poli alebo v hore na čistine do kruhu políhať a keď búrka prišla, zas noc na kolenách stráviť. Ak si v taký čas niekde blízko stromu alebo nejakej koliby pokľakali, to hneď od blesku zhorelo. Tu i tu, keď si niečo od ľudí pýtali, odbyli ich, že pre takých tulákov ničoho nemajú; museli potom i na to pristať, keď niekde v hore nejakú plánočku alebo jahôdku našli. A tak to šlo deň po dni, noc po noci, celý boží rok.

Po roku prišli kvelikým zápoliam.

"No," povie červenáčik, "keď sa cez tieto zápole preškriabeme, tak sme už pri svojom."

"Akože sa ti ja budem driapať," povedal kráľovič, "keď od hladu a smädu ani malým prstom pohnúť nevládzem."

Ani to dobre nedopovedel, už z čista jasna prosto nad nimi zahrmelo. Tu chytro do kruhu, holokolenačky kľač a modlili sa! Čierne mraky sa nahrnuly so všetkých strán, len tak vrelo a dunelo v nich a hrom za hromom udieral do zápolí: vo chvíľke sa strhla noc, ktorú len blesky osvecovaly. Ešte ani raz taká hrozná búrka neprišla na nich, ako teraz. Do polnoci akosi len vydržal náš kráľovič, ale po polnoci chcel už pod zápoľu odskočiť do jednej diery, iba čo ho človek v červenej čiapočke zachytil a k sebe strhol. V tej chvíli udrel hrom do zápole a dieru zasypalo.

"Vidíš, tam by si bol býval," povie sluha, "ale sa už neboj, do rána si pospíme."

Ani raz viacej nezahrmelo, ale sa pekne vyjasnievalo a ráno vyskočilo teplé slniečko. Na rannom slniečku si trochu podriemali a potom hybaj cez zápole.

Za zápoľami celkom nový svet. Prišli do krásnej doliny a onedlho k jednému zámku do utešenej záhrady. Zrelé ovocie už zďaleka sa na nich usmievalo.

"Ej, tu si už i zajeme," hovorí kráľovič.

"Ani sa najmenšieho nedotkni," povie sluha, "lebo bude zle, len poď za mnou."

A tak išli popod stromy v tej záhrade, kým neprišli do

jedného starého, sváľaného domčeku; tu si posadali a čakali. Pred obedom vyjde zo zámku krásna panička i s inými dievčatmi a začnú sa po záhrade prechodiť. Starcov sluha povie:

"Či vidíš, toto je tá tvoja mladucha, za ktorou putuješ. Teraz choď sám pozorne za ňou a naprizeraj sa jej, ale ani len márny lístok neodtrhni v tejto záhrade, lebo by nás hneď zbadali a potom by bolo po nás."

Kráľovič sa prechodil zďaleka za krásnou paničkou, a kým mu tá krása bola pred očima, zabudol i na hlad i na smäď a naprizeral sa jej do chuti. Ale ako mu s očú skapala, povedal: "Ej, ver' si ja aspoň zhnilú slivku zodvihnem, veď tu už nikoho niet a lačný som ako vlk."

Ale tu starcov sluha za ním, zachytil mu ruku.

"Neopováž sa," povedá, "ak chceš odtiaľto vyjsť."

Ešte akýsi kus suchého chleba, ako trň v kapsičke pohľadal a dal ho kráľovičovi na obed, aby si hlad uspokojil. Potom sa vrátil do domčeka a tam prečupeli do predvečera.

Pred večerom povedal starcov sluha kráľovičovi:

"Teraz pôjdeme už dnu pýtať nocľah, a ty musíš vedieť všetko, v čom je vec. Do tejto tvojej mladuchy bol sa kedysi zamiloval strigôň, a že ona zaň neskrze nechcela ísť, pobil jej rodičov a to zrkadielce, čo ti starec dal, jej ukradol, preto, že nič milšieho na svete nemala a pred týmto zrkadielkom sa česávala. Potom ju tak zaklial, aby dotedy v tomto zámku so samými ženami bývala a každého chlapa, čo sem príde, zabila, kým jej niekto to zrkadielko nedonesie a ona sa doňho nenazre. Starec odňal pred rokom zrkadielko strigôňovi a tebe ho dal. Všetko už len na tom bude záležať, aby si jej ho ukázal, ale sa ešte musíš tak zachovať, ako ti poviem. I dosiaľ, keby si sa nebol dobre držal, bol by si dávno skapal, lebo v každej búrke, čo na nás prišla, strigôň len teba s tým zrkadielkom hľadal, a bol by ťa iste hromom zabil, keby sme neboli tak robili, ako sme robili. Ešte raz sa dobre zadrž a poď, ideme dnu."

Vošli do zámku a pýtali si nocľah. Tu ich ako pocestných

ženské veľmi vďačne prijaly a kázaly sa im poskladať. Daly im veľmi dobrú večeru a kráľovič sa radoval, že si aspoň raz do roka dobre 'zaje.

''Niet tak ešte,'' povie starcov sluha, ''toto je všetko otrava!'' a jesť mu nedal.

Každé jedlo len tak lyžicou zamiešal, ako čo by boli z neho jedli, iba keď deviate jedlo prišlo na stôl, z toho trocha odjedli. Po večeri ich uložili spať, a princa do hodvábnej postele.

''Naspímeže sa už. Ale sa nám i zíde,'' povie kráľovič, ako boli sami.

''Počkáš si ešte,'' povie sluha, ''teraz ešte len čaká na teba robota. O polnoci ťa príde sama panička mečom preklať, že si od tých jedál neskapal; ty teda nesmieš spať, ale keď sa tretí raz mečom na teba zeženie, vtedy jej to zrkadielko ukáž, skôr nie, potom sa už nič neboj. A na ty tento prsteň, ten si na palci skrútni, keby si už zaspával.''

Na tieto slová prešly kráľovičovi driemoty a smelo sľubovať, že nezaspí, hore sa držal, kým neprichádzala polnoc.

Pred samou polnocou otvoria sa dvere a vojde panička s holým mečom v ruke; otvorenými dverami zaveje na kráľoviča tichý vetrík, čo od neho každý zaspať musel, i on by bol iste zaspal, keby si nebol prsteň na palci skrútil. Panička príde až pred jeho posteľ, zodvihne meč a začne: ''Hu, skapať musíš, na čo si sem prišiel!''

Už by ho bola preklala, ale mu pozrela na tvár.

''Ach,'' povedá, ''tohoto mladého šuhaja by predsa bolo škoda.''

Preľaknutý kráľovič sa potešil, že mu už azda nič neurobí. No zas prišla na ňu kliatba, i zvolala:

''Skapeš predsa, ktokoľvek si!'' a zahnala sa mečom. Ale ako mu pozrela na tvár, zas jej meč sklesol. Na treťom raze by ho už iste bola preklala, ale on chytro ukázal jej zrkadielce. Ako sa doňho pozrela, hneď jej vypadol meč z ruky a ona ho prosila za odpustenie a ďakovala mu, že ju odklial. On jej tiež

všetko rozpovedal, ako k zrkadlu prišiel a ako sa sem pre ňu ustával.

''Už by to'', povedá ona, ''všetko dobre bolo, keby len nie strigoň, čo ma na veky chodí trápiť; on ani tebe neodpustí, keď ťa tu najde. Starec, čo tebe toto zrkadlo dal, bol i mne dobrým priateľom a sľuboval mi, že ho zabije, ale o ňom už od dávna ani chýru ani slychu.''

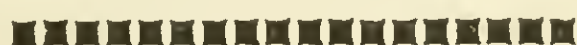
''Nebojte, sa deti!'' ozval sa hlas vo dverách a dnu vstúpil šedivý starec.

''Predvčerom, keď tá hrozná búrka bola, zahnal som strigôňa až do tretej krajiny a tam som ho zabil; teraz odtiaľ putujem, aby som vás k vašim rodičom zaviedol.''

''Ale kde je sluha?'' povie kráľovič, ktorému teraz v hlave svitlo, že ho paničkine slúžky v druhej izbe mohly zabiť.

''Netráp sa ani o toho,'' povie starec, ''toho som popredku poslal tvojim rodičom oznámiť, že sa už s mladuchou vraciaš.''

Tak ich šedivý starec zaviedol ku kráľovičovým rodičom, ktorí teraz od samej radosti zas sa rozplakali. Ale potom bola už svatba a veselie bez konca, bez kraja.

Žena biela ako sneh, červená ako krv.

Mal jeden otec syna a tak si ho vychoval, že sa veľmi tešil v ňom, lebo mal len toho jedného. Syn raz povedal, že sa bude ženiť, lebo má už šesťadvadsať rokov.

''A keď si takú ženu najdem,'' riekol, ''bielu ako sneh a červenú ako krv, tak sa ožením.''

Tak pošiel horami, dolami a veľkými pustatinami. Prišiel na jeden vrch. Tam rozmýšľal, kde sa má obrátiť. I videl svetlo v jednom domku, teda išiel ta, poprosiť o nocľah. Stará žena mu otvorila a volala ho dnu. Vojdúc do izby, videl tam tri dievky, veľmi pekné, jedna z nich bola biela ako sneh, červená ako krv. I pomyslel si: ''Táto musí byť mo-

ja." Tak na druhý deň pýtal sa k tej starej do služby. Stará mu povedala, že ho vďačne príjme do služby, že má veľkú robotu.

"Budeš strážiť žito a pšenicu, že by vtáci zrno nevysbieraly."

Teda v jedno ráno mu povedala, aby šiel strážiť zrno. Ale musí ho strážiť tak, aby vtáci zrno nevyžraly.

Keď prišiel domov v prvý deň, spýtala sa ho, či dobre strážil? On jej odpovedal: "Dobre!"

"No, keď budeš dobre strážiť, tak ti dám jednu z dcér."

A on hneď odpovedal:

"Tú najkrajšiu!"

Tak i na druhý deň išiel strážiť, i na tretí, a dobre strážil. To sa starej neveľmi páčilo. Večer povedala dcéram, aby postavily vody, že budú ráno riad umývať. A to mala byť voda na toho mládenca, chcela ho uvariť, lebo mu najkrajšiu dcéru nechcela za ženu dať. Ale tá najkrajšia ho ľúbila, nuž mu vyzradila, že voda je pripravená na neho, aby hľadel ujsť. Vnoci ho zobudila. Vzala pohár, uterák a hrebeň so sebou a pošli horami-dolami, veľkými pustatinami.

Keď stará zbadala ich útek, zalomila rukami:

Potom zavolala na dcéry:

"Vstávajte a dajte mi železné čižmy, železné vidly a železnú lopatu, lebo mi už tá neposlušnica ušla!"

I pustila sa za nimi.

Mladí ľudia utekali. Naraz povie pekné dievča svojmu milencovi:

"Obzri sa, či nás stará nedoháňa, lebo ma pravé líčko páli."

Ako stará bola už blízko nich, dievča zahodilo za seba hrebeň, i urobila sa veľká hora. Kým stará cez horu prešla, utiekla ďaleko. Ako ich stará doháňala, dievča hovorí mládencovi:

"Obzri sa, lebo ma pravé líčko páli."

Stará im bola už zas za chrbtom, teda dievča zahodilo za

seba pohár, i spravil sa sklenný vrch. Kým stará obišla ten sklenený vrch, oni utiekli ďaleko.

Neskoršie zas zavolalo dievča:

"Obzri sa, lebo ma pravé líčko páli. Už teraz nás iste dolapí. Ale vieš, čo: Ja zahodím uterák a z toho uteráka sa urobí voda, ja sa premením na kačku a ty budeš káčerom. Stará bude mať okuliare, lebo nás bude hľadať vo vode. Vieš ty, čo: ty sa skryješ do výmoľa a ja budem hľadieť ukradnúť jej okuliare. Keď ich ukradnem, budeme šťastliví. Jestli ich neukradnem, sme ztratení, lebo ona nás zmárni."

Keď stará dobehla, hneď skočila do vody a ich hľadala. Dievča sa jej priblížilo a okuliare ukradlo. Potom zakričalo na milého:

"Plávaj k brehu!"

Ako vyšli z vody a vyšli na vrch, stará volala na nich:

"To je vaše šťastie, že ste ma takto prekabátili!"

Vtedy mládenec vzal dievča za ruku a povedal jej:

"Ty budeš moja a ja tvôj!"

Teda zase pošli horami-dolami veľkými pustatinami k otcovi. Keď prišli domov, otec ho nepoznal. Ale on otca poznal. I pýtal sa otca:

"Či ma poznáte?"

Ale otec odpovedal, že nie.

"Nuž veď som ja váš syn!"

Tak otec od radosti zalomil rukami, že ešte vidí syna.

"A či máš tú ženu?"

"Áno, mám, a to takú, akú som chcel: bielu ako sneh, červenú ako krv."

Tak sa potom oženil. Urobili veľkú svatbu. Pili a jedli, hostí bolo veľa. I hrali im, tancovali.

O jednom chudobnom mlynárovi.

Jedon mlynár mal toľko detí, ako na riečici dierok. Kým jednému chleba krájal, zatiaľ vylačnelo mu druhé. A tobôž už i tretie pýtalo:

"Apo, chleba mi, hoc len z toho nakyslastého."

Chudák mlynár radšej by sa bol videl pod zemou, ako v takej biede.

Vzal topor a nestavil sa iba pri bráne pekla a tam klopal, čo len tak hučalo.

"Čo tu klopeš?" vybehol čert na neho.

"Chcem vám kostol stavať!"

"Nestavaj, radšej ti dám mech peňazí."

Čert mu dal plný-plnučičký mech peňazí, ale on len klopal. Vybehol naň druhý čert:

"Čo tu chceš?"

"Chcem vám kostol stavať!"

"No, nestavaj, dám ti mech peňazí."

"A veď keď dáš, vezmem si a idem!"

Vzal si i tretí mech peňazí a pobral všetko na plecia. Skoro dohonil prázdneho furmana; vyložil mu všetko na vôz, vysadol i sám — a už ako by doma peniaze čítal.

Ale teraz ešte len bolo! Čerti v pekle poškrabali sa za ušima, že im takú hrúzu peňazí odvliekol a jeden čert hybaj za ním, a hneď ho dobehol:

"Stôj, mlynár, nie sú tvoje peniaze!"

"A čieže by boly?"

"A veru toho, kto si ich vybehá."

"A akože sa budeme?"

"Nuž veď ti vravím: na ubehávačky. Kto prv dobehne ta k tomu vrchu, ten si vezme všetky mechy."

"Starý som na úbehy," povie mlynár, "ale tam pod kríkom spí môj mladší brat, s tým sa ubehuj!"

A tam pod kríkom spal zajac.

"Vstávaj, braček, budeme sa ubehávať!" zvolal čert.

A tu zajac vyskočil. Kým si čert pretrel oči, 'zatiaľ zajac bol za vrchom.

"Toho naozaj ani čert nedohoní!" povedal krivý čert, keď sa vrátil do pekla.

Bežal za mlynárom druhý čert:

"Stoj, mlynár, nie sú tvoje peniaze!"

"A čieže?"

"A veru toho, kto si ich vyhrá za pasy."

"Ja som biedny, vyhladovený, nechce sa m' teraz za pasy chytať. Ale tam je môj starý báťa, dopasený, dotylý — pasuj sa s tým!"

A tam pod kladou starý medveď, s naježenou srsťou a s nadurenou hrívou vyplazoval jazyk.

"Vstávajte, starý apo, pôjdeme za pasy!" vraví čert.

A medveď v tie časy čapne čerta pohlave, uchýti cez poly a otrepe o zem, čo sa len tak sprplal.

Vrátil sa čert sodranou kožou do pekla.

"Či si vyhral?" opytujú sa ho.

"Vyhral dodriapanú tvár; choďte si vy, či viac vyhráte!"

Poponáhľal sa za mlynárom tretí čert.

"Stoj, mlynár, nie sú tvoje peniaze, ale toho, kto si ich vyhrá."

"A ako?"

"Nuž na hvízdačky!"

A čert hneď zahvízdol, dobre mlynár z nôh nespadol. Až teraz začala sa mlynárovi kečka pariť. Tu veru už nevedel, ani ktoré, kadiaľ, čo a ako. Len tak, ako by nič nebolo, začal sbíjať obrúčku s kolesa.

"Načo ti je táto obrúčka?" povie čert.

"Treba mi je, bratku."

"Nuž ale kýho paroma chceš s ňou?"

"Treba mi najprv touto železnou obručou tebe hlavu zaobručiť, aby sa ti neroztreskla, keď zahvízdnem!"

Nečakal čert, ušiel.

Potom pustil sa za mlynárom najväčší čert, krivý, z pekla zo samého dna, zo sitna. A temer ho už ani nedohonil, lebo boli už pri dedine, pri zahradách. Ale ho predsa zastavil, že pôjdu napokon na premetávačky, že kto viac z tých svíň, čo sa tam pásly, do záhrady premece, toho budú peniaze.

Mlynár ledva vedel si pomôcť s jednou chudou sviňou, a čert vo chvíľke premetal všetky veľké a tučné svine do tej záhrady.

"No, kto sme viac?" hovorí čert.

"Ja neviem, koľko si ty premetal," hovorí mlynár, "ale ja som si každý chvostik zakrútil. Čítajme, ktorá aká?"

A tam každá mala chvôstik zakrútený, iba tá jedna nie, čo ju bol mlynár prešmaril, lebo tá bola vychudlá ako trlo. Ale čert dal sa zmýliť a peniaze ostaly mlynárovi.

Teraz si len mlynár doma deti opatril. Bieda im sama pobrala sa z domu preč, nikdy viac o nej nepočuli.

A mal mlynár i dievku, už na vydaj. Keď mala peniaze, dostala i pytačov. Len čo prvého odpravili, už prišiel druhý. A veru i tretí. Vyberala si. Otec ju vďačne vydal a spravil ju svatbu peknú. Keď už, ako pri svatbe, sadali sme na kone, že pôjdeme pre mladú, vysadol som si i ja na jednu kobylu. Tu moja kobyla zadnými nohami vyhodila — a mňa až sem k vám šmarila. Tak som tu! Ale tam iste i bezo mňa sa zaobišli, pre mladú šli a nebodaj i pekne-krásne dosvadbili sa.

Jako čert slúžil.

Jedon chudobný rubár vybral sa do hory s posledným kúskom chleba, ktorý si v plátenej kapsičke niesol, lebo o tom kúsku chleba mal byť celý deň. Keď do hory prišiel, kapsičku zavesil na haluz a dal sa do roboty. Rúbal, neborák, rúbal a kálal hrubé duby, až mu tak s čela tieklo. Tu čosi-kamsi priplichtil sa čierny zasmolenec z najhlbšieho pekla ku kapsičke a ukradol mu ten ostatný kúsok chleba.

Ako sa vrátil do pekla, hneď sa začal chváliť kamarátom: "Hľaďte že, toto malo byť jednému rubárovi na celý deň a ja som mu to ukradol!" — "Čo to tam, čo?" ohlásil sa na to Lucifer. A keď vyrozumel, že čo je vo veci, zhrozil sa nad ukrutnosťou zlodeja, že smel takému chudobnému človekovi ostatný kúsok chleba vziať. I naskutku mu vyriekol súd: Aby hneď stúpal slúžiť do roka tomu rubárovi.

Na druhý deň sberal sa znovu do hory ubiedený rubár a kládol ťažkú sekeru na plece. Tu otvoria sa dvere a mladý, silný parobok vkročí do izby. "Dobrý deň, gazda!" poklonil sa príchodzí. "Či by ste ma nevzali do služby?" — "Ach, syn môj, načože by si mi bol?" odpovedal rubár. "Sám nemám čo jesť a v kúte, či vidíš, plače hrba lačných detí!"

"No, len ma vezmite; ja vám za službu ničoho nežiadam, a uvidíte, že pri mne dobre sa budete mať!" — "Nuže poďže teda so mnou do rúbania, keď už len tak chceš," povedal rubár a podal mu do ruky sekeru.

Neminuly tri dni, a hora, ktorú by rubár sám do roka nebol srúbal, ležala na hromade, až to bola radosť hľadieť na rovné rady poukladaných siah. Od toho času počalo sa nášmu rubárovi dobre vodiť a deti jeho neplakaly viac od hladu v kúte; boly veselé a zdravé, lebo boly syté.

"No, gazda," povie raz sluha, "vy po kuse len rúbajte a ja pojdem niekde na mlatbu, aby ste mali na celú zimu chleba aj všetkého nadostač v dome."

"Choď len, choď," odpovedal rubár, "ja budem zatiaľ rúbať, čo budem môcť."

Na jednej veľkej pustatine býval bohatý pán. Tri sto stohov zbožia stálo mu na poli a v chlievoch ležalo tri sto krmných volov a tri sto krmných bravov. U toho pána zastavil sa rubárov sluha a ponúkol sa za mlatca. "Nuž a kdeže ti kamarátstvo?" opýtal sa ho pán. — "O kamarátstvo sa vy nestarajte; len či dáte to zbožie mlátiť?" — "Pravdaže dám; ale ho azda sám nebudeš mlátiť?" — "Ej, sám či nesám; veď sa to potom nahľadíte!" — "Nuž a čože budeš žiadať na výmlatok?" — "Nič pane, len čo si na raz odnesiem," odpovedal sluha. — "No," pomyslel si pán, veď desať kýl neodnesieš," a privolil.

Keď bolo blízko polnoci, tu okolo stohov ozve sa odrazu tri tisíce cepíkov: cup-cup-cup, cap-cap-cap! Čerti z horúceho pekla sbehli sa pomáhať svojmu kamarátovi, tak že do rána všetko zbožie bolo vymlátené, vyviate i pomerané. Ešte len svitať počalo, sobral sa mlatec k pánovi, aby prišiel robotu prehliadnuť. A ten sa nemohol vynadiviť na tej skorej robote. Ale bol rád, že zbožie bolo dobre vyrobené, a povedal mlatcovi, aby si výmlatok bral.

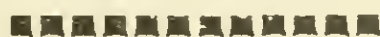
Milý mlatec káže si vykladať zbožie na široké pleciská a pánova čeľaď vyloží mu na ne dobrých desať kýl pšenice. "No, či ti to dosť?" spytuje sa ho pán. — "Hoj, čože by to bolo?" rozosmeje sa mlatec; "len ešte klaďte; veď vidíte, že ešte pod tým vyskočím." I vykladú mu všetko zbožie na plecia a pánovi dúpkom vstávajú vlasy od strachu. "No, či ti to dosť?" spytuje sa poznovu. Ale mlatec sa zase rozosmeje, že čo by to ešte bolo. "Len klaďte," povedá — čo máte; veď vidíte, že ešte vyskočím, ako čo by som nič nemal."

Sto tučných vykrmených bravov valí sa z chlieva a mlatec sosbiera všetko na chrbát. "No, u čerta, už ti to len azda bude dosť?" Ale čert sa len smeje, ľahko vyskakujúc, a káže

klásť. Pána pučí od zlosti; ale "v slove si stoj!" — od slova odstúpiť ani on nemôže. "Vypusťte sto vykrmených volov," zakričí na čeľaď; "tie azda len nepoberie!" Ale mlatec soberie aj tieto, a rozosmejúc sa do očú nahnevaného pána, uteká, ako čo by nič neniesol, k svojmu gazdovi.

"No, gazda, tu máte!" zvrhne bremä vo dvore rubára. "Myslím, že sa už nebudete báť hladu, hoci vás i tu nechám, lebo mi už vychádza rok. Ale či viete, kto som ja? Či pamätáte, keď vám v hore ten ostatný kúsok chleba bol skapal?" Rubár pokýval hlavou. "Pamätám," povedá, "pamätám!" — "No tak vedzte, ja som čert; ten kúsok chleba ja som vám ukradol a za pokutu musel som vám do roka slúžiť. Majte sa dobre!"

V tom sa stal okolo domu smiech, ako čo by tritisíc koní bolo zarehotalo. Boli to čerti, ktorí vysmievali svojho kamaráta, že musel u chudobného rubára slúžiť.

Žabina kmotra.

Tri sestry prechádzaly sa po zelenej lúke. A tu stretly velikú korytnatú žabu — ropuchu — ktorá sa dívala na ne vypučenými veľkými okáťmi ako by ich zožrať alebo zakliať chcela.

'Jaj, pľuhavstvo, ako som sa ľakla!" vykríkla najstaršia sestra.

"Zabime potvoru, nech sa nám nepľance tu popod nohy!" ohlásila sa stredná. Obidve boly by hneď bývaly hotové len zabiť žabu. Ale najmladšej sa to nevidelo.

"Ej," povedá, "nie tak, sestry, nie! I červiačik bráni sa smrti; nechajme i žabu, nech žije."

Sestry sa rozrehotaly a staršia povie jej štipľavo: "Môžeš si ju pre mňa so sebou vziať a s ňou i spávať!"

"Ba vidí sa mi byť hrubou, môžeš sa jej ponúknuť za kmotru!" prekárala ju stredná.

"Prečo nie? I žaba je Božie stvorenie," povie najmladšia — a slza jej vypadla z oka.

Od tých čias prešlo sedem týždňov. Sestry už dávno boly zabudly na korytnačku. Tu im raz za rána vstúpi do izby krásne pristrojený mládenec a obráti sa rovno k najmladšej s hlbokou poklonou:

"Službu vzkazujú môj pán a moja pani a prosia vás, keby ste sa na krátky čas vybrali k nim; predo dvermi stojí koč a čaká na vás."

Sobrala sa najmladšia napochytre a vysadla do zlatého koča. Štyri vrané kone letely ako víchor a dve staršie sestry hľadely za ňou ako vo vytržení, až im zmizla s očú.

Zlatý koč zastal pred vysokým zámkom. Na zámku bolo štyriadvadsať oblokov na východ, štyriadvadsať oblokov na západ; pred každým oblokom zlatý strom a na každom strome zlatý vták. Keď najmladšia sestra s koča schádzala, zatriaslo sa povetrie spevom zlatého vtáctva, ktoré ju vítalo. Vstúpila do nádhernej izby, kde sa všetko zlatom jagalo. Na zlatej posteli v hodvábnych perinách leží korytnačka, stená z hlboka, ťažko; lež ako zazre príchodziu, hneď sa obráti k nej a hovorí:

"Sľúbila si sa mi za kmotru; rada by som vedieť, či stojíš si v slove."

Najmladšej prišel iba teraz na um celý prípad na prechádzke; ale pamätala dobre, čo vtedy hovorila, nuž i teraz riekla:

"Prečo nie? I ty si Božie stvorenie!"

V tej chvíli korytnačka porodila krásneho syna. Babka už tam naporúdzi — na pohotove, pri ruke — okúpala dieťa a povila.

"Vezmi, kmotra moje drahí, vezmi toto dieťa a nes ho na krsť," prosila korytnačka na posteli.

Krásna kmotra vzala na ruky utešeného chlapčeka a šla s ním do kostola.

Sotva že v kostole kňaz chlapčeka pokrstil a prežehnal, korytnačka doma sa rozpučila a z jej kôže vyskočila krásna pani.

Krstná matka s krstňaťom na rukách poberala sa veselo z kostola. Ale hneď vo dverách zastaví ju stará shrbená žena a vystiera proti nej suchú ruku.

"Ach, neopúšťaj, dievka moja, chudobnú žobráčku!" prosila sa jej prenikavým hlasom.

Ona siahla do vrecka a vytiahla strieborný peniaz. Usmiala sa mu starká a hovorila:

"Pán Boh zaplať, dievka moja, Pán Boh zaplať, a požehnaj na miesto toho stokrát toľko! Ale, hľaďže, budú ťa tam v palácu ponúkať zlatom, striebrom; ale ty neber ničoho, dievka moja, zožabila by si sa. Len potom na veľké ponúkanie vypýtaj si hrsť smetí. Inšieho ničoho neprijmi, a vysvobodíš seba aj svoju kmotru."

V tom stará zmizela, ako by bol dlaňou pľasnul.

Najmladšia už potom bez všetkej prekážky doniesla dieťa do palácu. A tu vytešená krásna pani rozprestrela proti nej náručie:

"Vítaj, kmotrička moja, vítaj! Ach, čože ti dám za tvoju službu? Naber si zlata, naber si striebra; ber si, čo ti srdce žiada!"

Ale kmotra nechcela brať ničoho; že vraj vykonala len kresťanskú povinnosť.

"Ej, akože by to bolo, kmotrička moja zlatá?! Či by som ťa ja s prázdnou rukou pustila?" hovorila jej pani. "Musíš si niečo vybrať; žiadaj čo chceš, všetko ti dám!"

"Keď už len byť musí," povie napokon žabina kmotra, "tak mi dajte hrsť smetí zpod metly."

Nevidelo sa to panej nijak, odmáhala dlho všakovšak; potom predsa spravila jej po vôli.

Sotva vykročila milá žabina kmotra z brány, tu smetí, ktoré si bola zaviazala do ručníka, krásne zazvonilo: každý prášok premenil sa na ligotavé ťažké zrno zlata! A za ňou zatriaslo sa povetrie spevom zlatého vtáctva: "Vysvobodila si nás! Vysvobodila si nás!"

O troch krásnych vrchoch.

Jedna chudobná matka mala troch synov: Jožka, Francka a Janka.

Čakala, že jakonáhle z ních najstarší troška dorastne, pôjde sa živiť sám a službu si hľadať.

Jožko rád k tomu privolil, mamka napiekla osuchou a šuhaj šiel do služby.

Išiel hodne ďaleko, až prišel k lesu, kde krásna panna ovečky pásla.

"Kam-že ideš, šuhaju?" — pýtala sa ho.

"Idem si hľadať službu," — odpovedal.

"Poď ku mne tieto ovečky pásť."

"Prečo nie?"

"Tu máš prútik a kde tie ovečky pôjdu, tam za ním choď tiež i ty, a nikdy nič nesober! A všade za nimi choď!"

Sotva milý Jožko prútik do ruky vzal, hneď sa ovečky zdvihly a tiahly preč.

Išly, išly, až prišly k vrchu a ten bol celý zo striebra.

"I to je vrch, to je vrch!" zvolal prekvapený Jožko; — a pozrime, všetko samé striebro! To si predsa nalúpem!"

Siahnul do vačku po kriváku a nalúpal si striebra plný vačok.

No nič. Ovečky šly ďalej a prišly ku zlatému vrchu.

"Ach to je bohatstvo! — To budem naraz boháčom!"

A nalámal si zase plný vačok.

Ale u tretieho vrchu, pane, ten bol samý diamant. Tak sa to ligotalo a dúhovými farbami ihralo, že sa Jožko nezdržal a aj tu si nalámal.

A ovce zase šly ďalej, až prišly na zelenú lúku a tam u cesty stál kotál, pod ním horel oheň a v kotli sa varil olej. Ovce Jožka popadly a hodily ho do kotla za trest, že z tých vrchoch kradol.

Minul rok a Jožko domov neprichodil. Povedal teda Francko: "Jožko neide a ja by som sa tiež mal pozreť do

sveta. Bezmála sa mu vo svete dobre darí, keď neprichodí."
A tak išiel aj on.
Prišiel zase k tomu lesu, kde krásna panna ovečky pásla. Stalo sa s ním jako s Jožkom.
A keď minul zase rok a neprichodil ani Jožko ani Francko, povedal Janko: "Mamko, ja by som tiež išiel."
Ale matka hľadela ho od toho úmyslu odvrátiť. "Jak budem ja tu sama? Naraz tu na staré kolená nebudem mať nikoho okolo seba!"
"Mamko, budete videť, že prídem nazpäť. Ja nezabudnem, že sa mám vrátiť, len ma pusťte do sveta!"
Teda aj on išiel a práve tou cestou, ktorou sa ubierali jeho bratia, a prišiel tiež k lesu, kde krásna panna ovečky pásla.
"Kam ideš, šuhaju?"
"Voľakam službu hľadať!"
"Poď ku mne ovečky pásť!"
"Prečo by som nešiel?"
A tiež mu tak rozkázala, jako aj bratom a prikazovala mu, aby nikde nič nebral. "A nezastavuj sa nikde, iba tam, kde sa ovečky zastavia," — dodala.
Milé ovečky hnaly sa ku striebornému vrchu.
"Ach, to je krása," zvolal Janko, — "a je tu hľa podlabané! Ktože to ale — — —, komu to pokoja nedalo! Či to nenie hriech, takto tú krásu zohyzdiť?
Ničoho sa nedotknul a šiel za ovečkami ďalej. Prišiel ku zlatému vrchu a tu sa čudoval ešte viacej, ale veľmi ľutoval, že je ten prekrásny vrch tak podľubaný a zohyzdený. Nechal zlato v pokoji.
Ovečky sa zdvihly a šly ďalej. Prišly k diamantovému vrchu, a tu sa nemohol ani dosť vynačudovať, čo je to za krásu! "I to je predsa škoda, že tiež toto nemôže zostať na pokoji," — zahundral Janko. — "Či nie je na tom dosť, keď človek na takú krásu môže sa pozerať?"
A keď sa dosť napozeral, šiel ďalej. Ovce samy sa pohnuly a Janko za nimi, až na zelenú lúku. Tam v kotli sma-

žili sa dvaja ľudia v oleji a bolo na ních vidieť, jak hrozné boľasti musia zakúsiť. Vzpínali ruky k Jankovi, jakoby prosili, aby ích vyslobodil.

Rád by to bol dobrý Janko urobil, ale v tom sa daly ovečky do behu a on musel za nimi.

Bežaly k rybníku. Nad rybníkom lietaly vrany, plno ích tam bolo a kvákaly:

"Ja by som pila, ja by som pila! Ja tiež tak, tiež tak!" A slietaly až k vode, ale napiť jakoby sa nemohly a nemohly.

"Tak sa nemôžete napiť a len porád musíte kvákať? — Tak sa napij a daj pokoj!" A tým prútom ich k vode srážal a sotva sa niektoré napily, tie druhé sa už potom samy odvážily za nimi a jak sa to stalo, boly z ních biele holubičky a volaly trikráť za sebou: "Pán Boh ťa pozdrav, ty si nás vysvobodil!" — a vzlietly k nebesiam.

Janko pozeral za nimi jako vyjavený.

Ovečky sa zdvihly a šly ďalej. Prišly k veľkému krásnemu kostolu. Dvere u kostola boly otvorené, z kostola svietilo svetlo až von a bolo tam jako v nebi. A zase krdel čiernych vrán letelo a všetky kvákaly: "Ja bych rada do kostola, ja bych rada do kostola! A ja tiež, ja tiež!"

Vrany prilietaly až ku dverom a Janko ich začal šibať prútom: "Tak tam nemôžeš a musíš len kvákať že bys rada?" — Pár ích tam vohnal a ostatné už trafily za nimi.

Za chvíľku vylietly ako biele holubičky a trikráť zavolaly: "Pán Boh ťa pozdrav, ty si nás vyslobodil!" — a letely k nebesiam.

Potom sa ovečky obrátily a kráčaly k lesu nazpäť. Panna tam čakala až sa s nimi vrátil potom mu riekla: "Teraz vyprávaj, kde si bol!"

A Janko vyprával o tých krásnych troch vrchoch a jak ľutoval, že boly poškodené a keď vyprával o tých dvoch, čo sa smažili, riekla mu panna: "To boli tvoji bratia, ktorí okradli tie tri vrchy."

Teraz vyprával o tých vranách nad rybníkom.

"To boly duše lenivých, ktorí za živa radšej smäd trpely, než by sa boly namáhaly vodu priniesť a za pokutu musely po smrti nad vodou lietať ale napiť sa nemohly. Ty si ích vyslobodil!"

Janko vyprával ďalej o vranách pri kostole a panna mu to vysvetlila: "Vidíš, to boly zase duše takých ľudí, ktorým sa nechcelo do kostola chodiť a vždycky si našly príčinu, aby tam nemusely. I tie si vysvobodil."

A za to viedla ho krásna panna do rája, všetkú radosť mu ukázala, že to neni možno ani vypovedať. A pýtala sa ho, či sa mu v ráji ľúbi.

"Ach ľúbi, ja by som tu hneď ostal!"

"Či ale nevieš, že si mamke sľúbil, že prijdeš domov? A tá chvíľka malá, ktorú si tu strávil, trvala tristo rokov. V radosti tak rýchlo ti uplynuly a tak matka tvoja na ten sľub, že prijdeš čaká tristo rokov a je doposiaľ živá. Iď teda domov a príď s ňou sem."

Krásna panna vyviedla zase Janka na cestu, kade k nej prišiel a on šiel teda domov.

Prijdúc ku chalúpke, divil sa, že sú tam iní ľudia. "Kde je moja mamka? A kto je to tu? Veď je to moja chalúpka.!"

"O jejdanky! A jako sa menuješ?" Janko odpovedal.

"Tak je to teda, tvoja mamička, čo je vo špitáli. Už je taká starká, že to ani nikto nepamätá a je vždy jednaká a stále len čaká na svojho syna."

Zavedli ho k mamke a obidvaja sa poznali. Ona chuderka sotva sa pohromade držala, tak bola sostarlá a len sa čudovala, že syn je porád jako šuhaj, keď bol z domu odišiel.

"A tak si ty predsa prišiel! To ti uvarím polievku, abysi sa po ceste zotavil!"

Ale sotva Janko pár hltov urobil, naraz zostárnul, že sa z neho stal dedko. Matka a syn padli si do náručia a išli spolu do rája. Tam ích panna u brány privítala a riekla: "Ja som Bohorodička, čo som ovečky pásla!"

A pustila ich do rája.

Opustená sirota.

Opustená, ako prst, ostala Hanka na šírom svete. Pred troma rokmi umrela jej dobrá matka. Otec oženil sa znovu, a to bolo jeho nešťastie, lebo mu zlostná žena hrýzla srdce, tak že do roka vyschol ako trieska. Otec, matka, braček, sestra, všetko vymrelo, len Hanka ostala, aby trpela krivdu od ukrutnej macochy. Nebohej ústa boly spuchnuté od zauškovania, chrbát očernetý od palice, ruky doškriabané od roboty, oči červené od plaču, tvár bledá od žiaľu, líca vpadnuté od hladu. Kto ju len videl, zaplakal nad ňou. Miesto múky popol, miesto kaše piesok, miesto chleba skalu dávala jej mrchavá macocha. A k tomu nebolo toho hniliaka, toho žráča, toho daromníka, do ktorého by jej nebola nadávala.

I odišla nevoľná sirota na cintorín, aby zaplakala nad hrobom matkyným a vyžalovala biedu svoju otcovi. Jasne svietil mesiačik na vysoké topole, ktoré povyrastaly z hrobov a Hanka stojí pred bránou cintorína. Rada by dnu, ale nemôže, lebo sú dvere mocne zamknuté. Tu zalomí rukami a počne žalostne nariekať. Ako tak narieka, postavil sa pred ňou jeden staručký žobráčik a pekne sa jej opýta:

''Kdeže, kde, dievka moja, tak pozde?''

Vyžalovala Hanka krivdu svoju a prosila, aby jej otvoril bránu, že sa ide žalovať matke, otcovi, sestre a bratovi.

''Ach, dievka moja,'' povedal jej staručký, a to bol Pán Kristus, ''veď ťa tvoji rodičia nepočujú; ale na ty tento šípový prútik, šibni tri razy ním na hroby tvojich milých a zrazu sa ti otvoria.''

Brána rozletela sa. Hanka kráčala ponad staré i nové hroby k svojim milým. Príde k sestrinomu hrobu, šibne prvý raz šípovým prútikom naň a z hlbokého hrobu ozve sa hlas sestry:

''Kto to klope na môj hrob?''

''Ach, sestrička moja, otvorže mi, otvor!'' zaplače Hanka. Šibne prútikom druhý i tretí raz a sestrin hrob sa otvorí. V bielej plachtičke ukrútená sedí v ňom sestra.

I žaluje Hanka svoju biedu a umrlkyňa plače s ňou.

Po chvíli jej slabým hlasom povie:

''Obzriže sa, sestrička, obzri, kde ti braček leží!''

Hanka sa obzre, sestra zmizne, hrob sa zavre.

Ide ďalej k bračekovmu hrobu, šibne naň prvý raz šípovým prútikom a z hlbokého hrobu ozve sa hlas brata:

''Kto to klope na môj hrob?''

''Ach, braček môj, otvorže mi, otvor!''

Šibne prútikom druhý raz i tretí raz a hrob bratov sa otvorí. V bielom kepeni okrútený sedí v ňom brat. I žaluje Hanka svoju biedu a umrlec plače s ňou a po chvíli slabým hlasom povie:

''Obzriže sa, sestrička, obrzi, kde ti otec leží!''

Hanka sa obzre, brat zmizne, hrob sa zavre.

Nevoľnica kráča k otcovmu hrobu, šibne naň šípovým prútikom prvý raz a z hlbokého hrobu ozve sa otcov hlas:

''Kto to klope na môj hrob?''

''Ach, otec môj drahý, otvorteže mi, otvorte!''

Šibne prútikom druhý raz i tretí raz, hrob rozletí sa a v ňom sedí umrlý otec.

I rozpráva Hanka krivdy svoje, žaľuje na macochu a umrlec plače s ňou a o chvíľu slabým hlasom povie:

''Obzriže sa, dievka moja, obzri, kde ti matka leží!''

Nešťastná dcéra sa obzre, otec zmizne, hrob sa zavre.

Slzy ju od žiaľu zalialy a tak sa pobrala na matkin hrob; ale si umienila, že sa viacej neobzre. Šibne šípovým prútikom na zarastený matkin hrob prvý raz a z hlbokého hrobu počuje volať matku:

''Kto to klope na môj hrob?''

''Ach matka moja drahá,'' otvorteže mi, otvorte!'' plače Hanka.

Šibne prútikom druhý raz i tretí raz, hrob sa rozletí a v ňom sedí umrlá matka.

I rozpráva Hanka krivdy svoje, žaľuje sa na macochu a

dobrá matka plače s ňou. Po chvíli prerečie žalostným hlasom:

"Obzriže sa, dievka moja, obzri, aký tam mládenec stojí!"

Ale Hanka povie:

"Veru sa ja, matka moja, neobzrem, lebo by ste sa mne skryla!"

I obíjme dobrá matka opustenú sirotu, zem sa strasie a zasype matku i dcéru. Hanka leží pri vlastnej materi.

Cigán čerta ošialil.

Prišiel čert k babe, aby mu dala jesť, že už dobre od hladu kopytá nevytrčí. Ona mu dala vajce, ale keď ho prehltol, nastrašila ho, že to vajco bolo zaviazané, a tak aby sa hotovil, že bude mať chlapca. Nastrašený čert pribehol k cigánovi do poľa, kde cigán pásol svine. Prosil ho, aby mu nejako spomohol.

"Oj, vďačne ti spomôžem," hovoril cigán, "len si ľahni horeznačky."

Čert si ľahol a cigán pľask ho kyjakom po bruchu, že ho hneď vo dve hubky skrčilo od úderu a ani zjajknúť mu nedalo, čo mu hrdlo stislo. V tom však vyskočil z blízkeho krovia pľaskom naplašený zajac a utekal poľom do hory. Cigán ukazuje ho čertovi:

"Či vidíš, tamto zaberá tvôj chlapec; toho viac nemáš sa čo obávať, že by sa ti vrátil."

"No, chlap si!" chválil ho čert.

A cigán na to:

"Veru som chlap! Či by si takto nemal vôľu skúsiť sa so mnou?"

"A prečo by nie!"

"No," rečie náš more, "kto z nás vytlačí zo skaly mlieko?"

"Čert schytí žabicu a ako ju stisol všetko rozmrvila sa mu

v hrsti. Cigáň však úkradky vložil do mlieka omočený chlieb medzi dve skaly a vytlačil z neho mlieko. Čert sa ho naľakal, ušmykol a nestavil sa iba pri svojej materi.

A mať mu hovorí:

"Čože si taký naplašený?"

Takto a takto — rozpovedal čert, ako sa mu povodilo s cigánom.

"Ej, to je nedobre," rečie čertova mať. "Cigán oddal by sa hockedy do teba, ty ho musíš skántriť. Iď ešte raz k nemu a daj sa s ním na zkusy: ak vydrží, dáš mu vrece peňazí; ak nie, zmárniš ho."

Dobre. Bežal čert k cigánovi.

"Cigán, hybaj ešte raz na zkusy. Dám ti vreco peňazí, ak vydržíš; ak nie, zmárnim ťa."

"A veď dobre, keď tak chceš!" povedal cigán.

Najprv dali sa na to, kto viac slivák unesie. Čert oberal do košov a cigán začal od koreňa vyvracať celé stromy a ukladal na hromadu.

"Čože ty to robíš?" diví sa čert.

A cigán vraví:

"Čože sa mám motkať s každou márnou slivočkou? Takto si zoberiem odrazu všetko i teba s tým stromom, čo na ňom dučíš, a zanesiem domov."

Naľakal sa čert, že by takto prišiel o celú záhradu, ba ešte i s ním samým zle by malo byť.

"Nuž," rečie, "nechajme toho tak a poďme sa zkusovať na dačom inom."

Dali sa teda na to, kto viac dreva unesie. Čert začal horu rúbať a veru tá mizla pod jeho sekerou. Cigán vzal dlhý povraz a začal opasovať celú horu od duba k dubu.

"Čože ty to zasa vystrájaš?" spytuje sa čert.

"Nič," odpovedá cigán, "len nechce sa mi po každom polienci na plece klásť, nuž takto opášem si celú horu, potrhnem a odnesiem si od koreňa."

Naľakal sa čert, že by prišel o horu; nechali i to tak.

Tretie bolo, kto viac vody unesie. Čert posbieral vari všetky kožené vrecia so sveta a naberal vody, aby mu ani kvapka neušla z nej. Cigán nabral dosák a brvien a dal sa hatať celý potok.

"Čože haceš?" spytuje sa čert.

"Čože by som hatal?" odpovedal cigán. "Zastavím všetky vody a odnesiem si preč odrazu."

Naľakal sa čert, že príde o všetky vody.

"Daj," povedá, "pokoj a radšej si len vezmi vreco peňazí. Tu ho máš!"

Cigán vzal si vrece peňazí a nebolo mu treba viac s čertom zkúšať sa, lebo čert umlknul kade ľahšie.

O divožienkách.

Vo stách obcí na slovenskom kraji označia vám starí ľudia miesta, kde rajdievaly divožienky. Na jednom takom poli, blízo Soločnice pásol paholok kone a uviazal ich pevne ku kolu do zeme zatlačeného. Večer si šiel pre ne a zbadal divožienky tancovať okolo nich. Paholok schoval sa za ker a dal sa nariekať. Divožienky utiekly, len jedna zostala stáť a načúvala, jak paholok plače, že dostáva málo jedla, že hospodár je lakomý. Divožienka pristúpila k nemu a dala mu koláč, hovoriac, aby si vždy rožek z neho ulomil a nechal, tak že bude mať vždy dosť. Paholok počúvnul a skutočne zo zbytku stal sa vždy zase celý koláč. Ostatnej čeliadke bolo to čudné, kde on toľko koláčov berie; hľadali a našli ho v truhle uschovaný. Koláč mu zjedli, nenechajúc ničoho. Bolo po koláčoch.

Raz nasiali na tom istom poli hrachu. V čase keď sú už lúsky, gazda sa čudoval, že sa mu ich mnoho tratí, a poslal paholka strážiť. Ten, roztiahnuc sa na medzi, pozoroval. Nemusel dlho čakať. Pribehly divožienky a daly sa lúsky trhať, spievajúc pri tom:

Aj ty, bože náš,
poď ty medzi nás,
dáme my ti kytku.

Paholok vztýčil hlavu a odpovedal ím:

A ja tak že medzi vás,
pobozkám všetky vás.

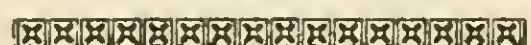
Divožienky sa naľakaly a rozutekaly. Druhý deň šiel sám gazda strážiť. Vzal so sebou boty ktoré z vnútra poriadne vysmolil. Divožienky prišly zase a tancovaly; jedna ale vidiac boty, riekla: "Ja som boty nenašla, neobujem si ích." A boty obula. Hovorila opáčne, jako iní ľudia. V tom vyskočil gazda medzi ne a všetky sa rozutekaly, len tú, čo obula boty, chytil. Celý rok slúžila u toho gazdu verne a svedomite, po roku ale utiekla a viac jej nevidel.

Ukazujú na tom poli kolo, divožienkami vytancované, ktoré darmo kopú a kypria, ani mizerná trávička na ňom nerastie.

Podobne sa vypráva aj v Dobrej Vode. Tam v barine boly divožienky. Raz ľudia ktorúsi chytili, a tie, čo utiekly, kričaly na chytenú: "Nohu nemaj nohou, proso neper trojou vodou, nepovedaj, nač je černobielek." — Aj tam ukazujú kolo vyšliapané. Húpaly sa na brezových konároch a dávali ľuďom po koláči; kto ho celý zjedol, mal po ňom.

Divožienky volávaly aj chlapcov do tancu, kto poslúchnul, toho utancovaly do smrti; tým ale, ktorí neposlúchli, neublížily.

Poznámka: Stambera ovšem vypráva toto o iných dedinách, ale poneváč to isté som počul vo spomenutých krajoch vyprávať a to práve tak, jako Štambera to vypráva, mám za to, že v každom kraji si to jedno a isté osvojujú. Podobné veci vyprávajú aj v Búrskom Sv. Júre, ba aj v Trenčianskom okolí. Podávam na vlastné uši počuté.

O ženichovi so šedivou hlavou.

Boli raz bohatí rodičia a mali veľmi krásnu dcéru menom Krásava. Nuž, bola veľmi krásna, ale zato bola tiež veľmi rozmaznaná a vyberačná. Čím ďalej, tým bola krásnejšia a vyberačnejšia.

Keď už bola dospelá, boli by rodičia radi videli, aby si niektorého poriadneho mládenca za muža vybrala a bola s ním šťastná.

Ale nič jej nebolo po chuti; žiaden sa jej nepáčil.

Prišli ženichovia všelijakí. Zámožní, hodní, od úraďov i od vojska, rozumní a slušní páni, že mohla urobiť šťastie a byť veľkou paňou· Ale to jej všetko bolo málo a len bláznov si z nich robila. Ten mal tú chybu, ten zase inú, ten jej nebol dosť pekný, ten málo bohatý, iný zase málo vznešený; ba ani zo šľachty, ktorí sa o ňu hlásili, nenašli pred ňou milosti; ona musela na každom dajakú chybu nájsť.

Rodičov to mrzelo, že všetkými pohrdá, hoc i prijde ktokoľvek a že až bude staršia, nebude za to ani od tých posledných povšimnutá.

Ale ona odpovedala: ''Čo by som sa do toho tak honila, keď nemám chuti na vydaj!'' A naraz z nej vyliezlo: ''Až prijde so šedivou hlavou a zelenou bradou, toho si potom vezmem!''

A čo sa potom nestalo, ako že prišiel pán a ten mal skutočne zelenú bradu a šedivú hlavu!

— Keď si si ma priala, tu mňa máš — riekol.

Tu sa Krásava veľmi zarmútila a už badala, že je chyba, ale že to snáď predsa k nevystániu a k nevydržaniu nebude.

Stalo sa práve, že umrel ktosi z rodiny a Krásava išla na pohrab.

Keď bolo po všetkom, pozerá Krásava po cintoríne a koho nevidí, ako toho svojho ženícha so šedivou hlavou a zelenou bradou, ako vyhrabuje zem a okusuje — mrtvolu. Pre Boha živého!. . . ostala nad tým celá strnulá.

Druhý deň prišiel ženich zase. A rovno jej povedá: "Nuž, kedy že sa dáme spolu sosobášiť?"

Ale Krásava ho odstrčila: "Iď preč, ja ťa nechcem!"

— A prečo ma nechceš? Musím to najprv vedeť, prečo ma nechceš teraz, keď si si mňa predtým žiadala?"

— Nechcem ťa a nevezmem si ťa!

— Ale prečo, to musíš povedať! Nepovieš-li to, bude do rána tvôj otec mrtvý!

— Nech je ako Pán Boh chce! A skutočne sa tak stalo. Keď bolo po pohrabe, prišiel on zase a pýta sa: "Vezmeš si mňa?"

— Nechcem ťa a nevezmem si ťa!

— Ale prečo? Ja chcem, aby si mi povedala prečo! Keď nepovieš, máš do rána mrtvú matku!

— Nech je, ako Pán Boh chce!

A do rána bola matka mrtvá. Sotva ju pochovali, prišiel ženich zase. Teraz jej povedá: "No, už máš otca preč, a matku tiež. Vezmeš si mňa?"

— Nevezmem si ťa a nechcem ťa!

Trikrát sa jej opýtal, prečo ho nechce a ona vždy jednako povedala: "Nevezmem si ťa, nechcem ťa!"

— Keď si mňa nevezmeš, tak do rána sama zomreš!

— Nech sa stane, ako Pán Boh chce!

Sotva ženich odišiel, pripravovala sa Krásava k smrti. Zavolala služobníctvo okolo seba a riekla:

— Až zomrem, na cintorín ma nedávajte. Dajte ma do truhly, zapriahnite do voza voly a pusťte ich kam sami chcú a kde ostanú stáť, na tom mieste ma pochovajte! Až mňa zahrabete, miesto náhrobku ihneď na mňa kaplnku vystavte!

Druhý deň bola Krásava mrtvá.

Služobníci učinili všetko podľa priania nebožky.

Voli jeli ďaleko, ďaleko, až k jednomu mestu prijeli a u toho mesta na ceste zastavili.

Vykopali tam ľudia hrob, hneď za priekopou, vystavili kaplnku a okolo sriadili zahrádku.

A stalo sa, že práve u prostred průčelia kaple krásna ruža vykvitla.

Po nejakom čase jel okolo princ kráľovský a keď zazrel ružu tak krásnu a vzácnu, jakej dosiaľ nikdy a nikde nevidel, povedal svojmu služobníkovi: "Iď a utrhni mi tú ružu!"

Lokaj soskočil s voza a šiel ružu utrhnúť. Ale jak po nej siahnul, tak mu s ňou vietor hádzal, že nie a nie ju dostať.

Princ pozeral na to a dal sa tak do smiechu, že lokaj je taký nešika a nevie ani kvetinu utrhnúť. Skočil teda s koča a bežal ružu utrhnúť.

A jako sa čudoval lokaj a jak sa zaradoval princ, keď ruža sama sa sklonila, aby ju krásny princ dosiahnul.

Ten sa pozeraním na ružu chvíľku potešil, dal si ju potom pekne za klobúk, vsadnul do kočiara a jeli do mesta. Než tam dorazili, chýlilo sa k večeru.

Vošli do hostinca, lokaj mal rozkázané objednať izbu, že tam zostanú na noc, preto že ich cesta viedla ďalej.

Služobník, ako to už býva, ostal hore a čistil pánovo šatstvo a veci na cestu potrebné prichystával; pozdržal sa takto s prípravami až do jedenástej, a ešte nebolo všetko hotové.

Jak odbila jedenásta, tu naraz vystupuje z tej ruže za klobúkom panna krásna, jakú by mohol vo svete pohľadať a bohaté vlasy rozčesáva.

Pristúpil služobník k posteli princovej a budil ho, ale nemohol a nemohol ho prebudiť. Keď ani prosby ani volanie nepomáhaly a princ sa neprebudil, tu ho služobník, čo mohol poštípal, ale — princ sa ani nepohnul. Teda ho aj kúsal, aby sa predsa zobudil a pozrel na ten zázrak s krásnou pannou a už sa bál, že svojmu pánovi modriny narobí; ale ten spal a spal ďalej, ako by ho do vody hodil.

A tak minula dvanásta hodina a — panna zmizla. V

tú chvíľu sa princ prebudil a nemohol sa dosť načudovať, čo ho celé telo bolí.

Služobník mu vyprával čo sa prihodilo a že si nemohol pomôcť, že pána prebudiť nemohol a nemohol, a že ho kúsal a štípal, až bol samá modrina.

A že sa mu všetko zdá, že tá panna je z tej ruže, pretože keď panna sa objavila, ruža sa ztratila, a keď panna zmizla, bola ruža za klobúčkom zase.

Princ si teda ustanovil, a povedal:

"Vieš čo, zostaneme tu zase cez noc, a ty stráži, aby si ma zobudil.!"

Prišla druhá noc a zase jedenácta hodina.

Sluha konal svoju prácu a tu sa panna z ruže po-stalá objavila zase a bola ešte krásnejšia než prvý raz.

Ale princ, bárs sa aj vo dne spánkom posilnil, aby v noci nezaspal, jak sa blížila jedenásta hodina, usnul zas tak tvrdo, že nie a nie sa prebudiť, bárs ho aj sluha ešte viacej než prvú noc štípal a kúsal.

A po polnoci, keď panna zase do ruže vstúpila, princ sa sám prebudil a k veľkému zármutku svojmu od služobníka počul, že ho nebolo možná zobudiť pokiaľ sa panna zase v ružu nezmenila.

Princ sa zarmútil a povedal: "Vieš čo, ostaneme tu ešte jednu noc! A ty ma hľaď zobudiť! Keď to ináč nepôjde, rozžatou sviecou podošvy mne tak dlho pál, až sa zobudím. Skorej nepopusť!"

V tretej noci, jak odbila jedenásta objavila sa panna zas, a bola tak spanilá, že sa služobníkovi nad tým zjavom dych zatajil.

Pristúpil k svojmu pánovi a budil ho zo spánku, ktorý princa práve v tú dobu napadnul, keď driečna panna sa zjavila. Ale nebolo platné ani štípanie, ani kúsanie, vzal teda služobník sviecu a ju princovi plameňom pod podošvy držal a ten predsa nie a nie sa zobudiť.

Už sa blížila dvanásta. Mäso na nohách princovi sa pá-

lilo a musela to byť boľasť veľká, keď sa tu princ začal prebúdzať a už-už len dvanásta mala sa odbíjať a už panna polo mrtvá začala sa potácať a on vo mdlobách boľasťou kričal: "Pál! pál!"

Vyskočil, popadnul krásnu pannu do náručia a sovrel. Jak polnoc odbila, prebudili sa obidvaja, princ aj krásna panna ktorá bola princom takto od trápenia vyslobodená.

Prosil ju veľmi, aby s ním jela do jeho domova.

Ona, že skorej nemôže, až mu vypovie, jako sa za živobytia prehrešila a či jej to môže odpustiť.

Keď poznal princ, ako úprimne panna svoje previnenie ľutuje, odpustil jej zo srdca, že však bola za to dosť potrestaná. Nabídnul jej svoju ruku a ona si ho rada vzala za manžela.

Tak žili šťastne a narodil sa im v manželstve roztomilý synáčik.

Krásava po roku povedá: "Predsa by som rada vedela, či našiel Smrtonoš môj hrob!"

Ona po celý rok skrývala sa v paláci svojho manžela, preto že sa bála vyjsť von aby svojmu prvšiemu ženichovi na oči nikde neprišla. Keď mala voľakam cestu konať, jela vždy s manželom a v kočiare tmavo zasklennom, aby do vnútra videť nebolo.

Keď Krásava tak dlho naliehala, že chce videť svôj hrob, učinil jej to manžel po vôli, rozkázal zapriahnuť do kočiara s tmavým sklom, vzali synáčka do lôna a jeli ku kapli so zahrádkou, kde pre princa bola pred rokom ruža vykvitla.

Ale jak sa uľakla, keď tu zazrela Smrtonoša na jej hrobe hrabať. Sotva ju ucítil, vstal proti koňom, že v okamihu sa zastavili, pristúpil ku kočiaru, zaiskril na ních hrozne očima a povedal:

"Dvanásť párov železných bot som roztrhal, než som ťa našiel. A teraz mi povieš, prečo si ma nechcela!"

Ona v hroznej úzkosti a že si už inej rady nevedela a princ ju pre Boha prosil, aby miesto seba radšej dieťa obetovala, vzala svojho jediného syna, neviniatko a podala ho tomu so šedi-

vou hlavou a zelenou bradou, Smrtonošovi: — Na, a udav ho, ukrutníku, ako si na cintoríne mrtvoly vyhrabával a obžieral!

Smrtonoš na to: — A to si mi nemohla už dávno povedať, prečo ma nechceš? Mohla si mať otca aj matku na žive. To dieťa si nechaj, bola si už potrestaná dosť, teraz môžeš byť zase šťastná. A pamätaj si pre seba a iných varuj, aby si tak ako ty, v úprimných ženichoch nevyberaly. Mohlo by im potom ako tebe napadnúť, že by chcely ženicha so šedivou hlavou a zelenou bradou! To by špatne pochodily!

Potom zmiznul ako gáfor.

Čo sa ďalej stalo, neviem.

Ztratené dieťa.

Bolo to jednoho krásneho augustového dňa roku 1857, keď v malej chyži pri okne sedela chudobne oblečená žena. Šila pilne a len 'zriedka pozdvihla od svojej práci oči, a keď to aj urobila, nestretol sa jej pohľad ani v chyži, ani vonku, na čom by mohol so zaľúbením odpočinúť.

Z okna bolo videť tmavý, zaprášený dvôr, že mu ani jasné augustové slnce nemohlo dodať veselého výzoru a ďalej tiahly sa nekonečné rady domov obrovského New Yorku. A dnu v chyži nebolo nič, krome hrubo tesaného stolu, tiež takých stolíc a veľkej škrine tmavej barvy; za to na holej stene jasne odrážal sa obraz muža a niekoľko podobizní v krásnych pozlátených rámkoch, ozdobujúcich vlaský komín a stenu nad divánom; táto ozdoba svedčila o bývalých lepších časoch. Áno, Kristína Steinberkkrová znala lepšie časy! Bola ovšem chudobná sirota, keď opúšťala svoju vlasť, Nemecko, a presťahovala sa do Ameriky, kde po dlhom hľadaní horko-ťažko podarilo sa jej nájsť službu, ktorá jej poskytovala dobré zaopatrenie, ale aj mnoho práce a nepríjemností. Za to sa pozdejšie so-

známila so svojím terajším mužom Bedrichom Steinberkkom, pilným stolárom, ktorý si ju naskoro vzal za manželku.

Jak šťastní boli oba, keď sa pred štyrmi rokmi ubytovali v tejto malej chyži. Ona nebola vtedy ani lepšia ani väčšia, než teraz, ale Steinberkker ju ozdobil krásnym jasne polirovaným náradím a za sklenenými dvermi škrine leskol sa porcelánový riad, kúpený Kristínou. A keď rozprestreli po hrubej, nerovnej podlážke v New Yorku tak potrebný koberec, keď zavesili do oblokov presvitné záclony a ozdobili steny podobizňami svojej rodiny, zdálo sa našim novomanželom ich obydlie tak krásne, že by ho neboli začarovali za najnádhernejšie obydlie v celom meste.

Z počiatku sa jim viedlo dobre. Steinberkker mal veľa práce, Kristína bola pracovitá a hospodárna, i boli toho domnenia, že sú najšťastnejšími ľuďmi na svete. V nasledujúcom roku narodil sa im synáčik — obraz to otcov, jako hovorievala Kristína. Boh ich neopúšťal; mali všetkého v hojnosti aj pre troch, tak že malý Bedrich trávil prvé roky svojho detinstva v dobrej vôľe.

Tu zastihlo našu malú rodinu nešťastie. Steinbekker ochorel tak nebezpečne, že úbohá Kristína trávila dni a noci pri jeho posteli v strachu a modlila sa k Bohu o navrátenie jeho zdravia: "Milosrdný Bože," — vzdychala — "vezmi si všetko, len nám zanechaj muža a otca!"

Kristína všemožne sa starala, aby uľahčila nemocnému mužovi; zavolala k nemu najlepších lekárov, kupovala mu drahé lieky a keď počal ozdravovať víno a posilujúce pokrmy. Nevеľká suma peňazí, usporená počas ich trojročného manželstva, bola skoro vydaná. A poneváč musela stále opatrovať nemocného, nemohla nič zarobiť, i bola prinútená predávať z počiatku nepotrebné, potom ale veci nútne potrebné: Jedna vec za druhou prechádzala do záložne a do rúk vetešníkov; krásne náradie zamenilo sa za chudobné, a keď vyšiel Steinbekker po dlhej nemoci poprvý raz do spoločnej izby, ktorá bývala predtým veselá a okrášlená, ledva ju poznal; bola te-

mer úplne prázdna. Zastavil sa na prahu a obzeral sa smutno po izbe. Žena, spozorujúc, že je smutný, objala ho láskave a riekla: "Ty si živý, a iné čo nám treba — skoro sa vráti."

Steinbekker dúfal, že dvojnásobnou usilovnosťou skoro všetko nahradí, ale sklamal sa.

Jako známo, nebýva v lete vždy dostatok práce a k tomu bolo leto veľmi parné; miesto jeho, kde prv pracoval, bolo inému sverené, a mimo toho bol ešte veľmi slabý, a k namáhavej práci neschopný. Tak len zriedka podarilo sa mu nájsť malý zárobok, a keby nebola pilná Kristína zarobila ručnou svojou prácou ktorýsi ten dollár, boli by museli trpeť najväčšiu núdzu. Dosiaľ mohli aspoň platiť nájomné za byt a vydržovať svojho malého Bedricha, tak že jeho detinstvo nebolo ničím kalené. On bol potechou svojich rodičov, áno aj v ten deň, ktorý sa tu vypisuje a v ňomž zrak Kristínin nemohol ani v bytu ani vonku nájsť nič radostného, oživly jej oči a zárily radosťou, keď zahliadly na dvore jeho belavú hlavinku, alebo keď jej uši začuly jeho zvučný hlások.

Konečne prišiel sám náš chlapček; jeho príchodom jakoby sa celá izba osvetlila jasným slnečným lúčom, jeho modré oči sa leskly. "Mamičko," zvolalo dieťa, "pozri, jakého koňa mi Vilko spravil!" a ukazoval matke čosi zhotoveného zo starých karát a podobajúceho sa skôr streche s krivým komínom alebo veľmi zmenšenej veľrybe než koňovi.

"Ale," pokračoval chlapec, ukazujúc na malé drevené paličky, ktoré držal v ruke, "nohy nechcejú držať, a Vilko hovoril, že sa musia pripevniť voskom; mamičko, dajte mi kúsok vosku!"

Pri týchto slovách ukázal na pracovnú škrinku matkinu, ležiacu na stole. Kristína z nej vytiahla vosk a prilepovala drevené nohy malej veľrybe, prevracajúc ju tým spôsobom vo štvornohé zviera. Čo sa matka zaobierala s touto prácou, vyškrábal sa Bedrich na stolicu a zmocnil sa pracovnej škrine; svojej najmilšej hračky, keď mu bolo ostať doma. Znova a

znova prehliadal malé veci. nachádzajúce sa vo škrini; z nich sa mu najviac ľúbilo malé zrkadlo, zarobené na vrchnáku škrine a odrážajúce jeho krásne líčka. On kýval hlavou, uškľaboval sa, razom však nahnúc hlbšie hlavu, spozoroval na svojom tyle tmavočervenú škvrnu, podobnú jahode.

''Mamičko, čo je to?'' zvolal diviac sa. ''Dajte mi rýchlo vody, aby som si smyl túto škvrnu.''

''Keby to bolo možné umyť,'' hovorila usmievajúc sa matka, ''bola by som to ja už dávno urobila. Buď však spokojný, nenie to nič. Až budeš veľký, uviažem ti na krk šatku, jako nosí otec a nikto nespozoruje tejto škvrny. Pozri, tvôj kôň je hotový,'' dodala. ''Iď ešte na chvíľu na dvor ku Vilkovi, kým sa otec vráti z mesta. Ale aby si nešiel von zo dvora!''

Lež chlapec bol už za dverami a jeho veselý smiech skoro sa ozýval na dvore.

''Bolo by dobre, keby Bedrich dnes zarobil nejaké peniaze,'' riekla, vzdychnúc si Kristína a chápajúc sa znova práce, ''tieto šaty nebudú hotové až pozajtra, a dnes sme úplne bez groša.''

Počala pilne šiť a tak sa zabrala do svojej práce, že ani nepozorovala, jako sa míňal čas a ohliadla sa s podivením, keď začula až po dvoch hodinách známe kroky na schodoch. Skoro sa objavila na prahu vysoká postava muža dobrej duše, nežnej tváre. Nemoc síce sohnula na niekoľko štihlú postavu a sotrela rumenec s jeho líc, ale tejto chvíle nebolo toho temer ani znať. Vzpriamený, s veselou tvárou stál vo dverách, dvíhajúc do hora pravú ruku, v nej čosi držal.

''Nuže, hádaj ženo, čo som ti priniesol?''

''Najprv sám seba,'' odvetila, smejúca sa Kristína, vítajúc veselo muža; ''a potom tak rásne rumené líca, jakých som už dávno na tebe nevidela a potom —''

''A čo ešte?'' pýtal sa Steinbekker napínajúc ruku ešte vyššej, aby ju nemohla dosiahnuť.

''Viem,'' odpovedala Kristína, ''niečo guľatého, čo brin-

ká, za čo sa môžu kúpiť rozmanité veci. No uhádla som?"

"Uhádla, drahá!" zvolal muž podávajúc jej tri zlaté peniaze. "Ale to nenie ešte všetko; priniesol som i dobrú zprávu, lebo lepšie povedano, dobrý návrh, uvidím, čo na to povieš ty."

"Zaiste ti navrhujú miesto?" pýtala sa Kristína.

"Áno a nie; vezmi to jako chceš! Počuj. Odobral som sa dnes do skladu izebného náradia, kde som robil všelijaké veci; pán mi zaplatil a pýtal sa, či nechcem zkúsiť svojho šťastia? Povedal som ovšem, že by som nebol od toho, a tu mi oznámil, že prevzal dodávku izebného náradia pre niekoľko sto domov do San Franciska a chce ta poslať svojho syna s mnohými robotníkmi; a poneváč sa mu vraj moja robota ľúbi a môj prvší pán ma veľmi chváli, navrhuje mi odobrať sa s ostatnými do Kalifornie. Cesta nás nebude nič stáť, hovorím "nás", lebo som oznámil, že mám ženu a syna; áno aj na cestu vraj by nám dal peniaze; a tam zlato nemá ceny, za všetko sa tam platí zlatým pieskom, keď ho sami nebudeme chceť dobývať zo zeme."

Pri tomto vypravovaní Steinbekker tak sa rozjaril, že naňho žena starostlive pozerala.

"Bedrichu," hovorila, pojmúc ho za ruku, "ty vieš, že pôjdem všade stebou, len Boh sám vie, jak sme chudobní a jako potrebujeme peňazí. Ale keď si pomyslím, že sa staneš snáď žiadostivým zlata a o inom nebudeš chceť myslieť..."

"Hahaha!" vpadol jej do reči Steinbekker, "to znamená inými slovami, že sa stanem lakomcom a skupaňom? Nikdy, drahá, upokoj sa! Prestávam na každodennom chlebíčku, a vrecia zlata tam v Kalifornii tiež nenahromadím. Zdá sa mi, že sám Boh nám posiela túto prácu, som teraz bez roboty, nemáme ničoho, musíme sa jej teda chytiť oboma rukama."

"Nuže, s Bohom," riekla žena, "nie som od toho. Len keď sa nemusím rozlúčiť s tebou a Bedriškom, na ostatnom mi nezáleží. Ale povedz mi, nie sú tam divoši?"

'Takých divochov, jakých som videla tu na námestí s te-

tovanou kožou a kúskom plátna okolo pásu, sa tam obávať nemusíš,'' riekol jej, usmievajúc sa muž; ''zlých a surových ľudí na nešťastie najdeš všade. Teda rozhodnuto, pôjdeme do Kalifornie, a v nádeji v budúce naše šťastie spravíme si dnes malé hody. Tu sú peniaze, priprav dobrú večeru a ja sa postarám o pivo — ale kde je Bedrišek?''

''Áno, pravda, kde že je?'' zvolala Kristína skočiac k oknu. — Kázala som mu, aby prišiel s tebou a šibalovi sa bezpochyby ešte nechcelo domov. ''Bedrichu,'' zavolala z okna, ''poď hneď domov!''

Kristína utekala na dvor, keď nedostala odpoveď a nevidela Bedricha ani na dvore.

Bolo osem hodin a dlhý letný deň chýlil sa k večeru. Do malého, úzkeho dvoru, obtočeného so všetkých strán vysokými domami, neprenikalo nikdy mnoho svetla a teraz tam panovala úplná tma. Kristína domnievala sa, že chlapec niekde zaspal a prezrela všetky kúty. Ale márne! Medzi tým prišiel na dvor aj jej muž a odišli spolu k matke onoho chlapca, s ktorým sa Bedrich vo dne hral. Jejich obydlie bolo zavrené, nikto nebol doma. Ustrašení rodičia pýtali sa všetkých obyvateľov vo dvore, či nevideli Bedricha? Niektoré ženy videly, že sa chlapci spolu hrali, inšieho však nevedely nič povedať. Naľakaní a bledí, stáli úbohí rodičia na dvore, keď sa vrátila pani Burtonová so synkom Vilkom.

''Kde je Bedrich? Kde je moje dieťa?'' zvolala Kristína, bežiac naproti vchádzajúcim. ''Zaiste viete, kde je, drahá pani Burtonová, zaiste mi môžete povedať, kde ho najdem?''

''Jako by som to mohla vedeť?'' riekla pani Burtonová, medzitým, čo sa dal Vilko do plaču.

''Bože, čo sa stalo?'' zvolal Steinbekker ustrašený, ''povedzte, kde je naše dieťa, čo sa s ním stalo?''

Ďalej nemohol hovoriť a len hľadel uľaknutý na súsedku a jej syna.

''Nebojte sa, nebojte,' hovorila pani Burtonová, ''veď sa mu nič nemohlo stať. Deti sa spolu hraly a môj Vilko dával

naňho pozor, však má už sedem rokov. Tu ale — vyprávaj sám Vilko, jako sa to stalo.''

''Pri našich dverách zastavil sa muž s verklíkom'' — počal zaliekajúc sa Vilko; — ''stáli sme dlho a hľadeli, jako tancujú lútky, a keď odchádzal, odprevádzali sme ho, a keď som sa chcel vrátiť domov, nemohol som Bedriška najsť.''

''Tak aj mne rozprával,'' tvrdila pani Burtonová, ''a ja som hneď s ním išla hľadať Bedriška; ach Bože, pani Steinbekkerová, veď tak ráda mám vaše dieťa, a je strašná pre mňa myšlienka. . . Nenašli sme ho však, a myslím, že urobíte najlepšie, keď vyhlásite ztratu v novinách. Zajtra vám ho privedú, uvidíte!''

''Ďakujem vám, pani Burtonová, myslím tiež, že bude najlepšie ohlásiť ztratu v novinách'', riekol Steinbekker. ''Chvála Bohu, že mám peniaze,'' doložil pre seba.

''Pôjdem s tebou, Bedrichu,'' zvolala Kristína, ''nemôžem tu ostať samotná, zomrela by som strachom!'' Ledva však urobila niekoľko krokov, opustily ju sily a padla na zem.

''Ostaňte radšej tu so mnou,'' prehovárala ju pani Burtonová, ''zdržala by ste len svojho muža, a možné, že zatiaľ dieťa privedú.''

Posledný dôvod účinkoval, a pani Steinbekkerová ostala doma, medzitým, čo jej muž chodil z jednej mestskej štvrti do druhej, dopytujúc sa všade na svoje dieťa a opakujúc po sto ráz opis jeho osoby. ''Snadno možno ho poznať,'' vravil, ''tak krásnych zlatých vlasov, tak jasno modrých očí nemá hneď každé dieťa, a mimo toho má na tyle znamenie, podobné jahode. Jeho matka často sa hnevala na túto škvrnu, ale teraz musí byť tomu rada, lebo dľa toho znamenia bude možno ľahšie ho najsť. Nenie-li pravda, pane dozorca?''

Teprv pozde v noci vrátil sa Steinbekker domov. Srdce mu silne búšilo pri myšlienke: priviedli-li za jeho neprítomnosti dieťa? Ale bohužiaľ nie; úbohá matka sedí samotná v izbe a nepracuje nič, hoc predtým ani chvíľky nezaháľala. Pre koho má teraz pracovať? Nemé zúfalstvo sa jej zmocnilo,

mlčky vypočula vypravovanie mužove o krokoch, ktoré urobil ku nalezeniu dieťaťa; ale keď ju zaviedol k oknu, poukázal na nebe, hviezdy osvetľujúce tiež jeho tichú izbu, keď jej povedal: "Boh nás chce zkúsiť, nesmieme zúfať!" tu rozplakala sa úbohá matka a plač uľavil jej srdcu.

Avšak ešte dlho kanuly jej slzy. Nastalo ráno. Všetky noviny priniesly zprávu o ztratenom dieťati, policia urobila všemožné opatrenie, Steinbekker prechodil mesto všetkými smery — ale všetko bolo marné!

Dostal sľúbený závdavok od obchodníka s izebným náradím, predal všetko svoje náradie, lebo chcel navždy svôj byt opustiť a všetky tie peniaze vydal na oznamy o ztratenom synovi — ale nadarmo!

Tak prišla hodina určená k odplutí parníka, ktorý mal nešťastných rodičov previesť do Kalifornie. Myšlienka, že musia opustiť New York, kde ztratili jediné dieťa, a kde ho mohli najsť alebo aspoň dojsť istoty, že zomrelo, bola pre nich strašlivá. Kristína lomila rukama, tvrdiac, že jej je nemožno odísť. Steinbekker by bol teraz tiež vzal rád dané slovo zpäť. Bolo však už pozde. Utratil už obdržaný závdavok, predal všetok svôj majetok; bol teraz chudobnejší než kedy indy a nesmel zamietnuť pomoc, ponuknutú mu od toho obchodníka. K tomu ešte tento súc dojatý zármutkom nešťastných rodičov, prisľúbil im, že bude pokračovať v hľadaní ich dieťaťa; úbohí rodičia museli sa s tým spokojiť a opustili s ťažkým srdcom malé obydlie, v ktorom ztrávili toľko radostných, ale aj toľko smutných dňov.

"Nikdy, nikdy už nepoznám radosti," hovorila vzlykajúc Kristína, lúčiac sa s pani Burtonovou a s Vilkom; "keby bol môj Bedrišek zomrel, bolo by mi ľahšie, bola bych spokojnejšia, ale takto — —"

Všetko bolo pripravené k odchodu; skoro zavznelo písknutie, loď odrazila od brehu, stroj začal pracovať — a skoro zmizlo z očí rodičov mesto, kde snáď zanechali to, čo jim bolo milé a najdrahšie.

Minulo deväť rokov. Do newyorkského prístavu vplávala v júnu roku 1866 krásna paroloď, prichádzajúca z Kalifornie. Telegraf už vopred oznámil jej príchod a preto sa shromaždilo mnoho ľudí v prístave; boli tu zástupcovia a jednatelia rozličných hostíncov, zvedavci, prišlí pozreť sa na príchodzích. Žobrákov shromaždilo sa tu veliké množstvo; vedeli, že prichádza loď z Kalifornie, že cestujúci vezú so sebou mnoho zlata a úfali sa hojnej almužne.

Od prišlej lodi viedol na breh môstok a cestujúci počali vystupovať na breh. Medzi nimi nachádzal sa muž prostredného veku, o jehož rameno opierala sa dáma v hlbokom smútku.

Všetky kočiare stojace pri prístave boly už od cestujúcich najaté, a pán chcel sa už obrátiť k nosičovi, keď ku nemu pristúpil asi dvanásť lebo trinásť ročný chlapec; odev jeho bol veľmi vetchý a zodraný a upomínal na žobráka.

"Hneď vám privediem kočiar!" zvolal a rýchlo sa vzdialil. Hlas jeho znel nie detsky, neveselo; handry, ktorými bol prikrytý, bledosť a vyzáblosť jeho tváre, slabosť hlasu, všetko svedčilo o najväčšej biede. — Čože tak dojalo dámu vo smútku? Prečo sa zachvela a tesnejšie pritúlila k pánovi, pozerajúceho so súcitom za odchádzajúcim biednym chlapcom?

Chlapec sa vrátil za niekoľko minút a priviedol kočiar. Neznámy mu poďakoval a podal mu strieborný peniaz. Ale sotva že chlapec prijal peniaz, zbledla jeho tvár na smrť, oči sa zavrely a upadly do mdlôb.

"Milosrdný Bože! on umiera!" zvolala dáma kloniac sa k nemu.

"Nie, nie, to sú len mdloby," tešil ju pán, odnášajúc chlapca s kočišom do otvoreného kočiaru. "Keby som mohol dostať trochu vody?" pýtal sa hľadiac vôkol.

"Voda tu nepomôže," riekol kočiš, "veď vidíte, že chlapec upadol do mdlôb z hladu. V tom prípade pomôže lepšie pálenka, ona ho posilní, mám trochu pri sebe." A po týchto slovách vliaľ niekoľko kvapiek pálenky medzi pery chlapcove. A skutočne chlapec prichádzal k sebe, ale dýchal tak ťažko, že

dáma, chcejúc mu poľahčiť, rozviazala mu šatku na krku. Ale ledva že sňala šatku s krku chlapcovho, vzkríkla hlasito a bola by iste padla na zem, keby ju nebol muž zadržal.

"Pozri, Bedrichu, on má škvrnu — podobnú jahode —" preriekla, ukazujúc na chlapca, ktorý medzi tým otvoril oči a hľadel diviac sa, vôkol seba.

A mal príčinu diviť sa! Ležal v kočiari na zamatových poduškách, pred ním kľačala dáma, držala jeho ruku vo svojich rukách, slzy kanuly jej z očí, neznámy muž skláňal sa k nemu a hľadel naňho zvedavo a nežne opakoval: "Bedrišku, moje dieťa si to ty? Bože, je to možné?"

Toto meno, zvuk týchto slov, táto prívetivosť, čo to všetko znamená? Čo sa náhle ozvalo v hrudi malého žobráka? Jaké rozpomienky na minulé šťastné dni naplnily jeho duši? On sa upamätoval, že nebýval vždy opusteným, nešťastným, biednym; on sa pamätal, že voľakedy dávno hovorieval komusi: otče! matko! a vysloviac teraz nevedome tieto slová, padol v objatí svojich rodičov.

Áno, bol to skutočne Bedrich, skutočne to boli pán a pani Steinbekkerovia. Oni si nahospodárili v Kalifornii značný kapitál, ale zlato celého sveta nemohlo jim nahradiť ztrateného syna. Strávivše deväť rokov v Kalifornii, umienili si vrátiť sa do New Yorku, aby aspoň uvideli zase to mesto, kde snáď žil jejich miláček. Je dosiaľ živý, lebo už zomrel?

Vydali sa na cestu, súc núkaní týmito myšlienkami, a jakým podivným spôsobom našli svojho syna pri prvom kroku na jeho rodnú pôdu! Sami dlho hľadeli na túto náhodu, ako na nejaký div, a dlho neverili svojmu šťastiu. Matka s nežnou starosťou opatrovala syna, a keď počal k sebe prichádzať, zdálo sa jej, žeby teraz na prvý pohľad poznala svojho Bedricha. Jak šťastní boli rodičia, keď sa presvedčili, že len zovňajšok, chovanie, reč dieťaťa utrpely, on ovšem riastol, neučiac sa ničomu a zvykal tak sa vyjadrovať ako jeho súdruhovia, ale duša jeho nebola zkazená, on bol v stave pochopiť a oceniť lásku svojich rodičov a splácal jim rovnou mierou.

Jeho schopnosti taktiež neutrpely, naopak; vyvinuly sa vo škole života a nebolo mu ťažko nahradiť ztratené roky; rodičia jeho mohli dúfať, že jich syn bude skoro prospievať na tele i na duši.

Bedrich len jako z dávneho sna sa pamätoval, jako žil voľakedy u rodičov a jako sa ztratil. Najlepšie sa pamätal na matkinu pracovnú škrinku so zrkadlom, potom si pamätal, jako blúdil ulicami, behal plačky z ulice do ulice, až ho jakási starenka vzala za ruku a doviedla do svojho obydlia, kde ho tiež nakrmila. U tejto stareny, Mrs. Perkems, zostal; z počiatku sa s ním často vadila, áno bila ho tiež, preto že nechcel chodiť po žobraní; pozdejšie, pokračoval Bedrich, "som žobrote navykol, a starena so mnou zachádzala prívetivejšie. Pred dvoma rokmi zomrela. Bolo mi jej ľúto — nemal som mimo nej na svete nikoho, u koho bych bol mohol hlavu ukryť! Vtedy som vstúpil do továrne do roboty; odvykol som však sedeť dlho na jednom mieste, neľúbilo sa mi v továrni a okrem toho nesmel tam nikto ostať prez noc spať. Odišel som zase a vyrezával som zo dreva všelijaké figúrky, zvieratá atď., ktoré som predával. Zriedka sa mi podarilo zarobiť si iným spôsobom peniaze. V lete nebolo mi zle, vtedy som sa ľahko pretlkol, ale v zime — a k tomu v noci! O, kto to sám nezakúsil, ten nevie, čo znamená zostať v opustených uliciach, keď sa úplne sotmie a v domoch rozsvietia a zakúria v peci, a ty musíš stáť vo tme vydaný krute zime a vetru a hľadeť do osvetlených oblokov šťastných ľudí, a sám nemáš kameňa, na ktorý by si hlavu položil."

"Ubohé, nešťastné dieťa!" zvolala plačúca mať; jak mnoho si vytrpel v tom čase!"

Steinbekker si mlčky utieral slzy; medzi vypravovaním synovým prišla mu myšlienka, ktorá ho veľmi zaujímala. Prechádzal sa rýchlo po izbe. Konečne sa zastavil pred ženou, vzal ju za ruku a riekol hlasom pohnutým: "Kristíno, mne napadla myšlienka, abych upotrebil našich peňazí v prospech ubohých, nešťastných detí, aby sme ušetrili jich rodičom trá-

penia, nami zakúseného. Čo myslíš, nemali by sme vystaviť dom, v ktorom by našly útulok všetky deti, túlajúce sa po uliciach newyorkských?"

"O, to je prekrásna myšlienka, s Božou pomocou uvedieme ju v skutok!" zvolala pani Steinbekkerová so žiariacou tvarou. "Vždy som premýšľala aj ja, čo by sme mali urobiť na pamiatku dňa, v ktorom sme naše úbohé dieťa našli, a ty si vymyslel to najlepšie. Áno, áno, vystavíme dom pre opustené chudobné deti, opatrovňu!"

Vďační rodičia splnili svoje slovo. Vlastným nákladom zariadili v jednom predmestí newyorkskom opatrovňu.

V izbách opatrovne nachádza sa 200 malých postelí pre deti, ktoré nemajú rodičov ani žiadnych príbuzných, alebo, čo stáva sa veľmi z riedka, ktoré majú tak ukrutných rodičov, že ich vyháňajú z domu; sem dovedú taktiež deti, ktoré zablúdily vo veľkom meste a v časopise "New York Herald" tlačia sa denne zprávy o deťoch ktoré dosiaľ nikto neodviedol domov. Značný počet detí, z veľkej čiastky to bývalí súdruhovia Bedrichovi, našli stály útulok v opatrovni a vychovávajú sa pod dozorom žien. Opatrovňu vydržiaval z polovice Steinbekker, druhú polovicu platí niekoľko bohatých, dobromyseľných newyorkských mešťanov.

Zakladateľ opatrovne, statný Steinbekker žije milovaný a ctený v New Yorku, ktorý sa stal jeho domovinou.

Tanec s čertami.

Bola jedna macocha, ktorá mala dve dcéry; pastorkyňu i svoju vlastnú. Raz v zime poslala pastorkyňu na drevo. Pastorkyňa prišla za dedinu ďaleko do poľa, kde videla svetlo. Našla tam chalupu, a tam čerti tancovali. Volali ju do tanca jeden za druhým:

"Dievčička, poď so mnou tancovať."

Ona odpovedala:

"Akože môžem isť, keď nemám pekných šiat, nemám peknej šiatky."

Druhý raz ju zas volali, teda odpovedala:

"Nemám peknej zásterky."

Tretí raz odpovedala, že nemá pekného lajblíčka, štvrtý raz, že nemá peknej sukne, piaty raz, že nemá peknej kosičky (šatky na prsia). Potom zase hovorila, že nemá pekných čižiem, peknej stužky, peknej košeľe, šnôrky do vlasov. . .

Tak jej potom čerti všetko nanosili, celý oblek, čo jej bolo treba, no v tom udrela dvanásta hodina a čerti sa prepadli.

Pastorkyňu Pán Boh zachránil od čertov, ona si nabrala dreva a prišla domov. Macocha sa jej spýtala, kde bola na dreve a odkiaľ má také pekné šaty, i veľmi jej ich závidela. Pastorkyňa odpovedala:

"Odtiaľ mám pekné šaty, kde som bola na dreve."

Macocha sa ulakomila, že je pastorkyňa taká zaodetá, že má pekné šaty, a na druhú noc poslal svoju dcéru na drevo.

Jej dcéra prišla do toho istého domu, kde sa svietilo. Tam zas tancovali čerti, ktorí ju volali tancovať. Ale ona rozpovedala, že nemá pekných šiat a všetko vyrátala naraz, jedno za druhým. Tak jej naraz všetko doniesli. Vzali ju potom medzi seba do tanca a tak s ňou tancovali, kým ju na kusy neroztrhali. Mať ju čakala do rána, potom ju išla hľadať a našli z nej len kosti a kusy mäsa.

Sultán a traja princovia.

Nad jednou veľkou krajinou panoval raz jeden bohatý a mocný sultán, ktorý bol pre jeho prísnosť od jeho poddaných obávaný, pre jeho spravodlivosť ale obľúbený a ctený.

Keď on po dlhom a šťastlivom panovaní jeho konec približovať sa cítil, zavolal k sebe svojich troch synov a riekol im:

"Čo chvíľa už nebudem medzi živými, ale bych, predtým než zomrem, môj majetok, medzi vami rozdelil, aby ste moju pamiatku žehnali a v pokoji a v jednote spolu žili, ako ste to doteraz robili. Chcete sa tejto mojej žiadosti podrobiti?"

Tí traja synovia sultána zasľúbili, že posledné nariadenie ich otca zadržia a sultán riekol ďalej:

"Tebe Hassan, ako najstaršiemu, zanechám môj trôn a moju ríšu. Ty Ali, ako druhorodený dedíš moje poklady a Mahmud, tebe pripadne moja sbierka zriedkavých drahocenností. Žiaden z vás nech práva druhého neruší, jednota a bratská láska nech stále medzi vami panuje."

Keď sultán tieto slová vyslovil, padnul zpäť na jeho lôžko a bol mrtvý. Synovia mu urobili pekný pohrab a držali zaňho predpísaný smútok. Potom chcel Hassan, stajstarší, panovníctvo odberať, ale jeho bratia sa dozvedeli o jeho úmyslu a riekli, že oni na to nemyslia, aby sa dľa rozhodnutia ich otca držali, poneváč sú skrz to isté veľmi poškodení.

L'ahko by bol mohol bratský boj s jeho krvavými následkami vypuknúť, ale vodcovia ríše sa zaujali za vec a tak sa tí traja princi usniesli, záležitosť predostreť smierčiemu sudcovi. Za takého vyvolil jednoho súsedného sultána, ktorý bol s ich otcom v priateľstve, menom Achmed, ktorý pre jeho múdrosť vo vysokej vážnosti stál.

Z pravého priatestva sa teda vybrali tí traja princovia, aby Achmeda v jeho rezidencii vyhľadali·

Keď už najväčšiu čiastku cesty prešli, stavili sa v jednom ľúbeznom háji, ktorý pri ceste ležal, aby ích zvieratá vypočinúť nechali. Oni sa náladne smlúvali, tak že by nikto na tú myšlienku nebol prišiel, žeby medzi nimi mohla byť roztržka. Zakial oni tu tak ležali, prišiel zrazu ťavový honec a pýtal sa ich, čili oni jednu obťaženú ťavu ktorá sa mu ztratila, nevideli.

"Nevidel som ju", riekol Hassan, najstarší z bratov, "ale však musela tu vedľa ísť. Ona bola, myslím, na jednom boku cukrom a na druhom múkou obťažena."

"Aj ja som ju nevidel," riekol Ali, ten druhý z bratov, "ale viem, že je na ľavé oko slepá."

"Nevidel som tvoju ťavu," riekol najmladší z bratov, "ale bych sa musel veľmi mýliť keď by na pravú zadnú nohu nekulhala."

"Ha, vy lotri," riekoľ ťavový honec, "vy ste moju ťavu ukradli a teraz to chcete odtajiť· Ako môžete ináč vedeť, že je napoli obťažená, že je na jedno oko slepá a na jednu nohu kulhá? Dajte ju hneď von, lebo vás ináč zažalujem u našeho múdreho sultána Achmeda."

"Môžeš nás zažalovať," riekli bratia ako z jedných úst. "Keď je tebe po vôli, tak môžeme hneď s tebou k sultánovi.

"Ano, to žiadam," riekol honec a poneváč medzi tým tí traja princovia vypočinutí boli a ích obed pojedli, sadli si hneď na ich kone, aby honca nasledovali. Keď do hlavného mesta sultána Achmeda prišli, boli od honca hneď pred panovníka predvedení a pre krádež ťavy zažalovaní.

"Oni celkom presne opísali náklad ťavy, tak aj jakosti zvierata," riekol majiteľ ťavy — "ako to môže ináč byť, ako že ju oni ukradli a na bok odpravili?"

"Čože máte za odpoveď na žalobu tohoto chlapa?" riekol sultán Achmed k trom bratom. "Bráňte sa, keď môžete".

"Pane," hovoril na to princ Hassan, — "že my nie sme

kmíni, to však vidíš na nás, a čo sa ťavy tohoto muža dotýče, tak som ja ju nikdy nevidel. Však ale viem, že ona bola na jednom boku cukrom a na druhom s nečím iným pravdepodobne múkou obťažena. Keď sme totižto na ceste odpočívali, zbadal som hneď pri našom odpočinku jedno miesto, na ktorom tráva celkom stlačená a zašlapaná bola, z toho som uzatváral, že tam pred krátkym časom ťava ležať musela. Tak som ale na jednom boku toho miesta jeden celý krdel múch videl na druhom boku ale ani jedinú a z toho som ľahkosťou na náklad zvierata uzatvárať mohol.

"Ja tiež", riekol na to princ Ali, som ťavu tohoto človeka nevidel. Však ale mi napadlo, že na tej úzkej ceste, na ktorej sme prišli, tráva len na jednom boku bola vypasená, zakiaľ druhý bok bol nedotknutý. Z toho som ja uzatváral, že keď tu vskutku jedna ťava mimo šla a trávu obžerala, musela byť na jedno oko — a síce na ľavé — slepá, lebo tráva bola na pravom boku, od tvojeho miesta rátano, vypasená."

"Aj ja som moju vedu len znázoru čerpal," riekol Mahmud, tretí z bratov.

"Ja som pozeral šlapy zvierata a našiel som že tri z nich jednak hlboko do zeme vtlačené boly, zakiaľ štvrtá noha, a síce pravá zadná noha, ledvá jednu stopu zanechala v zemi. Z toho som uzatváral, že tá ťava na túto nohu kulhať musela."

Sultán bol prekvapený nad ostrovtipom, ktorú tí traja bratia preukázali. On odmrštil ťavového honca s jeho obžalobou a keď teraz princovia ich vlastnú záležitosť predniesli, odložil svój rozsudok na nastávajúci deň, aby všetko múdro rozvážil.

"Zatiaľ vás prosím," riekol k nim, "ostaňte mojimi hosťami a buďte spokojní s tým, čo vám dať môžem."

Sultán Achmed nechal trom princom hostinu prichystať, zakiľ on sám v bočnej izbe jedol. Jemu neušlo ale, čo jeho hostia počas jedenia hovorili.

"Tento chlieb," riekol princ Mahmud, najmladší z bratov, "bez pochybnosti nemocná žena upiekla."

''Toto mäso,'' riekol princ Ali, ''pochádza istotne z kozľata, ktoré od jednej psiny bolo nadájané.''

''A sultán Achmed,'' riekol princ Hassan, ''je celkom istotne podstrčené dieťa.''

Sultán počul v bočnej izbe reč princov, vrátil sa hnevlivo do vnútra a riekol: ''Ako môžete v mojom dome tak neslušné reči hovoriť, vy opovážlivci?''

''Presvedč sa najprv,'' odpovedali princovia, ''čili naše reči nezodpovedia pravde.''

Sultán prišiel von a držal hneď potrebné pátrania. Našlo sa, že ten chlieb skutočne bol od nemocnej ženy pečený, a to mäso, ktoré on princom predložil, od kozľata pochádzalo, ktoré od psiny bolo nadájané· Starostlivým šiel potom do haréma, v ktorom stará sultánka, jeho matka nažívala, aby aj na tretiu otázku istotu sa dozvedel.

''Bolo tvrdené, že ja som podstrčené dieťa,'' riekol on ku starej — ''čože je v tej veci, milá matko?''

''Milosť, milosť, panovníku môj!'' začala stará, trasúc sa plačom a prosila. ''Je to tak, ako hovoríš, ja som mojmu manželovi, prvšiemu sultánovi samé dcéry porodila, tak že on mňa odvrhnúť chcel. Keď som však zas raz dcéru na svet priniesla a počula som, že dvorského kuchára žena v ten istý deň syna porodila, rozkázala som mojím slúžkam, aby obe deti potajomne premenily. Tak si bol ty, dvorského kuchára syn, ako sultánske dieťa vychovaný a dedil si po smrti mojeho manžela ríšu. Žalovať sa, nad svojím osudom nemôžeš na žiadon spôsob, bolo to predsa ale klamstvo, ktoré som ja spáchala, preto ešte raz milosť panovníku môj.''

Sultán Achmed bol hlboko pohnutý skrze sdelenie starej sultánky, ktorú on doteraz za jeho matku držal. Aby ale tajnosť jeho narodenia chránil, uzavrel, že bude mlčať a starej klamstvo neodpustí. On šiel potom k tým trom princom a prosil ich o mlčanie, čo princovi jemu aj prisľúbili.

''Ako ale ste vy k vášmu ostrovtipnému uzatváraniu prišli?'' pýtal sa on ďalej.

"Ten chlieb nebol vypečený," odpovedal princ Mahmud, "a ja som z toho uzatváral, že ho žena zhotovila, ktorá nemala dostatočnú silu cesto dobre zamísiť, teda pravdepodobne bola nezdravá."

"A ja," riekol princ Ali, druhý z bratov, "som zbadal, že sádlo na kozím mäsu okolo kosti sedelo čo s výnimkou psa u žiadneho zvierata nenie. To mňa priviedlo na to predpokládať, že to kozľa od psiny bolo nadájané."

"Čo sa mňa dotýka," riekol princ Hassan, najstarší z bratov, "tak som našiel nápadným, že si ty s nami spolu vo veselom rozhovore neobedoval, ale si samotný pri stole sedel. To tak nebol spôsob prvšieho sultána, ktorý bol veselý muž a veselú spoločnosť nadovšetko miloval. Ako jeho syn bol by si vlastnosti jeho duše tiež dedil, a poneváč sa to nestalo, tak som na to bádanie prišiel, ktoré tebe tak nahnevalo."

"Ja musím vašu ostrovtipnosť veľmi obdivovať, mojí princovia," riekol sultán Achmed. "Prekvapený som len, že vy vašu svadu o vaše otcovské dedictvo odo mňa chcete rozhodnúť nechať, keď vy sami ste tak obratní, najskrytejšie veci uhádnuť a najťažšie otázky rozlúštiť. Ja vám len jednu radu môžem dať: "Choďte zpäť domov, popustite vzájomne a držte pokoj — tak vždy ďalej zajdete ako so svadou a žiarlivosťou alebo čo viac, prostriedkami násilnosti."

Traja princovia sa pozreli jednu chvíľu celkom podivno jeden na druhého. Potom sa hlasne zasmiali, ďakovali sultánovi za jeho práve tak jednoduchú ako múdru radu a navrátili sa zpäť do ich kraja, s pevným úmyslom, že sa prísne rozkazom ích zomrelého otca podrobia a v porozumení a priateľstve nažívať budú.

A tak sa aj stalo.

Vojak a cárova dcéra.

Jedon vojak slúžil v Petrohrade dvanásť rokov. Potom išiel ako poddôstojník na dovolenú. Cár mal dcéru, ktorá často preč odbehla a nevedeli kam. Cár to chcel zvedeť, ale sa mu to nepodarilo. Povolal čarodejníkov na dvôr, ale ani tí nič nevykonali.

Náš vojak išiel domov, do rodiska — a tam zostal, kým mu bolo dovolené. Potom sa musel vrátiť. Na ceste musel isť okolo močariny· "Azda môžem aj cez močarinu preisť?"

Išiel cez močarinu a tam videl, ako sa traja horári bili. Riekol im: "Pán Boh vám pomáhaj pri bitke! O čo sa tu jedná?"

"Ach. vojak, ty rozhodni, my tu už dlho čakáme; tri veci sme našli: Čižmy sedem mílové, čarodejnú čiapku a mešec, naplň sa! Nevieme, ako sa máme deliť."

Vojak riekol: "Dobre, ja vystrelím z mojej flinty guľu, kto najde v močarine najprv guľu, ten dostane dve veci."

Vojak vystrelil. Horári bežali za guľou; vojak vzal čižmy a čarodejnú čiapku a riekol: "Mešec, poď so mnou!" A išiel ďalej, kým horári guľu hľadali a vandroval do Petrohradu. Ako ta prišiel, myslel si, teraz budem hľadať dcéru cárovu.

Išiel ku kapitánovi a riekol, čo chce. Kapitán ho odohnal: "Čo myslíš! Či chceš o život prísť!"

Išiel k majorovi, išiel k plukovníkovi a tento vec ohlásil cárovi. Cár predvolal vojaka:

"Vieš ty to vykonať?"

"Na službu, vaše jasnosť."

"Dostaneš tri dni. Napi sa za ten čas!"

Vojak odišiel, zabával sa a prišiel triezvy k cárovi.

"Či si dosť ľumpoval?"

"Na službu, vaša jasnosť!"

"Či si nie opilý?"

Dobre, dal mu izbu pri dcérinej. Dvere boli z krištálu, cez ne sa všetko videlo aj jej posteľ. Vojak dostal čaj a likér a výsluhu. A keď išla dcéra cárova večer popri jeho izbe, rozkázala, aby vojakovi dali päť fliaš dobrého likéru.

Doniesli mu, ale on nepil veľa. Čo mu zostalo, vylial do mecha. Potom sa hodil na divan, ukázal sa, ako čo by bol opilý, na všetkých štyroch sa driapal. Položili ho do postele; jedným okom ale hľadel cez dvere.

Dcéra cárova prišla k nemu, udrela ho, on ale rýchal ako opilý. Išla do svojej izby a cengala. Sluha prišiel. — "Dnes mi dvanásť párov obuvi!"

Dvanásť párov topánok doniesli; jedon pár si obula a druhé zaviazala do šatky a dala pod pazuchu, otvorila dvere pod postelou a zmizla. Vojak obuv čižmi sedemmíľové, vzal čarodejnú čiapku a išiel za ňou.

Cárova dcéra zodrala pár topánok, odhodila ích preč a obula nové. Odhodené topánky mešec posbieral. Prišli do medenej zahrady.

Vojak si myslel: Jedno jablčko si môžem odtrhnúť. A odtrhol si jedno jablko. Hneď začaly struny brnkať, bubne bubnovať. Cárova dcéra si myslela; ak ďalej pôjdem, zbadajú, kde som bola; a keď sa ľudia búrili, vrátila sa domov, ale dvanásť párov topánok sodrala.

Vojak prišiel pred ňou domov a ľahol si do postele.

Na druhý deň pohostila cárova dcéra vojaka tak, že mu poslala dvadsaťpäť fliaš sladkého, cudzozemského likéru. Deväť flaší vylial do mešca a ukázal sa, ako by bol opilým. V noci pozerala dcéra cárova cez dvere krištálové, prišla k nemu a videla, že spí, tak zacengala. Sluha prišiel a doniesol jej na rozkaz päťadvadsať párov topánok. Jeden pár obula a druhé zakrútila do šatky a utiekla. Vojak za ňou. Prišli do striebornej záhrady. Vojak chcel jedno jablko odtrhnúť a dva do vrecka. Struny počaly hrať, cárova dcéra sa zľakla. "L'udia ma tu chytia a zvedia, kam idem." Vrátim sa!"

Štyriadvadsať míľ bežala. Ostatný pár topánok obula, a prišla domov, a vojak pred ňou už bol v posteli.

Treťú noc si dala štyridsaťpäť párov topánok doniesť; on a vojak bežali do zlatej záhrady. Vojak zas odtrhol jablko do vrecka. Struny zvonili, cárova dcéra sa zľakla, bežala domov, ale vojak ešte prv prišiel domov a ľahnul si do svojej postele.

Na druhý deň poslala dcéra cárova víno vojakovi; on ale sa ukázal, ako čo by spal. V noci si dala dcéra cárova sedemdesiaťpäť párov topánok doniesť bežala preč a vojak za ňou. Bežali cez meďenú záhradu, cez striebornú, cez zlatú záhradu, a prišli k ohnivému moru a na mori bol ohnivý voz. Cárova dcéra si sadla doň ho a vojak tiež vyskočil naň a kričal: "Utekaj, biela noha, v paláci je ešte tma!" Dcéra kráľova sa čudovala, kto je to? Prišli na druhý breh; jedon muž prišiel k nej, chytil ju za ruku a riekol: "Poďme spolu ku mne, najmilejšia!" Dom so zlatým krovom nebol ďaleko. Vojak išiel za nima. Prvá izba bola veľká, ozdobená sála, tu kázal dcére cárovej, ktorá sa divila. Potom ju viedol do druhej izby, do izby pre šaty. Keď z tade vyšli, rozkázal vojak:

"Mešec, naplň sa!"

A mešec sa naplnil šatami. Potom prišli do izby náradia. "Najmilejšia", riekol muž. A keď prišli do komory, rozkázal voják zas: "Mešec naplň sa!" Mešec nechal len holé steny a pobral všetko, čo videl. Ba aj zo spálny pobral veci.

"Kto to bol?" spýtala sa dcéra cárova, "ktorý povedal, keď som si sadla do koča: "Bež len, biela noha, ešte je na dvore tma!"

"To sa ti len tak videlo, najmilejšia! My musíme svadbu držať, poď, zajtrá sa dáme sobášiť!"

Dcéra cárova riekla:

"Aby som sa ráno len neopozdila, lebo je u mňa jedon opilý vojak na stráži."

Išla ku koču a vòjak za ňou. A keď odišli, riekol: "Len bež, biela noha, na dvore je už svetlo!"

Onen muž išiel do domu a videl, že tam nič nebolo, len holé steny. Premenil sa na draka so šiestima hlavami a vybral sa na prenasledovania; ale oheň v ohnivom mori ho upálil.

Dcéra cárova všetky topánky zodrala ostatný pár si obula a bežala domov. Vojak prv prišiel domov a ľahol si do posteli. Ráno ho nezobudili, ale o dvanástej prišiel k nemu generál a volal ho ku cárovi. A keď sa cár vojaka spýtal: "Či si chodil za mojou dcerou?"

"Áno, dovolte mi v paláci päť izieb vyprázdniť!" A keď to urobil, riekol: "Svolajte senátorov!"

To sa aj stalo a potom rozprával:

"Prvý raz som prišiel do meďovej zahrady."

"Či si donieslo jablčko?" spýtal sa cár.

'Tu je, Vaša jasnosť!' vytiahol meďené jablčko a oddal ho.

"V druhej noci som bol v striebornej zahrade."

"Či si z tade nedoniesol jablko?"

"Tu je, Vaša jasnosť!" a dal mu strieborné jablko.

V tretej noci som bol v zlatej zahrade."

"Či si odtiaľ nedoniesol jablko?"

"Tu je, jasnosť!" a oddal zlaté jablko.

"Štvrtú noc som cestoval na ohnivom koči cez ohnive more. Hej, mešec, vysyp sa!" A z mešca sa sypali koberce, náradia, šaty a to, čo drakovi mora patrilo.

"Nuž, vojak", riekol cár, "ty si pravdu hovoril: ty si ju hľadal. Čo chceš teraz s mojou dcerou robiť?"

"Nuž čo že? Ak vaša jasnosť rozkáže, aby som ju obesil, tak ju obesím; ak rozkážete, aby som ju zastrelil, tak ju zastrelím, ak rozkážete, aby som si ju vzal za ženu, tak si ju vezmem!"

"Nuž tedy, vojaku, vezmi si ju za ženu, a ožeň sa!" riekol cár. A vojak to aj urobil.

Jako si získať lásku a priazeň devy.

Toto je najnovšia slovenská kniha na knižnom trhu. Aby si niekto získal snadným spôsobom a tiež udržal priazeň ženského alebo mužského pohlavia a na tom zbudoval blažené a šťastné manželstvo potrebuje k tomu dôkladnej znalosti povahy, ktorá sa obyčajne nedostáva. V tejto knižke najdete všetky informácie.

Obsah knihy:

Účel a povaha manželstva. — Kedy sa má mladík ženiť. — Rada budúcim manželom. — Posúdenie zovňajšku žien. — Z ktorých kruhov má si mladík voliť nevestu. — Ako sa treba chovať pri voľbe manželky. — Akým spôsobom má prejaviť lásku deve. — Osvedčenie lásky. — Ako sa má chovať ženích. — Čo nám získa priazeň devy. — Telesná krása. — Držanie tela, pohybovanie sa. — Zdvorilosť a vážnosť. — Reč. — Spev a tanec. — Poklony. — Odev. — Spoločnosť, návštevy. — Ako si možno udržať lásku devy. — Vznešená dáma. — Rozmaznané ženy. — Predavačky. — Herečky. — Kelnerky. — Kokety. — Prepiate. — Žiarlivé. — Márnivé. — Ostýchavé. — Učené. — Staré panny. — Vdovy. — Ženské priateľstvo. — Ženská etnosť. — Vrtkavosť. — Nestálosť. — Stálosť. — Vytrvalosť v láske. — Mlčanlivosť. — Pantofla. — Košík. — Vlastnosti potrebné mužovi. — Vzory manželstva. — Mužská odhodlanosť. — Pôsobnosť mužova. — Mužská činnosť. — Rada novomanželom. — Vyznanie lásky. — Vyznanie lásky a nabídnutie k sňatku. — Priaznivá odpoveď devy. — Záporná odpoveď. — Blahoželanie milujúceho k Novému roku. — Blahoželanie k meninám a narodeninám. — Nevesta zrušuje zasnúbenie. — Dopis otcovi devy. — Starší muž ponúka ruku deve. — Vdovec píše deve. — Pri zasielaní prsteňa. — Ženích posiela neveste dar. — Zaslanie svatobného daru. **Cena tejto knihy len 75 centov.**

K. V. CIHELKA, 426 E. 72nd STREET, NEW YORK, N. Y.